

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
2258

6 ΝΕΕ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Α' ἐν Πάτραις Γυμνασίῳ

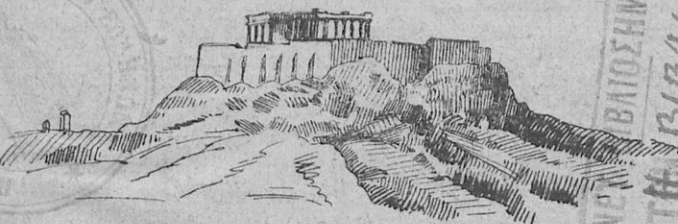
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

«Πᾶσαν ὁμορφίαν Πατρίδα εἶναι
τὴν ἔχεις».

ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΝΕΓΧΕΤΑΙ ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

μᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δρ. **16.30**

(Βιβλίος, δρ. 6.10. Φόρος Ἀναγκ. Δανείου 1.20)

Αριθ. ἀδείας κυκλοφορίας 750, 26 Αὐγούστου 1925)

ΕΚΔΟΤΗΣ ΗΛΙΑΣ Ν ΔΙΚΑΙΟΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 5

1925

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Α' ἐν Πάτραις Γυμνασίου

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΡΙΘΕΝΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

«Πᾶσαν ὁμορφίαν Πατρίδα ἐσὺ
τὴν ἔχεις».

ΠΑΛΑΜΑΣ

251
ΑΝΕΥ ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ

ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

Κ. Δικαίος, ἑσόδων

ΕΚΔΟΤΗΣ ΗΛΙΑΣ Ν
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 5

1925

αὐτὴ ἀριθ. εἰσαγ. 149 τοῦ 1926
ΔΙΚΑΙΟΣ

002
ΚΛΣ
ΣΤ28
2258

Αριθ. { Πρωτ. 18469

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Μαΐου 1925

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΟΣ

τὸν κ. **Νικόλαον Κοντόπουλον**
Καθηγητὴν τοῦ ἐν Πάτραις Α' γυμνασίου ἀρρέτων

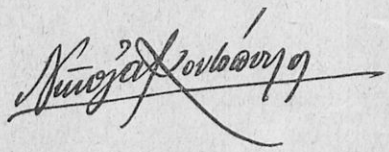
Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως τῇ 2 τοῦ ἰσταμένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 8 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 40 δευτέρῳ τεύχει τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεκρίθη τὸ πρὸς κρίσιν ὑποβληθὲν ὑμέτερον διδακτικὸν βιβλίον «**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ**» διὰ τὴν **Β' τάξιν** τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Κατ' ἐπιτολὴν τοῦ Ὑπουργοῦ
Ο ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΗΣ ΤΟΥ Γ' ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Π. Γρουπέρης

Π. Ζαγανιάρης

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Τύποις Ἰω. Καρανάσου Ὁδὸς Πολυκλείτου (Στοῦ Λαγκῆ).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΑΝΕΥ ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΥ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΑΙΑ Ν. ΔΙΚΑΙΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Α'. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

ΙΩ. ΓΚΙΚΑ

1. Η ΛΙΤΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ⁽¹⁾

Εἰς τὴν Κέρκυραν ἔχω ἓνα θεῖον θεόστραβον, τὸν δυστυχῆ, ἀλλὰ θεοσεβέστατον. Ἡ μόνη του παρηγορία εἶναι ἡ ἐκκλησία. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, ὀρθάνοιχτα καὶ προσηλωμένα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ, τὸν κάμνουν νὰ λησμονῇ τὴν τύφλαν του. Ἐγὼ ὁ ἀνεψιός του ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν ἐπήγγαινα τὰς Κυριακάς καὶ τὰς ἑορτὰς εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὡς ἀμειβὴν δὲ διὰ τὸν κόπον μου συνήθιζε νὰ μοῦ διηγῆται διάφορα ἐκκλησιαστικά πράγματα καὶ θαύματα. Ἐνθυμοῦμαι λοιπόν, ὅτι ἓνα μέγα Σάββατον πρῶτ' μοῦ εἶπε: — Γιάννη μου, σήμερα θὰ πᾶμε νὰ δοῦμε τὴ λιτανεὶα τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος.

Κατὰ συμβουλήν του τὸν ὠδήγησα εἰς ὕψωμα πλησίον τοῦ

(¹) Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ «Θαῦμα».

ὁποίου θὰ ἐπερνοῦσε ὁ Ἅγιος. Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἐνωρίς ἀκόμη, ἐδρισκόμεθα ἐκεῖ μόνοι σχεδὸν καὶ ἡ γύρω ἡσυχία ἀνησυχοῦσε φοβερὰ τὸν θεῖόν μου. Τὸν ἐφούρκιζε, τὸν ἔσκαζε ἡ στραβομάρα του, καὶ ὄλο ἐτέντωνε τὸν λαϊμόν του, ὡς νὰ ἤθελε νὰ ἴδῃ καλλίτερα τὰ πρὸ αὐτοῦ. Κάποτε ἔκανε ν' ἀλλάξῃ θέσιν, χωρὶς νὰ μὲ συμβουλευθῇ, ἐσκόνταπτε, ἐκοκκίνιζε καὶ ἐφούσκοναν αἱ φλέβες τοῦ λαίμου του καὶ ἐδονίζοντο ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀπελπισίας, τὸ ὅποιον ἠρέθειζε καὶ ἐφαρμάκωνε τὸ αἷμά του.

Ἦρπαζε τότε τὸ κομπολόγι του καὶ τὸ ἔπαιζε νευρικά καὶ ἐξεκοκκίνιζε συγχρόνως τὸ πρόσωπόν του καὶ κατακάθιζαν αἱ φουσκωθεῖσαι φλέβες τοῦ λαίμου του. Κάποτε ὁ φωτοδότης ἥλιος ἐχάτιθευε μὲ τὰς χαριτωμένας ἀκτίνάς του τὰ καημένα του τὰ μάτια, τὰ ὅποια ὁ μαῦρος θεῖός μου ἄνοιγε πρὸς στιγμὴν διάπλατα ἐμπρὸς του, ὡς νὰ ἤθελε νὰ τοῦ φωνάξῃ: «χῶσε τὴ φωτιά σου, ἥλιε μου, μέσα γιὰ μέσα στὰ σθυσιμένα μου τὰ μάτια καὶ φλόγισέ τα κι' ἀνάστησέ τα νὰ σέ δῶ μιὰ στιγμὴ μονάχα κι' ἄς ξαναστραβωθῶ ἔπειτα». Καὶ ὁ ζωοδότης ἥλιος ἔχωνε τὰς ἀκτίνάς του μέσα γιὰ μέσα στὰ σθυσιμένα του τὰ μάτια καὶ τοῦ τὰ ἐξεματοῦσε τόσο μὲ τὸ εὐεργετικό του τὸ φῶς, ὥστε ὁ δυστυχῆς ἐδάκρυζε, ἔκλειε γρήγορα τὰ βλέφαρα, καὶ βαθὺς βάρβαρος ἀναστεναγμὸς ἐξεθόμυαινε ἀπὸ τὰ μαραιμμένα φυλλοκάρδια του. Ἐγύριζε τότε ἀπότομα τὸ πρόσωπο, ὡς νὰ ἐμισοῦσε τὸ φῶς καὶ ὡς νὰ ἤθελε νὰ βασιλεύσῃ εἰς ὄλον τὸν κόσμον βαθύτατο σκοτάδι.

Ἐν τῇ μεταξὺ πολὺς κόσμος ἀνέβαινε εἰς τὸ ὕψωμα διὰ τὴν λιτανείαν καὶ ὁ θόρυβος τῶν ὀμιλιῶν καὶ τῶν γελώτων τῶν προσερχομένων ἐπέδρασεν εὐεργετικῶς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ μου, ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχε ξεχάσει ὀλοτελῶς καὶ τὴν πίκραν του διὰ τὸν φωτοδότην ἥλιον, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ἀκόμη δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ φωτίσῃ τὰ μάτια του.

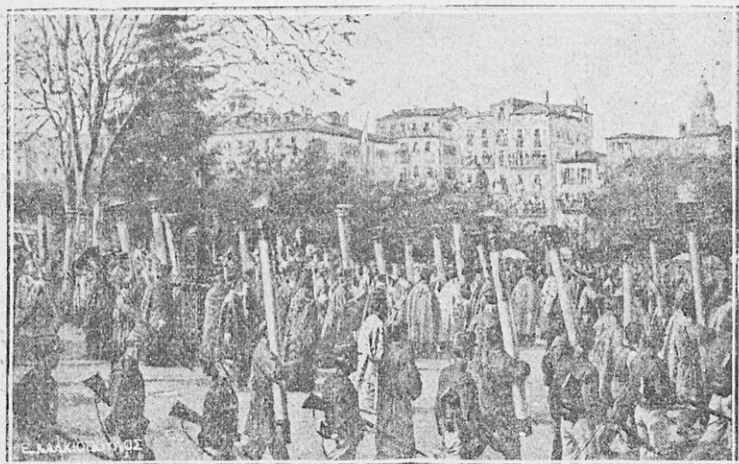
— Μετ' ὀλίγον ἠκούοντο πλέον καὶ μακρινοὶ ἤχοι μουσικῆς, ἡ ὁποία ἔπαιζε πένθιμον ἐμβατήριον, καὶ σιγὰ-σιγὰ ἐπρόβαλλαν ἐμπρὸς μας καὶ φλάμπουρα καὶ σκόλαι τῆς λιτανείας συνοδευόμεναι ἀπὸ χιλιάδας θεοσεδῶν χριστιανῶν.

— Ἀρχίζει νὰ περνᾷ ἡ λιτανεία, θεῖε, τοῦ ἐψιθύρισα.

— Ἰερὸς ἐνθουσιασμός τότε τὸν κατέλαβε. Ἦρχισε νὰ στυροκοπῆται καὶ νὰ μ' ἐρωτᾷ συγχρόνως

— Ποιὸ εἶναι τὸ πρῶτο φλάμπουρο, Γιάννη μου;

- Τῶν Ἁγίων Πάντων.
- Αὐτὸ μὲ τὴν εἰκόνα ὄλων τῶν Ἁγίων καὶ τῆς Παναγίας :
- Αὐτό.
- Καὶ ποιά σκόλα ἔρχεται δεύτερη :
- Τῆς Ὁδηγήτριας.
- Βοήθεια μου, Παναγία μου, καὶ κάμε με καλὰ νὰ σὲ ξανασηκώσω, ὅπως ἔδω καὶ τριάντα χρόνια... ἄχ εἶναι κόσμος, Γιάννη μου; Ἔχει καὶ στρατό, λέγε μου παιδί μου!

Ἡ λιτανεῖα τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν Κοζάνῃ.

- Εἶναι ώραῖα, θετέ μου, ἔξοχο θέαμα...
- Ἄχ!
- Τώρα περνοῦν τὸν σταυρό, ἀλλὰ χωρὶς τὸν Σταυρωμένον. Γύρω του τὸν ραίνουν μὲ τριαντάφυλλα καὶ κρίνα καὶ γαρουφαλά. Παιδιά στὰ κάτασπρα σὰν τὶς μαργαρίταις τοῦ κάμπου καὶ δύο παπάδες μὲ μυχῶρα ἄμφια τὸν θυματίζουν ξέσκεποι καὶ κλίνουν τὰς κεφαλὰς καὶ ὄλο ψάλλουν θὰ τ' ἀκοῦς, πιστεύω, θετε...
- Ναί, παιδί μου: «δειξὸν ἡμῖν καὶ τὴν ἐνδοξὸν σου ἀνάστασιν» ἀκούω νὰ ψάλλουν... Ἄκουε καὶ τὴ μουσική, Γιάννη μου, τί γλυκά, τί ἀρμονικά πού παίζει! «τράν!... τράν!... ταράν!...» Ποιά μουσική εἶναι;
- Εἶναι ἡ φιλαρμονική μὲ τὶς περικεφαλαίαις, πού λαμπροψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ζουν σὰν ἦλιοι στὸν ἥλιο κ' ἔχουν εἰς τὴν κορφή κατακόκκινα μεγάλα φτερά, ἐν ᾧ μαῦρα κρέπια στολίζουν τὰ ὄργανα τῶν μουσικῶν.

— Τί ὄρατα, ποῦ θάνατι, ὅπως τὰ φαντάζομαι! . . . καὶ μοῦ ἔσφιξε ὁ θεὸς μου νευρικά, ἄγρια τὸ χέρι ὥστε ἐμισοφώναξα "Α!

— "Ἦστερ' ἀπὸ τὴν φιλαρμονικὴν, θεῖε, περνοῦν τώρα ὅλα τὰ σχολεῖα μὲ μαῦρα φορέματα καὶ μ' ἄσπρα χειρόκτια καὶ κρατοῦν γαλακτόχρωμα κερὰ μὲ πένθιμα στολίδια καὶ λάμπει τὸ δειλὸ φῶς τῶν κερῶν κατάχρυσα ζευγαρωμένο μὲ ταῖς ἀχτίναις τοῦ ἡλίου. Νὰ κ' ἡ δευτέρα μουσική, ἡ στρατιωτικὴ, μὲ τὰ ὄργανα στὸ στόμα καὶ μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὸ ραβδί τοῦ ἀρχιμουσικοῦ, ποῦ τὸ κρατεῖ ἀκίνητο στὸν ἀέρα μὲ μεγαλοπρέπεια.

— Νά! Νά! θεῖέ μου, τώρα κύτταξε . . .

— Κυττάζω, παιδί μου, λέγε, λοιπὸν τί κυττάζω;

— Δὲν βλέπεις τὸν Ἅγιο μας ἐκεῖ κάτω - κάτω;

— Ναὶ τὸν βλέπω - καὶ πῶς τὸν βλέπω, παιδί μου;

— Ἐμπρὸς τοῦ ἔρχεται μαυροφόρος στρατὸς παπάδων μὲ ἄσπρους μεγάλους σταυροὺς εἰς τὰ πετραχήλια των. Εἰς τὴν μέση βαδίζει ὁ Δεσπότης μὲ τὴ χρυσὴ του μίτρα, μὲ τὴν ἀσημένια του πατερίτσα καὶ μὲ τὰ χιονάτα γένεια του, ποῦ πέφτουν μακρὰ καὶ μισοσκεπάζουν τὸ διαμνάντιο σταυρὸ τοῦ στήθους του. Τρεῖς διάκοι μπροστά του μὲ γυρίζουν ὀπίσω των καὶ τὸν θυματίζουν καὶ γέρνουν κάτω τὰ κεφάλια των μὲ σέβας, καὶ μὲ ξαναγυρίζουν ἔμπρὸς των καὶ θυματίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὰ κεφάλια των ὀρθὰ - ὀρθὰ . . . Κάμε τώρα τὸ σταυρὸ σου, θεῖε· περναῖ ὁ Ἅγιος μας . . .

— Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐψιθύρισεν ὁ θεὸς μου σταυροκοπούμενος καὶ κλαίων ἀπὸ συγκίνησην.

— Τὸν κρατοῦν ξέσκεπο τέσσεροι παπάδες χωρὶς καλυμμαύχια, μὲ χρυσὰ ἄμφια, ἄλλοι καὶ σοβαροί. Πῶ! Πῶ! πόσος κόσμος γύρω του, θεῖέ μου, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ὅλα φαίνονται πῶς κινοῦνται βουδὰ καὶ μονάχα τ' ἀνεδοκατεδάσματα τῶν θυματῶν ἀκούονται σὰν ἦχοι μονότονοι ἀπὸ ραγισμένα κουδουνάκια . . .

Τί λυπημένο τὸ πρόσωπο τοῦ Ἁγίου σήμερα, θεῖέ μου!

— Δὲν ἔγινε ἀκόμη ἀνάστασις, παιδί μου.

— Ἦστερα ἔχει τὸν Ἐπιτάφιο ὀπίσω του, ποῦ κηδεύεται. Τὸ βλέπεις, ὅπως ἐγώ;

— Ναί, τὸν βλέπω.

— Καὶ πῶς τὸν βλέπεις, θεῖε;

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

— "Αχ!, ἔπως θὰ μοῦ πῆς.

— "Ἄλλοι τέσσερο: παπάδες λευκοφόροι κρατοῦν τὸν Ἐπιτάφιο. Ὁ Χριστὸς στολισμένος μὲ ροδόφυλλα καὶ μενεξέδες κοίτεται σὰν ἀδικοσκοτωμένο παιδάκι στὸ κρεββατάκι του, ποὺ μοιάζει σὰν κατάρωση κούνια. Τώρα, ποὺ κηδεύεται, τὸν σκεπάζει ὠραῖος βελουδένιος οὐραγὸς μ' ἀσημένιαις φούνταις ἀκουμπισμένος σὲ τέσσερα ἀσημοχρῦσωμένα σίδερα.

Τί συγκινητικὴ κηδεΐα, θεῖέ μου! Πόσοι πλούσιοι μὲ ψηλὰ καπέλλα καὶ πόσοι ἀξιοματικοὶ μὲ λαμποκόπαις στολαῖς καὶ παράσημα συνοδεύουν τὸν Ἐπιτάφιο ἀνακατωμένοι μὲ ξυπόλυτους χωριάτικις καὶ μὲ κουρελιασμένους φτωχοῦς! . . .

Δ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

2. Ο ΛΟΥΜΠΑΡΔΙΑΡΗΣ

Ὁ ἥλιος γέρνει. Ὁ Γιουσοῦφ - ἀγᾶς πίνει τὸ σερμπέτι του, ξεπλωμένος ἀπάνω σὲ μαλακὸ καὶ παχὺ σιτζαδέ, σ' ἓνα προσηλιακὸ μέρος, κάτω ἀπ' τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς ὁποίας εἶναι ὁ κυρίαρχος (Ἀγᾶς τοῦ Κᾶστρου σοῦ λέει ὁ ἄλλος! . . . . .)

Δίπλα του εἶναι ἓνα κομμάτι σπασμένης καλώνας. Κάποτε ἀνασηκόνεται ὁ Ἀγᾶς καὶ ἀκουμπάει σ' αὐτὸ ἀπάνω τὴν μέση του γιὰ νὰ ξαμουδιάσῃ.

Φορεῖ κατακόκκινα. Πυκνὸς καπνὸς θγαίνει ἀπ' τὸ στόμα του - σωστὴ καμινάδα.

Ὁ Ἀράλης του εἶναι ξεπλωμένος λίγο παρακάτω στὸ χορταριασμένο χῶμα πρόμυτα· ἔχει τοὺς ἀγκῶνους του στηριγμένους στὴ γῆ καὶ τὰ δυὸ του μάγουλα ἀκουμπισμένα στῆς δυὸ του τῆς παλάμες. Ἡ δουλειά του εἶναι νὰ πετειέται κάθε τόσο καὶ νὰ τινάζῃ τὸ λουᾶ τοῦ τσιμπουκιῦ τοῦ ἀφέντη του, νὰ δάξῃ πάλι καπνὸ καὶ ν' ἀνάβῃ τὴν ἴσκα.

Τὰ περασμένα χρόνια (πάνε, αὐτὰ πιά λησμονήθησαν!) ὁ Γιουσοῦφ - ἀγᾶς ἦτον σεΐζης. Πῶς ἀπὸ σεΐζης ἔγινε φρούραρχος (Δισδάρης) τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἢ Ἱστορία δὲν τὸ γνωρίζει ἀκόμα.

Λίγον καιρὸ εἶχε ποὺ ἔλαθε τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα· τόσην ὅμως κακὴν ἐντύπωσιν εἶχε κάμει ἢ φυσιογνωμία του, σιχαμερὸ ξάφρι-

σμα τῆς μαύρης ψυχῆς του, ὥστε κανέννας ἀπ' τοὺς ἐπισήμους Τούρκους δὲν εἶχε τὴν σχέσι του. Γιὰ τοῦτο κι' αὐτὸς κατέβαινε ἀργὰ καὶ ποὺ στὴν πόλι, γύριζε γρήγορα πάλι στὸ Κάστρο μὲ τρεῖς πηχιαὶς μοῦτρα, ἀμίλητος καὶ βαρυσκίωτος.

Τὸν πρῶτο ποὺ συναντοῦσε στὸν ἀνήφορο τοῦ Κάστρου τὸν ἀγριοκῦτταζε, τὸν δεῦτερο τὸν ἔβριζε, καὶ τὸν τρίτο τὸν ἔδερε.

Τὰ παιδιὰ του, ὅταν τὸν ἔδλεπαν, τρύποναν σὰν τὰ κουνέλια, οἱ γυναϊκές του τὸν ἔτρεμαν.

Στοὺς ἀνωτέρους του ὅμως, ἐμπρὸς σὲ κείνους ποὺ εἶχε ἀνάγκη, γινότανε ἄλλος ἄνθρωπος. Γελοῦσαν καὶ τὰ παποῦτσά του σὰν τὸ ζαγάρι καὶ μόνον ποὺ δὲν εἶχε οὐρὰ νὰ κουνήσῃ. Ἡ Ἀθήνα δὲν εἶδε αὐτὸ τὸ θαῦμα. Ὁ ἀνώτερός του — ὁ πασσᾶς τοῦ Εὐρίπου — ἐξ αἰτίας τῶν προνομίων τοῦ τόπου δὲν πατοῦσε ἐδῶ τὸ ποδάρι του.

*
* *

Καιμιὰ ὅμως μέρα δὲν ἦταν ὁ Ἀγᾶς στῆς κακαίς του ὅπως σήμερα. Ἀπ' τὸ πρῶτ' ἔβριζε καὶ βλαστημάει. Μὲ δεῦτερο λόγο θιγάζει τὸ λουλά καὶ ἔδερνε μὲ τὸ τσιμποῦκι του. Ἄμα δὲν ἔχη τί νὰ χτυπήσῃ, χτυπάει τὰ χέρια του, τὰ πόδια του. . . . Ὅλα τοῦ φταίνε, καὶ τὸ χῶμα ποὺ πατεῖ — τί χῶμα! . . . . Γυρεύει κάποιον νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνω του καὶ ὁ κάποιος αὐτὸς στὸ τέλος βρέθηκε ἦταν ἓνας πτωχὸς ζωτάρης, ποὺ ἡ κακὴ του ἢ μαῖρα τὸν ἔσπρωξε καὶ πέρασε κάτω ἀπ' τὸ Κάστρο καδάλλα στὸ μουλάρι του ἀπάνω.

*
* *

Κτύπησε τρεῖς φοραὶς παλαμάκια καὶ καιμιὰ δεκαριά Καστριώταις πετάχτηκαν πίσω ἀπ' τὰ χαλάσματα, σὰν νὰ ξεφύτρωσαν ἀπ' τὴ γῆ.

— Πιάστε αὐτὸν ποὺ περνάει ἀπ' τὴ μῦτη μας καδάλλα! δέστε τον χειροπόδαρα, φέρτε τον ἀπάνω καὶ ρίχτε τον στὸν Κουλά ὕστερα βλέπομε. . . .

Ὁ Ἀγᾶς τώρα περπατεῖ ἀπάνω-κάτω συλλογίζεται, φαίνεται, ποιὰ τιμωρία τοῦ χρειάζεται. Ἐξαφνα στέκεται σὰν καρφωμένος, σηκώνει τὸ κεφάλι του, τεντόνει τὰ χέρια του. . . . οἱ πυκναὶς τρίχαις τοῦ προσώπου του ποὺ τὸ σκεπάζουν δλόκληρο ἀνασηκόνονται σὰν τόσαις καρφοβελόναις. . . φταρνίζεται καὶ βήχει μαζὶ! . . . τρέμει δλόκληρος ἀπ' τὸ θυμὸ του. . . .

— Μπρὲ σεις ! ! . . . . Κοιμάστε, γαλέδες ! ! . . . . Δὲν βλέπετε Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μπουλούκια—μπουλούκια που πάνε τον ἀνήφορο ! ; γέροι, γρηαίς, νέοι, νέαις . . . ὡς καὶ βυζασταρούδια ἀκόμα ! . . . που πάει, μπρὲ σεῖς, αὐτὸ τὸ σκυλολόϊ ; . . .

Κανεῖς δὲν ἀποκρίνεται. Ὁ Ἄγαξ δίνει στὸ πιὸ κοντινὸ τὴν πρώτη ἀνάποδη.

— Μίλα καὶ σ' ἔσχισα . . .

— Ἦμαστε νεοφερμένοι, Ἄγά μου ! . . . Πάω νὰ ρωτήσω κανένα παληό . . .

— Γκρεμίσου' ρώτα καλλίτερα τὸν φυλακωμένο. Στὴ στιγμή, νὰ γυρίσης.

Σὰν ἀστραπή ἐπῆγε καὶ γύρισε.

— Αὔριο, Ἄγά μου, ἔχει πανηγύρι ὁ Ἀϊ-Δημήτρης, αὐτὴ ἡ ἐκκλησίτσα που φαίνεται κεῖ κάτω, καὶ οἱ ἄπιστοι πάνε στὸν ἔσπερινό.

— Πανηγύρι ρωμῆικο ! μπρὸς στὰ μάτια μας ! . . . στὸ τιμημένο Κάστρο μας ἀπὸ κάτω ! . . .

Καὶ γιὰτί εἶμαι ἐδῶ ἐγώ ! Ξέρω τί τοὺς χρειάζεται. Πρέπει νὰ λείψῃ αὐτὴ ἡ ντροπὴ μιὰ γιὰ πάντα . . .

Τὰ μάτια του τώρα πετοῦν φλόγες, καὶ τὰ δόντια του τρίζουν. Σωστὴ πυρκαϊὰ στὴν ψυχὴ του.

— Φέρτε μου ἐδῶ σούρνοντας τὸν φυλακωμένο . . . Ὅχι! σταθήτε ! . . .

Ἀνασηκόνει τὸ σαρίκι του, ξύνει τὸ ἄτριχο κεφάλι του . . . καὶ κτυπᾷ μὲ τὴ δεξιὰ του παλάμη τσάκ ! τὸ κούτελό του, σὰν νὰ σκότωσε κανένα κουνούπι. Κάποια μεγάλη ἰδέα κατέβασε ὁ Ἄγαξ. Τὸ πρόσωπό του τὸ γλυκαίνει τώρα ὅσο μπορεί.

— Χάϊ . . . χάϊ . . . φέρτε τον ἐδῶ τὸ ραγιᾶ, μὰ μὲ καλὸ τρόπο. Ἄν τὸν πειράξῃ κανένας, φεῖδι που τὸν ἔφαγε . . . Φέρνουν τὸν ξωτάρη μισοπεθαμένο ἀπ' τὸ φόβο του.

Πέφτει στὰ πόδια τοῦ Ἄγα καὶ ζητεῖ ἔλεος.

— Σήκω ἀπάνω μὴ φοβάσαι. Εἶχα σκοπὸ νὰ σὲ κρεμάσω, μὰ τώρα μετάνοισα. Τυχερὸς ἄνθρωπος εἶσαι. Πρόσεξε νὰ κάνῃς ὅ,τι θὰ σὲ προστάξω, γιὰτί ἀλλήθως χάθηκες ! . . .

— Ὅ,τι προστάξῃς, Ἄγά μου, ὅ,τι προστάξῃς . . . ὅ,τι . . . ὅ,τι . . .

— Σούτ ! πολλὰ λές. Μόνο αὐτιὰ νάχῃς, στόμα νὰ μὴν ἔχῃς. Καλὸ ἦτανε ἔτσι κοντὰ στὸ Κάστρο μας νὰ μὴ δρίσκεται ἐκκλη-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σιά, μὰ μιὰ φορά πού δρέθηκα, πρέπει νὰ μένη καί νὰ λειτουργίεται. Θὰ τὴν ἔκαμαν οἱ παπποῦδες μας στοὺς δικούς σας χαλάλι!... Ἐγώ, ἢ ἀλήθεια εἶναι, πῶς δρίζω μόνο τὸ Κάστρο μου-λύκος πού τὸν ἔφαγε κείνον πού θὰ τὸ στραβοκυττάξῃ! — μὰ κι' αὐτὴ ἢ ἐκκλησοῦλα λογαριάζω πῶς βρίσκεται στὴν ἐξουσία μου μέσα, ἀφου εἶναι κιάτω ἀπ' τὸ στόμα τῶν κανονιῶν μου.

Καί ζάρωσε τὸ μούτρο του μὲ νόημα.

«Ὁ Δεσπότης σας δὲν ἦρθε νὰ μὲ χαιρετήσῃ ἄς εἶναι: τὸ κατάλαθε, φαίνεται, καὶ αὐτὸς πῶς δὲν καταλάγιασα ἀκόμα καὶ δὲν ἔχω κέφι γιὰ κουδέντες μὲ δίχως νόημα. Πήγαινε μ' ὄλον τοῦτο—ὁ ἀφέντης δὲν πρέπει νὰ συνερίζεται τοὺς δούλους του—καὶ χαιρετήσέ τον ἀπὸ μέρους μου καὶ πὲς του, πῶς ἀφου ἔτυχε πού ἔτυχε καὶ μ' ἔρριξε ἢ κακὴ μου ἢ μοῖρα στὸν πετρότοπό του καὶ γίνεται τὸ πρῶτο ρωμικίκο πανηγύρι πού βλέπω, εἰς τὰ μέρη τῆς ἐξουσίας μου, ἔχω μεγάλη ἐπιθυμία νὰ γίνῃ ὅπως πρέπει!... Καὶ νὰ ἰδῆς πού αὔριο...—καλὰ πού τὸ θυμήθηκα κι' αὐτὸ—γιορτάζομε κι' ἐμεῖς τὸν Κασίμ!... Ἄς εἶναι, κι' ὁ δικός σας ὁ Ἅγιος κἀτι θάξιζε γιὰ ν' ἀγιάσῃ!... Θὰ τὸν τιμήσω τὸ λοιπόν! Πρέπει νὰ γίνῃ μονοκλησιά. Ὅλαις οἱ ἄλλαις ἐκκλησίαις νὰ μὴ λειτουργήσουν καὶ νὰ μαζευτοῦν ὅλαις οἱ ἐνορίας μὲ τοὺς παπάδες τους ἐδῶ στὸν Ἄϊ-Δημήτηρ μου. Πὲς καὶ στοὺς Ἀρχόντους καὶ τοὺς Προεστοὺς καὶ σὲ κάθε νοικοκύρη πού θ' ἀπαντήσῃς, πὲς ἀπὸ μέρους μου, πῶς αὐτὸ εἶναι ἢ θέλησί μου. Ὅποιος δὲ θάρθῃ ἐμὲν θὰ προσβάλῃ ἔλα τρέχα τώρα ἄ χάσου ἀπ' τὰ μάτια μου!... Στάσου! Ἄκουσε. Αὔριο τὸ πρῶτ-πρῶτὴ τὴν ὥρα πού θὰ ψέλνουν στὴν ἐκκλησιά τὸ τροπάρι τοῦ Ἁγίου, ν' ἀνέδῃς σ' ἓνα ψήλωμα κοντὰ στὴν ἐκκλησιά καὶ νὰ κουνήσῃς γιὰ σημάδι ἓνα κόκκινο πανί, γιὰ νὰ βάλωμε φωτιά στὴ λουμπάρδα καὶ στὰ τόπια τοῦ Κάστρου, νὰ τιμήσωμε τὸν Ἅγιο σας. Αἶ! ἄς γίνῃ κι' αὐτό!... Γκρεμίσου τώρα: σὲ βαρέθηκα: τυχερός ἄνθρωπος εἶσαι!...».

Ὁ ραγιάς ἔκαμε μιὰ μετάνοια κι' ἄγγιξε ἢ μύτη του στὸ χῶμα. Ὁ Ἅγας, χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ, γύρισε στοὺς ἀνθρώπους του καὶ εἶπε:

— Τὴν ὥρατος πού θὰ εἶναι ὁ κάμπος αὔριο τὸ πρῶτ-πρῶτὴ βόλτα στὸν Ἄϊ-Δημήτηρ, γεμάτος κόσμος πού νὰ μὴν πέφτῃ χάμω οὔτε μῆλο!...

Καὶ κουνώντας τὸ κεφάλι του δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κύτταζε τὸ ραγιά πού ἔφευγε τρεχάτος.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

— Τὸν παρασφίξατε τὸν ἄνθρωπο, ἀθεόφοβοι, καὶ πηγαίνει τὸν κατήφορο σὺν ξεδιωγμένος. Χά! χά! χά! (ξεφώνησε τρεῖς φορές χωρὶς νὰ γελάσῃ τὸ μούτρο του).

«Δὲν εἶναι ἄλλος Θεὸς ἀπὸ τὸν Ἄλλὰχ καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης αὐτοῦ», ἀκούστηκε ἀπὸ τὸν μιναρὲ τοῦ Παρθενῶνος ἡ φωνὴ τοῦ Μουεζζίνη ποὺ κάλοῦσε τοὺς πιστοὺς νὰ προσευχηθοῦν.

Σκοτεῖνιασε. Ὁ Ἅγᾶς ἐπρόσταξε νὰ φύγουν ὅλοι· καὶ ὅλοι ἔφυγαν. Δύο μονάχα ἔμειναν καὶ κρυφομιλοῦν. Ὁ Ἅγᾶς καὶ ὁ ἀρχιπυροβολητὴς Ἀχμέτ.

— Κύτταξε, τοπτζήμπαση, νὰν τὰ καταφέρῃς καλά. Τὸ στοιχειωμένο μαρμαρόσπιτο (ἔδειχνε τὰ Προπύλαια), ποὺ ἡ τύχη μ' ἐρριξε καὶ κάθομαι μέσα, ἔχει μπαρούτι μπόλοκο· μπάλαις ἔχομε ἄλλο τίποτε, λογιῶν τῶν λογιῶν, δὲν χρειάζεται δὲ καὶ μεγάλη φασαρία! Τὸ μόνο ποὺ φοδᾶμαι εἶναι ὁ καιρὸς, νὰ μὴ μᾶς τὰ χαλάσῃ... ὕστερα ἀπὸ καλοκαιρινὴ λιπακὰδα ὁ οὐρανὸς ἔγινε πίσσα.

— Μὴ λὲς τὸν κακὸ λόγο, Ἅγᾶ! Ὅλα θὰ πᾶνε καλά, μὴ σὲ μέλη... Ὁ Μουφτῆς τί γνώμη θὰ εἶχε τάχατες;...

— Καὶ ποιὸς τὸν ρωτᾷ; Μοῦ κάνει τὸν μεγάλο. Αὐριο βλέπομε πριανοῦ τὸ ὄνομα θὰ βουξῆ στὰ ἑπτὰ βασίλεια. Θὰ ποῦμε πὼς ἔγινε λάθος. Ἐγὼ εἶπα γιὰ μπαρούτι μονάχα, κατάλαβες; Ἄν μᾶς παραφορτωθῆ, τὸν στέλνομε στὸν ἀγύριστο μὲ τὴ γνώμη του μαζί.

— Καὶ λέμε πὼς ἦταν σύμφωνη μὲ τὴ δική μας.

— Καλὰ τὰ συλλογιέσαι, Ἀχμέτ. Ἐγὼ πάω τώρα νὰ φάω καὶ νὰ πλαγιάσω, καὶ πρὶν νὰ χαράξῃ θὰ εἶμαι στὸ πόδι. Πέτρας καὶ χῶμα καὶ κορμιὰ νὰ γίνουν ἓνα, ἔτσι ποὺ νὰν τὰ σιχαθοῦν νὰ τὰ φᾶνε καὶ αὐτὰ τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια.

Ἦταν τὰ τελευτήγια λόγια ποὺ εἶπε ὁ Γιουσούφ καὶ ἔφυγε.

*
* *

Ὁ Ἀχμέτ προσκαλεῖ τώρα τοὺς τοπτζήδες.

Τὰ κανόνια τῶν Προπυλαίων ἐτοιμάζονται· μεταφέρονται ἀκόμα καὶ τὰ κανόνια τῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἐρεχθείου. Στὴ μέση βάζουν τὴν περίφημη λουμπάρδα «γιὰ φιγοῦρα», ὅπως εἶπε ὁ φρούραρχος.

Γενικὴ κίνησις στὸ Κάστρο καὶ συζήτησις διὰ τὴν τιμὴ ποὺ θὰ δώσῃ ὁ Ἅγᾶς στοὺς ραγιαδες. Οἱ περισσότεροι βρίσκουν σω-

στή τὴν ἀπόφασί του. «Ὅσο πιὸ εὐχαριστημένα εἶναι τὰ ζᾶ, τόσο πιὸ πολὺ δουλεύουν» ἐπρόσθεσ' ὁ γέρω-μάγερρας τοῦ Ἄγα. Τὰ Τουρκόπουλα εἶναι καταχαρούμενα. Ὁ Ἰμάμης ὅμως τοῦ Μεγάλου Τζαμιού (τοῦ Παρθενῶνος) καὶ ἓνας ἐπίσημος διαβατικός Δερβίσης ἔχουν ἄλλη γνώμη, ἀφοῦ ὅμως δὲν ἔχουν τὴν δύναμι ν' ἀντιπράξουν, φεύγουν μουρμουρίζοντας τὴν γνώμη τους.

Τὸ μυστικὸ μόνον ὁ Ἄχμετ τὸ γνωρίζει.

Εἶναι νύχτα βαθεῖα. Ὅλοι κοιμούνται. Οἱ τοπτζήδες ἔφυγαν καὶ αὐτοὶ τελευταῖοι.

Νέκρα εἰς τὸν βράχον. Μόνον οἱ νυχτεριναὶς καντήλαις τῶν σπιτιῶν τῆς Ἀκροπόλεως μαρτυροῦν ποῦ κοίτονται τὰ κορμιὰ τῶν Καστριωτῶν. Κάποτε - κάποτε οἱ πελαργοὶ τοῦ Τζαμιού χτυποῦν τὴ μύτη τους σὰν νὰ συνοδεύουν τὴν φωνὴ τῆς ντροπισομένης Γλαυκῆς τοῦ Ἐρεχθείου. Αὐτὴ τὴ βραδεῖα ὅμως ἀκούστηκε στὰ Προϋλκία ἀπάνω κ' ἓνα νεκροπούλι. Ἐφώνηξε ἐννέα φορές καὶ χάθηκε. Ἡ γραῖα ἢ μητέρα τοῦ Γιουσοῦφ ποῦ ἄκουσε δὲν ξανακοιμήθηκε πιά... Σὲ λίγο μιὰ σκιά ζυγώνει στὰ κανόνια. Πηγαίνορχεται. Κουδαλεῖ σφαίραις, τῆς βάζει στὰ κανόνια καὶ τῆς σκουντᾶ μετὸ γεμιστήρι μετὸ μεγάλη δύναμι καὶ μετὸ λίγο κρότο. Γεμίζει καὶ τὴν λουμπάρδα μετὸν πιὸ μεγάλη μπόμπα καὶ ξαπλόνεται στὰ μάρμαρα κουρασμένος.

Μιὰ μεγάλη ἀστραπὴ φωτίζει τὸν κατάμαυρο οὐρανὸ καὶ φανερώνει τὴν ἄγρια τοῦ Ἄχμετ ὄψι, ἐνῶ μακρῶς, στὰ πρόσδορα, ἀπάνω ἀπ' τὸ φρούριον τοῦ Θρασυδούλου, κεραυνὸς αὐλακκῶνει τὸ στερέωμα. Ὁ Ἄχμετ φεύγει σὲ λίγο καὶ αὐτὸς. Ἡ δουλειὰ του ἐτελείωσε.

Εἶναι μεσάνυχτα...

Ὀλίγη ὥρα περνᾷ καὶ βρονταὶς τραντάζουν τὸ ἔδαφος. Ἐρχεται σὰν ἐλαφρὸς πρόσκοπος ἓνα ψυχρὸ ἀεράκι. Καὶ ἀρχίζουν ὕστερα νὰ πέφτουν χονδραὶς ψιχάλαις. Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ, ἀλλὰ τὸ σκοτάδι εἶναι ἀκόμο βαθύ.

*
*
*

Ὁ φόβος κάνει τοὺς ἀνθρώπους καὶ βαστοῦν τὸν λόγο τους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ κακώτυχος ὁ ξωτάρης ἔχοντας πάντα δίπλα του καὶ ἓναν ἀνθρωπο τοῦ Κάστρου ἀρματωμένο σὰν ἀστακὸ—ἔκαμε ὅ,τι τοῦ εἶπε ὁ Ἄγας. Ὁ φρόνιμος Μητροπολίτης ὅμως, ὁ Ἄνθιμος, ἀφοῦ ἄκουσε καὶ τὴν γνώμη τῶν Δημογερόντων καὶ τοῦ Βόϊδοδα, ἤϊρε ἓναν μεσιανὸ ἄρομο: νὰ μὴ γίνῃ δηλαδὴ μονοκκλησιά,

ἀλλὰ νὰ λειτουργήσουν μόνο οἱ «Ἀϊ-Δημήτρηδες (ὁ Κατηφόρης, ὁ Νέος, ὁ Τσιρίτης, τὸ Παρακκλήσι...)

Θαμποφέγγει. Μὲ ὅλη τὴν κακοκαιρία κάμποσοι φαίνονται κατὰ τὸν ἀνήφορο ποῦ πηγαίνουν νὰ προσκυνήσουν. Ἀρχίζουν νὰ ξεχωρίζουν τὰ κόκκινα σκουφώματα τῶν ἐργατικῶν καὶ κᾶπου-κᾶπου καὶ κανένα σκιᾶδι ἄρχοντα.

Δὲν εἶναι ὅμως οἱ πανηγυριώταις τόσο ὅσους τοὺς ἤθελε ὁ Γιουσούφ.

Ἡ λειτουργία ἄρχισε. Ἡ βροχὴ τώρα πέφτει μὲ τὸ τουλούμι.

— Μᾶς τὰ χάλασε ἡ βροχὴ!

ᾠρύεται ὁ Ἀγᾶς μέσα στὴν κρεββατοκάμαρά του καὶ στρηφογυρίζει σὰν λιοντάρη στὴν καλύβα του.

Οἱ βρονταῖς εἶναι ἀδιάκοπαις τώρα.

Ὁ Ἀγᾶς ἐτοιμάζεται νὰ φύγῃ. Ρίχνει μιὰ γούνα ἀπάνω του, περνᾷ βιάστικὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο δωμάτιο ποῦ εἶναι μαζεμένη ὅλη του ἡ φιλίλια, χωρὶς νὰ θγάλλῃ λέξι, καὶ ἀνεβαίνει σὲ ἕναν φεγγίτη ποῦ βλέπει κατὰ τὰ κανόνια.

Τὸ χαλάζι τὸν κτυπᾷ στὸ πρόσωπο. Ὁ ἄνεμος τὸν δαιμονίζει. Εἶναι νὰ σκάσῃ.

— Τὴν πάθαμε, Ἀγᾶ!... τοῦ φωνάζει ἀπὸ κάτω ὁ Ἀχμέτ.

«Ὁ καιρὸς θὰ σηκώσῃ καὶ μᾶς καὶ τὰ κανόνια μας... Λίγοι ραγιαδες πέρασαν. Ὁ κάμπος εἶναι ἔρημος... Μόλις ποῦ καὶ ποῦ φαίνεται ἀπὸ κανένας. Νά, ἄλλοι δύο-τρεις ἀκόμα πηγαίνουν...

Τί κάνει αὐτὸς ἐκεῖ;... Ἄ! κουνάει ἕνα κόκκινο πανί!...»

— Ἄχ!... (βογγαεὶ ὁ Ἀγᾶς).

«Ὁ παπᾶς βιάζεται· θὰ φέλγῃ τώρα τὸ τροπάρη τοῦ Ἀγίου, γι' αὐτὸ ὁ ξωτάρης κουνάει τὸ κόκκινο πανί, καθὼς τὸν ἐπρόσταξα. Σὲ λίγο θὰ τελειώσῃ κ' ἡ λειτουργία!... Γρήγορα λοιπόν, Ἀχμέτ. Γύρισε ὅλα τὰ κανόνια κατὰ τὴν ἐκκλησιά ἀπάνω καὶ φωτιά! Πέτρα στὴν πέτρα νὰ μὴ μείνῃ! νὰ μὴ φανῇ πιὰ οὔτε ἡ θέσι ποῦ ἦτανε ἡ ἐκκλησιά. Σὲ θέλω, τοπτζήμπαση, σὲ θέλω!... φωτιά!...

Σὰ δαιμονισμένος, ὁ Ἀχμέτ τριγυρίζει στὰ κανόνια, τὰ κουνεῖ δεξιὰ καὶ ζερβά, σκύβει, σηκώνεται, ξανασκύβει, ξανασηκώνεται, ὡς ποῦ τὰ βάζει στὸ σημάδι. Φοβερὴ μπόρα ἔπιασε τώρα. Ὁ Ἀχμέτ ζυγώνει ἀναμμένο τὸ ἀλειμματοκέρι πρῶτα στὴν λουμπάρδα... Τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ὅμως, πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του, χύνεται ἀπ' τὸν οὐρανὸ φωτιά. Κρότος φοβερὸς καὶ ξερός, κρότος ἄγριος... Ὅλη

ἡ Ἀκρόπολις σειέται .... Κεραυνὸς πέφτει στὰ Προπύλαια, ἀπάνω στὴ μπαρουτοθήκη ... Καταστροφή καὶ θάνατος! ... Ἄν εἶναι ὁ Ἀχμέτ καλὸς σημαδιάρης, εἶναι ὁ οὐρανὸς καλλίτερος. Ἡ καταστροφή εἶναι φοδερή. Οἱ ταξιδιώται γράφουν γι' αὐτὴν μὲ φρίκη καὶ μὲ θαυμασμό ... Ἦταν μιὰ φορὰ κάποιος φρούραρχος Γιουσούφ. Εἶχε μάννα, εἶχε τέσσερις γυναῖκες, εἶχε δυὸ γιουὺς, εἶχε καὶ μιὰ κόρη ὀρφανή - ἀπὸ μάννα Χριστιανή - οὔτε κομιάτι δὲ βρέθηκε ἀπὸ ὄλοβς αὐτοῦς.

Ἦτον μιὰ φορὰ ἓνας τοπτζήμπασης Ἀχμέτ. Χάθηκε κι' αὐτός, καὶ μόνο κατὰ τὸν Ἀϊ - Δημήτρη βρέθηκε τὸ δεξὶ του χέρι πού κρατοῦσε ἀκόμα τὸ ἀλειμματοκέρι πού θάβαζε τὴ φωτιά.

Τὰ κανόνια σκορπίστηκαν, ἡ λουμπάρδα ἔγινε χάλι.

«Πέτραις καὶ χῶμα καὶ κορμιὰ ἔγιναν ἓνα ἔτσι πού τὰ σιχάθησαν νὰ τὰ φᾶνε καὶ αὐτὰ τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια».

* *

Οἱ Καστριῶταις κατατρομαγμένοι μαζεύονται στὸν τόπο τῆς καταστροφῆς. Οἱ Χριστιανοὶ σταυροκοπούμενοι πετειοῦνται ὅλοι ὄξω ἀπ' τὸ ἐκκλησιάκι τ' Ἀϊ - Δημήτρη καὶ μόνο ὁ παπᾶς μένει νὰ τελειώσῃ τὴν λειτουργία.

Ἡ βροχὴ ὕστερ' ἀπ' τὴν καταστροφή ἔπαυσε. Ὁ οὐρανὸς καθάρισε. Σάν νὰ μὴν ἔγινε τίποτις! ... Τὸ θαῦμα καὶ ποιὸς δὲν τῶμαθε!!!! ...

Ὁ Ὁ Ἀϊ - Δημήτρης πῆρε μὲ τὸ δίκηο του τὸ παρανόμι πού τοῦ πρεπε, καὶ ἴσαμε τὰ τώρα λέγεται Λουμπαρδιάρης. Δυστυχισμένα Προπύλαια! ....

Β'. ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

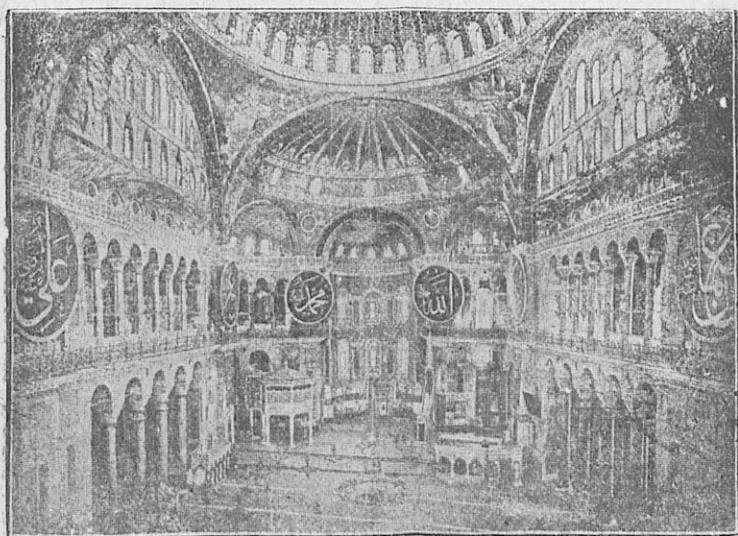
Α') ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ

Γ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

Ὁλόκληρος ὁ χιλιετής βίος τοῦ μεγίστου καὶ μᾶλλον πεπολισμένου κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας Κράτους τοῦ Κόσμου, ὁποῖον ἦτο τὸ Βυζαντινόν, κέντρον ἔχει τὸν μέγαν Ναόν, καὶ ἡ ἐξιστόρησις τῶν ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ συμβάντων εἶναι αὐτὴ ἡ ἱστορία τοῦ με-

σχιωνικού μας Κράτους· ἐντὸς αὐτοῦ ἐγένετο συνήθως ἡ στέψις τῶν Αὐτοκρατόρων, ὅσους ἀνεκίρυντεν ὁ λαὸς ἢ τὰ στρατεύματα εἰς τὴν πρὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας πλατεῖαν, τὸ Αὐγουσταῖον, πᾶσαι δὲ αἱ μεγάλαι ἐκκλησιαστικαὶ πομπαὶ ἢ προσελεύσεις, ὡς ἐκάλουν αὐτάς οἱ Βυζαντινοί, καὶ αἱ ἔθνηκαὶ πανηγύρεις ἐτελοῦντο ἢ ἤρχοντο ἢ κατέληγον εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν· ἐκεῖ οἱ νικηταὶ τῶν Περσῶν, Ἀράβων, Ἀράβων, Βουλγάρων, Τούρκων καὶ τῶν ἄλλων ποικιλονόμων ἐχθρῶν τοῦ Κράτους Αὐτοκράτορες καὶ στρατηγοὶ ἐπευφημοῦντο διὰ τὰς «νίκας τῶν κατὰ βαρβάρων», ἐκεῖ ἐγένετο τῶν Πατριαρχῶν ἢ ἀνακίρυξις, ὁ Ναὸς οὗτος ἤκουσε τὸ πρῶτον τοὺς

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

ἕμνους, οὗς ψάλλει μέχρι σήμερον ἡ Ἐκκλησία¹ μας, ἔντὸς αὐτοῦ συνέβησάν αἱ συνταράξεις ἐπὶ ὀλόκληρον ἑκατονταετηρίδα τὸ Κράτος εἰκονομαχικαὶ ἔριδες καὶ αὐτὸς ἤκουσε τὸν θρίαμβον τῆς Ὀρθοδοξίας· ἐντὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας συνετελέσθη τὸ Σχίσμα μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Ἁγία Τράπεζα τοῦ Μεγάλου Ναοῦ ἐμιάνη μετὰ τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ Πάπα· ἡ Ἁγία Σοφία μετὰ τὴν ἀπάνταστον μεγαλοπρέπειάν της προσείλκυσε καὶ ἐξεχριστιάνισε τοὺς Ρώσους καὶ τοὺς Σλαῦους ἐν γένει, καὶ ἡ Μ.

Ἐκκλησία πάντοτε ὡς φιλόστοργος Μήτηρ παρέδιδεν εἰς δεινάς τοῦ Κράτους περιστάσεις τοὺς θησαυροὺς τῆς διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας συνέπασχε μετὰ τοῦ Ἑθνους, εἶδεν ἑαυτὴν γυμνουμένην τοῦ ἀπεράντου πλοῦτου, ὅστις ἐκόσμηι τὰ ἱερά καὶ τεχνικώτατα σκευὴ τῆς, ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων Φράγκων, τὸ ἔδαφός τῆς ἐμολύνθη ἐκ τῶν αἱμάτων τῶν ζώων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Φράγκοι μετέφερον τὰ ἀμυθῆτου ἀξίας κειμήλιά τῆς, καὶ ὅτε ὁ βάρβαρος Ἀσιάτης κατακτητῆς περιέζωσε τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων καὶ ὁ τελευταῖος Ἑλληγὴν Ἀυτοκράτωρ ἦνγλει ἀπὸ τοῦ Ναοῦ τούτου τὸ σθένος δι' ἓνα ἡρωϊκὸν θάνατον :

«Ἡ Δέσποινα ταραχθῆκε καὶ ἐδάκρυσαν οἱ εἰκόνες» τοῦ Μ. Ναοῦ, ὅπως τόσον ὥραϊα ἐξωγράψισεν ἐνὸς ὀλοκλήρου Ἑθνους τὸν πόνον τὸ δημοτικὸν ἄσμα. Τὰς εἰκόνας ἐκεῖνας τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὰ καλλιστεύματα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου, οἱ Τοῦρκοι κατέκοψαν, τὸν Ναὸν ὀλοκλήρον ἐξεγύμνωσαν ἐκ τῶν πολυτίμων σκευῶν, ἀφήσαντες αὐτὸν ἔρημον καὶ γυμνόν, δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως τὰς ἐλπίδας καὶ τὰ ἰδεώδη τοῦ Ἑθνους νὰ ἐκριζώσουν, ἅτινα τὸν Ναὸν τοῦτον ἔχουν μέχρι σήμερον ὡς σύμβολον τῆς ταραχῆς καὶ τὰ δάκρυα τῆς Δέσποινας τοῦ Τέμπλου τῆς Ἁγίας Σοφίας παρηγορεῖ ἀπ' αἰῶνων ὁ Ἑλληγὴν καὶ μὲ ἀκράδαντον πίστιν ἐπαναλαμβάνει :

«Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴ πολυδακρύζῃς, πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικά μίς εἶνε».

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

1. ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΥΤΗΣ⁽¹⁾

Ἡ ἱστορία τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀυτοκρατορίας, ἐν συγκρίσει μάλιστα πρὸς τὸν γύρω πολιτισμὸν καὶ ἰδιαίτερος τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως, εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ καὶ τῆς οικονομικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ Κράτους ἐκεῖνου.

(¹) Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον «Αἱ γυναῖκες τοῦ Βυζαντίου».

Ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπῆρξε καθ' ὅλους τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τοῦ μεσαίωνα ἢ μεγάλη ἀγορὰ τοῦ κόσμου. Ἐμποροὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, Ρῶσοι, Πετσενέγοι, Βούλγαροι, Καυκάσιοι, Οὐγγροὶ, Αἰγύπτιοι, Βαθυλώνιοι, Μῆδοι, Σκανδιναβοί, Γερμανοί, Βενετοί, Γενοῦήσιοι, Ἀραβῆται, Πισᾶται, Ἑβραῖοι, Ἄγγλοι, Ἴσπανοί, Ἰνδοί, Ἀραβες, Πέρσαι, ἔφεραν ἐκεῖ τὰ ἐμπορεύματά των, εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀγορὰν καταναλώσεως, εἰς τὸ σημεῖον τῆς συγκεντρώσεως, διὰ τὴν διαμετακόμισιν ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν πρὸς τὴν Δύσιν καὶ ἀπὸ τὴν Δύσιν πρὸς τὴν Ἀνατολὴν.

Οἱ ἔμποροι ἀναλόγως τοῦ ἐμπορεύματός των ἦσαν διεσπαρμένοι εἰς τὴν πόλιν ἢ ἀπετέλουν συνοικίας, εἰς τὰς ὁποίας τοὺς συγκεντρῶνεν ἢ Διοικήσεις διὰ νὰ τοὺς ἐπιτηρῇ καὶ διὰ νὰ ἐφαρμόζῃ τὰς ἀστυνομικὰς διατάξεις. Μερικοὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι διαρκῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδωξιν τῆς Ἀστυνομίας καὶ νὰ ἐργάζωνται φανερά. Οἱ χρυσοῦχοι δὲν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ ἐργάζωνται εἰς τὸ σπίτι των τὸν χρυσὸν ἢ τὸν ἄργυρον, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ συγκεντρώνωνται εἰς τὰ ἐργαστήρια τῆς Μέσης, τοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ δρόμου τῆς πρωτεύουσας.

Οἱ Ρῶσοι εἶχαν μίαν συνοικίαν ἰδικήν των, εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ἀπὸ τὰ μέτρα δὲ τὰ ὁποία ἐλαμβάνοντο δι' αὐτοὺς φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐπικίνδunami. Οἱ συμπατριῶταί των ἔκαμνον συχνὰ ἐπιδρομὰς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἶναι φυσικὸν ἢ Κυβέρνησις νὰ τοὺς ἐθεώρει ὅτι εἰς πᾶσαν περίστασιν ἦσαν ἔτοιμοι νὰ χρησιμεύσουν καὶ ὡς κατάσκοποι, τοὺς ἐπετῆρει λοιπὸν αὐστηρότατα. Ἐπρεπε νὰ ἔχουν τακτικὰ διαβατήρια, νὰ εἰσέρχωνται δι' ὀρισμένης πόρτας, νὰ ὑφίστανται ἔρευναν μήπως φέρουν ὅπλα καὶ νὰ ἀκολουθῶνται ἀπὸ ὑπαλλήλους τῆς Ἀστυνομίας. Αὐτοὶ κατεγίνοντο πρὸ πάντων εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν γουναρικῶν, ἔφεραν ὅμως καὶ χαδιάρι τοῦ Τανάιδος καὶ αὐγοτάραχον καὶ ξύλα. Συχνότατα, ἡμιμάγριοι ὅπως ἦσαν, ἐπροκαλοῦσαν ρήξεις μετὰ τὴν Ἀστυνομίαν ἢ τοὺς ἐγχωρίους. Ὁ φόνος ἐνὸς Ρώσου ἐμπόρου ὑπῆρξεν ἢ ἀφορμὴ τοῦ Ἑλληνορρωσικοῦ πολέμου τοῦ 1043.

Οἱ Βενετοὶ ἔμποροι ἦσαν συγκεντρωμένοι εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Πέραν, οἱ Πισᾶται εἰς τὴν Πόρταν τῶν νεωρίων, οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὸ Στενόν, οἱ Γενοῦήσιοι εἰς τὸν Ὀρκον. Ὀλιγώτεροι ἀπὸ ὅλους ἦσαν οἱ Ἄγγλοι ἔμποροι, διότι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἄγγλοι

καὶ λαῶν ἡμιπολιτισμένων τῆς Δύσεως. Καὶ ἠϋξήσεν ἡ μεγάλη πληγὴ τῶν μεσαιωνικῶν θαλασσοῶν, ἡ πειρατεία.

Εἶναι δύσκολον σήμερον καὶ νὰ συλλάβωμεν ἀπλῶς μὲ τὴν φαντασίαν μας τὴν τρομακτικὴν αὐτὴν δυστυχίαν τῶν περασμένων χρόνων. Ἀπὸ δύο σχεδὸν αἰῶνων ἡ θάλασσα δὲν παρουσιάζει πλέον παρὰ τοὺς κινδύνους τῶν στοιχείων. Ἐπὶ δέκα αἰῶνας πρὶν οἱ κινδῦνοι ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ἦσαν σχεδὸν τίποτε ἀπέναντι τῶν κινδύνων ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὴν δυστυχισμένην ἐκείνην ἐποχὴν δὲν μένουσιν παρὰ ὠχραὶ περιγραφαὶ μέσα εἰς τὰ βιβλία. Κανεὶς δὲν ἔχει πλέον ἄμεσον τὴν ἀντίληψιν τῆς μεγάλης αὐτῆς συμφορᾶς.

Ἦτον ἡ ἐποχὴ ποῦ ὄχι πλέον ἡ θάλασσα, ἀλλὰ καὶ αἱ παραλίαι ἦσαν ἐπικίνδυναι. Εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου βλέπομεν ἀκόμη θέσεις φυσικῶς θαυμασίας διὰ συνοικισμοὺς καὶ ὅμως ἐγκαταλελειμμένας. Αἱ πόλεις ἔχουσιν κτισθῆ μακρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἐν ᾧ κάτω φαίνονται φυσικοὶ λιμένες καὶ τοποθεσίαι προνομιοῦχοι, πόλεις καὶ χωρία ἔχουσιν σκαρφαλώσει εἰς ἀπόστασιν, ἐπάνω εἰς βουνὰ καὶ εἰς βράχους. Τὴν ἐξήγησιν τὴν δίδει ἡ ἱστορία τῆς πειρατείας. Οἱ κάτοικοι τῶν παραλίων ἦσαν εἰς κάθε στιγμὴν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν κουρσάρων, οἱ ὅποιοι μὲ μίαν ἐξαφνικὴν ἐπιδρομὴν δὲν ἤρκοοντο μόνον νὰ ἀρπάσουν, ἀλλὰ καὶ ἐπυρπολοῦσαν καὶ ἔσφαζαν καὶ ἀπῆγον γυναικόπαιδα. Οἱ κάτοικοι λοιπὸν ἀπεσύροντο μακρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν ὥστε νὰ προφθάσουν νὰ ἀντιληφθῶν τοὺς τρομεροὺς ἐπιδρομῆς καὶ νὰ ἐτοιμασθῶν εἰς κάποιαν ἀντίστασιν. Θαλασσινοὶ ἀπάρáμιλλοι, δαμασταὶ τῶν στοιχείων ἀκατάβλητοι, ταλιμηροὶ, ἄφοβοι, ἄγριοι, ἀνηλεεῖς, ἀσυγκίνητοι ἦσαν πολεμικὸν ὕλικὸν ἀπείρως ἀνώτερον τοῦ ὕλικου τῆς ξηρᾶς. Ἄραβες, Ἀλγερίνοι, Καταλανοί, ὠρμούσαν ἀπὸ τὰ μακρινὰ τῶν ὀρμητήρια καὶ ἔπεφταν ὡς σύννεφα ἀκρίδων ἐπὶ τῶν δυστυχισμένων εἰρηνικῶν πληθυσμῶν καὶ ἔφερναν τὴν καταστροφὴν. Ὁ Ἑλληνικὸς αὐτοκρατορικὸς στόλος ἐξετέλει διαρκῶς περιπολίαι εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ κατώρθωνε νὰ προστατεύῃ τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν, αὐτὸ δὲ δὲν εἶναι μικρὰ ὑπηρεσία πρὸς τὸν πολιτισμὸν. Συχνότατα οἱ ἀνώτεροι ἀξιοματικοὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου ἐλαμβάνοντο μεταξὺ τῶν πλέον φημισμένων πειρατῶν, ὄχι μόνον διότι ἦσαν οἱ τελειότατοι θαλασσινοὶ, ἀλλὰ καὶ διότι ἦσαν οἱ μόνοι γνωρίζοντες τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἀποτελεσματικώτερα θὰ ἐπολεμοῦντο οἱ συνάδελφοὶ των. Χάρις εἰς τὰς συνεχεῖς αὐτὰς περιπολίαι, τὴν ἀέγαν ἐπαγρύπνησιν

του αυτοκρατορικού στόλου, όχι μόνον τὸ ἐμπόριον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμπόριον μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, κατώρθωσε νὰ ἐργασθῆ ἀδιακόπως, νὰ τεθοῦν δὲ αἱ βάσεις τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας, ἣ ὁποία τόσον ἀνεπτύχθη σήμερον.

* Ἦλθαν ἕως καὶ ἐποχαὶ σχετικῆς ἀδυναμίας τοῦ Κράτους, ὁ στόλος εὐρέθη ἀπρησχολημένος ἄλλοῦ ἢ διετέλει ὑπὸ ἀρχηγούς ἀνικάνους. Τότε πειρατικοὶ στόλοι, ἀφοῦ ἐλεηλάτησαν, ἠρήμωσαν, ἐπυρπόλησαν καὶ ἔσφαξαν, ἐπροχώρησαν σχεδὸν μέχρι Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐτόλμησαν νὰ προκαλέσουν τὸν στόλον τοῦ Κράτους. Εὐτυχῶς αὐταὶ αἱ περίοδοι ἦσαν σπάνιαι. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ αυτοκρατορικὸς στόλος κατώρθωνε νὰ ἐπιβληθῆ. Νὰ ἐπιβληθῆ τοῦλάχιστον ὁσάκις ἐλάμβανεν ἐγκαίρως γνῶσιν τῆς ἐπιδρομῆς. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι τηλεγράφος δὲν ὑπῆρχε καὶ ὅτι ἐκεῖνο ποῦ ἐχαρακτήριζε τοὺς κουρσάρους ἦτον ἡ ταχύτης. Μίαν νύκτα σκοτεινὴν καὶ ἀγρίαν ἔπεφταν ἐπάνω εἰς ἕνα παράλιον συνοικισμὸν, διήρπαζαν, ἔσφαζαν, μετέφεραν εἰς τὰ πλοῖα των μὲ τὰ μαῦρα πανιὰ τὰς γυναῖκας, τὰς παρθένους καὶ τὰ παιδιὰ, ἔθαζαν φωτιά σὲ ὅ,τι ἀπέμενε καὶ τὸ πρῶτ' ἀπὸ τὸν ἀνθηρὸν καὶ εὐτυχισμένον συνοικισμὸν δὲν ἔμεναν παρὰ ὀλίγα ἐρείπια καπνίζοντα. Οἱ κουρσάροι ἔπαιρναν τοὺς μεγάλους ἀνοικτοὺς ὁρμούς ποῦ θὰ τοὺς ἔφερναν εἰς τὰ μακρινὰ των κρησφύγετα καὶ μὲ τὰ μικρὰ των πλοῖα, ἐλαφρὰ καὶ ταχύτατα, ἐξέφευγαν τὴν κατάδιωξιν.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΒΟΥΛΓΑΡΟΥΣ

ΑΓΓ. ΤΑΝΑΓΡΑ

1. ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΡΑΨΩΔΙΑΙ (1)

Τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, ὁ κύρ Νάσος ἄφησε τὸ κομβολόγι του, ἔφαγε μηχανικῶς καὶ ἔπειτα πλησιάσας τὸ παράθυρον ἤρχισε νὰ παρατηρῆ μὲ ἀφηρημένον βλέμμα τὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τοῦ Περιστεριοῦ, τὸ ὁποῖον ὑψόνετο πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μοναστηρίου κατάλευκον καὶ χωμένον εἰς τὴν δμίχλην.

(1) Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον «Μακεδονικαὶ Ραψωδίαι» εἰς συνέχειαν τοῦ ἐν τῷ Α' τόμῳ ἀποσπάσματος.

Ὁ καιρὸς ἐξηκολούθει πάλιν σχοτεινιάζων. Ἐφάνετο, ὅτι τὴν νύκτα τὰ χιόνια θὰ ἤρχιζαν ἀκόμη πυκνότερα. Αἱ στέγαι τοῦ χωρίου ἀνυψόνοντο φορτωμέναι ἀπὸ παχείας στιβάδας, αἱ δὲ φλύαροι τῶν κάρραι ἐζήτουν κατὰ σμήνη τὴν τροφήν τῶν εἰς τοὺς ἐρήμους δρόμους.

Ἐξαφνα ὅμως ἡ ἐξώθυρα ἠνοίχθη καὶ δύο ἄλλοι πρόκριτοι τυλιγμένοι εἰς τὰς γούνας τῶν ἐμβῆκαν εἰς τὸ σπίτι.

Ὁ κύρ - Νάσος μὲ στεναγμὸν ἀνακουφίσεως κατέβη νὰ τοὺς ὑποδεχθῆ. Οἱ νεοελθόντες ἦσαν δύο ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ κύρ - Νάσου, ἀποτελοῦντες μαζί του τὸ κέντρον κάθε ἐνεργείας καὶ ὑπερσπίσεως κατὰ τῶν Βουλγαρικῶν προσπαθειῶν.

— Ξεύρεις ὅτι, οἱ κομιτατζήδες θυμήθηκαν καὶ τὸ χωριό μας, Νάσο, ... ἐπρόφθασεν ὁ πρῶτος. Χθὲς τὸ βράδυ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν Ζήση ἐδῶ νὰ τοῦ ζητήσουν χρήματα καὶ σήμερα τὰ ἐξημερώματα ἦλθαν καὶ σ' ἐμένα. Ὁ κύρ - Νάσος ἔσεισε τὴν κεφαλὴν.

— Ἦλθε καὶ ἐδῶ ὁ Τάνσιεφ χθὲς τὸ βράδυ ... εἶπεν.

— Ἄ! ... διέκοψαν οἱ ἄλλοι συγχρόνως.

— Ἦλθαν καὶ σ' ἐμένα; ...

— Καλὰ τὸ ἐννοήσαμε ... Καὶ τί τοὺς εἶπες; ...

— Τί ἤθελες νὰ τοὺς εἰπῶ; ... Εἶναι τάχα ἀνάγκη νὰ τὸ ἐρωτήσης; ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Νὰ μὰς ζήσης, Νάσο! ὑπέλαθεν ἀνακουφιζόμενος ὁ ἄλλος, ἐγὼ τὸ ἔλεγα στὸν Ζήση.....

— Καὶ σεις; ... ἠρώτησεν ὁ γέρον.

— Θέλει καὶ ἐρώτημα! ἀπήντησεν ὁ προλαλήσας· φαρμάκι νὰ ἤμποροῦσα νὰ τοὺς ἔδιδα, ὄχι παράδες ...

— Τὸ κακὸ εἶναι ... εἶπεν ὁ κύρ - Νάσος, ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, διὰ νὰ τελειώσουν τὴν δουλειά των, δὲν διστάζουν νὰ κάμουν ὅ,τι ἤμποροῦν. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ λάβωμε τὰ μέτρα μας καὶ νὰ φυλακτώμεθα ... Δὲν ξεύρει κανεὶς τί συμβαίνει,

— Εἶδαμε ἔς τὸ δρόμο καὶ τὸν παπᾶ - Βασίλη ... ἐξηκολούθησεν ὁ ἄλλος. Ἐπήγαγε μὲ τὸν δάσκαλο καὶ ἐφαίνονταν πολὺ ἐρεθισμένοι. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι κάτι τρέχει καὶ μὲ αὐτούς ... Ἀπὸ τότε ποῦ ξαναγύρισε ἐκεῖνες τίς οἰκογένειες μὲ τὸ Πατριαρχεῖο τὸν βλέπουν σὰν διάβολο.....

— Ὁ παπᾶ - Βασίλης εἶναι ἄγιος ἄνθρωπος καὶ ἀληθινὸς πα-

τρώτης... έπεσφράγισεν ό κύρ - Νάσος. Μακάρι νά είχαμε πολλούς σάν κι' αυτόν!....

— Αυτός ό Τάνσιεφ έχει έμπη'σα μέ τό λαιμό 'ς τήν ύπόθεσι.... έξηκολούθησεν ό Ζήσης μέ άγανάκτησιν. Είς τό σπίτι του μπα-νοδγαίνουν όλο ύποπτα πρόσωπα και λέν, πώς έχει γεμίσει μέ όπλα τό κατώγι του... Προχθές ακόμη μου έλεγε ό Γάκης, πώς πάν οί ύποτακτικοί του και τρώγουν μέ τά λόγια τούς κολληγες, νά πά-ρουν όλοι τά όπλα νά σηκώσουν επανάστασι, και τότε θά κατέδω ή Βουλγαρία μέ στρατό νά τούς κάμη αφεντάδες.

— "Αμ' μ' αυτά και μ' αυτά προσπαθούν νά γελάσουν τόν κόσμο... , Προσέθεσεν ό κύρ - Νάσος. "Όσο για τόν Τάνσιεφ, ποτέ δέν είχα καλή ιδέα γι' αυτόν... Θυμάσαι, Ζήση, πού σου τό έλεγα; ....

Τήν στιγμήν αυτήν ή συνομιλία διεκόπη από τήν άφιξιν του Ιερέως και του διδασχάλου.

"Ο Ιερέυς ήτο μία από τας άνοικτας και μεγαλοπρεπείς εκεί-νας μορφάς του Χριστιανικού κλήρου, τας όποιάς δέν ήμπορεί κα-νείς νά ιδή χωρίς νά αισθανθή έμπιστοσύνην και σεβασμόν. Από τήν γενεάν εκείνην ή όποία εις τήν επανάστασιν έδωσε τούς Διάκους και τούς Σαμουήλ και ύψωσε τό ήρωϊκόν παρανάλωμα του "Αρκαδίου, άφανής ύπηρέτης τής πατρίδος και του Θεού, έτοιμος εις πρώτην περίστασιν νά γείνη διά τά δύο αυτά ιδανικά του μάρτυς ή ήρωας, ό παπα - Βασίλης, είχε λεοντοσειδή μορφήν πλαισιωμένην μέ άφθονα λευκά μαλλιά και όφθαλμούς γεμάτους ζωηρότητα και γλυκύτητα.

Είς τό χωρίον τόν ελάτρευαν. "Ητο ό άληθινός ποιμήν, ποιμήν και οδηγός των προβάτων του, παντού έπιβαλλόμενος και είσα-κούόμενος.

— Τήν εσχήν σου, πάτερ μου! έτρεξαν νά τόν χαιρετίσουν οί συνομιληταί φιλοϋντες τήν δεξιάν του. Καλώς ώρίσατε.

— "Ο Θεός μαζί σας, τέκνα μου! απήντησεν εκείνος εύλογών. Δέν άμφιβάλλω, ότι κάτι θά συμβαίνη και εις σας μέ αυτούς τούς κακούργους.....

— Ναι! ήλθαν μέ φοβέρες νά ζητούν χρήματα και 'ς έμένα και εις τούς άλλους, απήντησεν ό κύρ - Νάσος.

— "Εστειλαν και εις έμέ ένα απειλητικόν γράμμα, ειπεν ό Ιερέυς άνασηκώνων τούς ώμους, ότι ή τύχη του παπα - Στεφάνου μέ περι-

μένει... Ίδου τὸ γράμμα των... Καὶ ἀνασύρας ἀπὸ τὴν τσέπην του ἔδειξε χαρτίον διπλωμένον εἰς τέσσαρα καὶ γραμμένον μὲ κόκκινην μελάνην. Ἐμαθάν νὰ κάμουν ὅμως μόνον μὲ κτήνη, ἐξηκολούθησεν ὑπερηφάνως, καὶ ὄχι μὲ ἄνδρας, ποὺ δὲν συλλογίζονται ὡς τίποτε τὸν θάνατον ἔμπρὸς εἰς ἄτιμον ζώην.

— Ἄχ, πάτερ μου! γιατί νὰ μὴν ἔχουν ὅλοι, ὅπως ἐσεῖς, τὸ ἴδιον* αἰσθημα!... ἀνέκραξεν ὁ νεαρὸς διδάσκαλος, ξανθὸς ἔφηβος μὲ πλατὸ μέτωπον καὶ λαμπρὸν βλέμμα, ζωντανὸς τύπος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅπως εἶναι εἰς τὰ νομίσιμα. Κάθε φοράν ὅπου βλέπω ἓνα δειλὸν ἢ ἓνα προδότην κάτι πεθαίνει μέσα μου, ἐν ᾧ κοντὰ σὰς αἰσθάνομαι, ὅτι διπλασιάζεται τὸ θάρρος μου, ὅτι ξαναγεννιοῦμαι... Ἄχ! τί ἐπταίσιμα ἐμεῖς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἕλληνας διὰ νὰ δοκιμαζώμεθα τόσο ἀπάνθρωπα, τόσο σκληρά:

— Ἐὰν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν, τέκνον μου... εἶπεν ὁ ἱερεὺς. Ἄς ἔχωμεν τὴν πεποιθήσιν μας εἰς Αὐτὸν καὶ Αὐτὸς δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ.

— Νὰ ἔχωμεν τὴν πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεόν... ἀνέκραξεν ὁ νέος, ναί! ἀλλὰ καὶ πίστιν εἰς τὰ χέρια μας... «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει» ἔλεγαν οἱ πρόγονοί μας... Ἄς μὴ περιμένωμεν ὅλα ἀπὸ τὸν Θεόν... Κυττάξετε, οἱ Βούλγαροι... Αὐτοὶ οἱ δοῦλοι τῆς χθῆς, τοὺς ὁποίους οἱ Ρῶσοι διὰ τῆς βίας ἠλευθέρωσαν... Φωνάζουν, ἐνεργοῦν... Παίρνουν τὴν Ρωμυλίαν μὲ τόσας χιλιάδας Ἑλλήνων, παίρνουν βεράτια... Κάμνουν κομιτᾶτα... καίγουν, σκοτόνουν, πληρόνουν ἐφημερίδας νὰ τοὺς ὑπερασπίζονται. Φωνάζουν Βουλγαρικὴ Μακεδονία... Ποῖοι;... Αὐτοὶ οἱ ξένοι, οἱ ἐπιδρομεῖς, τὸ μίαισμα τῆς δυστυχισμένης Μακεδονίας μας... Ἄς δώσωμεν τὸ παράδειγμα ἑνὸς λαοῦ, ποὺ ἀποθνήσκει, ἀλλὰ δὲν λησμονεῖ τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἱστορίαν του!

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην γέρων ἀγωγιάτης ἀναζητῶν τὸν παπᾶ - Βασίλην ἐμβόηκε εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἀφ' οὗ ἐφίλησε τὸ χέρι τοῦ ἔδωσε ἐπιστολήν.

— Ἀπὸ τὸ Παλιχώρι... εἶπεν ἐκεῖνος. Τί νὰ συμβαίνει καὶ ἐκεῖ:

Μόλις ὅμως τὴν ἀπεσφράγισε τὰ χαρακτηριστικὰ του ἐτραράθησαν καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ μεντέρι κρύπτων τὸ πρόσωπον μὲ τὰς παλάμας.

— Τί τρέχει;... τί σοῦ συμβαίνει, δέσποτα;... ἀνέκραξαν οἱ φίλοι ὀρμῶντες.

Ἄλλ' αὐτὸς ἀντὶ ν' ἀπαντήσῃ διηυθύνθη πρὸς τὴν γωνίαν, ποῦ ἔκαμε τὸ κανδήλι ἐμπρὸς εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας, καὶ ἤρχισε θεόμενος θερμῶς.

Ἐν τῇ μεταξὺ ὅμως ὁ κύρ - Νάσος εἶχε δρᾶξει τὸ γράμμα καὶ τὸ διέτρεχε πυρετωδῶς.

— Ἀκόμη ἓνα θῦμα... εἶπε μὲ κοιμημένην φωνήν. Χθὲς τὴν νύκτα ἐμπῆκαν οἱ κακούργοι στὸ Παλαιοχώρι καὶ ἐπειδὴ ὁ παπᾶ - Νικόλας ἀρνήθηκε νὰ κάμῃ τὴν λειτουργίαν Βουλγαρικά, τὸν ἔσφαξαν στὴν ὠραία Πύλη μπροστά!... καὶ ὁ γέριον ἐσταυροκοπήθη δακρυσμένος. Τὰ πρόσωπα τῶν Μακεδόνων ἐταράχθησαν. Ὁ κύρ Ζήσης ἔκαμε χειρονομίαν ἀπελπιστικὴν καὶ ὁ διδάσκαλος λυσσῶν ἔδειξε τὸν γρόνθον του εἰς τὸν ὀρίζοντα.

— Ἄ!... μὰ εἶναι νὰ γίνεταί κανεὶς θηρίον... θηρίον ἄγριον... ἀνέκραξε μὲ αἵματηροὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ ἱερεὺς ἐν τῇ μεταξὺ, πάντοτε πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ κλινῶν συντετριμμένος τὴν κεφαλὴν, ἐψιθύριζε προσευχὰς καὶ δεήσεις...

— Μνήσθητι, Κύριε, καὶ ἴδε τὸν ὄνειδισμόν ἡμῶν...

— Δὲν εἶναι πλέον κατάστασις αὐτή... ἔλεγε καὶ ὁ Νάσος. Πρέπει νὰ λάβωμεν μέτρα... Νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν πατρίδα μας καὶ τὴν ζωὴν μας.

— Ὅχι! ἐκδίκησις... ἐκδίκησις!... ἐπανέλαθε μὲ συνεσφιγμένους γρόνθους ὁ Ζήσης.

— Νὰ σκέπτεται ὅμως κανεὶς, προσέθεσε μελαγχολικὸς ὁ ἱερεὺς, ὅτι αὐτὴ ἡ φυλὴ εἰς τοὺς Ἑλληνας χρεωστὴ ὅ,τι καὶ ἂν ἔχη... Ὅτι Ἑλληνας τοὺς ἔδωσαν θρησκείαν, ὅτι Ἑλληνας ἐμόρφωσαν τὴν χονδροειδῆ γλῶσσάν των, ὅτι τὸ αἷμά των τέλος ἀνεμίχθη μὲ ἄφθονον ἰδικόν μας αἷμα, ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν Ἑλλήνων, ποῦ ἀποικίσθησαν διὰ τῆς βίας ἐκεῖ.

— Τέλος πάντων ἕνας ἐχθρὸς ἔχει ἔμβη εἰς τὸν τόπον μας, ἐπανάλαθεν ὁ διδάσκαλος, καὶ ζητεῖ νὰ μᾶς ὑποδουλώσῃ ἢ νὰ μᾶς ἀφανίσῃ... Τί πρέπει νὰ γίνῃ... Τί δικαίωμα μᾶς δίδει ὁ θεὸς καὶ ὁ ἀνθρώπινος νόμος!...

— Τὸ δικαίωμα τῆς ὑπερασπίσεως καὶ τῆς ἐλπίδος εἰς τὸν Θεόν! ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς, τῆς ἐλπίδος εἰς Αὐτόν, ὅστις δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ ποτὲ νὰ καταστραφῇ τὸ γένος τὸ Ἑλληνικὸν ἐν τῇ ἠϊδόκῃ. Ἐν καὶ δύο θύματα ἄς μὴ μᾶς ἀπελπίζουν.

Ὁ Θεὸς τῶν προγόνων μας ἄς λάβῃ τὴν ψυχὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ

ἀδελφοῦ μας. Εἶθε νὰ ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἔνδοξον θάνατον καὶ μίαν ἡμέραν οἱ Ἑλληνόπαιδες ἐρχόμενοι εἰς τοὺς τάφους μας νὰ ὀρκίζονται νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι ἢ νὰ ἀποθάνουν.

— Εἶθε... εἶθε, πάτερ μου! ἀνέκραξαν ὅλοι δακρυσιμένοι καὶ φιλοῦντες τὸ χέρι τοῦ ἱερέως.

— Μὲ τὴν εὐχήν σου... κ' ἐγὼ νὰ εἶμαι πρῶτος... προσέθεσε κλαίων ὁ νέος διδάσκαλος.

Καὶ ἡ σκιὰ τῆς πατρίδος ἐπτερύγιζεν εὐλογοῦσα ὑπεράνω αὐτῶν, ὡσὰν εἰς ἅγιον θυσιαστήριον, ὅπου προητοιμάζετο ἡ ὑπερτάτη θυσία αἵματος καὶ ἀναστάσεως.

N. ΚΑΡΒΟΥΝΗ

2. ΣΤΗΝ ΟΧΘΗ ΤΟΥ ΣΤΡΥΜΟΝΟΣ

(Ἀπὸ τὸν πόλεμον Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας).

Τὸ πρῶτ' τ' ἀντίσκηνα ἐσηκώθησαν καὶ ἀπὸ διάφορα μονοπάτια τὰ τάγματα ἐκίνησαν κατὰ τὸν ποταμὸν.

Φεύγουν οἱ λόφοι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. Ἐνα πηγᾶδι μὲ ξύλινη στέγη ἀπὸ πάνω του, κρατουμένην ἀπὸ τέσσερες κορμούς δένδρων, εἰρωνεύεται τῇ δίψᾳ τῶν πολεμιστῶν, γιατί εἶναι βαθύτατο καὶ σχοινὶ δὲν ὑπάρχει.

Ἀπὸ ἓνα λευκό, σκονισμένο μονοπάτι κατεβαίνει ἡ φάλαγγς στὴν ὄχθη τοῦ Στρυμόνος. Τὸ νερό του, ἥλοο καὶ λασπωμένο καὶ χλιαρό, δὲν σβύνει τῇ δίψᾳ· ἡ ἀντηλιά τοῦ βουνοῦ, ποὺ ὀρθώνεται σὰν τοῖχος ἀργίλου ἀριστερᾷ ἀπὸ τὸ παρόχθιον μονοπάτι, εἶναι πιὸ ἀνυπόφορη καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο ἀκόμη.

Ἐνα τμήμα μηχανικοῦ ἀγωνίζεται νὰ διορθώσῃ τὸ δρόμο λίγο παρὰ πάνω γιὰ νὰ διαθοῦν τὰ κανόνια μας. Στὸ πέρασμα τῆς φάλαγγος οἱ σκαπανεῖς παραμερίζουν, ἀκουμποῦν στὶς ἀξίνες των καί, ἀδιάφοροι γιὰ τὸν ἰδρώτα, ποὺ πελαγόνει στὰ μέτωπά των, στὶς ὠμοπλάτες των, στὰ γόνατά των, ὅπου κηλιδόνεται σκοτεινόχρωμο τὸ διάδροχο χακί, χαιρετοῦν χαρωπὰ τοὺς φαντάρους.

— Ὠρα σας καλή, παιδιά! Στὴ Σόφια! Στὴ Σόφια!

— Γειά σας, λεβεντόπαιδα!

Μία στάσις στὴ σκιὰ τῆς ζωογονητικῆς μιᾶς κοιλάδας στενῆς, ὅπου πλατάνια δροσερὰ βρέχουν τίς ρίζες των στὸ μουσικὸ τὸ ρεῦμα

μικροῦ ρυακιοῦ, ποῦ παίζει μετὰ τὰ λευκὰ χαλίκια τῆς κοίτης του καὶ τρέχει πρὸς τὸν Στρυμόνα.

Τὸ διαυγές του νερὸ νέκταρ στὰ χεῖλη τὰ φρυγμένα, ὅπως εἶναι ἀμβροσία ἢ ξερὴ κουραμάνα γιὰ τὴν ὄρεξι, ποῦ θεριεύει στὸ δρόμο τὸν ἀτέλειωτο. Δύο τρεῖς ξύλινες καλαμοσκεπάστες καλύδες θὰ ἐστέγαζαν ἄλλοτε τοὺς βοσκούς ἀπὸ τὸ μεσημεριάτικο καῦμα· ὁ πόλεμος ἔκρουσε τὴ θύρα των καὶ ἔδωξε τοὺς τσοπάνους· ἀλλὰ στὴ γῆ τῆς ἐγκαταλείψείας των κοιμῶνται στίς σκοτεινές των τίς γωνιές βουκολικῆς τῶν ἀναμνήσεις ἀτάραχης περασμένης γαλήνης.

*
* *

Τὸ μονοπάτι, περνώντας ἀνάμεσ' ἀπὸ φλαμουριές καὶ ἰτιές καὶ πολύκλωνες ἀχλαδιές φουντωμένες ἀπὸ τὸ στυφὸ τους καρπὸ, κατεβαίνει καὶ πάλι πρὸς τὸν Στρυμόνα. Εἶναι πλατὺς ἐδῶ ὁ ποταμὸς, ποῦ παφλάζει μετὰ μικρά, πηδηκτὰ κυματάκια ἀφρισμένα, καὶ γλύφει τὴν κίτρινην ἀργίλον τῆς ὄχθης, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν γέρνουν πρὸς τὰ νερὰ τὰ βοῦρλα καὶ οἱ καλαμιές. Πλήθος νησιὰ ἀπὸ χαλίκια μεγάλα, πολύχρωμα, ἀνάμεσα στὰ ὅποια βλαστάνουν θάμνοι ἀνθισμένοι, διακλαδίζουν τὸ ρεῦμα τὸ θολὸ σὲ δύο, σὲ τρία καὶ σὲ τέσσερα κάποτε κανάλια. "Ἄλλα ἤρεμα σὰν καθρέφτες θολωμένοι ἀπὸ τὸν καιρὸ, ἄλλα πολὺφλοισθα καὶ γεμάτο κύματα καὶ μικρὲς δίνες, ὅπου στριφογυρίζουν, ἐν ᾧ τὰ παρασύρει τὸ ρεῦμα, καλάμια χρυσὰ καὶ φύλλα πλατανιῶν καὶ ξερὰ κλαδιὰ δένδρων.

Ἀπέναντι ἀπλώνεται σιὴν ὄχθη ἢ βαθυπράσινη παράταξις τῶν ἰτιῶν καὶ ἀνηφορίζει τὸ ἔδαφος πρὸς λόφους λευκοῦς σὰν κιμωλία, πίσω ἀπὸ τοὺς ὁποίους κοκκινωπές, γεμάτες σκοτεινὸχρωμες ἀπλωσιές δασῶν, ὑψόνονται σὲ κύματα βουνῶν οἱ δυτικῆς τοῦ Ὀρβήλου καὶ ὀξύνονται σὲ κορυφὲς βαθυγάλανες· καὶ πίσω ἀκόμη καὶ ἀπ' αὐτὲς ἀστράφτει στὸν μεσουράνιο τὸν ἥλιο τὸ ἄμωμον διάδημα τῶν χιονιῶν τῆς ψηλότερης κορυφῆς.

Καὶ προχωρεῖ ἡ φάλαγγ εὐθυμῆ καὶ βιαστικῆ, ἐν ᾧ χαϊδεύει τώρα τὰ πρόσωπα ἢ ἐλαφρότατη αὔρα τοῦ πλατιοῦ ποταμοῦ, ποῦ ἀργοκινεῖ καὶ τὸ φύλλωμα τῶν ἰτιῶν.

*
* *

Ἄλλὰ γιατί τὰ πρόσωπα σηκώνονται τώρα ξαφνικὰ καὶ τὰ μάτια στηλώνονται ἀστραφτερὰ πρὸς βορρᾶν, πρὸς τίς ἀπλωτὲς γλώσσες τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Μάλες, ποῦ κατηφορίζουν πρὸς τὸν ποτα-

μόν; Γιατί τάλωγα όσφραίνονται δυνατά τόν άέρα και φυσούν και άνασκιρτούν με μικρά βήματα νευρικά, κτυπώντας με τίς ούρες τά πλευρά των; Ο ταγματάρχης παραμερίζει από τόν μονοπάτι, σταματᾷ τάλωγό του στόν ίσχιό μιᾷς άγλαδιᾷς και έρευνᾷ τόν όρίζοντα με τᾷς διόπτρας του.

Ἐκείνοι, εἰς μικράν απόστασιν, αἱ ἐκρήξεις δίδωσιν και βαθύτερα ό υπόκωφος βρόντος τῶν κανονιῶν.

Ἐμπρός! Συνεπλάκησαν αἱ πρωτοπορεῖαι μας!

— Ἐμπρός! ταχύνατε τόν βήμά σας! Συνεπλάκησαν αἱ πρωτοπορεῖαι μας! Ἐμπρός!

Αἱ τετράδες έλίσσονται εἰς τόν χλοερόν τόν μονοπάτι, πού φεύγει από κάτω από τόν βήμά των τόν ελαφρό! Νά τώρα ό καπνός τῶν βολιδοφόρων, πού ἐκρήγνυνται μπροστά μας, στό ύψος τῆς προεξοχῆς ἐκεῖνης τοῦ βουνου.

Μιά-δυό! Νά, κι' ἄλλη μιά!

Νά δυό μαζί, δίδυμον ελαφρό νεφέλωμα, πού διαλύεται ἀμέ-

σως από τὴν ποταμίσια τὴν αὔρα... Λίγο ἀκόμη καὶ μπαίνουμε στὴ γραμμὴ τοῦ πυρός.

Οἱ λόχοι ἀραιόνοῦν καὶ προχωροῦν. Ἐξαφνα στὴν καμπὴ τοῦ δρόμου σηκώνεται ἓνα σύννεφο σκόνης κ' ἓνας ἱππεὺς καλπάζων πρὸς τὸν ταγματάρχη :

— Τὸ τάγμα σας νὰ καλυφθῇ μέσα σὲ αὐτὴ τὴ λακκιά· νὰ μὴ γίνετε ἀντιληπτοὶ μέχρι νεωτέρας διαταγῆς!

Ὁ ἱππεὺς φεύγει πάλιν πρὸς τὰ ἔμπρὸς μέσα σὲ λευκὸ σύννεφο κονιορτοῦ, Οἱ λόχοι σκαρφαλόνοῦν βιαστικά στὴν πλαγιὰ τὴν ἀπότομη μὲ τοὺς θάμνους τοὺς πυκνοὺς καὶ οἱ ἄνδρες κάθονται ὅπως μποροῦν μέσα στὸ φυσικὸν ἐκεῖνο ἀμφιθέτρον, ἀντικρύζοντες τὸν Ὀρβήλον καὶ τὸν ποταμόν. Πρὸς τ' ἀριστερὰ ἐξακολουθεῖ τὸ κάνονι. Κάτω ἀπὸ τὸ μονοπάτι διαβαίνει καθάλλα σ' ἓνα μουλάρι καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ ἓνα πεζὸν ὁ πρῶτος τραυματίας. Τὸ αἷμα βάφει τὸ στῆθος του, ἀλλ' ἐκεῖνος χλωμὸς καὶ ἐλαφρὰ γερμένος πρὸς τὰ ἔμπρὸς κρατεῖ μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ ἔμπροστινὸ ἀνύψωμα τοῦ ξύλινου σαμαριοῦ καὶ χαμογελᾷ πρὸς τοὺς φαντάρους, ποὺ τὸν ἐγκαρδιόνοῦν :

— Περαστικά, ἀδελφάκι, περαστικά.

— Εὐχαριστῶ, συνάδελφοι... δὲν εἶναι τίποτα!... Νὰ τοὺς σώρσετε τοὺς σκύλους, νὰ τοὺς ξεκουμπίσετε! Τὸ ἄλλο τάγμα τραβᾷ ἔμπρὸς!

I. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

3. ΓΕΙΤΟΝΑΣ ΚΑΙ ΓΕΙΤΟΝΑΣ⁽¹⁾

(Παραμῦθι).

Αὐτὸ ἔγινε στὰ χρόνια τῆς Τουρκίας, ὅχι στὰ τωρινά μας. Πῆγε ὁ Γιουβάνης καὶ κάθισε κοντὰ στὸ Γιάννη. Χριστιανοὶ κ' οἱ δύο, στοῦ Τούρκου τὸ ζυγὸ κ' οἱ δύο, γεωργοὶ καὶ μεροδούληδες, θὰ ζούσανε σὰ δυὸ καλοὶ γειτόνοι. Ἔτσι εἶπε ὁ Γιάννης, καὶ τὸ πίστεψε.

Δούλευε τὸ χωράφι καὶ τὸν κῆπό του, καὶ κύτταζε μονάχα τὸ δικό του ἓναν καρπὸ, ἓνα λάχανο, ἓνα σπυρὶ σιτᾶρι. Ὁ Γιουβάνης

(1) Ἀπὸ τὸ τεῦχος «Μεγάλα χρόνια».

νης—δὲν τούφτανε νὰ χαίρεται τὸ ἔχει του, ἀλλίω τὸ τυχερό του—
τὴ γῆ πού τοῦλαχε σὰ χάρισμα, γιατί δὲν εἶχε ἀντίδικο νὰ τὴ
ζητήσῃ (τότε ἦταν ἀρπαξε καὶ κλέψε νάχῃς). Ὁργωνε, σκάλιζε,
κλαδολογοῦσε, κ' ἡ ματιά του ἔπεφτε στ' ὄργωμα τοῦ ἀλλοῦνου
καὶ στὸν καρπό του· ἔδλεπε τὸ ξένο χιτῆμα καὶ τὸ βάσκαινε· τὸ
τρύγαε ἀγουρο, χωρὶς νὰ δῆ πὼς τὸ δικό του ἀπ' τὴν κακία του
ἔρρευε. Κ' ὕστερα ἔφταιγε ὄχι ἡ δική του ἀναμελιά, ἔφταιγε ἡ κα-
λοτυχιά ἢ ἡ προκοπὴ τοῦ γείτονα! Ὁ φράχτης πού ὠρίζε τὸ χιτῆμά
του δὲν τούφτανε· καὶ τὸ καλύδι τοῦ ἦτανε στενό. Κ' ἡ ἀρίδα του
γιὰ ν' ἀπλωθῆ, θᾶθελε νὰ περάσῃ καὶ τὸ φράκτη.

Στὴν ἀρχὴ μὲ τὸ καλό, μὲ τὸ κακό, μὲ τὸ δειλὸ φοβέρισμα, μὲ
τὸ παράπονο, πού δὲν πονεῖ, μὰ πού γυρεῖει σπλάγχνο, ἀρπαξε ἀπὸ
δῶ, ἀπὸ κεῖ, κ' ἀδικοπλοῦτῃσε. Ἀπὸ τὸν ἕνα γείτονα στὸν ἄλλο,
ἦρθε κ' ἡ σειρὰ τοῦ Γιάννη.

— Σήμερα, Γιάννη, ἡ μέρα σου γιὰ νὰ ποτίσῃς· μὰ βλέπω, τὸ
νερὸ δὲν τ' ἀγγιξε. Δάνεισέ μου τὸ νερό, γιατί ἔχω ἀνάγκη.

— Μὲ χαρὰ σου, εἶπε ὁ Γιάννης, νὰ τὸ πάρῃς.

Ἐέχασε ὁ Γιοβάνης νὰ πῆ κ' ἕνα σπολλάτη. Ἄλλη φορά,
ἦτανε τοῦ Γιοβάνη ἡ μέρα γιὰ τὸ πότισμα. Εἶδε ὁ Γιάννης τὸ
νερὸ νὰ τρέχῃ ἀχρείαστο, εἶπε:

— Τὸ νερὸ Γιοβάνη... ἀν δὲν τὸ θέλῃς, καλωσύνη σου νὰ μοῦ
τ' ἀφήσῃς. Ἐσπείρα πρῶϊμα, κ' ἡ γῆ μου τὸ διψάει.

— Ὅχι, εἶπε ὁ Γιοβάνης. Ἡ μέρα εἶναι δική μου· τὸ νερὸ νὰ
πάῃ στὸ δρόμο του. Νερὸ δικό μου δὲ μπορεῖ νὰ δροσίσῃ ξένη γῆ.

— Καλά, εἶπε ὁ Γιάννης! ὄχι γιὰ τὸ δικίον μονάχα, πού εἶναι-
δικίον τοῦ Θεοῦ, μὰ πρέπει νὰ μὴ γίνῃ καὶ τὸ δικό σου θελημα! Ἐέ-
ρεις μοῦ χρωστᾶς ἕνα νερὸ καὶ μένα—δῶς' τό μου πίσω!

— Τὸ νερὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ! Ἐπειτα μοῦ τῶδωσες, ἄς μὴ μοῦ
τῶδινες.

— Καὶ τώρα τίνας εἶναι; Δὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ;

— Τώρα τὸ νερὸ εἶναι δικό μου.

Ὁ Γιάννης δὲν κρατήθηκε. Τὸν ἔπιασε, τοῦ πάτησε ἕνα ξύλο,
καὶ τὸν ἔστειλε.

Φώναξε ὁ Γιοβάνης γιὰ τ' ἀδικο, ἔκλαψε καὶ φοβέρισε, πῆγε
στὸν Κατῆ. Τὸν ἄκουσε ὁ Κατῆς καὶ χαμογέλασε.

— Φαίνεται, πὼς ἔχεις ἀδικο, τοῦ εἶπε. Δὲν τὸ νοιώθεις ὁμῶς.
Τέτοιος πού εἶσαι, ἔπρεπε νὰ τίς φᾶς γιὰ νὰ τὸ νοιώσῃς. Ἄν δὲν

τὸ κατάλαβες καὶ πάλι, πρέπει νὰ τὶς ξαναφῆς. Σὺρε χάσου!

— Ἀδικοκριτῆς, μὰ δίκια ἢ κρίση. Ἄφρισε ὁ Γιοβάνης ἀπ' τῆ λύσσα του,

Πρῶτ' τὴν ἄλλη μέρα στάθηνκε κοντὰ στὸ φράχτη καὶ φώναξε τὸ Γιάννη.

— Τὰ δεντρικά σου, τοῦ εἶπε, ἀπλόνουν τὰ κλωνάρια τους στὸν κῆπό μου, κι' ἰσκιώνουν τὰ δικά μου· τοὺς χαλοῦνε τὸν καρπὸ. Νὰ τὰ μαζέψῃς!

— Καὶ τὰ δικά σου, εἶπ' ὁ Γιάννης, τὰ κλαριά τὸ ἴδιο δὲ μοῦ κάνουν ;

— Τὰ δέντρα τὰ δικά μου δὲν πειράζουν. Ἐπειτα τοὺς παίρνεις τὸν καρπὸ, ποῦ πέφτει στὴν αὐλή σου. Ἔτσι πληρόνεσαι.

— Καὶ σὺ δὲν παίρνεις τὸν καρπὸ ἀπὸ τὰ δικά μου ; Δὲν πληρόνεσαι ;

— Ξέρον καρπὸ δὲ γύρευα ποτέ μου! εἶπε ὁ Γιοβάνης. Τὰ δέντρα σου ἔρχονται στὸ σύνορό μου καὶ μοῦ κάνουνε κακὸ. Νὰ τὰ μαζέψῃς! αὐτὸ ξέρω.

— Ναί, εἶπε ὁ Γιάννης, ἔχεις δίκαιο· θὰ τὸ κάμω.

Καὶ τάκοψε κοντά. Ἦρθε ἡ σειρὰ νὰ κάμῃ κι' ὁ Γιοβάνης τὸ ἴδιο. Τίποτα.

Ὁ Γιάννης ὄχι γιὰ τὸ δίκιο μοναχὰ ποῦ ἦτανε δίκιο τοῦ Θεοῦ, μὰ νὰ μὴ γίνῃ καὶ τοῦ ἀλλοινοῦ τὸ πείσμα, ἔπιασε καὶ κλάδεψε τὰ δέντρα ποῦ πατούσανε τὸ σύνορό του, κ' ἔρριξε τὰ κλωνάρια τους μὲ τὸν καρπὸ στοῦ γείτονα τὸν κῆπο. Γείτονας καλὸς, καὶ χτύπησε τὰ στήθια του ὁ Γιοβάνης. Νάτος λοιπόν, καὶ πάλι στὸν Κατῆ, τὸν πιὸ τράνό.

— Μοῦ χάλασε τὰ δέντρα μου! ἔσκουζε ὁ Γιοβάνης. Μ' ἔσθησε, μὲ κατάλυσε.

— Τί ἄλλο, ρώτησε ὁ Κατῆς.

— Τὰ ὀρνίθια του πέφτουνε καὶ μοῦ τρῶνε τὴ σπορά. Βόσκουνε στὰ χωράφια μου μέρα καὶ νύχτα. Καρπὸ δὲν ἀφήσανε ποτέ στὰ δέντρα μου. Τρῶνε τὰ σκύδαλα ἀπὸ τὴν αὐλή μου. Πᾶνε νὰ ψοφήσουνε τὰ ζωντανά μου.....

— Καὶ τὰ δικά σου, εἶπε ὁ Κατῆς, τί κάνουνε τὰ ὀρνίθια ; Δὲν πᾶνε στοῦ ἀλλοινοῦ ; Τί ζωντανὰ εἶν' αὐτά ;

— Ὅλο στὸ σύνορό μου βρίσκονται, εἶπ' ὁ Γιάννης. Μὲ ρη-

μάζουν. Τὰ διώχνω καὶ ξανάρχονται. Τί νὰ τοὺς κάνῃς; Ζωντανά, κουτά.

— Νὰ τὰ σφάζετε κ' οἱ δυό, καὶ νὰ λουφάζετε! εἶπε ὁ Κατῆς.
"Ἡ φάγωθῆτε νὰ γλυτώνουμε.

— Δικαιοσύνη! φώναξε ὁ Γιοβάνης. Τὰ ὀρνίθια μου εἶν' ἀθῶα. κακὸ δὲν κάνουμε. Γνωρίζουμε τὸ ξένο, νὰ μάση τὰ δικά του!

— "Ακουσες τὴν ἀπόφασή μου, εἶπε ὁ Κατῆς, καὶ δὲ βουδάθηκες; Τὸ δίκιο ἀπ' τ' ἀδικο δὲν τὸ χωρίζεις; Τὸ ξύλο, αὐτὸ μοναχά, θὰ βάλῃ γνώση στὸ ξερό σου. Σῦρε χάσου!

"Αδίκος ὁ κριτής, μὰ δίκια ἢ κρίση.

Βγαίνοντας ἀπ' τὸν Κατῆ, ὁ Γιάννης σοῦ τὸν πιάνει καὶ τὸν κάνει γιὰ τὸ στρώμα.

"Ἐκλαιγε ὁ Γιοβάνης.

— Τί σοῦφταιξα; ἔλεγε. Ποτὲ δὲ θέλησα κακὸ γιὰ σένα. Πάντα ἐσὺ μ' ἀδίκησες. "Ἀπ' τὸ Θεὸ νὰ τῶρῃς πιά!

— Στάσου! εἶπ' ὁ Γιάννης. Αὐτὸς εἶν' ἓνας ἅγιος λόγος· ἄς ρίξουμε τὸ δίκιο μας στὰ πόδια τοῦ Θεοῦ. "Οποῖος ἔχει θὰ τὸ λάβῃ.

— Ναί! εἶπε ὁ Γιοβάνης, ἔτσι νὰ γίνῃ. Κι' ἂν θέλῃς νὰ ἰδῆς πόσο καλὸ σοῦ θέλω, νὰ τί παρακαλῶ, κι' ὁ Θεὸς ἄς σοῦ τὸ δώσῃ: Μονὸ ἐγώ, διπλὸ ἐσὺ νὰ ἰδῆς καὶ ν' ἀπολάψῃς.

— Σύμφωνοι! εἶπ' ὁ Γιάννης.

Ἐρριστήκανε. Σὲ λίγες μέρες βγήκε ὁ Γιοβάνης στὸ φράχτη κ' ἔκραξε τὸ Γιάννη! "Ἦτανε μ' ἓνα μάτι, κ' ἔκλαιγε.

— Κύτταξε πὼς κατάντησα, ἔλεγε. Τώρα θυμήσου τί εἶπαμε! Μονὸ ἐγώ, διπλὸ ἐσὺ νὰ ἰδῆς καὶ ν' ἀπολάψῃς, νὰ βγάλῃς καὶ τὰ δυό σου. Ὁ Θεὸς κριτής! "Ἄν θές, πᾶμε καὶ στὸ Σουλτάνο.

— Περιττό, εἶπε ὁ Γιάννης. Ὁ Θεὸς δικάζει γιὰ καλὸ, καὶ δίκασε, Δίκιος κριτής, καὶ δίκια κρίση. Τὸν ἔρκο σου τὸ δολερό, γι' ἀληθινὸ τὸν πήρε. Νά, τὰ δικά μου μάτια καὶ τὰ δυό, κι' ἀπόμεινες μὲ τῶνα. Μονὸ δικό σου, διπλὸ δικό μου νὰ ἰδῶ καὶ ν' ἀπολάψω (!).

(!) Γραμμμένο ἕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τοὺς Βουλγάρους. Ὁ Γιοβάνης εἶν' ὁ Βούλγαρος, ποὺ τὰ θέλει εἰς δικά του, κ' ὁ Γιάννης εἶν' ὁ Ἕλληνας, ποὺ ἀγαπάει τὸ δίκιο του ὄχι γιατί εἶναι δίκιο μοναχά, παρά γιατί εἶναι καὶ δικό του δίκιο. Ἐπάρχει Βουλγάρικο ἀνέκδοτο, πὼς ὁ Βούλγαρος ζήτησε ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τοῦ βγάλῃ τὸ ἓνα μάτι γιὰ νὰ βγάλῃ καὶ τὰ δυό τοῦ γείτονα.

— Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ τεῦχος «Μεγάλα χρόνια».

4. Η ΚΑΜΠΑΝΑ

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1878 εἶχε τελειώσει, οἱ Τούρκοι εἶχαν ἐπιστρέψει εἰς τὸ χωριὸν καὶ ἐπισκευάσει ὅπως ὅπως τὰ πυρποληθέντα σπίτια των. Οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν ἀκόμη ἐνοπιοὶ. Καὶ μίαν ἡμέραν ὁ Παπαδογιάννης εἰσήλθεν εἰς τὸν τουρκικὸν καφενέ, μὲ μαχαίραν καὶ πιστόλαν εἰς τὴν ὄσφυν, καὶ ἀφ' οὗ ἐπέρασε κοντὰ ἀπὸ τὸν Φεζομουσταφάν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ μάχαιρα ἤγγισε τὸν ὦμον τοῦ Τούρκου, ἐκάθισεν ἀπέναντί του.

Ὁ Μουσταφᾶς ἐγίνε κάτωχρος, ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Ὁ Παπαδογιάννης ὅμως ἐξηκολούθησε τὴν πρόκλησιν, τὴν ὁποίαν ἤρχισεν ἡ μάχαιρα.

— Καὶ πῶς σοῦ φαίνονται, Μουσταφ' ἀγᾶ, τὰ καινούργια ζαμάνια;

Ὁ Τούρκος τὸν ἠτένισε μὲ τὰ βλοσυρά του μάτια, τῶν ὁποίων τὰ βλέφαρα ἦσαν ὀλίγον ἀνεστραμμένα ἀπὸ ἐγκαυμάτα. Κατὰ τὸ βδ εἶχεν ἀνατιναχθῆ μὲ ἄλλους Τούρκους ἀπὸ μίαν ὑπόνομον, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν εἰς τὸ Σερβιλῆ ὁ Ἀμερικανὸς Φέυ. Καὶ τοῦ εἶπε μὲ φωνὴν ὑποτρέμουσαν ἀπὸ συγκρατουμένην ἀγανάκτησιν:

— Ἦρθε, πρέπει, κ' ἐσὰς ὁ καιρὸς σας. Ὁ, τι σας περάσῃ κάμετέ το.

— Μὰ τῶλπιζες ποτέ σου νὰ ὀδῆς τὸν Παπαδογιάννη ἀρματωμένο μέσα στὸν τουρκικὸ καφενέ; εἶπεν ὁ Παπαδογιάννης.

— Ὁῦ, μωρὲ Γιάννη!

— Ἐγὼ νὰ σοῦ πῶ τῶλπιζα πάντα μου, εἶπεν ὁ Παπαδογιάννης. Ἀλλ' ἐπὰ θὰ γενοῦνε κ' ἄλλα πολλὰ πράγματα.

— Ἰντα ἄλλα; Δὲ φτάνουν αὐτά, πὺ γενήκανε; δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ μᾶς σκοτώσετε, εἶπεν ὁ Μουσταφᾶς μὲ φωνὴν ὑπόκωφον, ὡς ἐὰν ὠμίλει ὁ βρασμὸς τῆς ψυχῆς του. Ἐπειτα στυλώσας εἰς τὸν Παπαδογιάννη βλέμμα θρασύ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκίτρινιζε θανάσιμον μίσος, ἐπρόσθεσεν ἐντόνως:

— Μὰ δὲ σκοτόνουνται οἱ Τούρκοι εὐκολα! Τ' ἀκούς;

— Τώρα π' ἀρχίξε καὶ κόθει κ' ἡ Ρωμέτικη μαχαίρα, Μου-
 Ν. Κομποπούλου—Νεοελληνικά Ἀναγν. Β' τάξεως Ἑλλήν. Σχολ. 3

σταφᾶ, ἀπήντησεν ὁ Παπαδογιάννης ὑψώσας καὶ αὐτὸς τὴν φωνὴν καὶ κτυπήσας τὴν βαρεῖαν παλάμην ἐπὶ τῆς λαθῆς τῆς μαχαίρας, ὅλα ν' εὐκολα. Ἐπέρασαν ἐκεῖνα, πρὶν κάτεχες. Μὰ δὲ σὰς σκοτόνουμε, γιατί καὶ δέκα θανάτους νὰ σὰς δώσωμε δὲ θὰ σὰς πλερώσωμε γὰρ τὰ ὅσα μὰς ἔχετε καμωμένα.

Τώρα δὲ τὸ μειδίαμα τοῦ Παπαδογιάννη εἶχε σβεσθῆ, τὸ πρόσωπόν του εἶχε συννεφωθῆ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐξέπεμπον τὴν στυγρὴν λάμψιν τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ μίσους.

— Δὲ σὰς σκοτόνουμε, ἐξηκολούθησε. Δὲν εἶναι ἀνάγκη. Θὰ σκοτωθῆτε μοναχοὶ σας ἀπὸ τὴν σκιά σας.

Οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι, πού ἦσαν εἰς τὸ καφενεῖον, εἶχαν ἐκμανθῆ ὀλίγοι μόνον, οἱ δευτέροι, ἤθελαν νὰ πάρουν τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ἀστεῖον. Αὐτοὶ δέ, ἀλλὰ καὶ ὁ φόβος τῶν πολυαρίθμων Χριστιανῶν οὔτινες εὐρίσκοντο ἀπ' ἔξω, συνεκράτουν τοὺς ἐξωργισμένους. Καὶ ὁ Παπαδογιάννης ὅμως εἶχε διαρκῶς τὸ χέρι εἰς τὴν λαθὴν τῆς πιστόλας καὶ μόνος του ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐμπνεύσῃ φόβον, διότι ἦτο γνωστὴ ἡ ἀφοβία καὶ ἡ τόλμη του.

— Ἡ Κρήτη, ἀγαδάκια μου, θὰ γενῆ Ἑλλάδα! εἶπε μετ' ὀλίγον καὶ τὸ προκλητικὸν τοῦ μειδίαμα ἀνεφάνη.

Τότε ὁ Φεζομουσταφᾶς ἠγέρθη διὰ μιᾶς καὶ μὲ στεναγμὸν ἀνθρώπου πνιγμένου εἶπε :

— Ἀλλάχ! Ἀλλάχ! καὶ δὲ βαστῶ νὰ τὸν ἀκούω! Καὶ ὤρμησεν ἔξω.

— Ἀλλ' ὁ Παπαδογιάννης τὸν ἠκολούθησε καὶ ὅταν τὸν ἔφθασε πρὸ τοῦ τζαμιοῦ, τοῦ εἶπε :

— Θυμάσαι, Μουσταφᾶ, ἴντα σουπα στα 77, ὄντὲν ἐμαλώσαμε γὰρ τὸ σῶχωρο... Σουπα, πῶς θὰ παίξω καμπάνα στὴ γειτονιά σου.

Τὸ λοιπὸς ἐτοιμάσου νὰ τὴν ἀκούσῃς. Ἡ γιῶρα ἔφταξε.

*
* *

Ὁ πατέρας τοῦ Παπαδογιάννη ἦτο παπᾶς, ὁ δὲ «μπαμπᾶς» τοῦ Φεζομουσταφᾶ ἓνας ἀπὸ τοὺς σκληροτέρους γενιτσάρους, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς ἄλλων Χριστιανῶν εἶχε φονεύσει πρὸ τοῦ 21 καὶ δύο ἀδελφοὺς τοῦ παπᾶ καὶ θεῖους τοῦ Παπαδογιάννη. Ἐπειτα δὲ ἐμαχαίρωσε καὶ αὐτὸν τὸν παπᾶν.

Ὁ Μεχμέτ - Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος εἶχε τότε ὑπὸ τὴν

κυριαρχίαν του τὴν Κρήτην, περιώρισεν ὀλίγον τοὺς Τούρκους καὶ ἔδωκε κάποιαν ἄνεσιν εἰς τοὺς Χριστιανούς· οὗτοι δὲ ἐπωφελήθησαν τὴν ἐνθάρρυνσιν ἐκείνην πρωτίστως διὰ τὸ ἀναστυλώσασιν τοὺς κώδικας εἰς τοὺς ναοὺς τῶν, οἱ ὅποιοι εἶχαν καθαιρεθῆ, ἀμα οἱ Τούρκοι κατέλαβαν τὴν Κρήτην καὶ ἀντικατεστάθησαν μὲ ξύλινα σήμαντρα. Τότε ὁ πατέρας τοῦ Παπαδογιάννη ἐφρόντισε νὰ προμηθευθῆ διὰ τὴν ἐκκλησίαν του σιδερένιον σήμαντρον, ἕως οὐ ἀγορασθῆ καμπάνα. Ἄλλ' ἕνα δειλὸν ἐν ᾧ ἐκάλει δι' αὐτοῦ εἰς τὸν ἑσπερινὸν τοὺς ἐνορίτας τοῦ διεβαίνειν, ὁ Φέζος καὶ ἐφώνησεν :

— Ἰντα τὸ κτυπᾶς, μωρὲ τραγόπαπα, αὐτὸ - νὰ τὸ σιδερικὸ ;

— Ἐχομε τὴν ἄδεια τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ἀπήντησεν ὁ παπᾶς.

— Μὰ τὴ δική μου τὴν ἄδεια, μωρέ, δὲν τὴν ἐπήρες.

Καὶ μὲ τοὺς τελευταίους λόγους ὤρμησε κατὰ τοῦ παπᾶ καὶ τὸν ἐμαχαίρωσε καὶ ὁ παπᾶς ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ.

Ὁ γυιὸς τοῦ ὁ Παπαδογιάννη τὰ ἐγνώριζεν ὅλα αὐτὰ καὶ ἐμίσει ὅλους τοὺς Τούρκους, ὡς τοὺς μισοῦμεν ὅλοι, ἀλλὰ ἰδιαιτέρως ἔπνεεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ γενιτσάρου. Καὶ ὅταν τὸ 1857 ἡγοράσθη τὸ πρῶτον καμπάνα καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον, ὁ Παπαδογιάννης, ἐφηβὸς τότε, ἔχυσε δάκρυα χαρᾶς μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν τοῦ χωρίου. Εἰς τοὺς χαρμωσοῦς ἤχους τοῦ κώδικος ἐκείνου ἤκουσε τὴν ἀγαλλίασιν καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἀποθανόντων εἰς τὴν δουλείαν καὶ τὰς μεγάλας ἐλπίδας τῶν ἐπιζώντων.

Εἰς τὴν οἰκογένειάν του ὑπῆρχε παράδοσις, ὅτι οἱ πρόγονοι τοῦ Μουσταφᾶ ἦσαν συγγενεῖς τῶν Χριστιανῶν, ἐξομώσαντες πρὸ ἑκατὸν πενήντα ἐτῶν. Διὰ τοῦτο τὰ κτήματά των παντοῦ σχεδὸν ἐγειτόνευαν καὶ ἀφ' ὅτου ἀνέλαθε τὴν διεύθυνσιν τῆς πατρικῆς του περιουσίας ὁ Γιάννης συχνὰ διεπληκτίζετο μὲ τὸν Φεζομουσταφᾶν.

Ἄλλὰ τότε οἱ Τούρκοι ἦσαν ἰσχυροί, ἀστυνομία δὲ καὶ δικαστήρια ἔδιδαν πάντατε ἀδικον εἰς τὸν Παπαδογιάννην, ὅστις ἐκάστοτε ἐφυλακίζετο. Αἱ ἀδικίαι αὐταὶ ἐξηγρίοναν ἐπὶ μᾶλλον τὸ μίσος του, τὸ ὅποιον δὲν ἠδυνήθη νὰ ἰκανοποιηθῆ κατὰ τὰς ἐπακολουθησάσας δύο ἐπαναστάσεις. Ὅλιγον πρὸ τῆς τελευταίας συνεπλάκησαν μίαν ἡμέραν εἰς τὸ νερόν, φιλονεικοῦντες ποῖος πρῶτος ν' ἀρδεύσῃ τὸ περιβόλι του. Ὁ Παπαδογιάννης κατώρθωσε νὰ καταβάλλῃ τὸν Μουσταφᾶν καί, ἀφ' οὗ τοῦ ἔδωκε τῆς χρονιάς του, τοῦ εἶπε :

Ἐπέρασαν κείνα, ποὺ κάτεχες ! Ἐπέρασ' ὁ καιρὸς, ποὺ μα-

χαίρονε ὁ κύρης σου ὁ πισσοκόκκαλος γιὰ τὸ σημαντήρι. Ἐδῶ κτυπᾷ καμπάνα καὶ γλήγορα θὰ τὴν ἀκούσῃς στ' αὐτί σου κοντά!

Ὁ Παπαδογιάννης εἶχε πρὸ πολλοῦ σχέδιον, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὁποίου ἐθεώρησε κατάλληλον τὴν περίστασιν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 78, ὅτε τὰ προνόμια τῆς Χαλέπας καὶ ἡ διοίκησις τοῦ Φωτιάδου ἔδωκαν κάποιαν ἐλευθερίαν καὶ δικαιοσύνην εἰς τοὺς Χριστιανούς τῆς Κρήτης. Καὶ μίαν Κυριακὴν μετὰ τὸ πέρασ τῆς λειτουργίας εἶπε πρὸς τοὺς συνηγμένους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ Χριστιανούς:

— Ἀκούσατε νὰ σᾶζε πῶ, χωριανοί. Εἰς τὸ Λιοντάρι, στὴν τούρκικη γειτονιά, κολληγτὰ στὸ σπίτι τοῦ Φεζζομουσταφᾶ, εἶναι μιὰ παλιὰ ἐκκλησία.

— Εἶναι Παναγία, εἶπεν ὁ ἱερεὺς.

— Ναί, Παναγία. Ἄλλὰ οἱ Τούρκοι τὸν καιρὸ τῆς γενιτσαρίας τὴν ἐπήρανε καὶ τὴν ἐκάμανε σταῦλο κ' ἐβγάλανε τὰ μάτια τῶν ἁγίων, πού'ναι σγουραφισμένοι στοσοί τοίχους. Εἶναι ντροπὴ μας νὰ τὴν ἀφήσωμε σ' αὐτὸ τὸ χάλι. Τὸ λοιπὸς ἐγὼ λέω νὰ πάμε νὰ τὴν ἐπάρωμε μετὰ τὸ ζῶρε.

— Καλὰ λές, ἐφώναξαν πολλοί! νὰ πάμ' ἐδῶ εὐθύς!

Ἄς πάη ὁ καθένας νὰ πάρη τὸ τουφέκι του καὶ τὴν τσάπα του καὶ νᾶρθῃ· πρέπει πρῶτα νὰ ριζώμε τὸ σπίτι, πού'ναι κτισμένο ἀπὸ πάνω.

Ὅλοι ἐκινήθησαν διὰ νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Παπαδογιάννη, ἀλλ' ὁ παπᾶς καὶ μερικοὶ γέροντες τοὺς ἀνεχαίτισαν. Δὲν ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθοῦν βίαν. Δὲν ἦσαν γενίτσαροι αὐτοί! Ἐπρεπε νὰ ἀποζημιώσουν τὴν χανούμισσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε τὸ σπίτι. Ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἤρρεσεν εἰς τοὺς ζωηροτέρους, ὁ Παπαδογιάννης ὁμως τὴν ἐδέχθη καὶ εἶπεν:

— Ὅσα ζητήσῃ ἡ Τούρκισσα ἐγὼ τὰ δίδω.

Ἡ Τούρκισσα ὁμως, κατὰ συμβουλήν τῶν ὁμοθρήσκων τῆς, δὲν ἐδέχθη νὰ πωλήσῃ τὸ σπίτι. Διὰ τοῦτο τὴν ἐπομένην Κυριακὴν δὲν ἐχρειάσθη δευτέρα ἀγόρευσις τοῦ Παπαδογιάννη. Μικρὸν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἔνοπλοι διηυθύνθησαν πρὸς τὴν τούρκικην συνοικίαν Λιοντάρι. Καὶ ἐν ᾧ οἱ μισοὶ κατέλαβαν τὰς διόδους διὰ νὰ ἀποκρούσουν μετὰ τὰ ὅπλα πᾶσαν ἀπειραν τῶν Τούρκων πρὸς ἀντίστασιν, οἱ ἄλλοι ἐκδιώξαντες τὴν ἐγκάτοικον χανούμισσαν καὶ ἀπορρίψαντες τὰ ἔπιπλα καὶ σκευή!

ἤρχισαν νὰ κατεδαφίζουσι τὸ σπίτι, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν βροηλωμένον νάον. Καὶ μετὰ τινὰς ὥρας δὲν ὑπῆρχε πέτρα ἐπὶ πέτρας.

Καθ' ὄλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ Τούρκοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ ξεμυτίσουν.

Τὴν ἐπιούσαν ἤρχισεν ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν μικρὰ λευκὴ ἐκκλησίαι εἶχεν ὑψωθῆ διπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ Φεζομουσταφᾶ, ὁ ὅποιος ἀπὸ τὴν λύσσαν του εἶχε γηράσει κατὰ δέκα ἔτη.

Τὴν ἡμέραν δὲ καθ' ἣν ὁ ἐπίσκοπος ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια ἔφθασε καὶ ἡ δι' ἐξόδων τοῦ Παπαδογιάννη παραγγεληθεῖσα καμπάνα καὶ ὁ ἦχος τῆς ἐτάραξε τὴν κατηφῆ σιγὴν τῆς τουρκικῆς συνοικίας.

Ἄλλ' ὁ Παπαδογιάννης ἐπεφύλακτεν εἰς τοὺς χώριανούς καὶ ἄλλαν ἐκπλήξιν. Εἰς τὸ κωδωνοστάσιον ὑψώθη ἕξαφνα καὶ ἐκυμάτισε χαρμυσίνως μία Ἑλληνικὴ σημαία. Καὶ ὁ λαὸς τὴν ἐχαιρέτησε μὲ φρενιτιώδεις ἀλαλαγμούς, μὲ δάκρυα ἐνθουσιασμοῦ καὶ πυροβολισμούς.

Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁ ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας Παπαδογιάννης δὲν ἀφῆκε τὴν καμπάναν τῆς Παναγίας νὰ σιγήσῃ.

Τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν ὁ Φεζομουσταφᾶς κατὰ γενικὴν πεποιθήσιν, ἔσκασε ἀπὸ τὸ κακὸ του.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ 1912—1922

ΣΩΤ. ΣΚΙΠΗ

5. ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Σὲ ἀπομακρυσμένη συνοικία, ποῦ ὁ θόρυβος τῆς πόλεως δὲ φτάνει παρὰ ὡς μακρινὸς ἀντίλαλος καὶ ὅπου βασιλεύει ἐξοχικὴ σχεδὸν ἡσυχία, κάθεται ἕνας φίλος μου στὸ ἐπάνω πάτωμα ἐνὸς ἀπομονωμένου δλόλευκου σπιτιοῦ.

Ἡ νυχτερινὴ του ἐργασία τὸν ὑποχρεώνει νὰ πηγαίνῃ στὶς δύο καὶ στὶς τρεῖς τὸ πρωῒ γιὰ νὰ κοιμηθῆ, ὅταν τὰ κοκόρια ἀναγγέλλουσι τὸ ξημέρωμα σὲ ὅσους ζοῦν μιὰ ζωὴ φυσικὴ καὶ ὀμαλῆ.

Ἐκεῖ στὸ δεῦτερο λοιπὸν πάτωμα κάθεται μιὰ κόμπαντρι γυναικοῦλα ποῦ ὁ ἄντρας τῆς, κατώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ πεζικοῦ, ἔφυγε μὲ τὴ Μεραρχία του ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Πολέμου καὶ ἐπῆγε στὰ σύνορα.

Ὀλίγες μέρες πρὶν νὰ γείνη ἡ ἐπιστράτευση, ὁ φίλος μου παρευρέθηκε στὰ βαφτίσια τοῦ μικροῦ των γιοῦ, ποῦ ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ των.

Τὶ εὐτυχία ἐβασίλευε ἐδῶ καὶ λίγους μῆνες στὸ ταπεινὸ κι' ἄρμονικὸ σπιτάκι!

Ὅλα γελοῦσαν γύρω του κι' ὅλος ὁ κόσμος γι' αὐτοὺς ἦταν μαζεμένος στὶς τρεῖς των ὑπάρξεις.

Ἐνοιωθε κανεῖς μπαίνοντας ἐκεῖ ἓνα ἄρωμα σπανίου λουλουδιοῦ, ποῦ δὲ φυτρώνει σὲ κανένα τόπο καὶ σὲ κανένα περιῶλι τῆς γῆς, ἀλλὰ μονάχα στὶς καρδιὰς ἐκείνων, ποῦ ἀγαποῦν ἄρωμα τῆς ἀγάπης!

Τότε, στὶς ὥρες τῆς χαραυγῆς, ὅταν μὲ τὸ πρῶτο λάλημα τῶν πετεινῶν ξυπνοῦσε κι' ἔκλαιγε ὁ μικρὸς τους, ἡ μητεροῦλα τὸν νανούριζε μὲ λόγια τρυφερὰ καὶ χαϊδειμένα, ποῦ ἔμοιαζαν μ' ἀνοιξιὰτικο ἀγεράκι. Ἐπειτα ὅμως, ὅταν ὁ καλὸς τῆς ἔφυγε νὰ πάη στὸν πόλεμο κι' ἔμεινε μονάχη καὶ ἔρημη, τὸ νανούρισμά τῆς ἔγεινε μελαγχολικὸ καὶ τὸ νόημα τῶν λόγων τῆς βαρὺ σὰν τίς μέρες, ποῦ περνοῦνε :

— «Σώπα, πουλί μου, σώπα!» ἔλεγε ἡ μητεροῦλα. «Ποῦ εἶναι ὁ μπαμπὰς ποῦ θάρθη ἀπὸ τὸν πόλεμο, νὰ φέρῃ σπαθὶ στὸ γιόκα του;

» Ἐλα νὰ μᾶς πῆς πῶς νίκησες τοὺς Τούρκους καὶ λευτερώθηκαν τ' ἀδέρφια μας στὴ Μακεδονία!

» Ἐλα νὰ μᾶς πῆς πῶς δὲ θὰ μείνῃ πιὰ κανένας σκλάβος Ἑλλήνας καὶ φέρε μᾶς γιὰ δῶρα τὴν Ἐλασσόνα καὶ τὰ Γιάννενα, φέρε μᾶς καὶ τὴ Θεσσαλονίκη νὰ γίνῃ ξανά μεγάλη ἡ Ἑλλάδα μας!».

Ἐνα πρωτὸ ὁ φίλος μου πηγαίνοντας νὰ κοιμηθῇ τὴν ἴδιαν ὥρα εἶδε στὸ πρῶτο πάτωμα, ἀσυνήθιστη φωταψία. Πλησίασε κι' ἄκουσε ἀντὶς νανούρισμα θλιβερὸ μοιρολόι. Ὁ νοῦς του πῆγε στὸ παιδί κι' ἔτρεξε νὰ ρωτήσῃ ἀπὸ ὑποχρέωση τί συνέδη.

Ἡ πόρτα ἦταν διάπλατη. Προχώρησε τέσσερα μεγάλα κεριὰ ἦταν στημένα κι' ἀναμμένα στὸ πάτωμα τῆς πλατειᾶς καὶ κρύας σάλας ἀπαράλλαχτα ὅπως σὲ λείψανο. Τὰ κεριὰ φώτιζαν μιά στολὴ τοῦ ἀξιοματικοῦ. Ἡ γυναῖκα του μαυροντυμένη, μὲ ξέπλεκα μαλλιά, ἦταν γονατισμένη ἐκεῖ καὶ θρηνοῦσε σὰ νυχτοπούλι. Ὁ μικρὸς τῆς ἀφημένους στὸ πλαγινὸ δωμάτιο ἔκλαιγε μὲ ὅλη του τὴ δύναμη γιὰ νὰ διαμαρτυρηθῇ γιὰ τὴν ἐγκατάλειψή του.

Γιὰ μιὰ στιγμή ὁ φίλος μου νόμισε πὼς βρισκόταν ἐμπρὸς σὲ τρελή.

— Τί πάθατε, τί σὰς συνέβη, κυρία!... Τόλμησε νὰ ψιθυρίσῃ ἀνήσυχος.

Ἄντι γιὰ ἄλλη ἀπάντηση ἐκείνη τοῦ ἔδειξε τὴν ἐφημερίδα ποὺ ἦταν ἐπάνω στὸ τραπέζι. Τὴν ἐπῆρε καὶ τὴν ἀνοίξε μὲ ταραχή. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀντρα τῆς βρισκότανε τυπωμένο μεταξὺ αὐτῶν ποὺ σκοτώθηκαν στὸ Σαραντάπορο.

* *

Πέρασαν πολλές μέρες πιά ἀπὸ τὸ τραγικὸ ἐκεῖνο πρωΐ. Ἡ νέα χήρα τοῦ πολέμου μένει κατάκλειστη στὸ σπίτι τῆς. Καὶ στίς ἴδιες πρωϊνὲς ὥρες ἀκούγεται τὸ νανούρισμά τῆς ποὺ λέει μὲ βραχνή φωνή:

— Μεγάλωσε, μεγάλωσε, γιὰ νὰ ἐκδικήσῃς μιὰ μέρα τὸν πατέρα σου!

ΔΗΜ. ΦΛΙΣΒΗ

6. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Ἐπαιζαν εἰς τὸν ἀλόγουρον τῆς ἐκκλησίας τὰ παιδιά τῆς γειτονιάς. Αἱ φωναὶ των ἐγμίζαν ἀπὸ χαρὰν τὸν ἀέρα καὶ οἱ θόλοι τοῦ περιστυλίου τῆς ἐκκλησίας ἐπανελάμβαναν καὶ ἐπολλαπλασίαζαν τὴν εὐθυμον ἐκείνην βοήν, ὅπως ἓνας ἀνθρώπος ὁ ὁποῖος λέγει καὶ ξαναλέγει κατὰ εὐχάριστον, τὸ ὅποιον ἤκουσεν.

— Ἐ παιδιά! εἶπε τὸ μεγαλύτερον ἀπ' ὅλα, ἐλάτε νὰ παίξωμὲ τὰ σκλαβάκια.

— Ναί, ναί, τὰ σκλαβάκια, τὰ σκλαβάκια, ἐφώναξαν ὅλα μαζί.

Καὶ ἤρχισαν νὰ χωρίζωνται εἰς δύο στρατούς, ὁ καθεὶς μὲ τὸν καπετάνιον του.

Ἐνα παιδάκι δώδεκα ἐτῶν, ὠχρόν, ἔτρεξε καὶ αὐτὸ νὰ ταχθῆ πρὸς τὸ ἓνα μέρος.

— Ἐξω, ἐξω, ἐφώναξαν μὲ μίαν φωνὴν ὅλα τὰ παιδιά. Θὰ μᾶς τὰ χαλάσῃς.

— Ὅχι, δὲν σὰς τὰ χαλῶ, ἐψιθύρισε δειλὰ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

—Εἶσαι μᾶς μπουκιᾶς ἄνθρωπος Δὲν κάνεις γιὰ μᾶς. Πήγαινε μὲ τοὺς ἄλλους.

Τὸ παιδάκι ἔσυρε τὰ βήματά του δειλὰ πρὸς τὸν ἄλλον στρατὸν καὶ ἐστάθη παράμερα, φοβισμένον μὴ τὸ διώξουν καὶ ἀπ' ἐκεῖ.

—Μπα! σ' ἐμᾶς ἦλθες, κίτρινάρικο, εἶπεν ὁ καπετάνιος μόλις τὸ ἀγγελήφθη. Φύγε ἀπ' ἐδῶ.

Δὲν ἀπεκρίθη ὁ μικρὸς Κώστας, ἀλλὰ ὀκνηρὸς ἀπεσύρθη καὶ ἐστάθη πρὸς τὸν τοῖχον, πλησίον εἰς ἓνα ρακένδυτον πτωχὸν καὶ ἐκύτταζε σχεδὸν μὲ φθόνον τὰ ροδοκόκκινα καὶ ζωηρὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια τόσο σκληρὰ τὸν ἐστέρουσαν τοῦ παιγνιδιοῦ, αὐτὸν τὸν ἀδύνατον, τὸν ὠχρόν.

Τὸ παιγνίδι ἐν τούτοις δὲν ἤρχιζε. Τὰ παιδάκια ἔπρεπε νὰ χωρισθοῦν εἰς Ἑλληνας καὶ Τούρκους· κάνεις δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ Τούρκος· καὶ τέλος πάντων ἡ τύχη ἀπεφάσισε. Κορώνα οἱ Ἑλληνες, γράμματα οἱ Τούρκοι.

Ὁ Τούρκος καπετάνιος τὸ ἐπῆρεν ἀπόφασιν. Ἐμάζευσεν τὰ παλληκάρια του καὶ ἦτον ἕτοιμος ν' ἀρχίσῃ ὅταν ἀντίκρυσε τὸν Κώσταν.

—Ἐλα ἐδῶ, τοῦ ἐφώνηξε. Τώρα ποὺ εἶμαστε Τούρκοι, κάνεις γιὰ τὴν παρέα μας.

Ὁ Κώστας ἐκύτταζε τὸν Τούρκον καπετάνιον μὲ ὀργήν, ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίθη.

—Ἐλα, Κώστα, ἐξηκολούθησον ἐκεῖνος, ἔλα καὶ θὰ σὲ κάνωμε Σεφκέτ.

—Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ μὲ κάνετε Σεφκέτ ἐμένα. Ἐγὼ εἶμαι ὅ,τι εἶμαι. Ἦμπορεῖ νὰ ἔχετε ἐσεῖς περισσότερο αἷμα στὶς φλέβες σας καὶ νὰ περισσεύῃ καὶ γιὰ τὰ μάγουλά σας, ἀλλὰ τὸ λίγο ποὺ ἔχω ἐγὼ εἶναι ἐλληνικό! Γελάτε ὅσον θέλετε, δὲν σας λογαριάζω ποιοὶ εἶσθε ἐσεῖς. Ἐγὼ ἔχω πατέρα σκοτωμένο γιὰ τὸν τόπο μας ἀπάνω στὰ βουνὰ καὶ δὲν σας καταδέχομαι.

Τὰ παιδιὰ ἐγέλασαν. Μόνον ὁ πτωχός, ὁ ὅποιος ἐκάθητο, πλησίον τοῦ Κώστα, ἐδάκρυσε.

—Φύγε, παιδί μου, τοῦ εἶπεν. Ἐδῶ δὲν εἶναι ἡ δουλειά σου. Ἐλα μέσα στὴν ἐκκλησία, ἔχω κάτι νὰ σοῦ πῶ.

Ὁ πτωχὸς ἔρριψεν εἰς τὸν ὦμον τὸ σακκούλι· μὲ τὰ ξεροκόμματά του καὶ ἔσυρε βραδὺ τὸ βῆμα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ μικρὸς σκεπτικός, ἀμίλητος, ἠκολούθει.

Εἰσῆλθον ἀπὸ τὴν μεγάλην θύραν καὶ διηρθύθησαν πρὸς τὸ

στασίδι τοῦ ψάλτου, ἐμπρὸς εἰς τὸ ἱερόν. Κανείς δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἐνα κανδηλί: ἔκκιεν εἰς τὸ τέμπλον, ἐμπρὸς εἰς μίαν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἣ ὅποια ἐκύτταζε τὸ παιδί Τῆς μὲ τρομαγμένην στοργὴν καὶ μὲ λαχτᾶρα μητέρας ποῦ δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ χάσῃ, καὶ νὰ τὸ χάσῃ, ἀφοῦ βασανισθῆ τὸ μικρὸ Τῆς ἀπὸ ὅλα τὰ μαρτύρια τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ σώσῃ Αὐτὸ τὴν ἀνθρωπότητα.

Τὰ μάτια τοῦ πτωχοῦ καὶ τοῦ Κώστα ἔπεσαν εἰς τὴν τραγικὴν εἰκόνα. Τὸ λάδι τοῦ κανδηλίου ἐτελείονε καὶ ἡ μικροσκοπικὴ φλόγα ἐσάλλευεν, ὅπως ἄνθρωπος εἰς ἀγωνίαν, καὶ ἐσπινθήριζε τριγύρω τῆς νὰ δώσῃ μίαν τελευταίαν φορὰν ὅλην τὴν φωτεινὴν τῆς δύναμιν. Τὸ τρέμον φῶς μετέδιδεν εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ἐν εἶδος φωτεινοῦ ρίγους καὶ ἡ ἀθάνατη Μητέρα ἔδειχνεν ἐντελῶς ζωντανευμένην τὴν ἀγωνίαν τῆς, ἣ ὅποια ἐμεγάλωσεν ἀκόμη περισσότερο μὲ τὸ τελευταῖον ξεψύχισμα τοῦ κανδηλίου.

Τὰ μάτια τοῦ Κώστα ἐξηκολούθουν νὰ εἶναι καρφωμένα ἐπάνω εἰς τὴν εἰκόνα.

Ὁ ἥλιος ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καθὼς ἐχαμήλωνε πρὸς τὴν δύσιν, ἔθαψεν εἰς τὸ πολύχρωμον παράθυρον τῆς ἐκκλησίας μερικὰς ἀκτῖνάς του καὶ τὰς ἔρριψεν ἐπάνω εἰς τὸ κεφαλάκι τοῦ Κώστα. Τὸ πρόσωπόν του ἐφωτίσθη καὶ ἔλαμψε σὰν πρόσωπον μικροῦ Χριστοῦ.

Ὁ πτωχὸς ἔλυσε τὴν σιωπὴν μὲ φωνὴν χαμηλὴν, σχεδὸν σδυμένην:

— Πῶς σὲ λένε, παιδί μου;

— Κώστα.

— Εἶπες ἔξω πῶς ἔχεις πατέρα σκοτωμένον γιὰ τὸν τόπο. Πῶς ἔλεγαν τὸν πατέρα σου;

— Γεώργη Δρόσο. Ὁ κόσμος τὸν ἔλεγε καπετὰν Πρινάρη.

— Εἶσαι γυιὸς τοῦ καπετὰν Πρινάρη, ἐσύ, ἐσύ; Αὐτοῦ τοῦ λεονταριοῦ, ποῦ σκοτώθηκε γιὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν δολοφονίαν τοῦ καπετὰν Ἄγρα;

— Ναί, ἐγὼ εἶμαι. Δὲ μὲ πιστεύεις, βλέπω. Εἶμαι μιὰς μπουκιᾶς ἄνθρωπος, ὅπως ἔλεγαν τὰ παιδιὰ. Ἐχεις δίκιο...

Κᾶτι ἤθελε νὰ προσθέσῃ ἀκόμη, ἀλλ' ἕνας λυγμὸς δυνατὸς τὸν ἡμπόδισε καὶ δάκρυα ἀργαυλῆτα ἔφυγαν ἀπὸ τὰ μάτια του, δάκρυα μετανοημένα ὅτι δὲν ἐκρατήθησαν κρυμμένα.

—Μὴν κλαῖς, Κώστα, εἶπεν ἄπτωχός, μὴν κλαῖς, παιδί μου. Τὰ παιδιὰ μποροῦν νὰ λένε ὅ,τι θέλουν. Ἐσύ εἶσαι τὸ παιδί παλληκαριοῦ, ποὺ τὸν ἔκλαψεν ὅλος ὁ κόσμος, ποὺ τὸν ἔκλαψα κ' ἐγώ. Ἦμουν μαζί του, πολεμήσαμε μαζί, ἔπесе δίπλα μου. Δὲν εἶσαι μιᾶς μπουκιᾶς ἄνθρωπος ἐσύ. Τὸν ἄνθρωπο τὸν λογαριάζουν κατὰ τὴν καρδιά του. Ἐσύ, τὸ εἶδα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποὺ σ' ἀντίκρουσα, ἔχεις μεγάλη καρδιά. Ἐλα, σκούπισε τὰ δάκρυά σου, Γιὰ πές μου, Κώστα, ἔχεις μητέρα, ἀδελφια;

—Εἶμαι ἔρημος. Ἀδελφια δὲν εἶχα. Ἡ μάνα μου...

—Τί; λέγε, τί γίνεται ἡ μάνα σου;

—Τὴ μάνα μου τὴν ἐσκότωσαν.

—Τὴν ἐσκότωσαν;

—Ὅταν τὸ βόλι θανάτωσε τὸν πατέρα μου, τὰ παλληκάρια του προσπαθοῦσαν νὰ πάρουν τὸ σῶμά του γιὰ νὰ τὸ θάψουν, μὰ τὸ μέρος ἦτον δύσκολο κ' ἔτσι ἔπесе στὰ χέρια τῶν Τούρκων ποὺ τοὺς εἶχαν τριγυρίσει. Τότε τοῦ ἔκοψαν τὸ κεφάλι, τὸ πέρασαν ἐπάνω σ' ἓνα σουβλί καὶ τὸ γύριζαν μέσα στὸ χωριό. Ἡ μητέρα μου κ' ἐγώ, ἀνήξεροι, ἤμαστε καθισμένοι ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μας καὶ καθὼς ἀντικρύσαμε τὸ κεφάλι τοῦ πατέρα μου ἐκερώσαμε. Ἐνας Τούρκος τότε μ' ἄρπαξε ἀπὸ τὸ χέρι φωνάζοντας: «Ἐλα νὰ δῆς τὸν πατέρα σου». Ἡ μητέρα μου σὰν τρελὴ ἔτρεξε καὶ μ' ἔσυρε ἀπὸ τὰ ρουχά μου, μὰ ἓνας ἄλλος Τούρκος ἔβγαλε τὸ γιαταγάνι του καὶ τῆς ἔκοψε τὸ χέρι ποὺ μ' ἐκρατοῦσε. Τὸ χέρι κομμένο κρατοῦσε ἀκόμα τὴν ποδιά μου, δὲν μ' ἄφινε. Δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πότε καὶ πῶς εὐρέθηκα σ' ἓνα γειτονικὸ σπίτι. Ἐκεῖ πέρασα ὅλη τὴ νύχτα μου καὶ ἔκλαιγα καὶ ζητοῦσα ἄδικα τὴ μάνα μου. Τὴν ἐβασάνισαν πρὶν καὶ ὕστερα τὴν ἐσκότωσαν. Τὴν ἄλλη μέρα ἀκολουθοῦσα κ' ἐγὼ τὴν κηδεῖα. Ἦτον ξαπλωμένη στὸ φέρετρο ἡ μητέρα μου καὶ κοντὰ στὸ κεφάλι τῆς ἀκουμπισμένο ἦτον τὸ κεφάλι τοῦ καυμένου τοῦ πατέρα. Δυὸ χρόνια τώρα εἶμαι ἔρημος. Κάποιοι καλοὶ γειτόνοι, ποὺ εἶναι χωρὶς παιδιὰ, μ' ἐπῆραν μαζί τους καὶ μὲ στέλνουν καὶ στὸ σχολεῖο. Θέλω νὰ μεγαλώσω νὰ γίνω κ' ἐγὼ σὰν τὸν πατέρα μου. Θέλω νὰ κάνω κάτι γιὰ τὴν πατρίδα μας.

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιμένῃς νὰ μεγαλώσῃς γιὰ νὰ κάνῃς καλὸ στὸν τόπο σου. Καὶ τώρα ἀκόμη μπορεῖς νὰ κάνῃς πολλά.

— Ποιός; ἐγὼ νὰ κάνω πολλά; "Ἄς ἡμποροῦσα νὰ κάνω καὶ ἓνα μικρὸ πρᾶγμα καὶ ἄς μοῦ περνοῦσαν κ' ἐμένα τὸ κεφάλι μου ἐπάνω στὸ σουβλί.

— Κύτταξέ με καλά, στὰ μάτια. Naί, ἔτσι. Εἶπες πὼς θές νὰ κάνῃς ἓνα καλὸ στὸν τόπο σου. Ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ πῶ αὐτὸ τὸ καλὸ, μὰ δὲν πρέπει νὰ μάθῃ κανένας τίποτε. Οὔτε οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ποὺ σ' ἔχουν σπίτι τους. Εἶσαι μικρὸς ὅμως· δὲν θὰ κρατήσῃς τὸ μυστικὸ, ὄχι, καὶ τότε πολὺς κόσμος θὰ πάῃ χαμένος ἄδικα.

— Τὸ παιδί τοῦ καπετάν Πρινάρη δὲν γίνεται σπιόνος.

— Δὲν εἶπα πὼς θὰ γίνῃς σπιόνος, ὄχι. Μπορεῖ ὅμως νὰ σοῦ φύγῃ ἄθελα ἓνας λόγος κι' αὐτὸς ὁ λόγος νὰ φέρῃ μεγάλη συμφορά.

— Ἄν ἔχῃς κάτι νὰ μοῦ πῆς, λέγε το, μὴ μὲ βασανίζῃς. Τὸ μυστικὸ θὰ τὸ κρατήσω. Μὴ με φοβάσαι. Στ' ὀρκίζομαι στὰ κόκαλα τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς μάνας μου.

— Λοιπὸν ἄκουσε. Πίσω στὸ βουνὸ εἶναι κρυμμένοι στρατιῶται Ἕλληνες καὶ περιμένουν τὴν κατάλληλη στιγμή νὰ χτυπήσουν τοὺς Τούρκους, νὰ στήσουν ἐδῶ τὴν σημαία τῆς ἐλευθερίας. Θέλουν νὰ τελειώσουν ἐκεῖνο ποὺ ἄρχισεν ὁ πατέρας σου. Θέλεις νὰ τοὺς βοηθήσῃς;

— Ἐγώ; πὼς;

— Οἱ Τούρκοι στρατιῶται κάθε μέρα καὶ ἀλλάζουν μέρος. Ἐσὺ πρέπει νὰ μαθαίνῃς καλὰ ποῦ βρίσκονται, πόσοι ἐδῶ, πόσοι ἐκεῖ, ἂν ἔφθασαν καὶ ἄλλοι καὶ πόσοι εἶναι, ποῦ ἔχουν τὰ κανόνια τους, πόσα κανόνια ἔχουν. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ ξέρουν οἱ δικοὶ μας. Ἐμένα ποὺ μὲ βλέπεις ἐδῶ, δὲν εἶμαι φτωχός, ὅπως θὰ μὲ νομίζῃς. Εἶμαι ἀξιωματικός.

— Ἀξιωματικός!

— Naί! Βλέπεις, σοῦ εἶπα ἓνα μεγάλο μυστικὸ. Ἄν τὸ μάθουν οἱ Τούρκοι, θὰ μὲ σκοτώσουν. Αὐτὸ δὲν μὲ μέλει. Τὸ κακὸ θὰ εἶναι πὼς δὲν θὰ μπορέσω νὰ κάνω ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ κάνω γιὰ τὴν πατρίδα μας.

— Τὸ μυστικὸ, τὸ μυστικὸ αὐτὸ, ἐδῶ, δῶ μέσα στὴν καρδιά μου θὰ μείνῃ γιὰ πάντα!

— Τώρα εἶμαστε δύο. Βλέπεις πὼς σὲ λογαριάζω. Ἐσὺ θὰ μὲ βοηθήσῃς πολὺ. Πρέπει νὰ μάθω πόσοι Τούρκοι φυλάγουν ἐδῶ.

πού βρίσκονται, πόσα κανόνια ἔχουν. Αὔριο τὸ πρωτὶ θὰ σοῦ δείξω σὲ ποιὸ μέρος πρέπει νὰ κυττάξῃς. Θὰ σοῦ δώσω ἕνα πανεράκι μὲ κουλούρια, θὰ τὸ κρεμάσῃς στὸ λαιμό σου καὶ καθὼς θὰ τὰ πουλῆς θὰ προσέχῃς καλὰ τί γίνεται τριγύρω σου.

— Μὰ πῶς θὰ μ' ἀφήσουν ἐμένα χριστιανὸ παιδί νὰ πλησιάσω ;

— Θὰ σοῦ δώσω μιὰ φορεσιὰ κ' ἕνα φεσάκι νὰ περνᾷς γιὰ τουρκάκι. Θὰ κάνῃς τὸν κωφάλαλο κ' ἔτσι δὲν θὰ προδοθῆς ἀπὸ τὴν ἑμιλία σου. Αὔριο πρωτὶ-πρωτὶ θὰ σὲ περιμένω στὸ μύλο τοῦ κυρ Βροντή. Τὸν ξέρεις ; Ἐκείνον τὸν μισογκρεμισμένο.

— Πῶς δὲν τὸν ξέρω !

— Λοιπὸν ἐκεῖ θὰ σὲ ντύσω, ὅπως πρέπει.

— Στὸ σχολεῖο ἂν δοῦν πῶς λείψω μποροῦν νὰ στείλουν σπίτι νὰ ρωτήσουν τί γίνομαι καὶ τότε . . . θὰ τὰ μπλέξω μὲ τοὺς δικούς μου.

— Μείνε ἡσυχος, ἐγὼ θὰ φροντίσω καὶ κανεὶς δὲν θὰ στείλῃ σπίτι σου. Λοιπὸν, Κώστα, ἐσυλλογίσθηκες καλὰ τί θὰ κάνῃς ; Εἶναι δύσκολο καὶ ἔχει τοὺς κινδύνους του.

— Αὔριο θὰ μὲ δοκιμάσῃς.

— Καλὰ, παιδί μου, ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.

Ὁ πτωχὸς ἔσκυψε καὶ ἐφίλησεν εἰς τὸ μέτωπον τὸν Κώστα καὶ κατοπιν ἔβγαλεν ἀπὸ τὸν λαιμόν του ἕνα σταυρόν καὶ τοῦ τὸν ἐκρέμασε λέγων :

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάγῃ, παιδί μου !

* *
* *

Ὁ Κώστας ἠσθάνετο τὴν καρδιά του νὰ κτυπᾷ ἀπὸ συγκίνησιν. Ἦτο λοιπὸν δυνατόν, αὐτὸς, τὸ κίτρινιάρικο, πὸ κανεὶς δὲν τὸν ἠθελε στὸ παιχνίδι, νὰ κάμῃ καῖτι, τὸ ὅποιον νὰ ἐνθυμίζῃ τίνος παιδί εἶναι ; Τάχα ἦτο ἀλήθεια ; Μήπως ἦτον ὄνειρον ; Ἄλλ' ὄχι, εἰς τὸν λαιμόν του ἠσθάνετο κρεμασμένον τὸν σταυρόν. Ἐφερε τὸ χέρι του ἐπάνω του καὶ ἔσφιξε τὸν σταυρόν εἰς τὸ στῆθος του, νὰ τὸν αἰσθανθῆ καλὰ, νὰ πεισθῆ ὅτι ἦτο πραγματικῶς ἐπάνω του.

Ἄφου ἀπεχαιρέτισε τὸν πτωχόν, ἔτρεξε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ σπίτι του, ἠνοιξε τὰ βιβλία του καὶ ἐφαίνετο βυθισμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἐνῶ πράγματι ὁ νοῦς ἐταξίδευε πολὺ μακρὰν, καὶ τὰ γράμματα, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐφαίνοντο ὡσάν ἀτελείωτος σειρὰ

στρατιωτῶν μὲ τὰ κεφαλαῖα γράμματα, κάθε τόσο, ὡς ἂν ἀξιωματικοὶ ἐπὶ κεφαλῆς των.

Ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Ὁ Κώστας ἀμίλητος ἔτρωγε σχεδὸν μηχανικῶς καὶ, ἀφοῦ ἐτελείωσε, χωρὶς νὰ καθίσῃ ὀλίγον, ὅπως συνήθως, μὲ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι τὸν ἀνέτρεφαν, ἐπῆγεν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ. Ἐπὶ πῶς νὰ κοιμηθῇ! Πόσα πράγματα ἐδοσάνιζαν τὸ μικρὸν του κεφάλι! Τὸ μυστικὸν τοῦ πτωχοῦ, ἡ ἐμπιστοσύνη του πρὸς αὐτόν, τὰ ἐνδύματα, τὰ ὅποια θὰ ἐφοροῦσεν αὔριον, τὰ κανόνια, τὰ ὅποια θὰ ἐμετροῦσε... Τὰ μάτια του ἐπὶ τέλους ἔκλεισαν σιγά-σιγά καὶ ἕνας ὕπνος γλυκὸς ἔκαμε τὸν Κώστα νὰ τὰ λησιμονήσῃ ὅλα.

Ἐξαφνα ἡ ἀνησυχία τὸν ἐξύπνησε, ἤνοιξε τὰ μάτια του καὶ καθὼς εἶδεν ἔξω φωτισμένον τὸ παράθυρόν του, ἐπήδησε βιαστικὰ ἀπὸ τὸ κρεβάτι του, ἤναψε τὸ φῶς του, ἐφόρεσε γρήγορα τὰ ρούχά του, ἤνοιξε μόλις σιγά-σιγά τὴν θύραν του κρατῶν τὰ ὑποδήματά του εἰς τὸ χέρι. Ἐγλίστρισε μὲ προφύλαξιν ἀπὸ τὸ στενὸν ἀνοιγμάτων τῆς θύρας. Ἀπὸ τὸ θαλωτὸν τοῦ διαδρόμου ἐπρόδραλεν ἡ σελήνη καὶ ὁ Κώστας ἀντελήφθη ὅτι εἶχεν ἀπατηθῇ. Ἦτο λοιπὸν ἀκόμη νύκτα, δὲν ἔφθασεν ἐπὶ τέλους ἡ ποθητὴ ἀνατολή; Μὲ προφύλαξιν πάντοτε, σταματῶν εἰς κάθε τρίξιμον, ἐπῆγεν εἰς τὴν τραπεζαρίαν. Ἐκεῖ ἤναψε τὸ φῶς. Εἰς τὸ τραπέζι ἐπάνω ἡ καλὴ του προστάτις εἶχε τοποθετήσῃ μὲ ἀγάπην διὰ τὴν πρωϊνὴν μελέτην τοῦ Κώστα τὸ καλαμάρι, τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδιά του. Εἰς τὸ καλαθάκι ἦτο ἔτοιμον τὸ φαγητόν του τὸ μεσημεριανόν, τὸ ὅποιον θὰ ἔτρωγεν εἰς τὸ σχολεῖον.

Τὸ τζάκι ἦτο πυρωμένον ἀκόμη καὶ μέσα εἰς τὴν στάκτιν ἦσαν κρυμμένα κάρβουνα διὰ νὰ βράσῃ ὁ Κώστας τὸ γάλα του.

Δὲν εἶχε πατέρα, δὲν εἶχε μητέρα, καὶ ὅμως πόση καλωσύνη τὸν ἐτριγύριζε! Μία καλωσύνη τόσο μεγάλη, ὥστε τοῦ ἔφερε τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια.

Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ ποῦ εἶχε μυστικὸν ἀπὸ τοὺς γονεῖς, τοὺς ὁποίους τοῦ ἔδωσεν ἡ ὀρφάνια του. Καὶ ἐσυλλογίζετο ὅτι ἴσως αὐτός, τὸν ὅποιον ἐπῆραν μὲ κρυφὴν ἐλπίδα, πῶς θὰ δώσῃ μίαν ἡμέραν κάποιαν χαρὰν εἰς τὸ σπίτι των, θὰ τοὺς πληρώσῃ διὰ τὰς φροντίδας, διὰ τὰς ἀνησυχίας, διὰ τοὺς κόπους των, μὲ λύπην καὶ μὲ δάκρυα.

Και αὐ σκέψεις αὐταὶ τὸν ἐθασάνιζαν καὶ τὸν ἐλυποῦσαν.
 Ἐδλεπε μαῦρα, ἕλα μαῦρα τριγύρω του.

Αἴφνης ἓνα μεϊδιάμα γλυκό, πολὺ γλυκὸ ἐφανέρωσεν ὅτι τὸ σκότος ἦλθε νὰ τὸ διαλύσῃ κάποιον φῶς βγαλμένο ἀπὸ τὴν καρδιά του.

Ὅχι, δὲν ἦτο ἀχάριστος. Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι τὸν ἀγαποῦσαν σὰν παιδί των, θὰ εἶχον πάντοτε τὴν παρηγορίαν ὅτι ἀνέθρεψαν ἓνα τίμιον παιδί, ἓνα παιδί γεννημένο διὰ νὰ πεθάνῃ, ἓαν ἦτο ἀνάγκη, διὰ τὴν πατρίδα του.

Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἐπερνοῦσε τώρα ἡ ὥρα ταχύτερα. Ὁ Κώστας εἶχε πλησιάσῃ πρὸς τὸ παράθυρον καὶ ἀντίκρουσε τὸν Αὐγερινόν, ὁ ὅποιος ἐπρόβαλλε σὰν χαρούμενος καὶ καλόκαρδος βρασκὸς διὰ νὰ μαζεύσῃ ἔλο τὸ φωτεινὸν ἐκεῖνο κοπάδι τῶν ἄστρον καὶ νὰ τὸ οδηγήσῃ καὶ ἄλλου νὰ βροσκήσῃ. Καὶ τὸ κοπάδι ἐχάνετο, ἐχάνετο ἀδιάκοπα.

* * *

Ἦλθεν ἡ στιγμή νὰ φύγῃ, ν' ἀφήσῃ τὸ σπίτι του κρυφά. Ἐπῆρε βιαστικὰ τὰ βιβλία του καὶ τὸ φαγητόν του καὶ ἐβγήκεν ἔξω εἰς τὸν δρόμον. Οἱ πετεινοί, ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐσφυρηλατοῦσαν τὴν ἀνατολήν μὲ τὸ τεντωμένον κεφάλι των, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐδγαίνε μία φωνὴ κόπου. Οἱ σκύλοι ἐγαύγιζαν μὲ τὴν σειρὰν ἀπὸ τὰς μάνδρας καὶ τοὺς κήπους τῶν σπιτιῶν. Ποὺ καὶ ποὺ ἓνα παράθυρον φωτισμένον ἢ ἓνας περίεργος, ὁ ὅποιον ἐσκυπτε πρὸς τὸν δρόμον νὰ ἰδῇ ποῖος εἶναι ὁ πρωῖνός περαστικός. Ὁ Κώστας ἔτρεχε σχεδόν. Ἐνόμιζεν ὅτι ἔλοι διαλαλοῦσαν τὴν φυγὴν του, οἱ σκύλοι, οἱ πετεινοί. . .

Ἐπὶ τέλους ἤρχισεν ἡ ἐξοχή καὶ ἀπὸ μακρυὰ ἐφάνη ὁ μύλος τοῦ κύρ Βροντή. Μέσα ἀπὸ τὰ χαλάσματά του ἐπρόβαλε σιγὰ σιγὰ σὰν φάντασμα ὁ πτωχός. Ὁ Κώστας ἐτάχυνεν ἀκόμη τὸ βῆμά του καὶ μετ' ὀλίγον ἐκαλημέριζεν ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος τὸν ὠδηγοῦσεν εἰς τὴν ἀθνασίαν.

Ἐδγαλε τὰ ἐνδύματά του ὁ Κώστας, καὶ ἐφόρεσεν ἀπλόχωρον τουρκικὸ βρακί, ἔβαλε τούρκικο ζωνάρι εἰς τὴν μέσην, φεσάκι εἰς τὸ κεφάλι καὶ ἐκρέμασεν εἰς τὸν λαιμόν του τὸ καλάθκι μὲ τὰ κουλούρια.

Μὲ ὀλίγα λόγια ἐνόησε καλὰ τί εἶχε νὰ κάμῃ καὶ ἄλλος

ἐτράδηξε τὸν ἀνήφορο πρὸς τὸν ἔφευγεν εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον.

Ὅταν ἤρχισε νὰ διακρίνη τὰς τουρκικὰς σκηνας, ἐστάθη μίαν στιγμὴν νὰ ἀναπνεύσῃ. Ἡ καρδιά του ἐκτυποῦσε δυνατὰ. Δὲν ἐφοβεῖτο διὰ τὴν ζωὴν του· ἐφροετο, ἔτρεμε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἤμποροῦσε ν' ἀποτύχῃ εἰς ὅ,τι ἀνέλαθεν. Ἐκαμε τὸν σταυρόν του τρεῖς φορὰς καὶ ἤσθάνθη μίαν δύναμιν ἀνίκητον. Ἐπροχώρησε πλέον μὲ ἀπόφασιν πρὸς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον καὶ ἀπὸ τὰς πρώτας σκηνας ἤρχισε νὰ βγάλλῃ ἀνάρθρους φωνὰς· Οὐά, οὐααά, οὐαεέ!..

Οἱ Τούρκοι στρατιῶται ἤρχισαν ν' ἀγοράζουσι τὰ καλοψημμένα κουλούρια καὶ τὸ κασέρι του. Τώρα πλέον ἐκυκλοφοροῦσε παντοῦ σὰν παλαιὸς καὶ γνώριμος πωλητής. Ἐνας ἀξιωματικὸς τοῦ ἔκαμε σημεῖον νὰ πλησιάσῃ καὶ τοῦ ἔδωκε σ' ἓνα χαρτί ἀποφάγι ἀπὸ κρέας. Ὅ,τι ἔβλεπεν ἔκαρφόνετο καλὰ εἰς τὸ κεφάλι του. Ἀπ' ἔδῳ τὸ πεζικόν, ἀπ' ἐκεῖ κανόνια ἀληθινά, ἀλλὰ κρυμμένα μ' ἐπιμέλειαν, ἀλλὰ τοποθετημένα ἐλεύθερα, ἀνοικτὰ, ἀλλοῦ πάλιν κανόνια ψεύτικα, κατασκευασμένα ἀπὸ κορμούς δένδρων καὶ βάμμενα ὥστε ν' ἀπατοῦν εὐκόλως τὸν ἐχθρόν. Εἰς ἄλλο μέρος οἱ ἄνδρες βιαστικὰ ἔρριπταν χῶματα διὰ νὰ καλύψουσι ἐκρηκτικὰς ὕλας, αἱ ὁποῖαι θὰ κατέστρεφαν τὸν ἐχθρόν, ἐὰν εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ περάσῃ ἀνύποπτα ἀπ' ἐκεῖ.

Ὅλα ἔλα αὐτὰ τὰ παρατηροῦσε ὁ Κώστας ἐν ὄσῳ διαλαλοῦσε τὰ κουλούρια του· Οὐά, οὐααά, οὐαεέ!..

Κατάκοπος ἐπήρε πάλιν τὸν δρόμον πρὸς τὸν μύλον. Ὁ πτωχὸς τὸν ἐπερίμενεν ἀνήσυχος ἐκεῖ. Ἀπὸ μακρυὰ, πρὶν ἀνταλλάξουσι ἀκόμη λέξιν, μὲ μιὰ ματιά, ὁ ἕνας ἐνόησε τὸν ἄλλον.

Ὁ πτωχὸς τοῦ εἶπε·

—Γειά σου, Κώστα, καλὰ τὰ κατὰφες.

Ἐκεῖνος τοῦ ἀπήντησε·

—Καὶ πόσα ἔχω νὰ σοῦ πῶ!

Σιγά, μὴ τοὺς ἀκούσουν καὶ οἱ τοῖχοι, ὠμίλησαν ἐκεῖ εἰς τὰ χαλάσματα τοῦ μύλου πολλὴν ὥραν. Ὁ ἀξιωματικὸς παρηκολούθει μὲ προσοχὴν ὅσα τοῦ ἔλεγεν ὁ Κώστας καὶ τὰ ἐσημείωνε μὲ ἐπιμέλειαν εἰς ἓνα χαρτί. Ἦτο εὐχαριστημένος. Αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν, ἦσαν πολύτιμοι καὶ κάθε τόσο ἐχάδευε τὸν μικρόν ἤρωα, ὁ ὁποῖος χθὲς ἀκόμη ζαρωμένος καὶ κίτρινος, ἐλάμβανε σήμερον ἀνάστημα.

“Όταν έτελείωσαν, ο αξιωματικός λέγει τοῦ Κώστα :

—Τώρα, παιδί μου, πήγαινε ν'αλλάξεις και γύρισε σπίτι σου. Τὰ ρουχά σου ἄφησέ τα μέσα εἰς τὸν μύλον. Κανείς δὲν θὰ τὰ πειράξῃ. Αὔριον πάλιν καλὴν ἀντάμωσιν ἐδῶ. Ἐν ἀργήσω, μὴ φύγῃς, περίμενε, ἴσως σὲ χρειασθῶ.

Ὁ αξιωματικὸς ἔφυγε μόνος πρὸς τὸ βουνὸν καὶ ὁ Κώστας, ἀφοῦ ἔβαλε καὶ πάλιν τὰ ἰδικά του ἐνδύματα, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του κατὰ τὴν τακτικὴν του ὥραν.

Κανείς δὲν ὑποπτεύθη τὸ παραμικρόν.

* * *

Τὴν ἐπομένην, μόλις ἐχάραξεν, ὁ Κώστας εὐρέθηκε καὶ πάλιν εἰς τὸν δρόμον. Οἱ πετεινοὶ ἔκραζαν, οἱ σκύλοι ἐγαύριζαν, οἱ περίεργοι ἔσκυπταν ἀπὸ τὸ παράθυρον νὰ ἴδουν ποῖος εἶναι ὁ πρωῒνός περαστικὸς, ἀλλ' ὁ Κώστας δὲν ἐπρόσεχεν εἰς τίποτε. Εἶχε μόνον τὴν ἀνυπομονησίαν νὰ φορέσῃ τὰ τουρκικὰ του ἐνδύματα καὶ νὰ πάρῃ τὸ πανεράκι μὲ τὰ κουλούρια του.

Εἰς τὸν μύλον δὲν ἦτο κανείς. Ὡς τόσον ἐφόρεσε τὰ τουρκικὰ ἐνδύματά του. Τόση ἦτο ἡ ἀνυπομονησία του νὰ εὐρεθῇ καὶ πάλιν μετὰ τὸν τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος του.

Ἐχάθισεν εἰς ἓνα τοῖχον μισοχαλασμένον καὶ ἐπερίμενον. Ἦτο κρύο δυνατὸ. Χιόνι ἐπιπτεν ἀδιάκοπα καὶ ἔσβυνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον κάθε χροῖμα. Ἐξήφνα ἠκούσθη δυνατὴ βροντὴ. Δευτέρα... τρίτη... τετάρτη...

Ἄ! Ἦτο ὁ πόλεμος, ὁ ὁποῖος ἤρχιζεν. Ὁ Κώστας ἠσθλινετο μίαν ἐπιθυμίαν ἀκράτητον νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον νὰ ἴδῃ τί γίνεται. Ἄλλ' ὄχι, εἶχε διαταγὴν νὰ περιμένῃ εἰς τὸν μύλον. Ὁ αξιωματικὸς του ἤμποροῦσε νὰ τὸν χρειασθῇ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ περιμένῃ καρφωμένος ἐκεῖ εἰς τὸν μύλον τοῦ κῶρ Βροντῆ.

Μία μουσικὴ περίεργος ἐγέμιζε τὸν ἀέρα. Ὁμοβροντία: πυροβόλων, συμπυροσχοστήσεις ἔπλων, συρίγματα δαίμονιῶδη. Ἐξήφνα ἓνας κρότος δυνατὸς ἐκάλυψεν ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ἔσεισεν ὀλόκληρον τὸν μύλον ὡς σεισμὸς. Ἐπειτα μία μεγάλη, ἀτελείωτη στήλη καπνοῦ ὑψώθη εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐμαύρισε τὸ λευκὸν ὄνειρον τῆς χιόνος, τὸ ὁποῖον ἔστελλεν ὁ οὐρανός. Χωρὶς ἄλλο θὰ ἐπῆρε φωτιά ἡ μεγάλη ἀποθήκη τῶν πυρομαχικῶν. Ὁ καπνός

ἀπὸ τόση ἀπογοεσιά, τὰ καημένα τὰ παιδιὰ νὰ μὲ ντρέπονται, λέει,
καὶ νὰ δακρύζουν κίβλας!

— Καὶ ποιοὶ εἰστε σεῖς;

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀναδεξιμὸς σου.

— Ἐγὼ ὁ ξάδερφός σου, — ὁ ἀνεψιός σου, ὁ γαμπρός σου.

Πικρὸς κι' ἀνάποδος εἶσαι, ὦ κόσμιε, μὰ ἔχεις καὶ τίς παρα-
ξενιές σου, τίς γλύκες σου.

Ἐσκιζε ἡ βάρκα τὰ κύματα καὶ πήγαινε κατὰ τὴ σκάλα.

Ἀκόμα δὲν ἔδωσε τὸ παλαμάρι ὁ μπικριπα - Σταμάτης, καὶ δρόμο,
νὰ προφτάσῃ πρῶτος τὰ συχαρήρια.

— Ἦρᾶ πιά δὲ μὲ γελάτε, φώναξα σὰν πάτησα χῶμα. Σὰς
ξέρω ὅλους ἐσᾶς. Νὰ ὁ θεὸς μου! ἄσπρισε ὅμως! Νὰ κι' ὁ Ζήσης
μὲ τὸ πογηρό του γέλιο!

Δὲν μπόρεσα νὰ πάω μπρός. Στάθηκα λιγάκι, τοὺς πῆρα τρι-
γύρω μου, γύρευα νὰ τοὺς μιλήσω, ἤθελα νὰ τοὺς πῶ πὼς τάχα-
τις δὲν ἄλλαξαν, καὶ πὼς μοῦ φαινότανε σὰ νὰ μὴν ἔφυγα ποτές
ἀπὸ κοντὰ τους. Δὲν μπόρεσα νὰ ἀνοίξω τὸ στόμα μου. Ἀκούμι-
πησα πάνω στὸ γέρο τὸ θεῖο μιὰ στιγμὴ, σφουγγίσαμε τὰ δάκρυά
μας, καὶ ξεκινήσαμε ἀπὸ τὴ σκάλα μὲ τὸ φανάρι.

Πηγαίνοντας, στεκόμουν κάποτε νὰ κοιτάξω, ἐδῶ καινούριο
σπίτι, ἐκεῖ δρόμο καινούριο, περιδόλια κεῖ πού ἀφήκα χαλάσματα,
ἀργαστήρια κεῖ πού ἤξερα βράχους. Καὶ θαρροῦσα πὼς ἤμouνα
καὶ δύο φορές ἀψηλότερος ἐκεῖ πέρα, μικρά, μικρά καθὼς φαίνου-
ταν ὅλα τοὺς τόλεγα καὶ γελοῦσαν.

Ἀπὸ μέσα ὅμως μὲ βασιάνιζε βαρεῖα συλλογὴ. Συλλογιόμou
κι' ἔλεγα πὼς ἂν ἀνταμώσῃ ἄνθρωπος μάννα ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρό-
νια παῖξε - γέλασε δὲν εἶναι, καὶ πὼς χρειάζεταιαι δῶ θάρρος καὶ θάρ-
ρος, νὰ μὴν πάθῃ τίποτις κι' ἡ γριά. Πῆρα λοιπὸν τὸν ἀέρα πού
παίρνουν οἱ μεθυσμένοι σὰ θέλουνε νὰ δείξουν πὼς δὲν μέθησαν τάχα.

Περπατοῦσα γερά, καὶ χτυποῦσα τὸ ραβδί μου κάτω μὲ ἀπό-
φασι. Ἡ καημένη ἡ γριά μοῦ ἔλεγε κατόπι πὼς καὶ κείνη τὴν
ἴδια τὴν ἀπόφασι πολεμοῦσε νὰ κάμῃ. Κ' ἔτσι βρεθήκαμε ἄξαφνα
ὁ ἓνας ἀντίκρου στὸν ἄλλον! Σὲ μιὰ στιγμὴ ἀκκουμπήσαμε τὰ δύο
πρόσωπα τὸ ἓνα στὰ ἄλλου τοῦ ὤμο. Λέξι δὲν ἄκουγες. Παρα-
στεκόντανε σαράντα ὡς πενήντα δικοὶ καὶ φίλοι, μὲ μιὰ κατάνυξι
σὰ νᾶθλεπαν ἱερὸ μυστήριον. Κ' ἦταν τὸ ἱερώτερον μυστήριον τῆς ζωῆς
μου, γιατί ἓνα φιλὶ μοῦ σφουγγίξε μιὰς ἀλάκερης ζωῆς ἀμαρτίας!

Ἄνασηκίνω τὰ μάτια μου νὰ δῶ τριγύρω μου, καί μὲ παίρνει μιὰ κοπέλλα στὴν ἀγκαλιά της κλαίγοντας. Μοῦ εἶπαν πὼς ἦταν ἡ ἀδερφή μου!

— Τί ὁμορφὴ ποὺ εἶσαι, τῆς εἶπα γυρεύοντας νὰ χορατέψω καὶ πνίγηκαν τὰ λόγια μου στὰ δάκρυα. Ἦτανε λίγο μὴνῶν νύφη. μὲ τὸ γαμπρὸ πλάγι τῆς, ποὺ περίμενε κι' αὐτὸς νὰ μ' ἀγκαλιῆσθῃ. Πιάνω τὸ χέρι του καὶ τοῦ λέγω: «Ἐσὺ μοῦ τὴν ἔκαμες ἔτσι ὁμορφὴ, γιατί ἦταν ἀγριοκάτσικο σὰν τὴν ἔπαιρνα στὰ γόνατά μου τεσσάρω χρονῶ μικροῦλα... Γυρίζω καὶ ξαναδύω τὰ μάτια της, καί, «Σὲ γνωρίζω τώρα», τῆς κάνω, «μεγάλωσες, μὰ δὲν ἀλλάξεις».

Κ' ἔτσι παίζοντας καὶ κλαίγοντας πέρασα τὴν τρομερὴ αὐτὴ εὐτυχία, ποὺ ταίρι δὲν ἔχει στὸν κόσμο.

Σὰ μπήκαμε σπίτι, μὲ πήρανε στὸ σαλόνι. Τὸ σπίτι ἦταν ἀπάνω κάτω τὸ ἴδιο, μὰ τὰ ἐπιπλα φράγκικα τώρα!

— Ἀνάθεμά σε, Φραγκιά, ποὺ ὡς καὶ δῶ ἦρθαν τὰ σημάδια σου, εἶπα στὸ νοῦ μου.

Μὰ δὲν πρόφτασα νὰ ξεστομίσω τίποτις, γιατί γέμισε ἀμέσως τὸ σπίτι τρεῖς γενεές, τίς δυὸ ποὺ ἤξερα, (ἐξὸν ἐκείνους ποὺ μισσέψανε γιὰ τ' ἀγύριστο τὸ ταξίδι), καὶ τὴν καινούρια ποὺ ξεφύτρωσε κατόπι.

Τί χάξι, σὰν τὰ παίρνα ἕνα ἕνα τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν ποὺ γνώριζα, καὶ τοὺς ἔλεγα τίνος ἦταν. Ἐσὺ εἶσαι τοῦ δεῖνα, ἐσὺ τῆς τάδε. Καὶ κανένα λάθος δὲν ἔκανα! Καὶ δὲς του γέλια, γιὰ νὰ ξεχαστοῦν κ' οἱ παλιές πίκρες.

Νὰ παρασταίνω τὴν ἀντάμωσι καθενὸς παλιοῦ φίλου καὶ δικοῦ, χρειάζεται πιότερη ὥρα. Σὰς λέω μοναχὰ πὼς κάθε καινούριο πρόσωπο ἦταν κι' ἀπὸνα νοῦσιμα, καὶ κάθε φορὰ τῶβρισκα! Τόσο καλὰ τὰ θυμόμουν τὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Ἐ, παλιὰ χρόνια! Βρίσκω πάλι τὴ χάρι σας καὶ τὴ γλύκα σας! Βρίσκω τὸν ἀποκρέβθατο μὲ τὰ σῦκα, τὰ ρμάρι μὲ τὰ γλυκά, τίς τηγανίτες τὸ πρωτὸ πρὶ νὰ φέξῃ, καθετὶς ποὺ σοφίζονται οἱ μαννάδες γιὰ νὰ μᾶς ξανακάμουν παιδιὰ, κι' ἄς ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μας! Τηγαίνω στὰ καινούρια τὰ σπιτικά καὶ βλέπω καινούρια πρόσωπα, κι' ἀκούγω καινούρια πράματα σκεπάζεται ἡ ψυχὴ μου, καὶ θαρρῶ πὼς ξενιτεύτηκα πάλι! Ἐπειδὴ τὰ φεραν κ' ἐδῶ τοῦ «Πολιτισμοῦ» τὰ κουρέλια ἀπὸ τὴ Σύρα κι' ἀπὸ τὴν Πόλι, ἀθρῶπεψε τάχα καὶ δῶ τὸ ρωμαίικο, καὶ τὰ χασαν ἄλλα τους τὰ νησιώτικα, ὡς καὶ τὰ τραγούδια τὰ χασαν! Ἄχ, τρα-

γούδια τῆς πατρίδας μου, πονεμένα! Ἐγὼ δὲ ξενιτεμένος σὰς τραγουδοῦσα, κ' οἱ ἀξενίτευτες ἐκεῖνες κοπέλλες δὲν ἤθελαν πιὰ νὰ σὰς ξέρουνε, μόνο τσαμπούνιζαν κορακίστικα τραγούδια τῆς ποχῆς.

— Πᾶμε στὴν ἐξοχή μας, λέω μιὰ μέρα τῆς μάννας. Κι' ἄς εἶναι κι' Ὀχτώδρης μήνας. Ἐκεῖ δὲ θάλλαξε τίποτις. Κ' ὁ πύργος, οἱ λευκὲς κοντά του, ἡ βρύσι στὸ πλάγι, ἔτσι ἦταν. Οἱ πλάτανοι παραπάνω, τὰ κοπάδια στὰ βουναράκια τριγύρω μὲ τὰ κουδούνια τους, ποὺ ἔλεγες καὶ κρατοῦσαν τὸν ἴσο τῆς φλογέρας, ἡ θάλασσα παρακάτω, ὅλα, ὅλα τὰ ἴδια. Μῆτε γεράσανε, μῆτε θὰ γεράσουν ποτές τους. Ἐτοῖμα νὰ σὲ χαιρετίσουν καὶ νὰ σ' ἀναστήσουν, ὅσο γέρος, ὅσο βρεμένος κι' ἂν εἶσαι! Παίρνω τὴ γριά μου στὸ ξωκλήσι τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Προσκυνοῦμε, ἀνάδουμ' ἓνα κερί, καὶ τᾶζουμε νὰ περάσουμε μαζὶ τὰ στερνὰ στερνὰ χρόνια ἐκεῖ πέρα.

— Μόνο νὰ ξαναπάω ἄλλη μιὰ, τῆς λέω, κι' ὄρκο σοῦ τὸ κάνω πὼς δὲν ἀργῶ τώρα.

Εἶδε τὴ λαχτάρα μου καὶ δὲν εἶπε ὄχι. Μόνο γύρισε τὰ μάτια της κατὰ τὴ θάλασσα, καὶ τραγούδησε ἓνα παλιὸ τραγούδι τοῦ μακαρίτη τοῦ γέρου της:

*Ἡ θάλασσα ξεβούρκοῦσι, σὰ ράχια πᾶ τοῖ δέρονει,
Τοὶ πάλι ξαναβούρκοῦσι, πάλι σὰ ράχια δέρονει.*

Γ)· ΚΥΡΙΩΣ ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

ΑΔ. ΚΟΡΑΗ

1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΝ

16 Ἰανουαρίου 1824.

Χρηστὲ καὶ τίμιε συμπατριῶτα

Ὡς ἄνδρα φρονιμώτατον σ' ἔκρινα πάντοτε καὶ ὡς τοιοῦτον σὲ ἠγάπησα. Βεβαίωσέ με, σὲ παρακαλῶ, εἰς τὴν παροῦσαν δεινὴν περίστασιν, ὅτι δὲν ἠπατήθην εἰς τὴν κρίσιν μου. Καὶ πρὶν λάβῃς τὴν παροῦσάν μου, πιθανὸν ὅτι σοῦ ἔγινε γνωστὴ τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ ἢ ἀποβίωσης. Ἡ ἴδία μου λύπη δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ συμ-

βουλεύσω φιλόστοργον πατέρα νά μή λυπηθῆ. Τοῦτο μόνον σέ παρακαλῶ, φίλε μου, νά λυπηθῆς ὡς πρέπει νά λυπῶνται οἱ φρόνιμοι.

Ἡ Πρόνοια, ἀποφασίσασα νά σέ στερήσῃ τὸν υἱόν σου, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νά σοῦ ἀφήσῃ πρόφασιν νά γογγύσῃς κατ' αὐτῆς, ἀλλ' ἔβαλεν εἰς τὴν ζυγαριάν της ἐξ ἑνὸς μέρους τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὰ συνοδεύοντα τὴν αἰχμαλωσίαν πάνδεινα κακά, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸν ἵσυχον θάνατον τοῦ νέου, καὶ σπλαχνισθεῖσα τοὺς γονεῖς ἐσυγχώρησε νά τελειώσῃ τὰς ἡμέρας του ἐλευθέρως, εἰς ἐλευθέραν γῆν, καὶ ὄχι νά περιφέρεται αἰχμάλωτος εἰς ἀνθρωποφάγον χώραν ἀπὸ τυράννους ἀγρίους, ὑβρίζομενος, μαστιζόμενος, ἴσως καὶ ἀναγκαζόμενος νά ἀποταχθῆ τὸν Χριστόν του καὶ νά συνταχθῆ μὲ τὸν Σατανᾶν.

Βλέπεις λοιπόν, φίλε μου, ὅτι πλειοτέρας ἀφορμᾶς δεξολογίας παρὰ γογγυσμοῦ σ' ἐχάρισεν ὁ Θεός· διότι γογγυσμὸς λογίζεται πᾶσα ὑπέρμετρος λύπη.

Εἰς ταῦτα πρόσθε, ὅτι ὁ υἱός σου, ἂν καὶ ἀπέθανεν εἰς ξένην γῆν καὶ μακρυμένος ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, δὲν ἀπέθανεν ὅμως περικυκλωμένος ἀπὸ ξένην ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν. Δὲν ἐστερήθη προστασίαν ἰατροῦ ἀπὸ τοὺς ἐμπειροτέρους ἰατροὺς τῆς πόλεως. Ὁ Φουρναράκης ὁ ταλαίπωρος τὸν ἐπεμελήθη ὡς ἀδελφός. Αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Φουρναράκη τὸν ἐνοσοκόμησαν μὲ ὄχι ὀλιγωτέραν στοργήν, ὅσην ἠθέλατε δεῖξιν σεῖς οἱ γονεῖς του, ἂν εὕρισκεσθε παρόντες. Καμμία ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνας βοηθείας δὲν τὸν ἔλειψεν· μᾶς ἔλειψεν ἡ θεία βοήθεια δι' αἰτίας εἰς μόνον τὸν Θεὸν γνωστάς, ἀλλὰ πάντοτε πρὸς τὸ συμφέρον μας ἐνεργουμένας.

Παρηγορήσου λοιπόν, φίλε μου, καὶ παρηγόρησε μὲ σταθερὰν ψυχὴν τὴν ἀγαπητὴν σου συμβίαν καὶ τὰ φίλα μένοντά σου τέκνα. Εἰς ὅλους εὐχομαι τὸ λειπόμενον τοῦ νέου ἔτους τόσον εὐτυχές, ὥστε νά ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας τῆς ἀπροσδοκίτου ταύτης δυστυχίας τὴν λύπην.

Ὁ φίλος καὶ συμπαισιώτης

ΚΟΡΑΗΣ

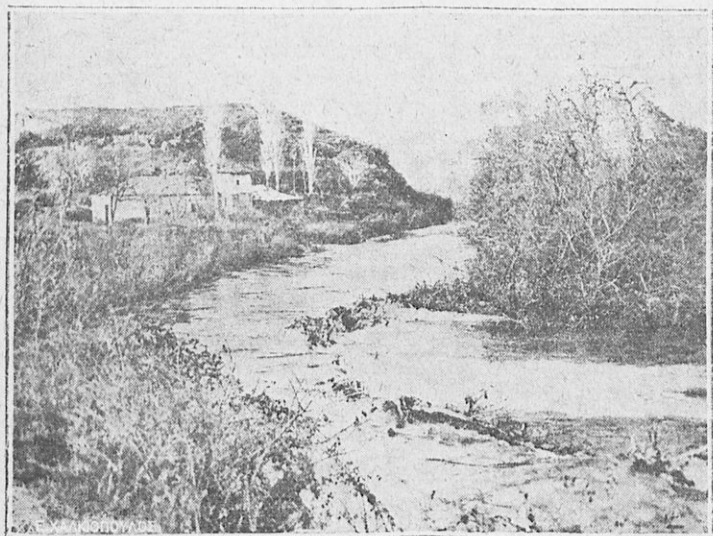

Γ. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΚΑΛΟΥ

Κ. ΑΘΑΝΑΤΟΥ

1. ΛΟΥΡΟΣ

Καθώς αναρριχᾶται ἀκράτητο τὸ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα εἰς τὴν Φιλιππιάδα, λαχανιασμένο, βιαστικό, ἀσύλληπτο, τυλιγμένο μέσα σὲ σύγνερα σκόνης, σταματᾷ αἴφνης μὴ στιγμὴ στή μέση τοῦ δρόμου νὰ ξεκουραστῇ λίγο. Κουράζονται καὶ τὰ αὐτοκίνητα, καὶ θέλουν, ὅπως τὰ ἄλογα, νὰ...ποτισθοῦν κάποτε. Εἴ-

Ὁ Λοῦρος.

μαστε καρβάνι τῆς ἐρήμου, ποῦ φθάνει: σὲ ὄασι. Ἕνα βλέμμα γύρω-δρόγυρα: βουνά, πολλὰ βουνά, ψηλὰ βουνά, ἄγρια βουνά, ἀπότομα βουνά, ἀλλεπάλληλα βουνά, ἄλλα ἄσπρα, κάτασπρα, ἄλλα γρῆζα, ἄλλα γαλάζια, ἄλλα μουντά, σὲ πολλὲς δίπλες, τὸ ἕνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο μᾶς περιζώνουν τόσο σφιχτά, καὶ ἀπορεῖ κανεὶς, πῶς ἀνοιξαμε στράτα μέσα σ' αὐτά! Λαθύρινθος ἀπὸ

βουνά ή «εἰς ἀνδρες» Ἡπειρος εἶναι ἡ Ἑλβετία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἥλιος πολὺ δύσκολα ξεστρωπώνει ἀπὸ μιὰ λωρίδα καὶ ἀσημόνει κάτω πλαγιές.

Ὁ Λοῦρος-ἕνας συνοικισμὸς τσοπάνηδων ἐρημιωμένος, γιατί οἱ κάτοικοί του ἔχουν σακαρφαλώσει στὶς κορυφές μὲ τὰ κοπάδια τους. Καίει ὁ ἥλιος, καὶ ὅμως εἶναι γεγονός, ὅτι κρυβόμαστε. Δύσκολα ἀνακαλύπτουμε τὸ ποτάμι. Ἐχει κρυφθῆ ντροπαλὰ πίσω ἀπὸ τὴν πρασινάδα. Στὴν ὄχθη του ἕνα καλὸ, φιλόξενο μαγαζάκι μᾶς δροσιρίζει τὰ σωθικά μ' ἕνα ρακοπότηρο. Νερὸ πίνουμε ἀπὸ τὸ ποτάμι-εἶναι τοῦ πάγου! Ἀλλὰ ἐδῶ εἶναι ἕνας κόσμος, ποῦ δὲν τὸν εἶχαμε ἴδει. Καίκια ἀρμενίζουσι μὲ τὰ πανάκια τους εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ.

Ἐπάρχει καὶ λιμάνι δλόκληρο, καὶ στρατός, τί κίνησις! Ὁ Λοῦρος ἔχει βάθος τέσσερα-πέντε μέτρα καὶ εἶναι ὁδὸς ἐφοδιασμῶ τῆς Ἡπείρου. Τὰ ἱστιοφόρα παίρνουν τὸ φορτίο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰ πλοῖα εἰσορμοῦν εἰς τὴν ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ, κόντρα πρὸς τὸ ρεῦμα, καὶ πλέουσι ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ βουνά!!...

Ὁ Λοῦρος εἶναι ποτάμι καταπράσινο. Παίρνει τὸ χρῶμα ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα, ποῦ ἀκουμποῦν καὶ καθρεφτίζονται στὸ κρούσταλλό του. Ἀπὸ πάνω, ἀπὸ πολὺ ψηλὰ τὸν κυττάζουσι ἡρωϊκὰ οἱ βράχοι τοῦ Σουλιοῦ καὶ τοῦ Ζαλόγγου καὶ καθρεφτίζουσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀταραξίαν τους ἀπαλὰ καὶ ἀχνὰ στὰ βάθη τῶν νερῶν του. Ἐκεῖ μέσα τρέμουσι πότε-πότε, ὅμως εἶναι ψέμματα, γιατί τρέμει τὸ ὑδάτινο ἀντιφέγγισμά τους. Αὐτοὶ εἶναι ἀκλόνητοι καὶ σοβαροὶ σὰν νὰ πρόκειται ν' ἀντιταχθοῦν ἄλλη μιὰ φορὰ εἰς τὴν βίαν. Ἐψώνονται οἱ βράχοι σὰν ἀνδριάντες στὸ τρομακτικὸ ὕψος των. Καὶ στὰ κράσπεδά του, βάρθρα οἱ κάμποι, ἐκτάσεις καλοποτισμένες, ποῦ τίς ἀρδεύει τὸ ποτάμι, καὶ ποῦ τίς κλαίω, καθὼς μένουσι ἀχρηστες καὶ χέρσες, λείπουσι τὰ χέρια, ξενιτεμένοι οἱ Ἡπειρωταὶ ζητοῦν νὰ θησαυρίσουσι μακριὰ ἀπὸ τὰ εὐλογημένα χιώματα τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ποῦ τοὺς ἐχάρισε ὁ Θεὸς! . . . Γοργοί, ἀστειρευτοὶ, ἄσκηνοι, οἱ παραπόταμοι προστρέχουσι ἀπὸ χίλιες μεριές, ἀνοίγουν τόπον καὶ ξεχύνονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὸ μεγάλο ποτάμι, καὶ τὸ ρεῦμα δυνατώτερο τραβάει τὸ δρόμο τῆς αἰωνίας μοίρας του πρὸς τὴν ἀχάριστη ἀπεραντισύνη τῆς θαλάσσης. Ἀρωμα φρεσκάδας σμίγουν καὶ σκορποῦν τὸ ποτάμι καὶ οἱ ἀγροί. Ἀπὸ τὴν ἀχάριστον ἀπεραντισύνην τῆς θαλάσσης, ἀρωμα φρεσκάδας σμίγουν καὶ σκορποῦν τὸ ποτάμι καὶ οἱ ἀγροί. Ἀπὸ τὴν ἀχάριστον ἀπεραντισύνην τῆς θαλάσσης, ἀρωμα φρεσκάδας σμίγουν καὶ σκορποῦν τὸ ποτάμι καὶ οἱ ἀγροί.

ἀπὸ θυμάρι καὶ ἀγριλιές. Πλατάνια πλατύφυλλα παίρνουν τὴν πνοὴ τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν σφουρηλατοῦν στὰ κλαδιά τους. Καλύδες κάπου-κάπου ἀλλόκοτες, μὲ σχήματα θολωτὰ δίνουν σημεῖα ζωῆς στὸν ἔρημο τόπο. Ἀγριόπαπιες πετοῦν κάθε τόσο.

Πᾶρέ με, Λοῦρε, στὰ γυρίσματά σου! Στις ἄκρες τοῦ ποταμοῦ ὄλα γέρνουν, λές καὶ τὰ τραβάει τὸ μυστήριο τοῦ νεροῦ· γέρνουν γυναῖκες, ποὺ λευκαίνουνε μὲ τὸν κόπανο τὰ πανιά τους καὶ γέρνουν καὶ ἱτιές, ποὺ κλαίνε!... Στὸ πέρασμά μας, δυὸ χαριέστατα πουλαράκια τρομάζουνε, καὶ σὰν νὰ μὴν ἔχη ὁ δρόμος πάντες, τὰ κακόμοιρα τρέχουν ὁλοῖσα χαροτρομαγμένα ἀπὸ τὸ σκιάχτρο τοῦ αὐτοκινήτου, ποὺ τὰ καταδιώκει, τρέχει τὸ ἴδιο ἐξάλλη καὶ μὴ μικρὴ Ἡπειρώτισσα βοσκοπούλα καὶ τὸ τσεμπέρι τῆς ἀνήσυχο ἀνεμίζει στὸν ἀέρα! Ὅταν ὁ κίνδυνος ζυγόνῃ κοντά, τότε μονάχα περριμερίζουν μηχανικῶς, πρῶτα τὸ νοιώθουν τὰ πουλαράκια καὶ ὕστερα ἡ βοσκοπούλα! Τί ἀριστοῦργημα! Ἐμεῖς περναμε μὲ τὴ σκόνη μας, καὶ ἡ βοσκοπούλα, ἀνεξίκακη, μᾶς χαμογεῖ ἢ καὶ κρῖνει μὲ ἀθωότητα ἀγγελικὴ. Καὶ ὁ Λοῦρος ἄλλοτε ἤρεμος, πλατὺς, καὶ ἄλλοτε θυμωμένος μὲ ἀφροὺς στὸ στόμα γιὰ τίς πέτρες, ποὺ κόβουν τὴ γραμμὴ, πάντα κυλάει ὁ ἴδιος καταπράσινος, ἄλλοτε χάνεται μυστικά, σὰν παιδάκι, ποὺ παίζει κρυφτούλι, καὶ ἄλλοτε ξαναφαίνεται ξαφνικά, ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ περιμένεις. Ἀπὸ ψηλά, πολὺ ψηλά, σκύβουμε σὲ ἰλιγγιώδες βάθος νὰ τὸν ἀγναντέψουμε, καὶ τὸ νερό του μᾶς εἶναι στὸ ἀνιαρὸ ταξίδι γλυκεῖα παρηγοριά.

Κ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ

2. ΚΕΡΑΥΝΙΑ

Ἀπὸ τὸ Δέλτινο καὶ ἀπάνω ὁ δρόμος ἀπότομα ἀνεβαίνει ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνὸ καὶ ἀπὸ ράχι σὲ ράχι κορδελλιαστός, κρεμαστός μὲ μεγάλους ἀνήφορους.

Οἱ πλαγιές τῶν βουνῶν παντοῦ ὀλόγυρα, ποὺ σηκώνου'ν σπανές καὶ ἄδεντρες τίς βουνοκορφές τους, πρασινίζουν ἀπὸ ἀγριοπρίναρα καὶ βελανιδιές.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ ἴνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς
Πυκνὰ σκιερὰ πλατάνια σκεπάζουν τίς βελανιδιές χαμηλότερα.

Νεράκια κρούσταλλα γλυκολαλοῦν στίς βαθουλές λαγκιδιές τῆ δροσσοτάλαχτη μελωδία τους.

Ἐπὸ θάμνο σὲ θάμνο, στίς ἀσπρολούλουδες μυρτιές καὶ στὰ πυκνὰ ἀγριόβρατα, ξυπνάει τὴν ἀγνὴν σιγαλιὰ χαρούμενη ἢ παιγι-διάρικη ἢ λαλιὰ τοῦ πετροκότσουφα.

Κάθε νέα στροφή, ποῦ ὁ δρόμος ἀνεβαίνει ψηλότερα, ὁ οὐρανὸς πλαταίνει. Κόσμιους πανέμορφους τὰ μάτια ἀγκαλιάζουν, ποῦ δὲν ἔχουν τελειωμό. Κάμποι καὶ βουνά, ποτάμια καὶ θάλασσες γαλαζοφέγγουν ὄνειρεμένα.

Ἴσοπεδόνονται στὸ ἀπόμακρο διάστημα.

Σμίγουν τὸν ἄπειρο οὐρανό.

Ψηλά. Πολὺ ψηλά...

Ἀγκαλιάζει ἡ ψυχὴ τὴ ζωὴ πλατύτερα ἀπὸ τὰ ὕψη. Ἴσως γιὰτὶ πλησιάζει τοὺς θεούς.

Προχωροῦμε. Τώρα περνοῦμε ἓνα ὀλόφυτο διάσελο μὲ ἀνοιχτὸν ἀπέραντον ὀρίζοντα πάνω ἀπὸ τῶν βουνῶν τίς μᾶζες. Γυρίζουμε ἀποπίσω καὶ κατηφορίζουμε σὲ μιὰ μικρὴ κοιλάδα πρασινόχαρη.

Ἐπειτα ἀνεβαίνουμε πάλι στὰ βουνά. Σὲ ἄλλα βουνά καὶ σὲ ἄλλα φωτεινὰ διάσελα καὶ σ' ἄλλα γλαφυρὰ κορφοβούνια.

Ὁ κόσμος ὅλος ἐδῶ εἶναι βουνό. Σ' ὅλον τὸν ὀρίζοντα ἀποκάτω μας κυριαρχεῖ τὸ βουνό. Ρεματιές, κοιλάδες χάνονται, ἀφομοιόνονται μέσα στίς ἄπειρες, τίς πολυδαίδαλες μᾶζες τῶν βουνῶν. Βουνά ψηλά, βουνά ἡσκιερά, βουνά δασωμένα, βουνοκορφές, σὰν κύματα στὸ ἄπειρο πετρωμένα, ὀλόγυρά μας, τυλιγμένα σὲ ἓνα γαλαζωτὸ φῶς μυστικό.

Ἰὼ, Δωδώνη, Ζεὺς Κεραύνιος. Κάπου ἐδῶ ἀπάνω πρωτογεν-νήθηκε ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας...

Αἰσθάνεται κανεὶς βαθύτερα τὸ μυστήριο τῆς κοσμογονίας, ἀγναντεύοντας ἀπὸ δῶ ψηλά τὸ θεόπλαστο στεφάνι τῶν Ἡπειρωτικῶν βουνῶν, ποῦ ἀνεβοκατεβαίνουν καὶ κυματίζουν στὸ ἄπειρο.

Δ. ΗΘΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

1. ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Εἰς ὅλον τὸ χωρίον δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικός. Ἄδύνατον νὰ μὴν ἐπερνοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινε εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινε εἰς τὴν κάτω. Ἐφούσοκονεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναδῆ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταδῆ.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου ἀριστερὰ εἰς τὸν ἐρχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γερο-Παγούρη καὶ ἀντικρύζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζῆ-Παντελῆ, ὑψοῦτο ἀτελείωτος οἰκοδομὴ μὲ τέσσαρας τοίχους ὀρθοὺς μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ξυλώσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μὲ τὴν στέγην καταρρέουσαν, μὲ φαιὸς καὶ φθειρομένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα.

Τὰ παιδία, ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνῆρχοντο τὸ ἑσπέρας ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμῆριον καὶ τρέξωσι ἀκράτητα διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν ἀγιάλιον, τῆς ἔρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόπον τοὺς ἐπροξένει τὴν νύκτα, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσι. Οἱ παπᾶδες ὅταν ἐπέστρεφον τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Δημάρχου, μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζεῖα καὶ διώκοντες τοὺς σκαλικαντζάρους ἐλησμόνουν νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἀγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχην ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρῆ ὁ οἰκοκύρης, ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἤτις δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρυκολάκων, καὶ ἴσως ὀρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης τῶν σκαλικαντζάρων.

Δὲν εἶχεν ἀξιωθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Σουρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» ὅσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, ἠρραβωνίσθη ἐν τῇ βρασι-

λευούση και κατήλθε με τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, με σχεδῖον κομψὸν καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὠραίαν οἰκίαν σκοπεύων με τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἔπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεότευκτον οἰκίαν καὶ τὴν κάμη ἀξίαν τῆς ἀδράς Κοκκῶνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἄλλ' ἢ οἰκία δὲν ἐμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκῶνα δὲν ἐμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκῶνα ὀκτὼ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν ἀπέθνησκε εἰς τὸ Σταυροδρόμι καὶ ἡ οἰκία ἐμείνεν ἀτελείωτη, ἔρημη καὶ ἄχαρη, ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς κρημνώδη βράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης οἰκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχῃς τῆς ἔμενε τὸ ὄνομα «τῆς Κοκκῶνας τὸ σπίτι».

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185... δύο παιδία κατήρχοντο με ζωηρὰ βήματα τὸ λιθόστρωτον καὶ οἱ πόδες των ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὅποια εἶχον φορέσει, ἴσως, ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἔκαμναν μέγαν κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότερα ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν με τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νῦξ ἀστροφεγγῆς καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στενάζωσιν ἀπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν του. Τὰ παιδία ἐμάλοναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

— Ἐγὼ εἶδα π' σάδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρὲ Ἀγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἓν.

— Ὁχι, μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μιὰ πεντάρια μῶδωκε. Νάτηνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

— Ὁχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὅποσον ἐκράτει τὸ φανάριον.

— Τὸ εἶδα ἐγὼ, ποῦ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ με γελᾶς.

— Ὁχι, μὰ τὴν Παναγίδα, βρὲ Νάσο, μιὰ πεντάρια, σοῦ λέω.

— Μ' ἀρήνεις νὰ σὲ ψάξω;

— Ὁχι, περὶ τῆς ψυχρῆς.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἄφησε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἤτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἄγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεύοντο ἀλλήλους—ἦσαν δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν—εὐθύς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἀνέβαινον καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστοῦγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθύς μερίδιον πεντάρια καὶ πεντάρια καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι κάσσα μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἄλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῆ τὸν Ἄγγελῆν. Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσει ὅτι ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου τοῦ ἀγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν καὶ εὐρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπῆτι τῆς Κοκκίνας, ὅπου ἔδβαιναν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσει καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχνῃ τὸν Ἄγγελῆν. Ὁ Ἄγγελῆς, ἐν ὄσφ, ὁ ἄλλος ἠρεύνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνήλθεν, ὡς ἤρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἔπιασεν ὁ ἴδιος τὸ γελέκον τοῦ ἀριστερά πρὸς τὴν μέσην, καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ ὄλην τὴν δύναμίν του, ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω !

— Ἄφησέ με ! δὲν ἔχω τίποτε !

— Εἶσαι ψεύστης.

Ὁ Ἄγγελῆς ὕψονεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

— Εἶσαι ψεύστης καὶ κλέφτης !

Ἐλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη, καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδόξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὄψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε :

Τί μαλόνετε, βρέ :

Τὰ δύο παιδία ἀφήκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἄλλὰ τὸ παράδοξον ὃν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὅποιον ἔσβυσεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοῦς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδία.

— Ποιὸς εἶναι κάσσα, βρέ :

Τὰ δύο παιδία ἤσπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβάσθε, δὲν σὰς τρώω.

Δύστε μου τοὺς παράδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλώσετε καὶ σκότω-
θῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα ἐσὼ καὶ σὰς γλύτωσα.

Ἐψαξε τις τσέπες τῶν δύο παιδιῶν καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὁπότεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὠχύρωσε τὸ ἀνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμά του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἀγγελῆν. Εὔρε δεκαπέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκια. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον καὶ εὔρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον.

Ἀκολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιά.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἄλλη φορὰ νὰ μὴ μαλόνετε.

*
* *

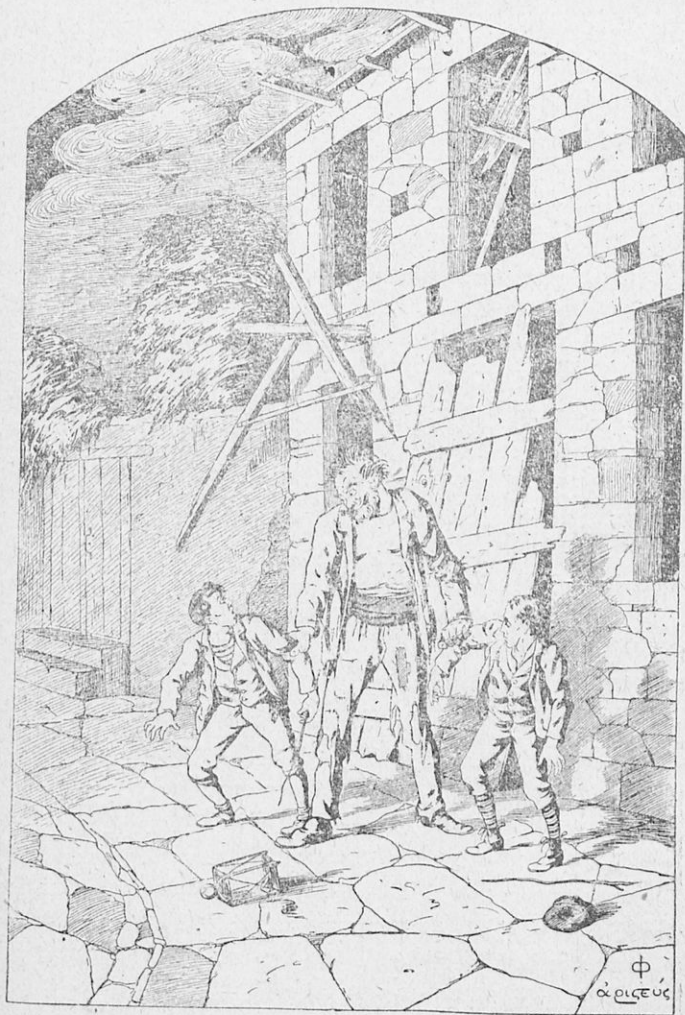
Ὁ Γιάννης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστοῦγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἦτο συνήθως ἄεργος καὶ οἱ τεμπέλικες μικροδουλειές, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, πότε κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν εἰς τὰς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἀλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιοτριβείων, δὲν τὸν εἶχαν «σηκώσει» κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα; Τί ἐσοφίσθη;

Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπίτι, τὸ ὁποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδιά τῆς πολίχνης, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀγίαζον οἱ παπάδες, ὅταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυροὺς, ἦτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῇ κανεὶς καὶ νὰ περάσῃ ὡς σκαλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ ἡμέρες, ἀφ' οὗ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμνε καὶ ὁ Παλούκας. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ὅλα τὰ παιδιά τῆς ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδιῶν τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἱκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκιά των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσχέφθη περισσότερο. Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουντζουρώθη ὅλος εἰς τὸ πρόσωπον—, μετέθεσε, τὸ ἐπ' αὐτῷ, δύο μῆνας πρωϊμώτερα τὴν Ἀποκριάν—ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύθη κάπου, καὶ ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθουρῶδως τὰς παλαιὰς σανίδας τὰς σχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκῶνας, καὶ ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἢ πρώτη συνωρίς τῶν ἀδόντων παιδιῶν, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἦλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, καὶ

πῶς ὁ Παλούκας κατώρθωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτῆς μεταξὺ τῶν παιδίων, ποὺ ἐμάλοναν.

Τὰ δύο παιδιά ἠοπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

Ἄφ' οὗ ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἄγγελος ἐτράπησαν εἰς φύγην, αἰσθανόμενοι φεύγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοῦς πόδας των, κατήλθον ἄλλα.

παιδιά. εἶτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνάς των καὶ ἐψιθύριζε :

Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἣτις κατήλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀργύρη, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλοναν, ἀλλ' ἐσχεδίαζον μεγαλοφώνως τί νὰ τὰ κάμουν τὰ λεπτά ἐκεῖνα, ποῦ θὰ ἐμάζευαν ἐκείνην τὴν βραδυάν.

—Νὰ φτιάσωμε κ' ἓνα σκεπαρνάκι, βρέ.

—Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

—Νὰ πάρουμε φλαμοῦρι, νὰ κάμουμε καράδι.

—Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸ πεῦκο τ' Ἀλμπάνη τὴν καρίνα καὶ τὰ στραβόξυλα,

—Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραγκὸς κ' ἐγὼ πρωτομάστορας.

—Βρέ! καλῶς τοὺς ματτόρους, ἠκούσθη ἕξαφνα μία φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει, τρίτην ἢ τετάρτην φοράν, ἀπὸ τὴν κρύπτην του.

Ὁ Στάμος καὶ ὁ Ἀργύρης ἀφῆλκαν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἤθελγσαν νὰ φύγουν.

Ἄλλ' ὁ Παλούκας ἐρήμοτε τὴν μέθοδόν του καὶ τοὺς ἐλῆστευσε.

Εἶναι ἄλλη ζυγιά: ἠρώτησεν εἶτα.

Τὰ παιδιά τὸν ἐκύτταξαν μὲ ἀπλανῆ ὄμματα, ἀπολιθωμένα ἀπὸ τὸν φόβον. Ἄλλ' ὁ Στάμος ὅστις ἦτο δωδεκαετής καὶ ξυπνητός, ἐνόησεν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι δὲν ἦτο φάντασμα. Ὁ φόβος του ἐμετριάσθη καὶ μετέδωκε θάρρος καὶ εἰς τὸν Ἀργύρη.

—Εἶναι κί' ἄλλη ζυγιά; ἐπανέλαβεν ἀκαταλήπτως ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

—Τί ζυγιά: ἠδυνήθη νὰ ἀρθρώσῃ ὁ Στάμος.

—Εἶναι ἄλλα παιδιά νὰ καταβοῦν ἀπὸ τὸν ἀπάνω μαχαλά:

—Δὲν ξέρω, εἶπεν ὁ Στάμος.

Τὴν φοράν ταύτην ὁ Παλούκας εἶχεν ὀλιγορήσει νὰ σβύσῃ τὸν φανόν, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας του ἐπέισθη ὅτι δὲν θὰ τὸν ἀνεγνώριζον τὰ παιδιά.

Ἄλλ' ὁ Στάμος τὸν ἐκύτταξε τόσο καλὰ, ὥστε «ἐγύριζε μέσ' τὸ νοῦ του» ὅτι κάποιος ἦτο καὶ δὲν ἀπείχε πολὺ τοῦ νὰ τὸν ἀναγνώρισῃ.

—Πέστε μου, βρέ, ἂν εἶναι κι' ἄλλη ζυγιά, ἐπέμεινεν ὁ Παλούκας.

—Δὲν ξέρουμε, ἐπκνέλαθεν ὁ Στάμος.

Τέλος ὁ Παλούκας ἀφῆκε τὰ παιδιά ἐλεύθερα.

* * *

Παρήλθον δέκα λεπτά τῆς ὥρας καὶ γενναῖον πετροβόλημα ἤρχισε νὰ δέρνη τὴν στέγην, τὰς ξυλώσεις καὶ τὰς δοκοὺς τοῦ ἀφανώτου πατώματος τῆς ἐρήμου οἰκίας. Πολλοὶ λίθοι μὲ ὑπόκωφον δοῦπον διερχόμενοι διὰ τῶν δοκῶν καὶ ἄλλοι διὰ τῆς θύρας ἐπιπτον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ ἰσογείου.

Στράτευμα παιδιῶν εἶχεν ἐξορμήσει ἀπὸ τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τριακόσια ἢ τετρακόσια βήματα ἀπέχοντος, καὶ ἐξετέλει φοδεράν ἔφοδον κατὰ τοῦ ἀσύλου τοῦ σκαλικαντζάρου.

Τὰ πρῶτα ληστευθέντα παιδιά, ὁ Νάσος καὶ ὁ Ἀγγελῆς, ἀφ' οὗ ἔφθασαν ἀσθμαίνοντα εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τὴν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, μὴ ἔχοντα πλέον διὰ τί πράγμα νὰ μαλώσωσιν, ἔκαμαν ἀγάπην.

Μετὰ φιλικωτάτην δὲ συζήτησιν ἐκ συμφώνου ἀπεφάνθησαν, ὅτι τὸ παράδοξον ὄν, τὸ ὅποιον τοὺς ἐπῆρε τὰ λεπτά, ἀφ' οὗ δὲν τοὺς ἐπῆρε οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὸν νοῦν των, θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτον φάντασμα, οὔτε βρυκόλακας, καὶ ἀφ' οὗ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγῃ θὰ εἶπῃ, ὅτι δὲν ἦτο οὔτε σκαλικαντζαρος.

Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν ; Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

—Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἔφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἴτα ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδιά δὲν ἤρρησαν νὰ συνεννοηθῶσιν ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦλθε τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύργη, ἐπρότεινε καὶ ὅλοι ἐψήφισαν νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἔφοδον κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει πλέον ν' ἀποσυρθῆ, ἀφ' οὗ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῶν ἐπιλοχίων καὶ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐν ᾧ δὲ ἦτο ἔτοιμος νὰ φύγῃ καὶ πάλιν ἔμεινεν, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

—Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανέλαβον ἐν χορῷ τὰ παιδιά.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ φύγῃ, θὰ ἦτο ἤδη ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργὰ τώρα.

Ἀπεφάσισε νὰ ἀρπάξῃ μίαν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν ὡς σπάθην ἅμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἔξοδον διασχίζων τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδασιότερα χάλαζα λίθων τὸν ἔκαμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν βραχίονα.

—Νὰ κι' ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

—Νὰ κι' ἄλλη ζυγιά! ἠλάλαζαν τὰ παιδιά.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου ὑπὸ τινα δοκὸν τοῦ πατώματος, σύριζα εἰς τὸν τοῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖ μέγας λίθος κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἔπληξε μετὰ μετρίας βίας εἰς τὸν ὦμον.

—Βρέ! ἀπὸ σπόντα, ἐμορμύρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου. Λεῖψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσους. Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετί-νετο, ὁ Παλούκας μετὰ φρόνιμον σκέψιν ἀπεφάσισε ν' ἀναρριχηθῆ εἰς τὸν τοῖχον—ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν ὅπα! ἀπὸ τὰ ἱκρία καὶ τὲς ξυλωσιᾶς τῆς οἰκοδομῆς—πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς ὀπὴν. Τὸ ἔκαμε τα-χέως καὶ ἐπιτυχῶς, καὶ ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸ πάτωμα, ἀόρατος εἰς τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, ἀποφασιστικῶς ἐπή-δησεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς αὐλῆς τοῦ γέρο—Παγούρη.

Ἦτον ὡς δύο μπόγια ὑψηλά, ὄχι περισσότερο, ὁ Παλούκας ἔπεσε βαρῦς, ἐκτύπησεν εἰς τὸ γόνυ, ἀνετράπη, ἀνωρθώθη, ἔψαυσε τὰ μέλη του, καὶ βεβαιωθεὶς ὅτι δὲν τοῦ εἶχε σπάσει κανὲν κόκκαλον, ἐτράπη εἰς φυγὴν, τρέχων πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ αὐλογύρου, ὅπου ἤξευρεν, ὅτι ὁ περίβολος ἐκλείετο ἀπὸ ἀπλοῦν φράκτην, συγκαινωνῶν πρὸς τὴν αὐλὴν συγγενικῆς οἰκίας.

Ὁ δοῦπος τῆς πτώσεώς του ἠκούσθη ἐκεῖθεν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς. Ὁ Στάμος ἐφώναξεν «ἐμπρὸς» καὶ δοκιμάσας τὸ μάνδαλον τῆς θύρας τοῦ αὐλογύρου εἶδεν, ὅτι ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτὴ. Εἰσώρ-μησε πρῶτος, καὶ τὰ ἄλλα παιδιά τὸν ἠκολούθησαν

Ἡ φωνὴ τοῦ Παλούκα συνωδεύθη, ἐκτὸς τοῦ δούπου τῆς πτώ-

σεώς του, καὶ ἀπὸ ἄλλου κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτὰ τοῦ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὴν τσέπη.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐγύρισε νὰ τὰ μαζέψῃ.

Ὁ Ἀγγελῆς, ἐν τῶν παιδιῶν, ἤκουσε ζωηρότατα τὸν μεταλλικὸν κρότον, ἀγροίκησε πολὺ καλὰ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποιον εἶχον πέσει τὰ κέρματα, καὶ κύψας καὶ ψηλαφῶν ἤρchiσε νὰ τὰ μαζόνῃ μὲ τὴν φούχταν, ἐν ᾗ τὰ ἄλλα παιδιά ἔτρεχαν κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παλούκα, ρίπτοντα λίθους καὶ κρᾶζοντα :

—Νά, κι' ἄλλη ζυγιά! Νά, κι' ἄλλη ζυγιά!

Κρότος παραθύρου ἀνοιγομένου ἠκούσθη ἤδη εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ γερο - Παγούρη, ὅστις ἀκούσας τὴν ἀκατανόητον ἐφοδὸν τὴν γενομένην τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς τὸν αὐλόγυρόν του ἤνοιγε τὸ παράθυρον καὶ ἠρώτα ἐκπληκτος :

—Τί εἶναι ; Τί τρέχει ;... Ποιὸς εἶναι ;... ποιοὶ εἶστε ;... ἔ! δὲν ἀκοῦτε :

Ἐν ᾗ ὁ Ἀγγελῆς εἶχε μαζέψει ἤδη ἕλα τὰ λεπτά, ὅσα εὔρε, καὶ ἐφυγεν ἄπισω διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας, τὰ ἄλλα παιδιά πέραν τοῦ βορεινοῦ φράκτου κατεδίωκον εἰς τὸν βρόντον τὸν Παλούκαν, ὅστις εἶχε γίνεαι ἄφαντος ἤδη, ἐπαναλαμβάνοντα :

Νά, κι' ἄλλη ζυγιά! Νά κι' ἄλλη ζυγιά!

ΑΝΔΡ. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

2. Ο ΟΞΥΘΥΜΟΣ

Ὁ ὀξύθυμος εἶναι μπαρούτη ποῦ προσμένει σπῖθα. Παραξύνεται διὰ κάθε τι τὸ παραμικρότερο καὶ κάποτε, ὅταν λείπη καὶ τὸ παραμικρὸ πλάθει κάτι μὲ τὴ φαντασία του, καὶ ἀνησυχεῖ σιωπηλὰ μὲ τὴ σκέψι του.

Ἄν τὸν ἐννοήσῃς νὰ βρῖσκεται σὲ μιὰ τέτοια ψυχικὴ κατάσταση, μὴν τὸν ἐνοχλήσῃς διὰ τίποτε· μήτε διὰ νὰ τοῦ πῆς καλημέρα.

Ὁ ὀξύθυμος εἶναι πάντα ἐπικίνδυνος, καὶ πρέπει νὰν τότε σιμόνης καὶ νὰν τοῦ μιλήσῃς μὲ προφύλαξι. Ὁ δὲ καλλίτερος τρόπος νὰ πολιτεύεσαι μὲ αὐτὸν εἶναι νὰν τότε θεωρῆς ὡσὰν ἄρρωστον, καὶ νὰν τὸν μεταχειρίζεσαι μὲ γλυκάδα τὴ στιγμὴ τῆς ἐξάψεώς του.

Ὁ ὀξύθυμος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι καλόψυχος καὶ μετανοεῖ σχεδὸν πάντοτε κατ' ἀπὸ κάθε του ἔξαψι καὶ πικραίνεται. Ἄλλὰ ἡ πείρα δὲν τὸν ὠφελεῖ καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ ἔξαναπέσῃ ἀμέσῳ, πάλε ἂν ἀπὸ ἀκαταμάχητον φυσικὴν ὀρμὴν εἰς τὸ ἴδιο λάθος.

Ὅταν καὶ σύ, ἀναγνώστὰ μου, ἀισθάνεσαι τὸν ἑαυτὸν σου εὐερέθιστον, ἀπόφευγε τὸν γνωστὸν ὀξύθυμον. Ἄλλῶς θέλ' εἶσθαι ἢ τὰ δύο ἠλεκτρικὰ ρεύματα, ὅπου συγκρουόμενα ἀποτελοῦνε βροντὲς καὶ λάμπεις.

ΑΝΔΡ. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

3. Ο ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΤΟΥ

Ἀνάμεσα στοὺς τόσοις πολυποίκιλους χαρακτήρες ὅπου ἡ φύσι βάνει στ' ἀνθρώπινα πλάσματά της εἶναι κ' ἐκεῖνος ὅπου φαίνεται σὰ νὰ θέλῃ νὰ ἀντιπράττῃ στὰ συμφέροντά του, σὰ νὰ ἀντιπολιτεύεται τὸν ἑαυτὸ του.

Ὁ περίεργος τοῦτος ἄνθρωπος ἀποφεύγει ἐπιμόνως τὲς περιστάσεις καὶ τὰ πράγματα ποὺ ἤθελε τότε φέρνουν ἐμπρὸς καὶ τότε συσταίνουνε.

Εἶναι ἴσως δυσκολοπίστευτη καὶ δυσκολονόητη ἢ ὑπαρξί ἐνός τέτοιου χαρακτήρος εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν ἐπροσέβανε τὴν ὑπαρξί του, ἐπειδὴ εἶναι ἐναντίος εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἕνας τέτοιος χαρακτήρας.

Ἄλλὰ ὑπάρχει καὶ τοῦτος ὁ χαρακτήρας καθὼς ὑπάρχει καὶ ἡ αὐτοκτονία.

Εἶναι δὲ τοιοῦτος ὁ πολέμιος τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅπου κρύφτει προσεχτικὰ εἰς τοὺς ἄλλους κάθε του προτέρημα· καὶ σὰ φερόμενος ἀπὸ δυσμενὲς πεπρωμένο ζητεῖ νὰ φαίνεται χειρότερος.

Ἔτσι εὐρισκόμενος μὲ φίλους πασχίζει νὰ γίνεταῖ δυσάρεστος!..

Προσκαλεῖται σὲ μίαν ἑσπερινὴν διασκέδασιν, ὅπου ἤθελε φαντάξῃ μὲ κανένα του ἀγαπητὸ προτέρημα· Ἄν πάῃ, τραδιέταῖ σ' ἕνα παράμερο μὲ τοὺς ὀλιγότερο σημαντικούς τῆς συναναστροφῆς ἐκείνης, ἀποφεύγοντας τὸ κέντρον τῆς ὀμιλήσεως, ὅπου ἡ ψυχὴ

και ἡ ζωηρότητα ἔχει ἀπὸ μετριοφροσύνη του ἢ ἐντροπαλότητά του, ἀλλὰ διότι τὸ ὀλέθριο πεπρωμένο του ἔτσι τότε σπρώχνει.

Ἔχει λαβωμένο ἀπὸ τὴ φύσι χάρισμα κανένα σπάνιο καὶ ἀγαπητό: Μόλις ἐννοήσῃ πῶς τόχει, τὸ κρύβει, ὡς ἄλλοτε οἱ ραγιαδες ἔκρυβαν τὰ πλούτη τους ἀπὸ τοὺς Τούρκους τυράννους τους.

Προσκαλεῖται σὲ τιμητικὸν ἀξίωμα, ἢ ἐπικερδῆ ἐντιμὴν ἐπιχειρήσιν; Προφασίζεται ὅτι δὲν εἶναι ἰκανός.

Ἄμελει καὶ λείπει ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ κοινωνικὰ χρέη, διὰ τῶν ὁποίων οἱ κοινωνικώτεροι ἄνθρωποι φιλοφρόνως σχετίζονται μεταξύ τους, ἐπισκεπτόμενοι καὶ συναντώμενοι σὲ διάφορα διασκεδαστικά μέρη, ἀλληλοπεριποιούμενοι κλπ. - Ἐπειδὴ ὁ πολέμιος τοῦ ἑαυτοῦ του ἔχει καὶ κάποια δόσι ἀκοινωνησίας,

Ὁ τοιοῦτος κατορθώνει ἐπὶ τέλους νὰ κάμῃ τὴ δυστυχία του ἐγκαταλελειμμένος ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς πρῶτος ἀπέφυγε. Ἄλλὰ κανεὶς δὲν τοῦ φταίει.

Ε. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΙΜΗΣ

Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

1. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

ΗΜΕΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

Οἱ κυρίως ἀγῶνες ἤρχιζον κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἠγωνίζοντο δὲ πρῶτοι οἱ παῖδες. Ἀπὸ βαθείας πρωΐας, καὶ ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου ἀκόμη, στολισμένοι ἑορταστικῶς καὶ φοροῦντες ἴσως στεφάνους, οἱ θεαταὶ μετέβαινον εἰς τὸ στάδιον, διὰ νὰ καταλάβουν θέσιν καλὴν· ἐκάθηντο δὲ εὐχαριστημένοι ἐνταῦθα, ἂν καὶ ἦσαν εἰς στενοχωρίαν καὶ ἐδέχοντο ἔπειτα μέχρι μεσημβρίας τὸν φλογερὸν ἥλιον μὲ γυμνὴν κεφαλὴν ὡς φαίνεται, ἀπηγορεύετο νὰ φοροῦν καλύμματα τῆς κεφαλῆς, εἴτε διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζουσι τυχὸν τὴν θέαν εἰς τοὺς ὀπισθεν καθημένους, εἴτε δι' ἄλλον λόγον, ὁ ὁποῖος κατήντησεν ἔπειτα θρησκευτικὸς κανὼν. Καὶ δὲν ἦτο μόνον τοῦτο· φοβερὰ λειψωδρία ἐπεκράτει εἰς τὸν ἱερὸν χώρον καὶ εἰς τὸ στάδιον καὶ εἰς τὸν ἱπτόδρομον, οἱ δὲ ἄνθρωποι προσεβάλλ-

λοντο ὑπὸ νόσων ἕνεκα τῆς θερμότητος καὶ τῆς ξηρότητος. Ἄλλὰ πάντες ὑπέμενον τὰ πάντα, διότι ἔσπευδον μετὰ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ νὰ ἴδουν τὸν μεγαλύτερον Πανελλήνιον ἀγῶνα, νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ παρακολουθήσουν τοὺς συμπολίτας ἢ τοὺς φίλους καὶ τοὺς εὐνοουμένους των ἀγωνιζομένους.

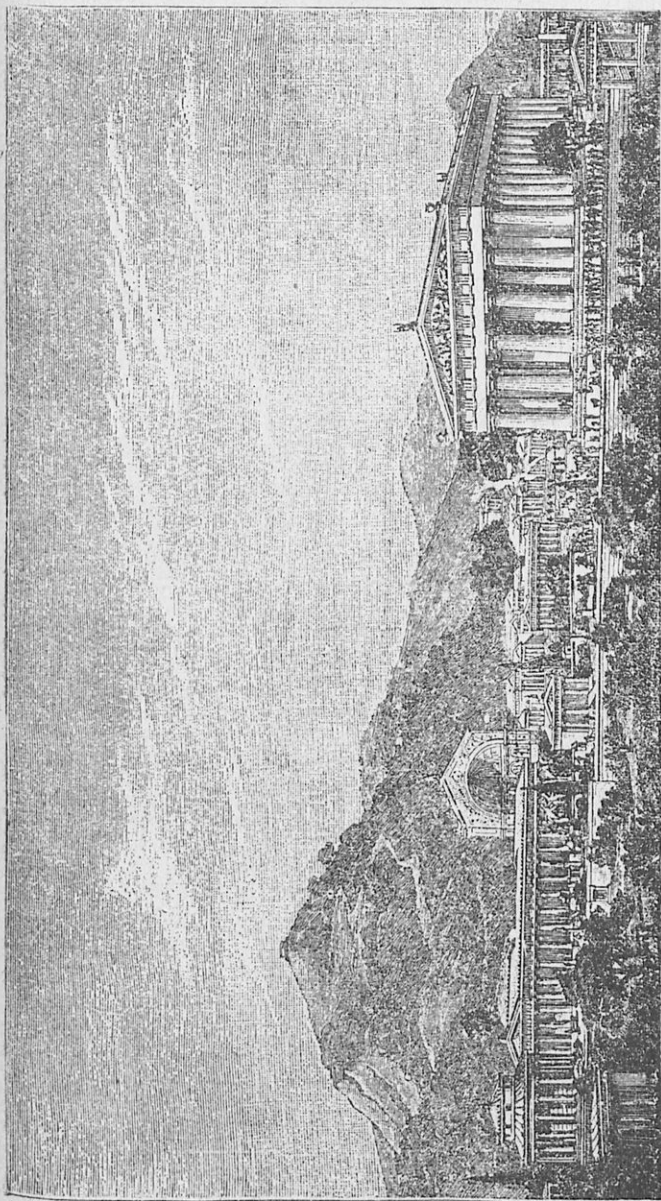
Μεγάλη ἦτο ἡ προσοχὴ τῶν θεατῶν πρὸς τὰ προσερχόμενα ἐπιφανῆ πρόσωπα· οὕτω π. χ. ὅταν ὁ Σαλαμινομάχος Θεμιστοκλῆς εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον, οἱ θεαταὶ ὄλοι ἠγέθησαν πρὸς τιμὴν του, ὑπῆρξε δὲ τοῦτο εὐτυχεστάτη στιγμή τοῦ βίου καὶ ἐντιμοτάτη ἀμυδιῇ τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνων τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

Ἄμα δὲ τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου οἱ Ἑλλανοδίκαι, περιβεβλημένοι βασιλικὴν πορφύραν καὶ βαίνοντες διὰ τῆς Ἄλτεως, διήρχοντο τὴν εἰς τὸ στάδιον ἄγουσαν Κρυπτὴν εἴσοδον λεγομένην. Ἦτο δὲ ὠρισμένη ἡ θέσις των, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα στάδια τῆς Ἑλλάδος, εἰς μίαν τῶν μακρῶν πλευρῶν. Πιθανῶς δὲ καὶ οἱ ἐπίσημοι θεωροὶ τῶν πόλεων καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες ἢ νικηταὶ μεγάλων ἀγῶνων Πανελληνίων εἶχον ὠρισμένην θέσιν.

Ἄμα εἰσῆρχοντο οἱ Ἑλλανοδίκαι, εἰσῆρχοντο καὶ οἱ ἀγωνισταὶ γυμνοὶ καὶ ἠλειμμένοι. Οἱ Ἑλλανοδίκαι φαίνεται ὅτι ὑπενθύμιζον εἰς αὐτοὺς ὅτι πρέπει νὰ ἀγωνισθοῦν κατὰ τοὺς νόμους, οἱ δὲ κήρυκες ἐκήρυττον ἐνός ἐκάστου ἀγωνιστοῦ τὸ ὄνομα, ἐνῶ οἱ θεαταὶ ἠδύναντο νὰ καταγγείλουν ἀμέσως, ἂν ὑπῆρχε λόγος τις πρὸς ἀποκλεισμὸν αἰουδῆποτε ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, εἴτε διότι π. χ. ἦτο δοῦλος, εἰπὼν ψευδῶς πρὸς τοὺς Ἑλλανοδίκας ὅτι ἦτο ἐλεύθερος, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν. Οἱ ἀλύται ἦσαν ἔτοιμοι νὰ συλλάβουν καὶ νὰ τιμωρήσουν τὴν ἔνοχον. Ἐπειτα ἐκήρυττον οἱ κήρυκες ὅτι «ἄρχεται ὁ ἀγὼν τῶν καλλίστων ἄθλων ταμίας», ὁ καιρὸς δὲ καλεῖ νὰ μὴ βραδύνουν. Πρῶτον ἀγώνισμα ἦτο ὁ ἀπλοῦς δρόμος.

Οἱ ἀγωνισταί, οἱ ὅποιοι εἶχον ἤδη προσευχηθῆ καὶ εἶχον τάξει νὰ θυσιάσουν, ἂν ἐνίκων, εἰς τοὺς θεοὺς, ἀμέσως, συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην κλήρωσιν, ἐλάμβανον κατὰ σειρὰν θέσιν εἰς τὴν γραμμὴν τῆς ἀφέσεως. Ὅταν δὲ κατέπιπτεν ἡ πρὸ αὐτῶν τεταμένη ὑσπληγῆ ἐξώρμων συγχρόνως, παρακολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἤχου τῶν σαλπύγγων καὶ τῆς ζωηραῆς διεγέρσεως καὶ ἀγωνίας τῶν θεατῶν, οἱ ὅποιοι εἰς ὄλους τοὺς ἀγῶνας ἐνθαρρύνουν διὰ κραυγῶν

Η Όλιμπία κατά την ἀρχαϊότητα.

τοὺς εὐνοουμένους των, ἀναπηδοῦν ἀπὸ τὰς θέσεις των, φωνάζουν, φιλονικοῦν, γελοῦν, δυσαρροστοῦνται, τραγωδοῦν, κινοῦν τὰς χεῖράς των ἢ τὰ ἐνδύματα καὶ χειρονομοῦν. Ἰαχαὶ δὲ καὶ ἐπευφημίαι ἀντήχουν εἰς τὰ ἱερὰ δάση τοῦ «Κρονίου ὄρους» καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄλφειοῦ, εὐθύς ὡς ἀνεδεικνύετο ὁ ὀριστικὸς σταδιονίκης, λαμβάνων παρὰ τῶν Ἑλλανοδικῶν κλάδον φοίνικος. Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν συγκίνησιν τῶν μητέρων, αἱ ὁποῖαι πολλάκις ἐπερίμενον πέραν τοῦ Ἄλφειοῦ νὰ μάθουν ἂν ὁ υἱὸς ἐνίκησεν. Ἰπῆρχον ὅμως ἐνίστε καὶ παράτολμοι θεαταὶ δυσηρεστημένοι ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἀγῶνος καὶ ἀποδοκιμάζοντες αὐτό. Ἐπειτα ὁ κῆρυξ ἐκήρυττε: «Λήγει μὲν ἀγὼν ὁ τῶν καλλίστων ἀθλῶν ταμίας, καιρὸς δὲ καλεῖ μηκέτι μέλλειν». Καὶ διεξήγετο ὁ ἀγὼν τῆς ὀρθίας πάλης, ἠκολούθουν δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς διατυπώσεις ἡ πυγμὴ, τὸ παγκράτιον (ἀπὸ τοῦ 200 π. Χ.) καὶ τὸ πένταθλον. Μετὰ μεσημβρίαν ἐγένετο εἰς τὸν ἵπποδρομον ὁ ἀγὼν τῶν παίδων ἵππῳ κέλῃτι (ἵππασία μὲ ἀνεπτυγμένον ἵππον).

Ἀλλὰ πάντες οἱ ἀγῶνες οὗτοι δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ καλύψουν ἔλλην τὴν ἡμέραν, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἔλληνγον ἐνωρίς, ἐνῶ δὲ ὁ ξυστὸς τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ἵπποδρόμου διωρθόνοτο, οἱ νικηταὶ ἀπήγοντο ἐν θριάμβῳ ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ συμπολιτῶν των καὶ παρεδίδοντο εἰς εὐθυμίαν καὶ συμπόσιον.

A. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

2. ΤΟ ΠΑΛΑΙΜΑ

Κάτω στὸ Σέχι, στὸ τσιφλίκι τοῦ Νάση Νούσα, τὸ πάλαιμα εἶχαν γιὰ ξεφάντωμά τους οἱ караγκούνηδες. Κάθε γιορτὴ τῆς ἀνοιξῆς καὶ σκόλη, ὅταν μπορούσαν ν' ἀφήσουν τὴ δουλειά, νὰ παραδώκουν τὸ κορμὶ στὴν ἀνάπαυσι καὶ τὴν ψυχὴ τους στὴ χαρὰ, συνάζονταν ὅλοι, νέοι καὶ νιές, γέροι καὶ γριές, παιδιὰ καὶ κορίτσια, μπροστὰ στὸ πυργωτὸ κονάκι τοῦ ἀφέντη κ' ἔτσι διαλαλοῦσε ὁ κῆρυκας:

— Ἀκοῦστε, χωριανοί, κι' ἄς λέγῃ ὁ κόσμος!...

Σήμερα παλαίθει ὁ Μῆτρος Μπούρας μὲ τὸ γιὸ τοῦ τάδε!...
Κερνάει τ' ἀφεντικὸ καὶ τούμπανα παίζουν!...

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μιά φορά ἔμως δὲν εἶπε «τὸ γιὸ τοῦ τάδε». Εἶπε «τὸ Διονύση Χάλη».

Ὁ Μήτηρος Μπούρας ἦταν χωρικὸς καὶ τὸν ἤξεραν ὅλοι. Ὅλοι γινώριζαν τῆς χήρας τὸν ἀκριβογιὸ καὶ τὸν ἀρρεθωνιαστικὸ τῆς Σμάλτω, τῆς λεβεντονιάς. Ἦταν πρῶτος στὸ πάλαιμα καὶ κανεῖς δὲν ἀποτολμοῦσε νὰ βγῆ στ' ἄλωνι μαζί του. Κ' ἦταν γιὰ τοῦτο καύχημα τοῦ χωριοῦ καὶ ζωντανή ντροπή ὄλων τῶν ἄλλων περιγύρα. Μὰ ὁ Διονύσης Χάλης ἦταν ἀπ' ἄλλο σύνορο, ἀπὸ τίς Σοφάδες πέρα, καὶ κανεῖς δὲν τὸν ἤξερε. Ἀκουστὰ εἶχαν μόνον πὼς εἶναι φοβερός παλαιστής καὶ ταῖρι δὲν ἔχει στὸν κάμπο τὸ Λαρισινὸ καὶ τῆς Καρδίτσας τὸν κάμπο. Τὸν εἶδαν οἱ φρόνιμοι γερόντοι κ' ἀνατρίχιασαν. Τὸν εἶδαν τὰ παλληκάρια καὶ λύθησαν τὰ γόνατά τους. Πάει τὸ χωριό τους: τὴν πῆρε τὴν ντροπή!...

—Μάννα μου, ψιθύρισεν ἡ Σμάλτω ἡ λεβεντονιά. Καὶ χλώμιανε σὰν τὸ κερί!

*
* *

Χτυποῦν τὰ τοῦμπανα καὶ φυσοῦν οἱ καρμποῦζες. Ἀνατράζεται ἡ γῆ κ' ὁ ἀέρας πασίχαρος διαλαλεῖ τὸν λαμπρὸν ἀγῶνα. Κ' ἐμπρός, ἀνάμεσα στ' ἄλωνι ποὺ σχημάτισε στρογγυλοκαθισμένος ὁ λαός, φαίνονται οἱ δυὸ παλαιστῆς γυμνοί. Μονάχα τὸ κοντὸ πέτσινο βρακί στὴ μέση δεμένο κομποθηλειά. Παχύνονται ἀπὸ κάτω λαχταριστὰ τὰ μηριά, οἱ στρογγυλοὶ ἄρμοι τῶν γονάτων, κ' οἱ ἄντζες μεστωμένες, κ' οἱ τορνευτοὶ ἀστράγαλοι καὶ τὰ καμαρωτὰ ποδάρια τους. Κι' ἀπάνω φαίνονται τὰ στήθη μάρμαρο κ' ἀπλόνονται ζερβόδεξα καμαρωτοὶ οἱ ὦμοι, στὰ χυτὰ λαίμοτράχηλα πυργόνεται τὸ κεφάλι σμιλευτό, μὲ τὰ κατσαρὰ μαλλιά καὶ τὸ μουστάκι στριμμμένο. Τὰ μπράτσα σιγοτρεμάμενα φανερόνουν τὰ χαλυβένια μούσκουλα καὶ τὰ νεῦρα τ' ἀλύγιστα. Ἐρχονται στ' ἄλωνι καὶ χαιρετοῦν εὐγενικὰ τὸ λαὸ οἱ δυὸ παλαιστῆς. Κάποιος χύνει ἀπὸ τὴ στάμνα λάδι στὴ χούφτα τους. Καὶ ἐκεῖνοι ἀλείφουν μὲ τὸ λάδι τὰ στήθη, τὰ μπράτσα, τὰ λαίμοτράχηλα, τὰ μηριά, ὡς κάτω, στὰ στραγάλια. Ἀλείφουν ἀκόμη καὶ τὸ πέτσινο βρακί τους. Ἐπειτα μὲ τὰ χέρια ριμμένα κάτω σκᾶνε τὰ δάχτυλά τους τρανταχτὰ:

—Κράπ!... κράπ-κράπ!...

Καὶ προδαίνουν ἕνας ἀπ' τὴ μιὰ μεριά κ' ἄλλος ἀπὸ τὴν

ἄλλη ἀργοκίνητοι, βεργολυγιστοί, μὲ βῆμα ἐλαφρὸ καὶ μεγαλό-
πρεπο, μὲ τὸ σῶμα τεντωμένο, πού λὲς τώρα θὰ ψηλώσουν στὸν
οὐρανό. Ἀδιάφοροι στὸ σαχλολόγο παλιόκοσμο, στρέφουν τὰ μά-
τια κάτω στὸν πράσινο κάμπο κι' ἀντίπερα στὰ γαλανὰ βουνά
τῆς Γκούρας, σὺν σταυραῖτοι πού διαλέγουν τὴ βουνοκορφή, νὰ
βροῦνε ποθητὴ συντρόφισσα. Κ' ἔπειτα μ' ἓν' ἄλλο «κράπ!...
κράπ-κράπ!...» γυρίζουν ἀντιμέτωποι καὶ ρίχνουν ράθυμα, ἀλλὰ
βαριὰ τὰ χέρια ἕνας στὸν ὄμο τ' ἄλλουνοῦ καὶ κοιτάζονται ἄγρια.
πεισιωμένα.

—Σ' ἔφαγα!

—Σ' ἔφαγα!...

Μὰ ἀντὶ νὰ φαγωθοῦν, παραιτεῖ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ μὲ ἕνα
«κράπ!.. κράπ-κράπ!.. σύγκαιρο ἀρχίζουν πάλι τὴν ἀντίθετη
περιστροφή τους, μὲ τὸ ἴδιο βῆδισμα καὶ τὸ ἴδιο κόρδωμα.

Τὰ τούμπανα χτυποῦν, φυσοῦν οἱ καρμιούζες κι' ὁ ἀέρας
πασίχαρος διαλαλεῖ στὰ τετραπέρατα τὸν λαμπρὸν ἀγῶνα.

*
* *

—Τώρα δὲν ἔχει χωρατὰ!

—Ὅχι· δὲν ἔχει χωρατὰ!..

Οἱ δύο παλαιστῆς ἀρπαχτήκανε στὰ χέρια. Ἐπαψαν τὰ χω-
ρατὰ καὶ τὰ εὐγενικὰ χάδια.

Οἱ δύο λέοντες πού παίζανε πρὶν καὶ χαϊδεύονταν ξαπλωμένοι
στὴν χλωροσιὰ κάτω ἀπὸ τὸν ἀνοιξιάτικο ἥλιο καὶ δαγκνόνονταν
ἄκακα καὶ γλείφονταν τρυφερά, ἀναψαν τώρα. Μπορεῖ ὁ πράσινος
τάπητας, ὁ ζεστός ἥλιος ἴσως, κέντησε τὸ λαθροκρυμμένο στὴν
ψυχὴ τους πάθος καὶ πέφτουν μανιωμένοι ἕνας στὸν ἄλλον.
Ἀνήμερη κοχλάζει ἡ ψυχὴ τους· σπίθες πετοῦν τὰ μάτια τους.
Δὲν ἔχουνε πιά λύπη οὔτ' ἔλεος! Ἀρπαγμένοι ἀπὸ τοὺς ὄμους
στυλόνουν τὰ πόδια τοὺς στὴ γῆ, καμαρόνουν τὰ κορμιὰ καὶ στέ-
κουν ἀκίνητοι. Τὸ πρόσωπό τους ἦσυχο, δὲν δείχνει καθόλου τὴν
ἀγωνία τῆς ψυχῆς οὔτε τῶν νεύρων τὴν προσπάθεια. Κοιτάζουν
μόνον ἀντίθετα, κοιτάζουν μὲ τὰ μάτια τους τ' ἀνοιχτὰ καὶ λὲς
πὼς κοιτάζουν, πὼς ψαχουλεύουν τὸν ὀρίζοντα, νὰ ἴδουν καὶ νὰ
μετρήσουν σὲ ποιὸν κάμπο ἢ σὲ ποιά θάλασσα θὰ σφεντονίσουν
τὸν ἀντίπαλό τους.

—Δὲν ἔχει χωρατὰ!

“Όχι· τώρα δὲν ἔχει χωρατὶ! . .

* * *

“Άξαφνα ὅμως νὰ πού ξερριζώθηκαν τὰ δυὸ κορμόδεन्द्रα! Ὁ Χάλης γονάτισε μὲ τὸ ἓνα πόδι στὴ γῆ στρωμένο, τ' ἄλλο λυγισμένο στὸ γόνατο. Καί μὲ τὰ ἀτσαλένια μπράτσα κολλητὰ στὴ μέση τοῦ Μπούρα πασχίζει νὰν τὸν φέρῃ κοντὰ του, νὰν τὸν λυγίσῃ, νὰν τὸν γκρεμίσῃ σωρὸ κουδάρι ἀπὸ πάνω του. Μὰ ἐκεῖνος σκυφτὸς κάθεται ἀπάνω του καὶ τὸν βαραίνει μὲ τὸ βάρος του, ἔτοιμος νὰ τὸν ρίξῃ τὰνάσκελα, νὰ βάλῃ τὴ ράχι του στὸ χῶμα. Ἔτσι μόνον θὰ σημαδευθῇ ἡ νίκη του.

Ὁ λαὸς περίγυρα καθισμένος, ὀλόρθος εἴτε σκυφτὸς· οἱ νέοι κ' οἱ γέροι, οἱ νιὲς κ' οἱ γριές, τ' ἀνήλικα παιδιὰ, σερνικά καὶ θηλυκά, κοιτάζουν τοὺς παλαιστὲς μὲ τρόμο. Εἶναι ἀληθινὰ ἐκεῖνος ὁ γονατιστὸς ὁ Διονύσης ὁ Χάλης ὁ Σοφαδίτης! Κ' εἶναι ὁ ἄλλος ὁ σκυφτὸς ἀπάνω του ὁ Μῆτρος Μπούρας ὁ χωριανὸς τους! Παλαίβουν ἀλήθεια, ἀνθρωποι μὲ κρέας καὶ κόκκαλα, ἐργάτε, τοῦ χωραφιοῦ σὰν κι' αὐτοὺς καὶ σὰν κι' αὐτοὺς φτωχοὶ καὶ κακόμοιροι: Ἡ μὴν εἶναι δράκοι τῶν παραμυθιῶν καὶ παλαίβουν γιὰ τῆς Βασιλοπούλας τὰ κάλλη; Ἡ μὴν τάχα εἶναι ὁ Διγενῆς τοῦ τραγουδιοῦ ὁ ἥρωας καὶ παλαίβει μὲ τὸ Χάρο γιὰ τὴ ζωὴ του: Δὲν εἶναι, ὄχι, δράκοι, δὲν εἶναι οὔτε ὁ Διγενῆς κι' ὁ Χάρος. Εἶναι οἱ δύο χωριάτες ὀλοζώντανοι, ὁ Χάλης ὁ περίφημος κι' ὁ Μπούρας ὁ θαυμαστός. Δὲν παλαίβουν γιὰ τὰ κάλλη τῆς Βασιλοπούλας οὔτε γιὰ τὴν ἀκριβὴ ζωὴ. Παλαίβουν κι' ἀγωνίζονται γιὰ νὰ τιμήσουν τ' ὄνομα καὶ τὸ χωριὸ τους.

Ὁ Μῆτρος Μπούρας ἀπάνω στὸν ἀντίπαλό του ξαπλωμένος βαρὺς μὲ τὰ πόδια τυλιγμένα στὰ πόδια ἐκείνου, μὲ τὰ χέρια κολλημένα στὰ λαιμοτράχηλά του, βλέπει γύρω τὸ λαὸ, τοὺς χωριανούς του, νὰ τοῦ γνεύουν θαρρετὰ, νὰ τὸν συμβουλεύουν νὰ κρατῇ καλά, χάμω νὰ τὸν γκρεμίσῃ στὸ χῶμα. Βλέπει ἀγνάντια τὴ λεβεντονιὰ νὰ χαμηλόνη κατακόκκινη τὰ μάτια καὶ νὰ σιγοτρέμῃ σὰν καλάμι ἀπὸ τὴ λαχτάρα. Βλέπει κι' ἀνάμεσα στὰ σκέλια του κάτω ἀπὸ τὰ παλαμοδάχτυλά του τὸ Διονύση Χάλη ξεθεωμένον, νὰ σπαράξῃ σὰν τὸ σφαχτὸ κάτω ἀπὸ τὸ γόνατο τοῦ μακελλάρη καὶ γελά μὲ τὸν ἀνώφελο ἀγωνά του. Τὸν βλέπει νὰ στριφογυρίζῃ σὰν σερπετό, νὰ πασπατεύῃ στὸ γλυστερὸ κορμί του, στὰ μηριὰ μέσα, στὶς ἀντζες, κάτω κι' ἀπάνω στὶς μασκάλες, στοὺς ὦμους

καὶ τὰ λαιμοτράχηλα. Κάπου ζητοῦν νὰ πιάσουν, νὰ γαντζώσουν τὰ χέρια, νὰ λυγίσουν τὸ κορμί, εἴτε νὰ συνεπάρουν κομμάτι ζωντανὸ ἀπὸ κρέατα καὶ κόκκαλα. Μάταια ὅμως ἀγωνίζονται! Πῶς κατάντησες, καυμῆνε Σοφᾶδίτη! Τί θὰ γίνῃ τώρα τ' ὄνομα τὸ ξακουσμένο στὴ Λάρισα καὶ στὰ Τρίκκαλα μέσα;

Ὁ Μῆτρος Μπούρας γελά κι' ἀναπαύεται. Δὲν προσμένει παρὰ κατὰλληλη στιγμή τοῦ μ' ἓνα ἐπιδέξιο ἀνασήκωμα θὰ στείλῃ τὴ ράχι του νὰ φάῃ χῶμα, θὰ δείξῃ ὀλοφάνερα τὴ νίκη του. Γελά κι' ἀναπαύεται καὶ δὲν προσέχει τὰ ἐπιβουλα πασπατέματα τοῦ ἐχτροῦ ἀνάμεσα στὰ σκέλια του.

—“Αχ! ἀκούστηκε ἄξαφνα φοβερό.

Πάραυτα σώπησε τὸ τούμπανο καὶ βουδάθηκάν οἱ καρμπούζες, λὲς καὶ νέκρα πλάκωσε τὴν πλάσι. Ὁ Μῆτρος Μπούρας κείτεται βαρὺς στὸ χῶμα καὶ βογγομαχᾷ σὰν πληγωμένο ἀγριοδάμαλο.

—“Αχ! ἐβγήκε κι' ἀπ' τὸ στόμα τῆς Σμάλτως. Καὶ τώρα κάτω στὸ Σέχι, στὸ τσιφλίκι τοῦ Νάση Νούσα, τὸ πάλαιμα ἔχουν γιὰ ξεφάντωμά τους οἱ Καραγκούνηδες. Κάθε γιορτὴ τῆς ἀνοιξῆς καὶ σκόλη, ὅταν μποροῦν ν' ἀφήκουν τὴ δουλειά, νὰ παραδώκουν τὸ κορμί στὴν ἀνάπαυσι καὶ τὴν ψυχὴ τους στὴ χαρά, συνάζονται ὅλοι, νέοι καὶ νιές, γέροι καὶ γριές, παιδιὰ καὶ κορίτσια, μπροστὰ στὸ πυργωτὸ κονάκι τοῦ ἀφέντη κ' ἔτσι διαλαλεῖ ὁ κήρυκας:

—“Ακοῦστε, χωριανοί, κι' ἄς λέγῃ ὁ κόσμος!...

Σήμερα παλαίθει ὁ τάδεσ με τὸν τάδε!... Κερνάει τ' ἀφεντικὸ καὶ τὰ τούμπανα παίζουσι!... Μὰ μὴν ξεχνάτε καὶ τὸ πάθημα τοῦ Μῆτρου Μπούρα!...

Γ'. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΑΓΑΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΕΜΨΥΧΟΝ ΚΑΙ ΑΨΥΧΟΝ

ΑΓΓ. ΤΑΝΑΓΡΑ

1. ΑΛΟΓΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ!

—“Αλα μία... ἄλα ντοῦε...” Ἐχετεεε;... Τρέ!

Γύρω εἰς τὸν ἄνθρωπον με τὸ σφυρί, ὁ ὁποῖος ἐμπρὸς εἰς τὸ τραπέζι τῆς δημοπρασίας παζαρεύει τὴν τύχην των, οἱ καράδες

καί οἱ ψαρήδες τῆς ἐπιτάξεως, κόκκαλα πεταγμένα καί πλευρά μπασιμένα μέσα καί χαμηλωμένοι λαίμοι, περιμένουν μοιρολατρικά σάν Στωϊκοὶ φιλόσοφοι τὴν νέαν μεταβολὴν των...

Μίαν ἡμέραν, πρὸ ἐνὸς ἔτους τώρα, ἔξαφνα τοὺς ἐπῆραν ἀπὸ τὸ εἰρηνικὸν χωράφι ποὺ ὄργοναν, ἀπὸ τὸ κάρρον ἢ ἀπὸ τὸ ἀμάξι, τοὺς ἔβαλαν εἰς σιδηροδρόμους καί ἀτιόπλοια, καί ἀπ' ἐκεῖ, φορτωμένους μὲ κουραμάνα, μὲ ὀδίδα, μὲ φυσιγγια, τοὺς ἔστειλαν ἐμπρός, πάντοτε ἐμπρός, μαζὶ μ' ἐκείνους ποὺ ἐπήγαιναν νὰ πολεμησοῦν γιὰ τὴν πατρίδα...

Ἐπέρασαν καί αὐτοὶ τὸ Σαραντάπορον, εἶδαν τὰ Γενιτσά, ἐπῆγαν ἕως τὴν Κορυτσάν, ἤκουσαν τὴν βροντὴν τῶν τοπομαχικῶν εἰς τὸ Μπιζάνι!...

Ἀποκαμωμένοι, ἐξηντλημένοι, μὲ τοὺς μυκτῆρας τεντωμένους, τὰ πλευρά ἀνεθοκαταβαίνοντα σάν φυσερά, ἔδωσαν καί αὐτοὶ τὴν συμβολὴν των εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν τῆς νίκης, ἀφήνοντες κάθε τόσον μέσα εἰς τίς χαράδρες, τοὺς κρημνοὺς καί τὴν λάσπη, μίαν μαρτυρικὴν γραμμὴν ἀπὸ πτώματα.....

Ὅσοι ἐπέζησαν, ἐτράβηξαν πάλιν ἐπάνω, εἶδαν τὸ Κιλκίς καί τὸν Λαχανᾶν, ἐπέρασαν τὰ στενά τῆς Κρέσνας, σημειόνοντες τὸν δρόμον των μὲ νέα πάντοτε πτώματα, ὅπου τὴ κοράκια ἔπεφταν ἀμέσως νὰ διαμφισθητήσουν τὸ βασανισμένον των κρέας....

Καί τώρα ποὺ ὁ πόλεμος ἐτελείωσεν, αὐτοὶ ἦσαν οἱ μόνοι πάλιν ποὺ δὲν ἐσχέφθησαν νὰ ζητήσουν συντάξεις ἢ γαλόνια, οὔτε κἂν ἓνα καλοκερδισμένον Πρυτανεῖον ἀλόγων τοῦ πολέμου, ὅπου νὰ φάγουν εἰρηνικὰ τὸ ὑστερινὸν ἄχυρον ἕως τὴν τελευταίαν των στιγμὴν...

Ἀπ' ἐναντίας, τώρα πειὰ ποὺ δὲν τοὺς ἐχρειάζοντο, ἐσχέφθησαν ὅτι τὸ βασανισμένον των κόκκαλον ἤμποροῦσε ἀκόμη νὰ δουλεύσῃ ἤμποροῦσε νὰ δώσῃ πάλιν ὀλίγον χρήμα, καί τοὺς ἔφεραν ὅλους εἰς τὸ σφυρί!.

Μὲ τὸν λαίμον χαμηλωμένον, τὰ κόκκαλα πεταγμένα, κάποιαν ἀποφασισμένην ἔκφρασιν εἰς τὸ θελωδες βλέμμα, περιμένουν φιλοσοφικά τώρα τὸ κτύπημα τοῦ σφυροῦ.

—“Αλα μία... ἄλα ντοσε..” Ἐχετέεε :.. Τρέ!

Γύρω οἱ χωρικοί, οἱ καρραγωγεῖς, οἱ ἀμαξηλάται, παρατηροῦν τοὺς ἀρμούς, κοιτάζουν τὰ δόντια, συζητοῦν τὴν τιμὴν...

Καὶ τὸ κτύπημα τοῦ σφυριοῦ, τὸ ὁποῖον ἀντηχεῖ ξηρὰ ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι, στέλλει ἕνα ἕνα πάλιν, τὰ κακόμοιρα ἀλογάκια τοῦ πολέμου, πού ἔχουν ἐπάνω των ἕνα μέρος τῆς δόξης τοῦ 1912 καὶ τοῦ 1913, εἰς τὰ χωράφια, τὰ ἀμάξια, τὰ κάρρα, νὰ κερδίσουν πάλιν μὲ ἰδρωτὰ τὴν βασανισμένην ζωὴν των, ἕως ὅτου ἡ εὐσπλαχνικὴ φύσις θελήσῃ ν’ ἀναπαύσῃ μιὰ γιὰ πάντα τὸ μαρτυρικὸ των κορμί...

Κ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

2. ΤΟ ΕΩΤΙΚΟ

«Ἀναμένω σε, ἕνα εἰς θήραν ἐκδράμωμεν. Πολλοὶ λαγῶ τῆς νυκτὸς νέμονται καὶ πολλαὶ πέρδικες ἐν ταῖς κοιλάσι καὶ ταῖς κλιτύσι τῶν ὀρέων πέτονται... » μοῦ ἔγραφεν ὁ φίλος μου δημοδιδάσκαλος Γραμματικίδης ἀπὸ χωρίον ..... τοῦ δήμου .....

Ἄν καὶ ὁμολογῶ ὅτι προτιμῶ τὸ κυνήγιον τῆς ἀγορᾶς, ἀπεφάσισα νὰ δεχθῶ τὴν πρόσκλησιν τοῦ φίλου μου δημοδιδασκάλου. βέβαιος ὅτι, ἂν ἐν ταῖς «κοιλάσι καὶ ταῖς κλιτύσι τῶν ὀρέων» δὲν πέτωνται πέρδικες, πέτονται ὅμως ὄρνιθες ἐν ταῖς ἀύλαις. Ὡπλίσθη λοιπὸν μὲ μίαν γενναίαν ὄρεξιν καὶ μὲ ἕν δίκαννον ὄπλον, παππικὴν κληρονομίαν, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶχε τὴν σκληρότητα νὰ κτυπᾷ εἰς τὸ κρέας, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἀνεχώρησα. Ἐθεώρησα ὅμως φρόνιμον νὰ κάμω μικρὰν παρεκτροπὴν τοῦ ταξιδίου μου διερχόμενος ἀπὸ τὸ χωρίον ..... διὰ νὰ δοκιμάσω τὰ κοττόπουλα τοῦ κουμπάρου ἡμοῦ Τσανάκα, περὶ τῶν ὁποίων εἶχα τὴν ἀρίστην ἰδέαν.

Ἦτο Σάββατο βράδυ, ὅταν ἔφθασα στὸ μαγαζάκι τοῦ χωριοῦ. Τὴν πρώτην μαστίχα μ’ ἐκέρασεν ὁ κουμπάρος μου ὁ Τούβλας καταστηματοῦρχος, τὴν δευτέραν ὁ κουμπάρος μου Σαλάτας, τὴν τρίτην ὁ κουμπάρος μου Γαρδέλης, καὶ οὕτω καθεξῆς, δὲν θυμοῦμαι κ’ ἐγὼ πόσοι κουμπάροι μὲ τράταραν. Μὴ σὰς φαίνεται παράξενον πῶς εὐρέθησαν τόσοι κουμπάροι μου εἰς ἕνα χωριό, χωρὶς μάλιστα νὰχῶ σκοπὸν νὰ ἐκθέσω κάλην εἰς τὰς ἐκλογάς. Εἰς τὸ

χωριό, αρκεί νά βαπτίσης ἓνα παιδί, καί ὁ συμπέθερος τοῦ κουμπάρου σου εἶναι καί αὐτός κουμπάρος, καί ὁ τρίτος ἐξάδελφος τοῦ συμπεθέρου τοῦ κουμπάρου σου εἶναι καί αὐτός κουμπάρος, καί ἔτσι πάει λέοντας. Καί ὅλοι αὐτοί ἔχουν εἰς τὸ σπίτι σου τὰ ἴδια δικαιώματα, πού ἔχει καί ὁ πραγματικός κουμπάρος.

Τὸ βράδου-βράδου τρία κοττόπουλα στριφογουριζόμενα στὴ σοῦβλα διέχυναν ὀρεκτικὴν κνίσσαν ἀνά τὸ δωμάτιον τοῦ κουμπάρου μου, ἢ ὁποία ἐγαργάλιζεν εὐχαρίστως τοὺς ρώθωνας. Μὲ ὄλην τὴν ἀνυπομονησίαν πού εἶχα νά ψηθοῦν τέλος πάντων τὰ εὐλογημένα αὐτὰ κοττόπουλα, παρετήρησα κάποιαν ἀνησυχίαν ζωγραφισμένην εἰς τὰ πρόσωπα τῶν κουμπάρων μου. Κάτι κρυφές καί σιγανές ὀμιλίες, κάτι ἀνήσυχια κυττάγματα ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο μὲ ἔπεισαν πὼς κάτι τρέχει. Κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσα ὅτι ἡ παρουσία μου δὲν τοῖς ἦτο εὐχάριστος· ἀλλ' ἔχων ὑπ' ὄψιν μου τὰς προτέρας ἐνθέρμους ὑποδοχὰς ἀπέκλεισα τοιαύτην ὑποψίαν. Τέλος πάντων, τὰ κοττόπουλα ἐψήθησαν, ἢ τράπεζα ἐστρώθη ἀπλῆ καί γύρω αὐτῆς ἐτοποθετήθημεν σταυροπόδι πάντες. Κάποια μελαγχολία καί προαισθησις συμφορᾶς ἐχαρακτήριζε τὸ δεῖπνόν μας κατὰ τ' ἄλλα πλούσιον ἐν τῇ ἀπλότητί του. Ἐβάλαμε πλέον χέρι στὸ τρίτο κοττόπουλο, ὁπότεν ἀνοίγει ἡ θύρα καί εἰσέρχεται μεσόκοπός τις ὠπλισμένος μὲ ὄπλον γκρά, τὸ ὁποῖον ἀπέθεσεν εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ δωματίου καί ἀπρόσκλητος ἐκάθησεν εἰς τὸ τραπέζι. «Δραγάτης θά εἶναι», εἶπα μέσα μου. Ἐπὶ τοῦ προσώπου του παρετηρεῖτο ἡ αὐτὴ ἔκφρασις ἀνησυχίας καί τὰ λόγια του ἦσαν σιγανὰ καί διακεκομμένα. Δὲν ἐπέρασε πολλὴ ὥρα καί εἰσέρχεται δεύτερος ὠπλισμένος, κατόπιν τρίτος, ἔπειτα τέταρτος, ἔξ ἐν ὄλῳ. Ὅλοι ἀνήσυχτοι, σιωπηλοί, προσέβλεπον ἀλλήλους καί ἀντήλλασσον λέξεις τινάς, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν ἠδυνάμην νά ἐννοήσω. «Θά τοῦ ρίξω!» ἔλεγεν ὁ ἓνας, καί ἡ φωνή του ἐπάγονεν ἐκ τοῦ τρόμου εἰς τὸν λάρυγγά του.

— Ὅχι! δὲν γίνεται! ἀπεκρίνετο ἄλλος εἰς τὸν αὐτὸν τόνον.

Τὸ πρᾶγμα ἤρχισεν ὁπωςδήποτε νά μὲ ἀνησυχῇ καί προσεπάθουν νά εὕρω τὴν λύσιν τοῦ περικυκλῶντός με μυστηρίου.

— «Μήπως ἐπέπεσαν λησταὶ εἰς τὸ χωριό;» ἐσκεπτόμην. Ἄλλὰ τί νά πάρουν ἀπὸ ἓνα πτωχὸ χωριό, πού ὅλον-ἕλον δὲν ἀπετέλει οὐτ' ἓνα μέτριον σπίτι τῶν Ἀθηνῶν;»

— «Μήπως ἦλθαν Τοῦρκοι;»

Ἄλλὰ, καθὼς ἐγνώριζα ἐκ τῶν ἐφημερίδων, αἱ σχέσεις μας

μετά τῆς ὁμόρου ἐπικρατείας ἦσαν ἐγκάρδιοι ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς.

— «Μήπως θέλουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ ληστεύουν ἐμένα ;»

Ἐπὶ αὐτῆς ἐπέβη ἡ σκέψις αὐτῆς ἣτον ἀδύνατος, πρῶτον μὲν διότι, οὐδὲν τὸ ζηλευτὸν εἶχεν ἢ οἰκονομικὴ μου κατάστασις καὶ δεύτερον δὲν ἀπητεῖτο πρὸς τοῦτο καὶ τόσον μεγάλη πολεμικὴ παρασκευή. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ φόβος ἐκεῖνος ἦτο ἀνεξήγητος. Καὶ τὸ μυστήριον ἀπέμενε μυστήριον.

*
* *

Ἐξαφνα ἠκούσθη μακρινὸς τις πυροβολισμὸς καὶ ὄλοι ἐπάγωσαν κυριολεκτικῶς ἐκ τοῦ τρόμου. Δειλὰ - δειλὰ ἤνοιξαν τὸ πρὸς τὴν ὁδὸν παράθυρον, ἐκένωσαν ἐν ὁμοβροντίᾳ τὰ ὄπλα των εἰς τὸν ἀέρα καὶ κλείοντες μετὰ πατάγου τὰ παραθυρόφυλλα συνεμαζεύθησαν περίτρομοι εἰς τὴν ἀπωτέραν γωνίαν τοῦ δωματίου. Ἀμέσως δὲ εἰς ἀπάντησιν ἠκούσθησαν ἀπὸ ὄλα τὰ σημεῖα τοῦ χωριοῦ πυροβολισμοί.

— Μὰ ἐπὶ τέλους τί τρέχει, κουμπάρε ; ἠρώτησα.

— Ἄχ! κουμπάρε μου, ὀργὴ Θεοῦ ἔπεσε στὸ σπίτι μου καὶ σ' ὄλο τὸ χωριό.

— Τί ἔπαθες; Μὴν ἐσκότωσης κανέναν καὶ σὲ φυλάνε οἱ χωριανοὶ σου ἀπὸ τοὺς χωροφύλακας;

— Μακάρι νάταν αὐτό... Μὰ εἶναι κάτι χειρότερο...

— Μὴν ἐμαλώσατε στὸ χωριὸ καὶ θέλετε νὰ σκοτωθῆτε ἀναμεταξύ σας ;

— Ἀκόμα χειρότερο !

— Μὰ τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ τὸ φοβερὸ πρᾶγμα ;

— Τί εἶναι ;... Μὴν τὰ ῥωτᾶς τί εἶναι. Εἶναι... εἶναι... ἓνα ξωτικό!... ἐπρόφερε γρήγορα - γρήγορα ὁ κουμπάρος μου, κ' ἓνας σπασμὸς συνεκλόνησε τὰ μέλη του μόλις ἐξεστόμισε τὴν λέξιν.

— Ξωτικό!!! μὴ χειρότερα! Καὶ πιστεύετε στὰ ξωτικά σὰν μωρὰ παιδιὰ; Δὲν ντρεπόσατε ;

— Πιστεύομε, λέει ; Τὸ βλέπομε ὀλοφάνερα κάθε βράδυ, κουμπάρε μου! ἐπρόφερε μὲ κλαθμηρὰν φωνήν ὁ δυστυχὴς κουμπάρος μου, ἔτοιμος νὰ ξεσπάσῃ στὰ δάκρυα.

— Ναι! ἐφώνηξαν ἔλοι ἐν χορῶ—δλοφάνερα!

Κι' ἂν δὲν πιστεύῃς, θὰ τὸ ἰδῆς σὲ λίγο καὶ τοῦ λόγου σου, ἂν δὲν φοβάσαι.

— Μά, γιὰ πέτε μου, πῶς εἶναι αὐτὸ τὸ φοβερὸ ζωτικό;

— Νά! σὰν ἓνα γαϊδούρι, καὶ στὸ λαϊμό του ἔχει περασμένον ἓνα πρᾶμιμα... πῶς νὰ τὸ πῶ; ἓνα πρᾶμιμα σὰν ἓνα τουλουπάνι ποὺ κουνιέται πέρα-δῶθε. Κάθε βράδου ἔρχεται στὸν κηπὸ μου καὶ ροκαναίει τὰ λάχανα σὰν γαϊδούρι, κ' οἱ πατησιές του κ' ἐκεῖνες ἀκόμα γαϊδουρίσιες εἶναι.

— Καὶ πῶς δὲν τὸ σκοτίνετε λοιπόν, ἀφ' οὗ ἔχετε τόσα ἔπλα;

... "Ἀκουσε κουμπάρε δὲν ἔκαμες καλὰ καὶ δι' αὐτὸ ἐπιμορήθης...

— Νὰ τὸ σκοτώσουμε; Τί λές, κουμπάρε μου; Μπᾶ σὲ καλὸ σου! Καὶ σκοτίνεται ποτές ὁ ὄξ' ἀπὸ ἴδῳ;

— Νά το!... νά το!... ἐφώνηξεν ἓνας ἀπὸ τοὺς γενναίους αὐ-
τοὺς βλέπων διὰ τινος ὀπῆς τοῦ παραθύρου πρὸς τὸν κηπον.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο ἔλοι ἔμειναν κόκκαλο ἀπὸ τὴν τρομάρα
τους, κ' ὁ ἀναδεξιμὸς μου ἐχώθη κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς κουμπάρ-
ρας μου προβάλλων αὐτὴν ὡς ἀσπίδα κατὰ τοῦ ζωτικοῦ.

Περίεργος νὰ ἴδῳ κ' ἐγὼ τὸ φοβερὸν αὐτὸ τέρας, τὸ ὁποῖον ἐνέ-
σπειρε τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς ὀλόκληρον τὸ χωρίον, ἐπλη-
σίασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ παρατήρησα διὰ τῆς ὀπῆς.

Πράγματι, ένα γαϊδούρι, στωϊκώτατα, μὴ ὑποπτεῦον τὴν φρίκην ποῦ ἐνέπνεεν εἰς τὰ λογικὰ δίποδα, ἔβασκεν εἰς τὸν κήπον καὶ ἐρροκάνιζε τὰ τρυφερὰ λάχανα τοῦ κουμπάρου μου καὶ τὸ εὐθαλὲς τριφύλλιον του. Ἄλλὰ καί τι ἐκρέμετο ἐκ τοῦ λαιμοῦ του, ἀληθῶς περίεργον, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζε πρὸς σημαίαν. Περίεργος γὰρ ἔξακριβώσω τί ἦτο ἐκεῖνο, διηυθύνθη πρὸς τὴν θύραν, ἀλλὰ ὁ κουμπάρος μου ἔτρεξε καὶ μοῦ ἔκλεισε τὴν δίοδον μὲ τὸ μεγαλόσωμον παράστημά του :

—Γιὰ ποῦ, κουμπάρε ;

—Νὰ πιάσω τὸ ζωτικό!..

—Νὰ πιάσης τὸ ζωτικό ; ἐρώτησε μὲ φρίκην σταυροκοπούμενος. Αὐτὸ μόνον δὲν γίνεται. Ὅλα κ' ἔλα, μὰ δὲν σ' ἔχω γιὰ ξεπάτωμα.

—Χριστὸς καὶ Παναγιά ! ἐφώναξε τρομαγμένη καὶ ἡ κουμπάρα μου ἀναπηδήσασα ἀπὸ τὴν θέσιν της καὶ τρέξασα εἰς ἐπικουρίαν τοῦ συζύγου της.

—Ἀκούστε με, τοὺς λέγω· ἐγὼ εἶμαι σαθρατογεννημένος καὶ δὲ μὲ πιάνουν τὰ ζωτικά. Ἐπειτα ἔχω κ' ἓνα μέσο ποῦ τὰ κάνω ἡμέρα σὰν ἀρνάκια.

—Ποιό ; ποιό ; μὲ ἠρώτησαν ὅλοι ἐν χορῷ.

—Τὸ «Θεοτόκε Παρθένε» ἄμα τὸ πῆς τρεῖς φορές, οὔτε ὁ Βελζεβούλ δὲν τολμᾷ νὰ σὲ πλησιάσῃ... Ἀλήθεια, κουμπάρε, δόσε μου δυὸ σπυριά λιθάνι νὰ κρατῶ στὸ χέρι.

—Μετὰ χαρᾶς, κουμπάρε μου. Ἐχω καὶ κερί τοῦ Ἐπιταφίου,

—Μπρὲ τί μοῦ λές ! Κερί τοῦ Ἐπιταφίου ;

Ἄμ' φέρ' το δῶ λοιπόν. Ἐννοια σας, θὰ σᾶς τὸ φέρω ἐδῶ τὸ ζωτικό ἀπ' τ' αὐτιά...

—Ἄ, μᾶ ! Θεὸς φυλάξοι ! Δὲ μᾶς χρειάζεται ! ἐφώναξαν ὅλοι. Καλλίτερα ἄς πάη ἀπὸ κεῖ ποῦ ἦρθε, στὰ μὴ γυρίσματα.

Ἐπειδὴ δὲ ἤθελα νὰ γελάσω λιγάκι μὲ τὸν τρόπον των τοῦς εἶπα :

—Τώρα ποῦ θὰ βγῶ ἔξω, ὅση ὥρα λείπω, σεῖς νὰ κάνετε μετάνοιες ἔμπρὸς στὰ εἰκονίσματα. Κ' ἐξεπόρτισα.

Ὅταν ἔφθασα εἰς τὸν κήπον, ὁ γαῖδαρος ἐξηκολούθει νὰ δόσκει μὲ τὴν ἰδίαν φιλοσοφικὴν στωϊκότητα, ἔφερε δέ, δὲν γνωρίζω πῶς, καὶ μίαν παλαιὰν λινάτσαν περασμένην εἰς τὸν λαιμόν. Τὸν ἔπιασα, τὸν καλό σου, ἀπ' τ' αὐτιά καὶ τὸν ὠδήγησα εἰς τὴν αὐλήν. Ὅταν

ἀνέβηκα στο δωμάτιον κρατῶν τὸ περιδέραιον τοῦ γαιῖδαρου, γῆρα ἄλλους μὲν εἰς τὸ σικωμα τῆς μετάνοιας καὶ ἄλλους στο πέσιμο, καὶ ἐν γένει παριστάνοντας ἓνα ἀστεῖο σύμπλεγμα μὲ τὰ μούτρα κτρισιμένα ἀπὸ τὸν τρόμον.

—Τὸ ξωτικό εἶναι κάτω στήν ἀλλή, τοὺς εἶπα· νά, καὶ ἡ σημαία ποὺ εἶχε στο λαιμό του! Καὶ ἔρριψα ἐμπρός των τὴν λινάτσα.

—Μπᾶ! ἡ παλληολινάτσα ποὺ εἶχα κρεμασμένα στήν πόρτα τοῦ περιβολιοῦ! εἶπεν ἡ κουμπάρα, σὰν τὴν ἐκύτταξε καλά-καλά.

—Καὶ τὸ γαιῖδούρι θάνατι τὸ γαιῖδούρι σας, τοὺς εἶπα.

Καὶ πράγματι· ἔτσι ἦταν. Σὰν κετεδήκαμε στήν ἀλλή, ὁ κουμπάρος μου ὑπὸ τὸ φοβερὸ ξωτικό ἀνεκάλυψε τὸν Μουντζούρη του, ἓνα γηραλέον γαιῖδαρον, τὸν ὁποῖον ἀσπλίγγωνος ἐγκατέλιπεν εἰς τὴν τύχην του, εἰς τὸ πλησίον τοῦ χωριοῦ δάσος, ἀφοῦ κατέστη πλέον ἀνίκανος πρὸς ἐργασίαν. Ὁ γαιῖδαρος ὅμως, συναισθανόμενος καλλίτερα ἀπὸ τὸν λογικόν του κύριον τὰ δικαιώματα ποὺ εἶχεν ἐπὶ μιᾶς γωνίας τοῦ κήπου νά βόσκη, καὶ ἐπὶ μιᾶς γωνίας τοῦ σταύλου νά κραιπάται, ἤρχετο κάθε βράδυ ἐξ ἐνστίκτου εἰς τὸν κήπον καὶ ἐξήσκει κατὰ τὸ ἥμισυ τὰ δικαιώματά του, ἀποφεύγων νά πράξῃ τοῦτο τὴν ἡμέραν διὰ τὸν φόβον τοῦ ροπάλου. Ὅταν δὲ τὴν πρῶτην φορὰν ἐμδῆκε, παρέσυρε καὶ τὴν σχισμένην λινάτσαν, ἡ ὅποια ἐκρέματο εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου, καὶ ἡ ὁποία ἔμεινε στὸν λαιμόν του.

—Ἄκουσε, κουμπάρε, τοῦ εἶπα· δὲν ἔκαμες διόλου καλά, καὶ δι' αὐτὸ ἐτιμωρήθης καὶ σὺ καὶ μαζί σου ὅλο τὸ χωριό. Ὁ Μουντζούρης σὲ ἐδούλειψε τόσα χρόνια κ' ἔτρωγε, ὁ φουκαρὰς, πολὺ ξύλο καὶ λίγο σανί. Κι' ὅταν ἐγέρασε κ' ἔπρεπε νά πάρῃ τὴ σύνταξί του, τὸν ἄφησες νά ψοφήσῃ τῆς πείνας στο λόγγο, ἀντὶ νά τὸν κρατήσῃς στο σπίτι σου ἕως νάλλθῃ ἡ ὥρα καὶ τινάξῃ μόνος του τὰ πέταλα. Λοιπὸν ὅτι παρέλειψες τότε, νά τὸ κάμῃς τώρα.

Κ' ἔτσι κ' ἔγινεν. Ὁ Μουντζούρης, ξεσαμάρωτος, ἐπέρασεν εὐχάριστα τὰ τελευταῖά του χρόνια, ὡς ἴαί ἡμίονοι τοῦ Παρθενῶνος.

3. ΣΤΑ ΜΙΚΡΟΠΟΥΛΙΑ

(Τὸ ἀμάρτημά μου)

Ἦμην μικρὸ παιδί, ὅταν ἔπιανα μικροπούλια στὸ νησί τῆς Πριγκήπου. Εἶχα ἐκλέξει μιὰ ὠραία κατωφέρεια «στὸ δάσος τοῦ Χριστοῦ», ποῦ βλέπει ὀλίγο πρὸς τὸ Διάσκελο καὶ περισσότερο πρὸς τὴν «Γλῶσσα». Ἀναφέρω τίς τοποθεσίες μὲ τὴν κυριολεξίαν των.

Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ βουνοῦ ἔχει ὑψηλὰ στὴν κορυφή πυκνὰ τὰ πευκά του, ἀλλὰ πρὸς τὸ κάτω εἶναι ἡ ράχης του γυμνή, σκεπασμένη μόνον μὲ χαμόκλαδα. Καὶ στὴν ἀπέναντι πλευρά, ἀριστερᾶ ὀλίγον, ἀρχίζει νὰ ὑψώνεται τὸ μεγαλύτερο βουνό, ποῦ ἀγιάζει τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κουδουνᾶ.

Τὶ ὠραῖος εἶναι ὁ δρίζων ὀλάνοικτος, ποῦ χύνεται εἰς τὸν κατήφορο καὶ εἰς τὴν θάλασσα τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀπ' ἐδῶ, καὶ εἰς τὴν θάλασσα τῆς «Γλῶσσας» ἀπ' ἐκεῖ. Χαμηλὴ καὶ εὐμορφὴ χερσόνησος ἢ «Γλῶσσα» μὲ μερικά ἀμπέλια καὶ χωράφια εἰς τὴν πλάτη, ρίπτεται στὴν θάλασσα τοῦ Νότου. Εἶναι μοναδικὴ ἢ θέσις. Ὅποιος ἔτυχε νὰ κυνηγήσῃ μικροπούλια καὶ νὰ μάθῃ ποῦ καὶ πῶς στήγουν τίς ἰξόδεργες, θὰ ὁμολογήσῃ, πῶς τὸ μέρος τοῦτο ἐκπληροῖ ὅλους τοὺς ὄρους τῆς στρατηγικῆς.

Ἐστήναμεν ἰξόδεργες πρωτὶ-πρωτῶ. Ἐπροτιμῶμεν τὰ χαμόδενδρα καὶ τοὺς ὑψηλοτέρους κλώνους των. Ἐστήναμεν ὅμως καὶ εἰς τὰ πυκνὰ χαμόκλαδα διὰ τὰ πουλιά, ποῦ ἀρέσκονται στὰ χαμηλά. Ὀλόγυρα καὶ σκορπιστὰ εἶχαμε κλουδιά μὲ σπίνους, καρδερίνες, σκαθιά, φλώρια, ἀλλὰ πρὸ παντὸς σκαθιά. Ἡ γλυκυτάτη αὐρα τοῦ βουνοῦ μόλις ἔπνεε καὶ τὸ ἄρωμα, ποῦ ἔχυναν τὰ πευκα, οἱ βᾶτοι καὶ τὰ μυρωμένα τὰ φλησκούνια μᾶς ἐμεθοῦσαν. Ὀλόγυρά μας ἄφινε παντοτεινὰ ζιζίνισμα ὁ τιζιζικας, καὶ χίλιες πεταλοῦδες ἐπετοῦσαν γύρω ἐκεῖ, ὕπου ἢ μέλισσα, πλέον τεχνίτρα, ἐρροφούσε μέλι. Μυστικὴ ἄρμονία τῆς φύσεως, ποῦ ἐκφράζον παράξενοι τόνοι μυστικοί. Εἶσθε σεῖς τὰ ψιθυρίσματα τῶν φύλλων, οἱ φωνῆς τῶν πουλιῶν, οἱ βῆμοι τῶν ἐντόμων, τὸ ζιζίνισμα καὶ σύ, ἡ

ἄβριστος εὐωδία τοῦ δάσους, ποῦ πρῶτοι ἐκτίσατε βωμὸν λα-
τρείας μέσα στὴν ψυχὴν μου!

Ἐξαφνα ἓνα κοπάδι περᾶ.

—Ταίου, ταίου! ταίου, ταίου!

Εἰς προσοχὴ! Τὰ πουλιὰ τῶν κλουδιῶν προσκλῶν τοὺς συν-
τρόφους των. Τὸ κοπάδι ἀνακόπτει τὸν ὀρμητικὸν τοῦ δρόμον.

Διαγράφει στὸν ἀέρα ἓνα γῦρο μικρὸ καὶ ἀποτόμως πίπτει
στὰ χαμόδενδρα. ὦ, τῆς χαρᾶς μας τότε! Ἡ καρδιὰ χτυπᾷ, τὰ
μάτια μας παρακολουθοῦν μὲ ἀκρίβεια κάθε κλῶνο, κάθε πουλι
καὶ κάθε ἰξόδεργα. Παρακολουθοῦν πόσα ἐκάθησαν στὶς ἰξόδερ-
γες καὶ πόσα ἐπιάσθησαν.

Ὅταν τὸ κοπάδι ἔφευγεν, ἀφῆκε πολλοὺς συντρόφους του πια-
σμένους, νὰ ἀνοίγουν τὰ πτερὰ καὶ κτυποῦν ματαίως στὸν ἀέρα.
Ἐπιάσθησαν.

*
* *

Εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐκκλησιαζόμεν ἄκτικὰ
κάθε Κυριακὴ. Τὸ ἀκρογιάλι του, χυμένο εἰς τὸν κόλπον, ἔχει
ἤσυχια νερά, ποῦ μόλις ρυιζοδόνονται καὶ εἶναι γεμάτα ἀπὸ κοχλί-
δια καὶ καθαρῶτατα χαλίικια, τῆς τρέλας μου παιγνίδια. ὦ, τὰ
ἀξέχαστά μου χρόνια! Ἡξευρα νὰ ρίπτω τότε τὸ πλατὺ πετράδι εἰς
τὴν ράχιν τῆς θαλάσσης, ποῦ νὰ βουτᾷ καὶ νὰ πηδᾷ πέντε ἕξ
φορὲς ἔω; νὰ βυθίσῃ.

Ὁ ἡγούμενος ἦτο γηραλέος, λιγνὸς καὶ ἀπιστέβαστος κληρικός,
ποῦ κάθε Κυριακὴ διώριζε ἐμὲ νὰ λέγω τὸν Ἀπόστολο. Ἡ προτίμη-
σις αὕτη περισσότερο μὲ ἐγαργάλιζε νὰ ἀγαπῶ τὸ μοναστήρι.

Τὸν δεκαπενταύγουστο ἔπρεπε νὰ μεταλάβω, ἔπρεπε νὰ ἐξο-
μολογηθῶ. Ἐπῆγα Σάββατο ἑσπέρας στὸν Ἑσπερινὸ καὶ εἰς τὸ
τέλος κατ' εὐθείαν στὸν πνευματικόν.

Δὲν ἐκπτάλαδες, ἀν ἔκαμες κανὲν ἀμάρτημα, παιδί μου;

—Δὲν ἐνθυμοῦμαι, γέροντα.

—Ἀγαπᾷς τὸν πατέρα σου, τὴν μητέρα σου, τ' ἀδελφία σου;

—Ὅλους τοὺς ἀγαπῶ.

—Καὶ ἀκούεις ὅτι σοῦ λέγουν;

—Ναί! ἀπήντησα μὲ κάποια δυσκολία.

—Ἄλλη ἀμαρτία δὲν ἔκαμες, παιδί μου;

—Δὲν ἤξεύρω, γέροντα.

—Πῶς! ἐγὼ ἠξέυρω μιά, πού ἔκαμες.

Ἔγινα κατακόκκινος. Τὸ μικρὸ τραπέζι, πού ἦτο ἐμπρός μου μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ Εὐαγγέλιο, ἐστροφογύριζε στὰ μάτια μου. Ἡ καρδιά μου ἐκτύπα δυνατά, ὡσάν τοῦ πουλιοῦ, πού πιάνεται στὰ ἰξόβεργα.

Ὁ πνευματικὸς μὲ αὐστηρὸν ὕφος ἐξηκολούθησε :

—Ἐρχεσαι συχνὰ στὸ ἀπέναντι βουνοῦ καὶ πιάνεις μικροπούλια :

—Πότε καὶ πότε ἔρχομαι, γέροντα.

—Σὲ εἶδα τρεῖς-τέσσερες φορές νὰ στήνης ἰξόβεργες καὶ νὰ πιάνης τὰ πουλιά τοῦ Ἁγίου-Νικόλα.

—Ποιὰ εἶναι τὰ πουλιά τοῦ Ἁγίου-Νικόλα, γέροντα :

—Αὐτὰ πού ἔρχονται νὰ βοσκήσουν στὸ βουνοῦ τοῦ μοναστηριοῦ. Ὁ ἅγιος ἐπίτηδες τὰ στέλνει νὰ καθαρίσουν τὰ δένδρα τοῦ βουνοῦ ἀπὸ τίς κάμπιες, ἀπὸ τὰ σκουλήκια καὶ ἀπὸ τὰ ἔντομα πού βλάπτουν. Καὶ τὰ καημένα τὰ πουλάκια ἔρχονται, μᾶς κελαῖδουν, μᾶς δουλεύουν καὶ εὐρίσκονται ὡσάν ἐσὲ κακὰ παιδιὰ νὰ τὰ σκοτόνουν!

—Νὰ τὰ σκοτόνουν!... ..

Ἡ λέξις ἐκτύπησε πολὺ ἄσχημα στὸ αὐτί μου. Ἐδάκρυσα ἀμέσως καὶ μὲ παράπονο εἶπα :

—Δὲν τῶξευρα, γέροντά μου. Συγχώρησέ με!

—Δὲν τῶξευρες; Καὶ δὲν σοῦ τὸ εἶπε στὸν ὕπνο σου καμμιά φορά ὁ Ἁγίου-Νικόλας;

Ἐκαμα σημεῖον ἀρνήσεως.

Τότε ἐκ μέρους τοῦ σὲ συγχωρῶ. Τὸ κλάμμα σου εἶναι καλὴ μετάνοια. Ἐχεις τὴν ἄδεια νὰ μεταλάβῃς.

Καὶ ὁ πνευματικὸς, σκεπάσας τὸ κεφάλι μου μὲ τὸ πετραχήλι του, ἐδιάβασε τὴν εὐχὴ τῆς συγχωρήσεως νὰ μεταλάβῶ.

* * *

Ἐπέρασαν χρόνια πολλὰ καί, ἀντὶ στὸ ὄνειρό μου, ἕνας ἄλλος ἅγιος μοῦ τὸ εἶπε στὸ ζῦπνο μου.

Ἦμην εἰς τὴν Γερμανία εἰς ἐκδρομὴν στὸ Τάραντ, δεκατέσσερα χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Δρέσδης. Τρεῖς δασωμένοι λόφοι τριγυρίζουν τὸ Τάραντ καὶ ἐνόησαν εἰς κοινὴ κορυφή, πού ὑπάρχουν τὰ ἐρείπια ἐνὸς παλαιοῦ μεσαιωνικοῦ μεγάρου. Τὸ δάσος αὐτὸ δὲν ὁμοίαζε τὰ ἄλλα γερμανικὰ δάση.

Σὰν νὰ ἦσαν τὰ δένδρα του ὅμοια κατὰ γραμμὴ. Σὰν νὰ εἶχαν ὁμοιότητα στὰ φύλλα, στὸν κορμόν, στὸ ἄνθος. Ἄσπρες πλάκες εἰς καθένα κ' ἔγραφαν λατινικὰ τὸ ὄνομα τοῦ δένδρου καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἐνόησα, ὅτι τὸ δάσος θὰ ἀνῆκε εἰς τὸ δασονομικὸ σχολεῖο.

Πράγματι. Ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ δάσους γηραλέος καθηγητῆς μὲ ἓνα μεγάλο γυριστὸ μπαστοῦνι, κάτασπρα ντυμένος καὶ κατακόκκινος, ὦμ λει εἰς ἀρκετοὺς μαθητάς, ποὺ τὸν ἠκολούθουν. Ἐπλησίασα τότε καὶ ἐγὼ νὰ ἀκούσω τὴν διδασκαλίαν.

Ὁ καθηγητῆς ὠμίλει περὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ δάσους καὶ βροχῆς καὶ ἔλεγε :

Γνωρίζετε, φίλοι μου, ὅτι στὸν ἀέρα ὑπάρχει νερὸ εἰς κατάστασιν ποὺ ὀνομάζομεν ὑδρατμόν. Ὁ ὑδρατμὸς εἶναι σπουδαῖος παράγων διὰ τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου. Διότι, ὅσον εἶναι περισσότερος, τόσο ἀπορροφᾷ περισσότερες ἡλιακὰς ἀκτῖνες καὶ ἀφίνει τὴν χώρα πλεόν δροσερά. Παράδειγμα εἶναι οἱ παραθαλάσσιοι τόποι. Καὶ ἀντιθέτως: Ὅσον ὀλίγος εἶναι ὁ ὑδρατμὸς τῆς ἀτμοσφαιράς, τόσο περισσότερες περνοῦν ἡλιακὰς ἀκτῖνες καὶ ξηραίνουσι τὸν ἀέρα καὶ φλογίζουσι τὸν τόπον. Εἰς κάθε χώρα ἡ ὑγρασία τοῦ ἀέρος ρυθμίζει τὴν θερμοκρασίαν της.

Φαντασθῆτε ὁμῶς τί θὰ γίνῃ, ὅταν ὁ ἀῆρ εἶναι ὑγρὸς καὶ ἡ θερμοκρασία πέσῃ ἀποτόμως. Τότε ἔρχεται βροχὴ. Καὶ ἔχομεν τοιοῦτοτρόπως τὸ πρῶτόν μας ἀξίωμα: Ὅσοι τόποι ἔχουν ὑγρὸν ἀέρα, ἐκεῖνοι εἶναι δροσεροὶ καὶ ἔχουν εὐκολὰ βροχάς. Ἀλλὰ, φίλοι, ποῖοι τόποι ἔχουν ὑγρὸν ἀέρα; Ἀπαντᾷ ἡ Φυσικὴ: Ὅσοι εἶναι δασωμένοι. Διότι τὰ δάση ἐμποδίζουν τὰ νερὰ τῶν βροχῶν γρήγορα νὰ τρέξουν, καὶ συγχρόνως μὲ τὰ φυλλώματα, ποὺ σκεπάζουσι τὴν γῆν, συγκρατοῦν νερὰ περισσότερα. Τὰ νερὰ αὐτὰ θὰ γίνουσι ὑδρατμοί. Ἐν ᾧ, ἂν ἡ χώρα εἶναι ἄδενδρος καὶ φαλακρά, τότε βρέχει σπάνια καὶ ἂν βρέξῃ τὰ νερὰ κατακυλοῦν ἀμέσως, ποὺ σχηματίζουν ποταμοὺς προσωρινοὺς παρασύροντας καὶ καταστρέφοντας τὴν χώρα. Ἡ βροχὴ γίνεται θύελλα, ὅπως εἰς τὰς Ἄλπεις τῆς Προβηγκίας! Ἔτσι ἔχετε καὶ δεῦτερο ἀξίωμα: Ὅτι, διὰ νὰ συγκρατηθῇ εἰς ἓνα τόπον ἡ ὑγρασία τῆς βροχῆς, πρέπει νὰ ὑπάρχουν δάση.

Ἀλλὰ πότε ἔρχονται βροχαί; Ἡ φυσικὴ πάλιν ἀπαντᾷ, ὅτι βροχάς φέρουν τὰ δάση. Αἱ ρίζαι τῶν δένδρων ἀπορροφοῦν ἀκατάπαυστο νερὸ ἀπὸ τῆς γῆς τὰ βάθη καὶ τὰ φύλλα των, ὅταν μάλιστα εἶναι βελονόφυλλα, χύνουσι ἀκατάπαυστα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ὑγρασίαν μεγάλην. Δι' αὐτὸ τὸ δάσος περικλείει ὑδρατμοὺς καὶ ἔχει

ὕγρὸν ἀέρα. Ἐχετε λοιπὸν τρίτον ἀξίωμα: Ὅτι τὰ δάση φέρουν μόνον τὴν ὑγρασία καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι δὲν ἀφίνουν αὐτὴν νὰ ἐξατμισθῇ γρήγορα ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Ἐνθυμεῖσθε τί εἶπα διὰ τὰς θυέλλας, ποῦ γίνονται εἰς κάθε φαλακρὰ χώρα. Ἐκεῖ φλογίζει ὁ ἥλιος, διψᾷ ἡ γυμνὴ γῆ, ἡ ἀναβροχιά καίει τὰ σπαρτὰ καὶ δὲν ὑπάρχουν σύννεφα. Μόλις σχηματισθοῦν ὀλίγα, σκορπίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Συχνὰ πίπτει χάλαζα. Παράδειγμα ἡ Ἑλβετία. Τὸ δάσος ἀφαιρεῖ ἠλεκτρισμὸν ἀπὸ τὰ νέφη, διαίρει αὐτὰ εἰς ομάδας μικράς, ἀντιτάσσει μηχανικῶς πρόσκρουμα καὶ ἐκτρέπει τὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τὰς θυέλλας.

Δι' αὐτὸ λατρεύετε τὰ δάση.

Τὸ δάσος, ἐξηκολούθησε ὁ καθηγητὴς, εἶναι τροφοδότης εἰς κάθε χώρα καὶ αἱ κυβερνήσεις ὅφε λουν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ταμείου των νὰ τὸ περιποιούνται. Ἀφίνω τώρα τὰ ξύλα, τὰ ζῆα, τὴν ὑγείαν καὶ ὅσα ἄλλα ἀνεκτίμητα προϊόντα μᾶς παρέχουν τὰ δάση.

Ὡ! εἶπεν ὁ καθηγητὴς. Ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ πρέπει νὰ γνωρίσωμεν αὐτοὺς τοὺς εὐεργέτας μας καὶ νὰ λατρεύωμεν τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα, τὰ δάση. Νὰ καμαρόνουμε τὸ κλωνί ὅταν φυλλώνεται καὶ ὅταν ἀνθίζει. Καὶ νὰ περιποιούμεθα τὰ μικρὰ πουλιὰ, ποῦ ἔστειλε ὁ Θεὸς δι' αὐτὰ νὰ τὰ καθαρίζουν καὶ νὰ τὰ στολίζουν. Ὡσὸν νὰ ἀπέδλεπεν εἰς τὴν ἀχαριστία τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τί ἀχαριστία! Ἄ! εἶπεν. Ἐταξίδευσεν ἐπερσεὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶναι ἓνα χαριτωμένο νησί, ἡ Πρίγκηπος. Τί φαντάζεσθε ὅτι ἤσθάνθη, ὅταν εἶδα ἓνα πωλητὴ εἰς τὴν ἀποβάθρα τοῦ νησιοῦ νὰ πωλῇ κατὰ δεσμίδας μικροπούλια; Τὰ ἐπωλοῦσε σκοτωμένα ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἀστυνομίαν. Ἐξωργισμένος τότε ἐρώτησεν κάποιον:

— Ποῦ τὰ ἐσκότωσαν τὰ καημένα;

Καὶ ἐκεῖνος μὲ ἀπάθεια μεγάλη μὲ ἀπήντησε:

— Τὰ πικασαν μὲ ἰξόθεργα εἰς τὸ βουνό.

— Ὡ, τοὺς κακούργους! ἐξεστόμισε....

Ἡ λέξις κακούργος μοῦ ἐπροξένησεν ἰδιαιτέρα αἴσθησι.

Ἐν ᾧ ἤκουα μὲ τόση εὐχαρίστησι τὸν καθηγητὴ, αἴφνης ἀπεσβολώθη. Ἡ παιδικὴ μου ἀμαρτία ἤλθε πρόσφατος ἐμπρὸς μου. Ἀπὸ τὸ δάσος τοῦ Τάραντ ὁ νοῦς μου ἐταξίδευσεν εἰς χρόνια παλαιά, ποῦ ἐπιανα πουλιὰ στὸ δάσος τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ὁ γέρο-πνευματικὸς ἤλθεν ἐμπρὸς μου.

— Ἐσπευσα νὰ φύγω ἀπὸ τὸ νησί ἐκεῖνο, εἶπεν ὁ καθηγητῆς, ὅπου οἱ ἄνθρωποι μὲ τέτοια ἀπάθεια σκοτόνουν τοὺς εὐεργέτας των.

* * *

Δὲν ἐτόλμησα πλέον νὰ παρακολουθήσω τοῦ καθηγητοῦ τὴ συνοδία. Ἐμείνα βυθισμένος εἰς σκέψεις. Ἀπὸ μακρὰ ἔδλεπα μόνον, ὅτι ὁ καθηγητῆς συνήλθεν ἀπὸ τὸν θυμὸν του καὶ ἐξηκολούθει τὸ μάθημα. Ἄλλ' εἰς ἐμὲ ἀντήχουν ἀκόμη κατάκαρδα αἱ λέξεις του :

— ὦ τοὺς κακούργους!

Ἐκλαψα τότε καὶ μεγάλως ἀκόμη μιὰ φορὰ δι' ἐκεῖνο τὸ ἀμάρτημα. Μὰ τώρα πλέον μὲ βαθεῖα γῶσι· τί κακὸ εἶχα κάμει. Καὶ ἐνθυμήθην τὴν κατωφέρειαν τοῦ βουνοῦ μὲ τὰ χαμόδενδρά της, ἐνθυμήθην τὴν «Γλῶσσα», ἐνθυμήθην καὶ τὰ ἰξόβεργά μου. Τὸ ἀκρογιάλι τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ ἡ ἐξομολόγησίς μου ἐκεῖνη ἐστάθη ζωηρὰ καὶ συγκινητικὴ στὴν φαντασία μου. Σὰν νὰ ἦτο ἐκεῖνη ἡ ὥρα, πού ὁ γέροντας πνευματικὸς μὲ τὸν Σταυρὸ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον μου εἶπεν :

— Ἐγὼ ἠξεύρω τὴν ἁμαρτία ποῦκαμες ... δὲν σὲ τὸ εἶπε στὸν ὕπνῳ σου καμμιά φορὰ ὁ Ἀϊ-Νικόλας :

— Μὲ τὸ εἶπε βέβαια. Ἄλλ' ἔπειτα ἀπὸ τόσα τόσα χρόνια!

ΣΤ. ΓΡΑΝΙΤΣΑ

4. Ο ΚΟΣΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεύουν, πῶς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα πουλιά. Ἄλλοίμονον, ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφας. Ὁ λόγγος θὰ ἦταν ἓνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Ἀρώματα ἄλλο τίποτε. Ὑπάρχουν μάλιστα μερικά, ὡς λ.χ. ἡ τριγκλιτάρια (δρυοκολάπτης) ὁ τσαλαπετεινὸς (ἔποψ) καὶ ὁ συκοφαγᾶς, πού εἶναι σὰν πολύχρωμοι ἐφημερίδες. Ἄν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ εὐχεσθε νὰ μὴν εἰσθε ἐκεῖ. Ὅτι κωμικὸν ἠμποροῦσε νὰ φτιάσῃ εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρύγγια των. Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῇ ὁ σκέτος-κόσσυφας, ἀστηρὸς, σοβαρὸς, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινον ράμφος του, ὡς νὰ κρατῇ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του δὲν ἔχει οὔτε τὴν μαυρίλα τῶν φτερῶν του, οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του. Ἀντι-

στροφήσ ἀπὸ ὅτι ἔκαμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, γιὰ ἀνθρώπινα πλάσματα ὁ Θεός, ὅσην εὐμορφιὰν εἶχε νὰ δώσῃ εἰς στιλπνότητα, φωνὴν καὶ σουλούπι, τὴν ἐχάρισε μονοπωλιακῶς εἰς τὸν ἀρσενικὸν κόσσυφον.

Ὅτι εἶναι ἡ μυγδαλιὰ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν φτερωτόν. Τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετίσῃ τὴν Ἄνοιξιν ἕνα δυὸ μῆνες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκον καὶ τὰ ῥῶδι. Πρωτολαλεῖ, πρωτοξευγαρόνεται, πρωτοφωλιάζει, τὸ λάλημά του εἶναι ὀλόκληρο καφεαμάν. Κανένα πουλί δὲν ἔχει τόσον ἀνατολικὸν μοτίβο. Νὰ τὸν ἔχῃ ἐπηρεάσει ἀχθαχικὸν Ἑλληνικὸν τραγοῦδι :

Ὅλοι οἱ νατουραλισταὶ τὸν δέχονται ὡς ἀνυποφόρως μῦμον. Ὅτι τραγοῦδι ἀκούσῃ προσπαθεῖ νὰ τὸ μάθῃ, φθάνει δὲν φθάνει τὸ λαροῦγι του.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὅποιον δὲν παύει τὸ τραγοῦδι, βρίσκει καιρὸν νὰ κρίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς φιλοδουλειᾶς, ποῦ εἶναι ἡ φωλιά του ; Ποτέ, ποτέ δὲν μπορεῖ νὰ πιστεύσῃ κανεὶς, ὅτι ἕνα ράμφος εἶναι δυνατὸν νὰ λεπτολογήσῃ τὸ καταστρόγγυλο ἐκεῖνο πῆλιγο τάσι, τὸ καλοδεμένο ἀπέξω, μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένο ἐπάνω μὲ χαλικιάκια, τὸ γαλακτωμένο μέσα ἀπὸ καθαρὸ χῶμα καὶ στρωμένο μὲ φρύγανα, χνούδια, ἀφροὺς σαμαχιῶν καὶ φτερῶν. Τί περίεργον φαινόμενον ἡ τέχνη, ποῦ ἔχουν οἱ φωλιᾶς τῶν περισσοτέρων ἰδικῶν πτηνῶν ! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικήν τους κρεμαστή ἀπὸ ἕνα κλωνάρι σάν κούνια, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολαῖς) ἐνόνοι ἐνόδος κλαδισὺ δύο κατεδαστὰ φύλλα καὶ τὰ ράθει κάτω-κάτω, κατὰ τρόπον, ποῦ θὰ ἐζήλευε καὶ χέρι γυμνασμένο στὸ βελόνι. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιὰ ὅτι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους :

«Ὅδὲν εἶδος παιδείας ἀτιμάζουσι».

Τραγοιδιστὰὶ θαυμάσιοι, τεχνίται φῖνοι, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακα, μεγαλόψυχα πάντοτε καλόκαρδα.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποῦ κἀνει αὐτὸς ὁ τότε λοχαγὸς Μανωλίδης εἰς τὸν μακαρίτην Μαρούδην, γράψαντα ἀρκετὰ πράγματα γιὰ τὰ πουλιὰ.

Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενίσσιον ἕνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον Κόσσυφον ἐν κλωδίῳ. Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ πα-

ρακάλεσε καθ' ὁδὸν νὰ ἀγοράσω μικρὸν τι πτηνόν, τὸ ὅποσον ἀκόμη ἦτο ἄνευ πτερῶν. Ἐνεκα δὲ τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδίου καὶ διότι ἐλυπήθη τὸ ἀτυχῆς αὐτὸ πτηνόν, τὸ ἠγόρασα. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχον πού νὰ τὸ βάλω τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὅποσον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῶ δὲ περιέμενον νὰ ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ἔταν θέτωσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἕτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι οὗτος τοῦναντίον ἠὺχαριστίθη, ἐπλησίασε τὸ μικρὸν, τὸ ἐθώπευε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἦτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτων μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρὸν ὄρφανόν, τὸ ὅποσον τὰ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπέινα. Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὗ τὸ μικρὸν πτηνόν ἤρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. Ἄφ' οὗ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα, ὅτι ἦτο ἀηδὼν, ἢ ὅποια ἔζησεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θεοῦ πατρὸς τῆς ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἣδον δὲ ἀμφότερα ὡς ἐὰν ἀπετέλουσαν μουσικὴν συμφωνίαν».

Ἄφ' οὗ τὰ μικρά του φτερώσουν καὶ τὰ ἀπογυμνάσῃ στὸ πέταγμα, λέγουν, ὅτι τὰ γυμνάζει μιὰ-δυὸ ἐβδομάδες-ἀρχίζει νὰ κλάσσανα, τουτέστι μπαίνει στοὺς δευτέρους ἔρωτάς του, οἱ ὅποιοι τελειοῦν Ἰούνιον, Ἰούλιον. Τότε πλέον γίνεται ἡ πληγὴ τοῦ κήπου καὶ τοῦ ἀμπελιοῦ. Οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ ἀκανθώδους ζητήματος, τὸ ὅποσον λέγεται «ὠφέλιμα καὶ ἐπιβλαβῆ πτηνά», ἰσχυρίζονται, ὅτι πρόκειται περὶ δικίας ἀποζημιώσεως. Διότι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα παστρεύουν τὴν γῆν ἀπὸ ἔντομα, τὰ ὅποια λόγῳ τῆς σκληρότητος τοῦ ράμφους του μόνον αὐτὸς δύναται νὰ συγυρίσῃ. Ἄλλ' οἱ γεωργοί, οἱ ὅποιοι δὲν γνωρίζουν πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὴν γεωργικὴν ἐντομολογίαν, δὲν βλέπουν κατὰ τί τοὺς ὠφελεῖ αὐτὴ ἢ συνδρομὴ τὴν ὁποίαν τοὺς δίδει, προσστατεύων τὰ σῦκα καὶ τὰ σταφύλια ἀπὸ τὰ ἔντομα γιὰ νὰ τὰ καταπιῇ ὁ ἴδιος.

Διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ἔρχεται χρονιά, πού ὁ περιπαθῆς αὐτὸς ἀσκητής, μαζί με τὸν ἄλλον ἐκείνον σατανᾶν, ὁ ὅποιος λέγεται συκοφαγᾶς, ἀφίνει στὰ ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους μόνον συκόφλουδες καὶ τσάμπουρα. Ἀλλὰ καὶ τότε εἶναι χαρὰ Θεοῦ ὡς θέαμα. Ἐνῶ ἐκείνη ἢ ἀθλία κίσσα καὶ τὰ ἄλλα σταφυλοχαρῆ πουλιά φαίνογται ὡς νὰ βγήκαν ἀπὸ τὸ πατητήρι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος ἀξι-

οπρεπής κύριος, τσελεπής, μαυρογουαλίζων σάν άτσάλι και με την κεχριμπαρένια πίπα του κατακθάβαρη. "Όλα κι' όλα, άλλ' έννοει νά πάρη τὸ μπάνιο του κάθε μέρα...

ΣΤ. ΓΡΑΝΙΤΣΑ

5. Η ΚΥΡΙΑΡΙΝΑ

"Έχει και ὁ λόγγος μίαν βασίλισσαν. "Ονομάζεται Κυριαρίνα, και είναι περίπου ὁμοία με την τρυγόναν. "Η ἱστορία της, ἡ ὁποία είναι τραγική, ὅπως ὅλων τῶν ἐκπτώτων Μεγαλειότητων, λέγει, ὅτι εἶχε δύο μεγαλύτερας ἀδελφάς. "Η μία ἐλέγετο Μήλω και ἡ ἄλλη Ρόϊδω. "Ήσαν και αἱ δύο εὐμορφαι, ὡς μαρτυροῦν και τὰ ὀνόματά τῶν, άλλ' ἡ Κυριαρίνα, ἡ ὁποία ὠνομάζετο τότε Χρυσοφεγγαράτη, ἦτο ἠλιογέννητη, κατὰ τὴν παράδοσιν. Κάθε πρωῖ αἱ ἀδελφαί της ἐλουζόντο, ἐστολίζοντο, και ἐρωτοῦσαν τὸν "Ήλιον:

"Ήλιε μ', "Ήλιε μ'
και Κύρη μου,
ἀπ' τὴ Μήλω και ἀπ' τὴ Ρόϊδω
ποιά ναι ὠμορφότερη;
"Ο ἠλιος ἀπαντοῦσε:
Εἶν' κ' ἡ Μήλω
εἶν' κ' ἡ Ρόϊδω·
σάν τὴ Χρυσοφεγγαράτη
ἄλλη μιὰ δὲν εἶναι.

"Η ἀπάντησις αὐτή, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον καθημερινῶς ἀπὸ τὸν "Ήλιον, ἐπόμενον ἦτο νά καλλιεργήσῃ τὴν ζήλειαν. Καὶ ἕνα πρωῖ ἡ ζήλεια εἶχε τραγικὴν τὴν ἐκδήλωσιν. "Ἐν ᾧ αἱ τρεῖς ἀδελφαί εὐρίσκοντο εἰς τὸν λόγγον μαζεύουσαι ξύλα ἔσπρωξαν τὴν Χρυσοφεγγαράτην εἰς ἕνα γκρεμόν, ὅπου ἔπρεπε νά γίνῃ κομμάτια. Τὸ ἄλλο πρωῖ ἠρώτησαν πάλιν τὸν "Ήλιον, άλλ' ἔκενος ἔδωκε τὴν ἰδίαν ἀπάντησιν. "Η ἐκπληξίς τῶν ὅμως δὲν διήρκεσε πολὺ. "Η φήμη διελάλει, ὅτι ἕνα Βασιλόπουλο, ὅπως ἐκνηγοῦσεν εἰς τὸν λόγγον, συνήντησε μίαν πεντάμορφην και τὴν ἔκαμε γυναῖκά του. Αἱ ἀδελφαί της ἔπεσαν νά πεθάνουν. "Ἐπὶ τέλους μετεμορφώθησαν εἰς ἐπαίτιδας, εἰσῆλθον εἰς τὰ "Ανάκτορα και ἐφόνευσαν τὴν ἀδελ-

φήν των, εἰς ὥραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπουσίαζεν ὁ Βασιλεὺς. Εἰς τὸν τάφρον τῆς Χρυσοφεγγαράτης ἐφύτρωσε μία κυδωνιά, ἣ ὁποία ἔκαμε μόνον ἓνα κυδῶνι. Ἀπὸ τὸ κυδῶνι ἐκεῖνο, ὅταν τὸ ἔσχισεν ὁ περιβολάρης, ἐπήδησεν ἡ Κυριαρίνα πουλί πλέον, ἀλλὰ φέρον ὅλα τὰ σημεῖα τῆς μεγαλειότητος καὶ τῆς εὐμορφίας. Ἐκάθισεν εἰς ἀντικρυνὸν δένδρον καὶ ἐτραγοῦδησε :

Περιβολᾶ, περιβολᾶ,
σῦρε νὰ πῆς τοῦ Βασιλιᾶ
νὰ λυῆ, νὰ δένη τὸ παιδί,
νὰ τὸ ποτίζη γάλα.

Κι' ἂν δὲν τοῦ πῆς, περιβολᾶ,
νὰ ξεραθῇ τ' ἀμπέλι
καὶ τὸ κλαρὶ, ποὺ στέκομαι
νὰ ξεραθῇ νὰ πέση.

Ὁ περιβολάρης δὲν ἔδωκε προσοχὴν καὶ τὴν ἐπομένην εἶδε τὸ ἀμπέλι του ξηρόν. Ἐκτοτε ἡ Κυριαρίνα γυρίζει στὰ ἀμπέλια καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἀμπελοουργοὺς νὰ διαβιβάσουν εἰς τὸν ἄνδρα τῆς τὴν παράκλησίν τῆς διὰ τὸ ὄρφανὸ παιδί τῆς. Τὸ λάλημά τῆς εἶναι τόσο πένθιμον, ὥστε «φέρει τὸν χειμῶνα».

Γενικῶς, ἅμα ἀκούωμεν Κυριαρίναν, ἀναμένομεν νὰ χειμᾶση δυνατὰ. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, ποὺ ἡ παράδοσις ἐτυρανοῦσε τὸν κόσμον, οἱ ἀμπελοουργοὶ ἐτρόμαζαν τὴν ἐμφάνισιν τῆς Κυριαρίνας στ' ἀμπέλια των. Ἄμα ἤρχιζε νὰ λαλή, ἐπειδὴ ἐπίστευον, ὅτι ἀπηυθύνετο εἰς αὐτοὺς, ἀπήντων ἐπανειλημμένως: «ὄριστε τὸ χρυσὸ πουλί».

Ἄλλ' ἡ παράδοσις τῆς Κυριαρίνας ἐγήρασε πολὺ καὶ μόνον τὸ νομὰ τῆς, μερικὰ σειρήτια εἰς τὸ μέτωπόν τῆς—ἵχνη βασιλικοῦ στέμματος—καὶ τὸ πένθιμον ἄσμά τῆς μᾶς ὑπενθυμίζουν τὴν ἔνδοξον καὶ τραγικὴν ἱστορίαν τῆς. Ἄλλ' ἡ ζωὴ τῆς εἶναι ἀκόμη τραγικωτέρα διὰ τὰς ταπεινώσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστη εἰς τὸν λόγγον. Ὡς καὶ ὁ Καλογιάννος, ἓνα πουλί ἴσα μὲ καρῦδι, ἐσκέφθη νὰ τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον. Τόσον ὅμως ἐθύμωσεν ἡ ἀτυχήσασα Βασίλισσα διὰ τὴν ὕβριν αὐτὴν, ὥστε εἶναι τὸ μόνον πουλί, ποὺ καταδιώκει κατὰ τοὺς χωρικοὺς.

Ἐκεῖνος ὅμως ἐξακολουθεῖ, καὶ ἅμα εἰς τὸν λόγγον ἢ στὰ ἀμπέ-

λια ἀκούουν οἱ χωρικοὶ λαλήματα Κυριαρίνας καὶ Καλογιάννου εἶ-
ναι βέβαιοι, ὅτι διαμείβεται ὁ ἐξῆς διήγησις:

— Πάρε με ἄνδρα, Κυριαρίνα,
— Τί σέ θέλω, Καλογιάννε;
— Κυριαρίνα, τσακνοπόδα,
τ' ἔχω ἴγὼ καὶ δὲ μὲ θέλεις;
τὸ κορμί μου κάνει γάμο
καὶ τ' ἀστήθι μου τραπέζι,
τὸ χρυσό μου τὸ κεφάλι
Βασιλιᾶ ξυπηρετάει.

Ἡ Κυριαρίνα εἶναι τὸ μᾶλλον ἀξιολύπητον φαινόμενον τῆς πα-
ρακμῆς τῆς παραδόσεως.

Οἱ ἀμπελουργοί, οἱ ὅποιοι τὴν ἔτρεμον ἄλλοτε, τὴν ὑποδέ-
χονται σήμερον μὲ ἀγκίστρια. Ἄμα ἰδίως χιονίζῃ, τραβᾷ μαρ-
τύρια ἢ ἀτυχῆς. Ὡς πρῶην Βασίλισσα, εἴτε διότι δὲν στέκει
εἰς τὴν θέσιν τῆς εἴτε διότι δὲν εἶναι συνηθισμένη, δὲν ἠμ-
πορεῖ νὰ σκάψῃ τὰ χιονοστρώματα καὶ νὰ ψάξῃ διὰ τροφήν.
Τρέχει λοιπὸν ἔπου δὲν εἶναι χιόνια. Οἱ χωρικοί, γνωρίζοντες
τὴν ἀδυναμίαν τῆς αὐτῆς, ρίπτουν εἰς τοὺς κήπους ἄχυρα, οὕτως
ὥστε τὸ μέρος ἐκεῖνο νὰ φαίνεται ἀχιόνιστον. Ὑπὸ τὰ ἄχυρα ὅμως
εἶναι ἀγκίστρια μὲ μικρὰ τεμάχια κρέατος. Μία Βασίλισσα δὲν ἠμ-
πορεῖ νὰ γελασθῇ μὲ ψωμάκια, ἔπως τὰ μپοσειμικά κοσσύφια. Ἐπίσης
ὡς Βασίλισσα ἢ ὅποια «πολλῶν ἀνθρώπων ἄστεα εἶδε καὶ νόον ἔγνω»
δὲν σύρεται εἰς παγίδας ἔπως ὁ Καλογιάννος. Μολαταῦτα ὁ θεό-
κουτος αὐτὸς νέος ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ γίνῃ σύζυγος μιᾶς Βασι-
λίσεως.

Μόλις τὸν χειμῶνα ἀνοίξωμεν τὰ παράθυρά μας, ὄρμᾳ εἰς τὰ
δωμάτια, ὡς νὰ εἶναι στενὸς συγγενῆς μας. Ἀλλὰ τί νὰ τὸν κάμῃς;
Μολονότι ἔχει τὴν ἀξίωσιν, ὅτι «τὸ κορμί του κάνει γάμο καὶ τ'
ἀστήθι του τραπέζι», δὲν ἠμπορεῖ μολαταῦτα νὰ χορτάσῃ οὔτε ἓνα
ποντικόν.

Εἶναι ὅμως παχύς, ἔπως κάθε εὐτυχῆς ἄνθρωπος ἔχων μεγάλην
ιδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του...

6. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Δὲν ἐντρέπομαι νὰ ὁμολογήσω, ὅτι καὶ ὡς γέρον ραψῶδὸς παράξενος καὶ ὡς ἀπλοὺς θνητὸς ἔχω καὶ ἐγὼ τὰς ἀδυναμίας μου καὶ τὰς ἰδιοτροπίας μου. Μεταξὺ τούτων ὑπάρχει καὶ ἡ ἀπέραντος συμπάθειά μου πρὸς ἐν τῶν κοινοτέρων καὶ ταπεινοτέρων φθινοπωρινῶν πτηνῶν μας, τὸν λάλον, τὸν ἀγαθὸν Καλογιάννον.

Ἄγνοῦ πόθεν προήλθε τὸ ὄνομά του ἢ ἂν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος οὕτω πως ὀνομάζεται. Τὸ ὄνομα μαρτυρεῖ πιθανῶς περὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ ἦθους καὶ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ τάσεως πρὸς τὴν οἰκειότητα.

Πολλαχοῦ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης τὰ χαριέστατα ταῦτα πτηνὰ ἐμφανίζονται κατὰ τὸ ἔαρ, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι μόνον κατὰ τὰς πρώτας βροχὰς τοῦ φθινοπώρου ἔρχονται καὶ δίδουν ζωὴν εἰς τὰ νεκρά μας δάση. Φθάνουν δὲ ταυτοχρόνως τόσον πολλὰ καὶ τόσον ἐκθύμως εὐθύς μετὰ τὴν ἄφιξίν των ἐπιδίδονται εἰς τὸ προσφιλὲς κελάδημά των, ὥστε μένει τις ἐκστατικὸς ἐνώπιον τοιαύτης συμφωνίας.

Ὁ Καλογιάννος εἶναι τὸ πρωϊνότερον τῶν πτηνῶν μας· δίδει εἰς τὸν γεωργὸν τὸ σύνθημα τῶν ἐργασιῶν καὶ τὸν ἀνακουφίζει διὰ τοῦ ἄσματος του, ὅταν παρὰ τὸν κορμὸν δένδρου ἀναπαύηται ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου. Τὸ λάλημά του εἶναι μὲν βραχύ, ἀλλὰ γλυκύτατον καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει ἀδιακόπως, χωρὶς νὰ ταράττηται διόλου ἐκ τῆς παρουσίας τῶν ἀνθρώπων, μεθ' ὧν ἀρέσκειται νὰ συζῆ καὶ εἰς τὰς κατοικίας τῶν ὁποίων ἀφόδως εἰσέρχεται καὶ ζητεῖ τὴν τροφήν του, ὅταν ἡ χιὼν καλύπτουσα τὸ ἔδαφος κρύπτῃ τὰ ἐντομα, δι' ὧν συντηρεῖται. Ἐγὼ δὲ εἶδον αὐτὸν ἐνίοτε καθήμενον ἀταράχως ἐπὶ τῶν κεράτων τῶν ἀροτήρων βοῶν καὶ ψάλλοντα χωρὶς νὰ φοβῆται διόλου οὔτε τὴν βουκέντραν οὔτε τὸν σάλαγον τοῦ ζευγηλάτου.

Μέγας φίλος καὶ προστάτης τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων πτηνῶν ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Καλογιάννος εἶναι φύσει ζηλότυπος καὶ διηγεῖται ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔζη ἐλεύθερος ἐν τῷ γραφεῖῳ του, ἐπετέθη μανιωδῶς κατὰ μιᾶς ἀηδόνας, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπένειμεν ἐξαιρετικὰς περιποιήσεις. Πολλὰ-

κίς δὲ τὸν παρηνώχλει καθήμενος ἐπὶ τῶν δακτύλων ἢ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὅταν κατελήμβανεν, ὅτι ὁ κύριός του, βυθισμένος εἰς τὴν μελέτην, παρημέλει τὸν γηραιὸν του φίλον.

Καὶ ὅμως τὸν Καλογιάννον περιφρονοῦν οἱ ποιηταί. Δὲν τὸν καταδέχονται, εἶναι φτωχὸ πουλί, εἶναι χωριάτης. Δὲν ἔχει τοὺς ρεμβασμοὺς τῆς ἀηδόνος, ἐξυπνᾷ πάρα πολὺ πρῶτ', εἶναι χυδαῖος, πάντοτε εὐθυμος, πάντοτε καλοκαρδισμένος, δὲν μελαγχολεῖ ποτέ, ἐνὶ λόγῳ εἶναι λαός.

Ἄλλ' ἐγὼ τὸν ἠγάπησα ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας καὶ ὅταν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ φθινοπώρου συναντῶμαι μετὰ τοῦ πρώτου Καλογιάννου καὶ τῆς πρώτης κυλλαμιᾶς (διότι τὸ ἄνθος καὶ τὸ πτηνὸν συγχρόνως ἐμφανίζονται) ἢ καρδίᾳ μου σκιρτᾷ ὡς ἂν αἴφνης ἔβλεπον παλαιοὺς φίλους ἐπανερχομένους ἐκ μακρᾶς ἀποδημίας.

Ἀπέναντι τῶν παραθύρων τοῦ ἐν Μαδουρῇ ἐξοχικοῦ μου οἴκου ἐγείρεται παμμεγέθης ἐλαία, ἣτις εἶναι ἀληθῆς ἀγορὰ τοῦ λαοῦ τῶν Καλογιάννων. Ἐκεῖ συνέρχονται, ἰδίως ὅταν ἐπίκειται χειμῶν ἢ τρικυμία, καὶ συναναστρέφονται μετ' ἐμοῦ καὶ με εὐφραίνουν διὰ τῶν κελυθιμάτων των. Χίλιες φορές μοῦ διεσκέδασαν τὰ μαῦρα νέφη τῆς φαντασίας! Χίλιες φορές με παρηγόρησαν καὶ μοῦ ἐγλύκναν τὰ κρυὰ φαρμάκια τῆς ψυχῆς. Χρεωστῶ εἰς αὐτοὺς τόσῃν εὐγνωμοσύνην!

ΕΜ. ΛΥΚΟΥΔΗ

7. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

Κατὰ τὴν ἰδικήν μου αἰσθητικὴν ἢ συρτὴ εἶναι τὸ ποιητικώτερο φάρμακον. — Ἄν ποιήσις ἀληθῆς εἶναι ἐκείνη ἢ ὅποια συγκινεῖ, ἢ ὅποια προκαλεῖ παλμούς, ἢ ὅποια συγκλονίζει τὴν ψυχὴν με αἰσθήματα ἰσχυρά, τότε ἢ συρτὴ ἔχει ἐν τάξει: κάθε τίτλον διὰ νὰ εἶναι ποίησις.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ φάρμακον τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, ὅπου ψαρεύονται με αὐτὴν, καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς ποιητικαὶ ἐντυπώσεις εἶναι πολυειδεῖς.

Σὰς ἀρέσει: ἔξαρνα ἢ ἰστιοπλοῦα με δυνατὸ ἄνεμο, με ἔλα τὰ πανιὰ ἀνοιχτά: σὰς θέλγει νὰ σχίξῃ τὴ θάλασσα ἢ βάρκα, καὶ νὰ

γέφυρη περήφανα με τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῶ στίς μάσκες τῆς βάρκας σκάζει τὸ κύμα καὶ σὰς ραντίζει με ἀρμυρὴ ὑγρὴ σκόνη, καὶ κάπου κάπου σὰς λούζει ἀκόμη οὐσιαστικώτερα. Σὰς μεθ' αὐτὴ ἡ πελαγίσια ἱστιοπλοῖα, ἔπου ἔχει ἐνίοτε καὶ τὸ θίλγητρο κάποιου κινδύνου. Σὰς γοητεύει καὶ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅτο φθάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βραθυγάλανο λιβάδι με ἄσπρα πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, ἔπου μακρυὰ, πολὺ μακρυὰ, σβύνουν εἰς ἓνα ἑμοιόμορφο βαθύ μολυβι φόντο. Σὰς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ἔλα τὰ ἀναπνευστικὰ σας ὄργανα, διὰ νὰ εἰσπνέετε ὅσο μπορείτε πλειὸ βαθειὰ τὸ ἀλμυρὸ ἀρωμά της. Σὰς μεθ' ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ἔρους ἔπου ἀναπτύσσεται ἔλλη σας ἡ ἐνεργητικότης, ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού θὰ χτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο πού νὰ καταρθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἐπάνω, καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουπαστὴ, τὸ νὰ σὰς συγκλονίζουσιν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴν ξεγκιστρωθῆ, μὴ κόψῃ τὴ συρτὴ, μὴ σὰς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θὰ τὸ δῆτε νὰ ζυγόνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας, φουσκωμένο, ἀνίκανο πλέον διὰ κάθε ἀντίστασι, ἔπου ἡ ἀπόχῃ θὰ τὸ ρίψῃ μέσα. Καί, ὅσο πού νὰ φθάσετε εἰς αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, σὰς ἐνθουσιάζει ὁ ἀγὼν, πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴν συρτὴ, καὶ πότε νὰ τὴν λασκάρετε ἀρκετὲς ὀργυιές, ὅσο πού νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα.

Ἄν ὅλα αὐτὰ σὰς εὐχαριστοῦν τότε βεβαίως ἡ προτίμησις σας θὰ εἶναι τὸ ψάρευμα τῆς συναγριδος με τὴν συρτὴ.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρευμα με ἱστιοπλοῖα ἀπὸ κάθο σὲ κάθο, με βόλτες εἰς τὰ μετὰξὺ νήσων πού γαιτνιάζουσιν στενά, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων εἶναι πολὺ πρόσφορα δι' αὐτὸ τὸ ψάρευμα, ἔπου πολλάκις ἀπῆλαυσα τὰς ἀπεριγράπτους συγκινήσεις του, πότε ἀνασύρων ἀπελπισμένος κομμένη συρτὴ, ἢ ἀκέραια, ἀλλὰ με ξεγκιστρωμένη τὴν μεγαλοπρεπῆ συναγριδα, ἀφοῦ ἐπὶ πολλὴν ὄραν με ἐτυράννησεν εἰς αὐτὴν τὴν πάλην, καὶ ἄλλοτε ἀνασύρων πανευτυχῆς χρυσοκόκκινη συναγριδα, μέχρι τεσσάρων καὶ πέντε ὀκάδων.

Ἄλλὰ δὲν εἶπα ἀκόμη ποῖα εἶναι ἡ συρτὴ με τὴν ὁποῖαν ψαρεύονται οἱ συναγριδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόννοι μαζί. Εἶναι δυνατὴ μεταξωτὴ ἢ λιγὴ ὀρμιὰ με πλεχτὸ ψιλὸ σπάγο, με ἰσχυρὸν ἀγκίστρι ἀρκετὰ μεγάλο, εἰς τὸ ἄκρον δεμένο σὲ σύριμα δυνατὸ σχεδὸν ἐνὸς

μέτρου, εις τὸ ὅποσον καταλήγει ἡ ὀρμιά, διὰ νὰ μὴν τὴν κόβῃ τὸ ψάρι.

Εἰς τὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἕνας χάνος, ἀφοῦ περάσῃ τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῆ εἰς τὸ μέσον καὶ ἔδωγῃ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. Ἄλλὰ ὁ χάνος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ἕως εἰς τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς, ὥστε, καθὼς τρέχει ἡ βάρκα, τὸ δέρμα πεῦ κρέμεται νὰ σύρεται ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὺν φοῦντα. Ἄλλὰ καὶ σαφρίδια δολώνονται εἰς τὴν συρτὴ τῆς συναγρίδας, καὶ ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, ὅπου νὰ ἀσημοκοποῦν. Τὸ μήκος τῆς συρτῆς, ὅπου ἀπολύει ὁ ψαράς, πρέπει νὰ εἶναι 10—20 ὀργυιές.

Ἄλλ' ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρευμα. Ἴσως προτιμᾶτε γαλήνια θάλασσα, μὲ τὰς ἐντυπώσεις τὰς γλυκειᾶς καὶ ἠρέμους, ὅπου παρέχει τὸ γλυκοχάραμα καὶ τὸ μελαγχολικὸ συρρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτὴ, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ. Ἡ βάρκα μὲ μπουνάτσα προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ κούπι, κοντὰ σὲ κάβους, γύρω σὲ νησάκια, καὶ ἐν γένει κοντὰ σὲ βραχίονες ἀκτᾶς.

Ἡ συρτὴ πλέον λεπτή, καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, ὅπου λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργά, χωρὶς δόλωμα ἀλλὰ ἀντὶ αὐτοῦ μὲ δύο, τρία φτερά γλάρου, δεμένα ἀπάνω εἰς τὸ ἀγκίστρι, ἢ μὲ ἕνα λουρίδι ἄσπρο πετσί εἰς σχῆμα φαριοῦ, ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημωμένο ὀρείχαλκο. Ψαρεύονται μὲ τὸ αὐτὸ ψάρευμα καὶ μελανούρια μεγάλη, καὶ κολιοὶ καὶ γοφάρια.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ γοφριῶν ἀξίζει νὰ περιγραφῆ ἕνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὅποσον ψαρεύονται ἀποκλειστικῶς τὰ γοφάρια εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, εἰς τὴν Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτὴ. Διότι, ἐνῶ λέγεται συρτὴ, ἀκίνηται ἀπολύτως εἰς τὴν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης. Καὶ ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα τῆς καὶ δίπλα εἰς τὸ ἀγκίστρι, δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεχτὸ σύρμα, καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενον βελανίδα ἢ ζαργάννα, ψάρι λευκοκύανο, μὲ ἰσχυρὴ λάμψι, ὅπου φωσφορίζει τὴν νύκτα ποῦ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρευμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτὴ ἀκίνηται καὶ ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα τῆς καὶ τρέχει τόσο γλήγορα, ὥστε γύρω εἰς τὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάννα ἢ βελανίδα ὅπου ἀσημοκοπεῖ γίνεται ἕνας ὀγκλὸς ἀπὸ ἀφρό. Καὶ ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κάμνει τὴν ἐντύπωσι—καὶ εἰς τὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους,—ὅτι αὐτὸ φεύ-

γει πρὸς διεύθυνσιν ἀντίθετον ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θαλάσσης, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητε τελείως.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐρασιτέχναι, ἐπωφελοῦνται τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐ-
ρίπου, πού φεύγουν στενοχωρημένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορ-
θμό, πότε πρὸς τὸν βόρειον λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸν νότιον, διὰ
νὰ ρίπτουν τίς συρτές τους, πού πρέπει κατ' ἀκριβολογίαν νὰ
ὀνομαζῶνται πετονιές, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα, καὶ ἄλ-
λοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς στερεᾶς, ἢ ἀπὸ τῆς νήσου,
καθήμενοι μὲ κρεμαστά τὰ πόδια εἰς τὰ προτειχίσματα.

Εἶναι ὠραῖο, πολὺ ὠραῖο αὐτὸ τὸ ψάρευμα, διὰ τὸ ὅποιον
ἐλησμόνησα νὰ εἶπω ὅτι γίνεται πάντοτε τὴν νύκτα.

Ῥοχοῦν μὲ τόση γλυκεῖα μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυ-
ρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι εἰς τὴν
ἐντασί του τῆ μεγάλης, τόσο, ὅπου μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν
ἄκρα τῆς ὀρμιᾶς.

Καὶ ἔταν κτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του κτύπημα, πόση
χρειαζέται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτης ἐνεργείας! Καὶ εἶναι ἐκ
τῶν προτέρων βέβαιον, ὅτι δὲν θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχίαν νὰ ξαγκι-
στρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος ὅπου συγκινεῖται, σαστί-
ζει, τὰ χάνει. Διότι ἐδῶ χρειαζέται μία λεπτομέρεια διὰ νὰ ἐξη-
γήσω μίαν εἰδικὴν πονηρίαν τοῦ γοφαριοῦ, τὸσον ἀντίθετη πρὸς
τὰς συνηθείας τῶν ἄλλων μεγάλων ψαριῶν, ὅταν ἀγκιστρούωνται
εἰς τὴν συρτή. Ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν,
καὶ διὰ τοῦτο ὁ ψαράς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπο-
λύῃ τὴν ὀρμιὰ γιὰ νὰ μὴ κοπῇ, ὅσο πού νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι.

Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι. Διότι αὐτοῦ ἡ προσπάθεια εἶναι
μόνον πῶς νὰ κόψῃ τὴν ὀρμιὰ μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο
ἀποτυγχάνει εἰς τὸ σύρμα τῆς ἄκρας τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει
ἐμπρὸς διὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου ἤμπορέσῃ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαράς νὰ μαζεύῃ τὴν ὀρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύ-
τητα.

Διότι ἄλλως θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρὰ εἰς τὰ χέρια του, πρὸς
μεγάλην του ἀπόγνωσιν, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιδεύῃ ἐλεύθερο μὲ
τὸ ἀγκίστρι στὸ στόμα, καὶ μὲ ἓνα κομμάτι σύρμα τὸ ὅποιον ἔκοψε,
χωρὶς ἀπὸ αὐτὸ νὰ κοπῇ καὶ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, διότι γνω-
ρίζει νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἄλλως συχνότατα ψαρεύονται ψά-

ρια, με παλαιά ἀγκίστρια στό στόμα, διότι φαίνεται εἰς τὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα ἴσως διότι δὲν ἐδιδάχθησαν ἀπὸ κανένα ὅτι τὸ «δὲς ἐξακματεῖν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ».

* * *

Τὸ ἀπολαυστικώτερο οὐσιαστικῶς ψάρευμα μὲ συρτή εἶναι ψάρευμα εἰς τὸ ὅποσον καὶ κυρίαί καὶ κορίττια ἀκόμη τέρπονται εἰς μερικά παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὅποια τοὺς θερινοὺς μῆνας περνοῦν κατὰ πυκνότητα στίφη ἐν εἰδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρευμα αὐτὸ γίνεται μὲ μικρὴ συρτή, ἢ ἑποία ὀνομάζεται συρταρόλι, καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀλίγας ὀργυιάς λεπτῆς ὀρμιάς, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας εἶναι δεμένο τὸ ἀγκίστρι καὶ λευκὸ πτερὸ γλάρου. Γίνεται δὲ ἡμέραν, ὅποιαδήποτε ὥρα καὶ ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας ὅπου περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἡμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο εἰς τὴν ἴδιαν βάρκα, ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπήλαυξ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠρχίου τούτου ἐπινοεῖ τῆς Ἀμφίσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρευμα, ὅπου, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα του χαρίσματα, ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν : "Ὅτι εἰς τὰ ἄλλα ψαρεύματα τῆς συρτῆς ἡμπορεῖ νὰ κτυπήσῃ ψάρι, ἡμπορεῖ καὶ ὄχι, καὶ πολλάκις ὁ ψαρεὺς τῆς συρτῆς γιὰ χονδρὰ ψάρια ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς κόπους του, ἐνθυμούμενος ἕνα δίστιχο ὄχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικόν :

«Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρεῖ τὸ πιάτο» δέκα φορές εἶν' ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.

Ἄλλὰ ψαρεύοντας μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν τρέχει ποτὲ αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Διότι τότε δὲν προσφθάνει νὰ παίρῃ ἐπάνω τῆ συρτῆ, ἀπὸ ἀποστάσεως καὶ μέχρι τεσσάρων ὀργυιῶν, νὰ ξαγκιστρόνη τὰ σαφρίδια, καὶ νὰ τῆ ρίπτῃ πάλιν, διὰ νὰ τὴν ἀνασύρῃ ἀμέσως ἐκ νέου. Γίνεται τότε ἕνας ἐμμανὴς διαγωνισμὸς, ποῖον νὰ ἔχη τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀρπάξῃ τὸ ἄφτερό τοῦ γλάρου· καὶ συνωθοῦνται καὶ ὄχλαγωγοὺν ὡς διαδηλωταὶ ἐρχόμενοι εἰς χεῖρας, καὶ παλαίουν

καὶ πηδούν, καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει εἰς ὅλη αὐτὴ τὴν ἔκτασι, ὅπου γίνεται ἢ πάλιν τῶν σαφριδιῶν, περὶ προβαδίσεως διὰ τὴν μετάστασιν εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. Ἐντὸς ὀλίγης ὥρας τὸ πανέρι εἶναι γεμάτο ἀπὸ σαφρίδια ποῦ ἀσημοκοποῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ ψαρᾶ μουδιασμένα. Ἐξαφνα ὡς διὰ μαγείας κανένα σαφρίδι δὲν κτυπᾶ. Ἐφοδῆθησαν, ἔγειναν δὺσπιστα; Τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἐπέραςε μόνον τὸ στίφος, μεραρχία, ἢ σῶμα στρατοῦ ἢ στρατιά, Πολλοὶ ψαράδες τότε σταματοῦν ἐπὶ τόπου τὰ κουπιὰ καὶ ἀφίνουν τὴ βάρκα νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα, ἂν βλέπουν ὅτι ὑπάρχει ρεῦμα: διότι τὰ ἀποδημητικὰ ψάρια τὸ νὰ ἀκολουθοῦν τὸ ρεῦμα εἶναι ὅτι οἱ οὐριοὶ ἄνεμοι διὰ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιὰ. Ἐνίστοτε βραβεύεται αὐτὴ ἢ προσδοκία των, διότι παρουσιάζεται ἄλλο στίφος, ἀλλὰ τὸ ὅποσον ἐπίσης περνᾷ. Πόθεν ἔρχονται καὶ ποῦ πηγαίνουν; Τὴν πορείαν των, καθὼς καὶ ὄλων τῶν ἄλλων ἀποδημητικῶν ψαριῶν, θὰ τὴν βεβαιώσῃ ἐπακριδῶς εἰς τὸ μέλλον ἢ νέα ἐπιστήμη ἢ ὑδρογραφία: καὶ ἰδίως ὁ κλάδος τῆς, ἴσως ὁ σπουδαιότερος, ὁ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς χαρτογραφίας τῶν ρευμάτων, ἢ ὁποία μετὰ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς χαρτογραφίας τῆς συστάσεως τῶν βυθῶν θὰ εἶναι: τὰ δύο μεγαλύτερα βοηθήματα διὰ τὴν ψαρικὴν τοῦ μέλλοντος.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

7. ΑΛΩΝΙΑ

Αἱ ἀληθινὰ ἀπόκρηψ τῶν χωρίων δύνανται τις νὰ εἶπη ὅτι ἐκτάζονται εἰς τὰ ἀλώνια καὶ λίαν ὀρθῶς, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν ἀναμένει νὰ ἀνταμειφθῇ τέλος ὁ πτωχὸς ἀγρότης διὰ τοὺς κόπους καὶ τῆς ἀνησυχίας ἐνὸς ὅλου ἔτους. Ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ πόλει ἀνενηθέντες καὶ ἀνατραφέντες, οἱ ἀνευρίσκοντες ἔτοιμον ἐπὶ τῆς ἀραπέξεως τὸν ἄρτον καὶ μόνον ἀσχολούμενοι πῶς νὰ μεταφέρωμεν αὐτὸν κατὰ τεμάχια εἰς τὸν στόμαχον, οὐδέποτε δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν, κρατοῦντες εἰς τὰ δάκτυλα τὸ σμικρότατον τῶν τεμαχίων τῶν ἀλώνων, πόσῃ περιπετειώδης ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐρρίφθη ὡς κόκκος σίτου εἰς τὴν γῆν μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν παρετέθη πρὸ ἡμῶν οὕτω πεπλασμένον εἰς ἄρτον! Τὰ ἀλώνια εἶναι μικρὰ πλατεῖαι στρογγύλαι καὶ ὀμαλώταται. Ἐκαστὸν ἐκάστου ἀλωνίου κεῖται μικρὰ πλεκτὴ καλύβη, ἣτις χρη-

σιμεύει ὡς ἀχυροποθήκη διὰ τὸν χειμῶνα, πᾶς δὲ χωρικός ἔχει τὸ ἀλώνιον καὶ τὴν ἀχυροκαλύβην του. Τὰ δεμάτια τοῦ σίτου ἀπλοῦνται ἐπὶ τοῦ ἀλωνίου, ἀποκοπτομένων τῶν δεσμῶν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ξανθοχρύσου τούτου κυματώδους πελάγους τῶν σταχύων ἄρχεται περιφερικῶς ἐπιπλέουσα ἢ ροκίνα. Εἶναι δὲ αὕτη πανάρχαιον ἀλωνιστικὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ πλατείας σανίδος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καρφοῦνται κοπτερὰ πετράδια, τριακόσια ὡς ἔγγιστα τὸν ἀριθμὸν. Ἡ σανὶς ζεύγνυται διὰ τοῦ ζυγοῦ εἰς ζεύγος βοῶν, ὁ ὀδηγὸς ἀνέρχεται ἐπ' αὐτῆς ὡς ἀρχαῖος μαθητὴς πάλων ἀντὶ δόρατος ὀξεῖαν βουκέντραν, καὶ ἐν τῇ συνεχεῖ περιφορᾷ τρίβει καὶ κατακόπτει διὰ τῶν λιθίνων ὀδόντων τὸ σύμμικτον γέννημα. Ἀλλαχοῦ ὁ σίτος ἀλωνίζεται διὰ τῶν ἔππων πολὺ ταχύτερον καὶ καλύτερον, ἄνευ τῆς ἐλεεινῆς ροκίνας ἀπλῶς προσδενομένων κατὰ στοῖχον ἀπὸ χονδρῶ πασσάλου, τοῦ στιχεροῦ, ἐν τῇ κέντρῳ τοῦ ἀλωνίου ἐμπεπηγμένου καὶ τιθεμένων εἰς περιφερικὸν δρόμον βοήθεια τῆς μίστιγος. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἡ ἔλλειψις ἀρκετῶν ἔππων ἀναγκάζει τοὺς χωρικοὺς νὰ ταλαιπωρῶσιν ἐπὶ ἡμέρας ὅλας τοῦ ἔτους δυστυχεῖς βόας καὶ οὐχὶ σπανίως νὰ ζευγνύωσιν εἰς τὴν ροκίναν καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν ἀκόμη, οἵτινες κλίνουσιν ὑπὸ τὸ ἀσύννητον βάρος τοῦ ζυγοῦ τὸν τράχηλον καὶ ἀνακινοῦσι περιλύπως τὰ μακροῦ ὠτα, τὰ ὅποια βεβαίως ὡς πρόθετον φορτίον, ἄχρηστον ὄλωσ, ἐπιθηκέν ἢ φύσις εἰς τὴν κεφαλὴν κοσμήματα εὐμήκη...

Τὸ ὅλον πανόραμα τῶν ἀλωνίων ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι θαυμάσιον Σόμπας ὁ ἀνθρώπινος καὶ ζωϊκὸς πληθυσμὸς τοῦ χωρίου κινεῖται ἠθροισμένος ἐν αὐτοῖς. Οἱ μὲν ὀδηγοῦσι τὰς ροκίνας, πολλοὶ τεσσαράς καὶ πέντε ὁμοῦ, οἱ δὲ ἀνακινοῦσι τὰ στρώματα τῶν σταχύων, τὰ καλούμενα λειώματα· ἐνθ' παρέκει καταγιγεταιί τις εἰς κρὰν ξυλουργικὴν ἐργασίαν, καὶ ὑπὸ σκιάν πλατάνου ἄλλοι ρασκευάζει τὸ λιτὸν πρόγευμα. Τὰ παιδία παλαίουςι καὶ λαοζονται, οἱ κύνες κοιμῶνται ἢ ξιόνται παρὰ τὰς ἀχυροκαλύβας μικροὶ μόσχοι περιφέρονται κρᾶζοντες κλαυθμηρῶς τὰς ἐν τῇ μητέρας των, αἵτινες στρέφουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀτενίζουσι περιλύπως τὰ τέχνα αὐτῶν, καὶ αἱ ὄρνιθες ὅ' ἔτι ὑφιστάμεναι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν βοῶν, διὰ τοῦ ράμφους ἀνερευνῶσαι.

Τὰ πρόσωπα εἶναι εὐθυμα, γέλωτες καὶ ἄσματα ἀκούονται ταχέως· ἐπιστέφουσι δὲ τὸ ὅλον τοιαῦτα παρακλεισματικά ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

καὶ κατάραι τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας ἢ κεκημηκότας βόας, οἵτινες φέρουσι πάντες ὀνόματα, ἐνίοτε λίαν παράδοξα, ἀπὸ τοῦ χρώματος ἢ ἄλλου τινὸς χαρακτηριστικοῦ αὐτῶν.

— Μαυρομάτη, αἰ !

— Μέσα, ἀσπροχειλή !

— Νὰ μὴ σὲ βρῆ ὁ χρόνος, Τρυγόνη !

— Ἄ, Λεβέντη, χαμένο κορμί !

*
* *

Ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, καθ' ἣν διήρκεσαν τὰ ἀλώνια, ἐπεσκεπτόμην τακτικῶς καθ' ἐκάστην πρωΐαν πάντα κατὰ σειράν. Κατὰ τὴν ἑναρξιν αὐτῶν συνήθεια ἐπικρατεῖ νὰ κατασκευάζωσι τηγανίτας ἀζύμους μετὰ ἢ ἄνευ μέλιτος, προσφέρουσι δὲ μεταξὺ τῶν ἐναλλάξ περιερχόμενοι πινάκιον πλήρες μετὰ παγουρίου ρακῆς. Πᾶς ἀγρότης ἅμα μ' ἔδλεπε πλησιάζοντα ἔσπευδε πρὸς ἐμέ, καὶ διὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι κάμνω προτιμήσεις, ἠναγκάσθην δεκάκις νὰ φέρω τεμάχιον τηγανίτας εἰς τὸ στόμα καὶ νὰ χαιρετίσω κρατῶν τὸ παγούριον τῆς ρακῆς διὰ τῆς ἐξῆς στερεοτύπου προπόσεως, ἣν ἔσχεδιάσαμ σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φρασεολογίαν τοῦ τόπου :

— Καλὴ ψυχὴ, γέροι! νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ σας, παντρεμένοι! στίς χαρὲς σας, ἀνύπαντροι. Ὑγεία καὶ καλὰ μπερκετία! . .

— Μὲ τίς υγιεῖς σου καὶ νᾶσαι καλά! . .

Ἦρχετο πάντοτε ἡ ἐπιφθὸς τῆς προπόσεως ἐν χορῷ.

Καθ' ἐκάστην σχεδὸν προγευματικῶ μετὰ τῶν χωρικῶν περὶ τὴν δεκάτην ὥραν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν τρώγουσι ξηρὰ κουκιὰ ἢ φάβαν, προσφέρουσι δ' εἰς ἐμέ τυρὸν νωπὸν ἢ βούτυρον ἢ γάλα. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὰ θελκτικὰ ταῦτα ἀγροτικὰ προγεύματα ὑπὸ σκιὰν δένδρου σταυροποδητὶ κατὰ γῆς, ἐντὸς κεραμεῖου πινακίου ἐν κύκλῳ τιμίων ἐργατῶν. Ἄλλ' οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ἐπίσης πῶς ἐτιμωρήθη ἡ δημοκοπία μου ἡμέραν τινά, ὅτε διαμαρτυρηθεὶς κατὰ τῆς προσφορᾶς ἰδίου προγεύματος ἠθέλησα νὰ μετᾶσχω τοῦ κοινοῦ φαγητοῦ, ὅπερ ἐφαίνετο ἐκτάκτως καλὸν καὶ συνέκειτο ἀπὸ κολοκύθια φουρνιστά. Μόλις ἤγγισα εἰς τὰ χεῖλη τὸ πρῶτον ἐλάχιστον τεμάχιον, ἠθάνθη τὸ στόμα μου φλεγόμενον καὶ τὴν γλῶσσαν πυρακτουμένην ὡς ὑπὸ καέντος σιδήρου καὶ μόλις ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσω ἐν μέσῳ γενικῆς θυμηδίας ἐρώτησιν :

— Γιατί καίει ἔτσι :

— Ἔχει κοκκινόπικερο! . . .

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὠρκίσθην κατ' ἑμαυτὸν ὅτι οὐδέποτε θὰ φάγω κολοκύθια φουρνιστὰ καὶ οὐδέποτε θ' ἀποπειραθῶ . . . νὰ δημοκοπήσω.

ΣΤ. ΑΥΤΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Γ. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ἐνα ἀπόγευμα Κυριακῆς τοῦ ἔτους . . . τὸ ἔτος δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν, ἕνας νέος φέρων τὰ ἐνδύματα τῶν χωρικῶν τῆς Μακεδονίας, ὑψηλός, ρωμαλέος, εὐρωστος, μὲ ὀγκῶδες κεφάλι καὶ φυσιογνωμίαν εὐχάριστον, ἐπερνοῦσε τὴν Χρυσόπορταν καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὰς δαιδαλώδεις συνοικίας, αἱ ὁποῖαι ἐξετείνοντο ἔπειτα ἀπὸ τὴν πύλην αὐτήν, μίαν τῶν μεγαλυτέρων τῆς πόλεως.

Ὁ νέος αὐτός, σκονισμένος, ἰδρωμένος, φέρων καταφανῆ τὰ ἴχνη μακρᾶς πεζοπορίας, κρατῶν εἰς τὸ χέρι του ραβδί καὶ ἔχων ἀνηρτημένον ἀπὸ τὸν ὦμον ἕνα χωρικὸν σάκκον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἄδειον, ἐφαίνετο ὅτι δὲν εἶχεν ὠρισμένην κατεύθυνσιν μέσα εἰς τὴν ἀπέραντον πόλιν, τὴν ὁποίαν προφανῶς ἔβλεπε πρῶτην φοράν. Διὰ τοὺς ξένους ἢ διαμονὴ δὲν ἦτον εὐκόλον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ πολιτεία δὲν ἔβλεπε μὲ καλὸ μάτι τοὺς τυχοδιώκτας, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰ σημεῖα τοῦ κόσμου ἐπήγαιναν ἐκεῖ νὰ ζητήσουν ἀποκατάστασιν καὶ ἀποτελοῦσαν τὸν πλέον ἄτακτον καὶ μᾶλλον εὐκόλον εἰς ἐξεγέρσεις ὄχλον. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ παρουσιασθῶν εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Ἐπαρχοῦ τῆς πόλεως, νὰ δηλώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς των καὶ νὰ λάβουν ἄδειαν διαμονῆς ὠρισμένου χρόνου. Ὑπῆρχαν δὲ καὶ ξενῶνες διὰ τοὺς ἀπόρους ξένους.

Ὁ νέος περιπλανώμενος ἀσκόπως εὐρέθη ἔξωφρα πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ μάρτυρος Διομήδους, ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ὑπόστεγον, ἔβαλε τὸν σάκκον του προσκέφαλον εἰς τὸ πεζούλι, ἐξηπλώθη καὶ ἀπεκοιμήθη. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πρὸ πολλοῦ καὶ ἐβράδυναζε πλέον.

Ἡ ἐκκλησία δὲν εἶχε κίνησιν ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ κανεῖς δὲν ἐπρόσεξε τὸν ἀλήτην.

Κατὰ τὴν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτός, δηλαδή κατὰ τὰς δέκα, ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Νικόλαος-διότι ἡ ἐκκλησία εἶχε καὶ κελλιὰ εἰς τὰ ὁποῖα ἐμόναζαν καλόγηροι - κοιμώμενος εἰς τὸ κελλί του ἤκουσε μίαν φωνήν, ἡ ὁποία τοῦ ἔλεγε:

— Πήγαινε νὰ ὑποδεχθῆς τὸν βασιλέα!

Ὁ ἡγούμενος ἐξύπνησε, δὲν ἔδωσε καιμίαν σημασίαν εἰς τὸ ὄνειρον καὶ ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρὸν καὶ ἀπεκοιμήθη. Ἄλλ' ἡ φωνὴ ἠκούσθη καὶ δευτέραν φοράν. Ὁ ἡγούμενος ἀπὸ περιέργειαν μᾶλλον ἐσηκώθη, ἐξήλθεν εἰς τὸν πρόναον καὶ εἶδεν ἕνα χωρικὸν κοιμώμενον. Ὑπέθεσεν ὅτι ἦτο ἀπλοῦστατα ἕνας ἐπαίτης, τὸν ἄφησεν ἐκεῖ καὶ ἐπῆγε νὰ ξανακοιμηθῆ. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Διομήδους δὲν ἦτον ἀπὸ τῆς μεγάλης τῆς πρωτεύουσας, ὥστε νὰ τὴν ἐπισκεφθῆ Βασιλεὺς καὶ μάλιστα τὴν νύκτα, ὁ τότε δὲ Αὐτοκράτωρ δὲν διεκρίνετο διὰ βελῶν θρησκευτικὸν αἶσθημα. Δὲν εἶχεν ὅμως ἀποκοιμηθῆ καλὰ ἀκόμη ὁ ἡγούμενος, ὅταν εἶδε πλέον αὐτὸν τὸν Ἁγίον Διομήδη, ὅπως παριστάνετο εἰς τῆς εἰκόνας τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ἅγιος τώρα ὠργισμένος ἐκτύπησε τὸν ἡγούμενον μὲ μίαν πυρίνην ρομφαίαν εἰς τὰ πλευρὰ καὶ εἶπε:

— Πήγαινε καὶ ὁδήγησε μέσα εἰς τὸ μοναστήρι τὸν ἀνθρωπον, ποῦ θὰ ὀθῆς εἰς τὴν εἴσοδον. Αὐτὸς εἶναι ὁ Βασιλεὺς!

Ἐντρομος πλέον πρὸ τοῦ τόσοσιν ζωντανοῦ ὁράματος ὁ καλόγηρος ἔσπευσε εἰς τὸν πυλῶνα, ἐξύπνησε τὸν ξένον καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὸν ξενῶνα τῆς Μονῆς. Ἐκεῖ τοῦ ἔδωσε νὰ φάγη, τὸν ἔβαλε νὰ λουσθῆ καὶ τὴν ἐπομένην ἀφ' οὗ τοῦ προσέφερε νέα φορέματα, τοῦ διηγήθη τὸ ὄραμα τῆς νυκτός καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν προστασίαν τοῦ ὑπὲρ τῆς μονῆς, ὅταν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἡ προφητεία τοῦ Ἁγίου.

*
* *

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ἐπεσκέφθη εἰς τὸ μοναστήρι τὸν καλόγηρον ὁ ἀδελφός του, ἰατρός τοῦ στρατηγοῦ Διοικητοῦ τῆς Πελοποννήσου Θεοφίλου, τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς ἔνεκα τοῦ μικροῦ του ἀναστήματος ὠνόμαζε Θεοφιλίτην.

Ὁ ἰατρός εἶδε τὸν νεαρὸν παράσιτον τῆς Μονῆς, ἐθαύμασε τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν δύναμίν του καὶ ἠρώτησε πῶς ὀνομάζεται καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι.

— Βασίλειος, εἶπεν ὁ ἡγούμενος, καὶ κατὰγεται ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν.

Καὶ διηγῆθη τὸ ὄνειρόν του καὶ ἐσύστησεν εἰς τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴν εἴπῃ εἰς κανένα τίποτε. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ ἰατρὸς ἐγευματίζε μὲ τὸν Διοικητὴν Θεοφιλίττην.

Ἐο Θεοφιλίττης, ὅπως ὄλοι οἱ μεγιστάνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶχεν ἓνα εἶδος μικρᾶς αὐλῆς, μικρογραφίας τῆς μεγάλης αὐλῆς τοῦ Αὐτοκράτορος. — Δὲν ἔχω ἓνα ἄνθρωπον κατάλληλον γιὰ τὰ ἄλογά μου, εἶπεν ὁ στρατηγός.

Ἐο ἰατρὸς ἐνθυμήθη τὸν Βασίλειον, ἐσκέφθη, ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ μεγάλη σωματικὴ του δύναμις καὶ τὸν ἐσύστησεν εἰς τὸν Θεοφιλίττην. Ἐο στρατηγὸς ἐστείλειν ἀμέσως καὶ ἐζήτησε τὸν νεαρὸν χωρικόν, ἐθαύμασε τὴν σωματικὴν του διάπλασιν καὶ τὸν προσέλαβε πρωτοστράτορα, δηλαδὴ ἀρχισταυλίτην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νέος ἐκεῖνος εἶχεν ὀγκῶδες τὸ κεφάλι, δειγμὰ καὶ αὐτὸ ἰσχυρᾶς σωματικῆς κατασκευῆς, ὁ Θεοφιλίττης τοῦ ἐκόλλησε τὸ ἐπίθετον Κεφαλᾶς! Ἐς σημειωθῆ ἔδω ὅτι ἡ συνήθεια νὰ δίδονται εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐπίθετα δηλωτικὰ τῆς σωματικῆς των διαπλάσεως εἶναι ἀρχαιοτάτη καὶ ἀπαντᾶται πολὺ συχνὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐδὴ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν ἰδρυτὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ λαὸς ὠνόμαζε Τραχηλᾶν ἐνεκα τοῦ χονδροῦ τραχήλου του.

Ἐθ θέσις, τὴν ὁποίαν ἔπαιρνε πλησίον τοῦ Θεοφιλίττη ὁ Βασίλειος, δὲν ἦτο βέβαια ἐξαιρετικὰ ἐπίζηλος. Ἀλλ' ὁ νέος ἐκεῖνος ἦτον ὑπερβολικὰ φιλόδοξος, ἔξυπνος καὶ ἰσχυρός. Γράμματα πολλὰ δὲν φαίνεται νὰ ἤξευρεν. Ὅπως ὅμως ὄλοι ὅσοι δὲν ἐκούρασαν τὴν σκέψιν των, εἶχεν αἰτίας τὰς σωματικὰς του δυνάμεις, καὶ αὐτὸ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο τὸ σπουδαιότερον. Προφητεῖαι καὶ προρρήσεις τὸν ἐσπρωχναν διαρκῶς πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐδὴ εἶχε πάρει τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ἔφαινε πρὸς τὸν θρόνον.

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ὁ στρατηγὸς τῆς Πελοποννήσου Θεοφιλίττης διατάχθη νὰ μεταβῆ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του καὶ φυσικὰ ἐκεῖ τὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ ἀρχισταυλίτης του. Μετὰ τὴν Πελοπόννησον ὁ Βασίλειος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πλησίον τοῦ κυρίου του. Ἐκεῖ τοῦ ἐδόθη ἄλλη μία εὐκαιρία νὰ δείξῃ τὴν δύναμίν του. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Πατριάρχης Ἀντίοχος ἔδιδε μέγα γεῦμα διὰ νὰ ἐγκαινιάσῃ τὸ νέον του σπίτι. Ἐο

Ἄντιοχος ἦτον αὐλικὸς καὶ εἰς τὸ γεῦμα εἶχαν προσκληθῆ αὐλικοί, συγχλητικοὶ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν ἀνωτάτην κοινωνίαν τῆς πρωτεύουσας. Ἦσαν ἐπίσης προσκεκλημένοι καὶ Βούλγαροι πρέσβεις παρεπιδημοῦντες τότε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ Βούλγαροι ἠκολουθοῦντο ἀπὸ ἓνα συμπατριώτην των παλαιστὴν, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο ἀνίκητος. Μετὰ τὸ γεῦμα συνηθίζοντο ἀγῶνές καὶ ἄλλαι διασκεδάσεις, οἱ δὲ Βούλγαροι πάντοτε «οἰηματῖαι καὶ καυχηματῖαι τυγχάνοντες», ὅπως λέγει ὁ Πορφυρογέννητος, ἀπὸ τότε ἐπροκάλεσαν τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποδείξουν ἓνα παλαιστὴν διὰ ν' ἀγωνισθῆ μὲ τὸν ἰδικόν των.

Ὁ στρατηγὸς τῆς Πελοποννήσου Θεόφιλος, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους, εἶπεν εἰς τὸν Ἄντιοχον :

— Εἶναι αἰσχος ν' ἀφήνωμεν αὐτοὺς νὰ καυχῶνται ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἕλλην νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσῃ. Θὰ φωνάξω τὸν Βασίλειον.

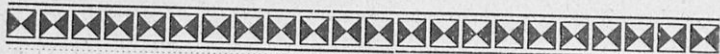
Ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος ἔπαιρνε διαστάσεις ἐθνικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ὁ Βασίλειος συνέλαβε τὸν τρομερὸν Βούλγαρον, τὸν ἐστριφογύρισε καὶ τὸν ἔρριψε κάτω ὡς «δέμα χόρτου», ὅπως λέγει ὁ ἱστορικός. Ἡ νίκη ἐκείνη ἔκαμε ζωηροτάτην ἐντύπωσιν.

Ὁ Βασίλειος ἐβάδιζε πλέον γοργὰ εἰς τὸν δρόμον τὸν φέροντα εἰς τὸν θρόνον. Δὲν εἶχεν ὅμως πλησιάσει ἀκόμη τὸν Βασιλέα. Ἡ εὐκαιρία, ποῦ ἔλειπε, τοῦ ἐδόθη.

Ὁ Βασιλεὺς εἶχε μεταξὺ τῶν ἀλόγων του καὶ ἓνα ἐκτάκτου ωραιότητος ταχύτατον, ἀλλὰ καὶ ἀνυπότακτον. Κάποτε εἰς ἓνα κυνήγι ἐξέφυγεν ἀπὸ τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος, μολονότι τὸ ἀγαποῦσε πολὺ, διέταξεν, ὅταν τὸ συλλάβουν, νὰ τοῦ κόψουν τὰ πόδια. Μεταξὺ τῶν κυνηγῶν ἦτο καὶ ὁ Θεοφιλίτσης ἀκολουθούμενος φυσικὰ καὶ ἀπὸ τὸν στρατορὰ του τὸν Βασίλειον. Ὁ νέος παρουσιάσθη εἰς τὸν στρατηγὸν καὶ τοῦ εἶπε :

— Θὰ κυνηγήσω ἔφιππος τὸ ἄλογο τοῦ Βασιλέως καὶ ὅταν τὸ φθάσω θὰ πηδήσω ἀπὸ τὸ δικό μου ἐπάνω του καὶ θὰ τὸ δαμάσω.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἄδεια ἐδόθη καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Βασίλειος ἔφερνεν εἰς τὸν Βασιλέα τὸ ἀνυπότακτον ἄλογον. Ὁ Βασιλεὺς τὸν ἐξήτησε διὰ τὴν ἰδικὴν του ὑπηρεσίαν. Ὁ Βασίλειος ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμήν ἦτο ὁ ἀρχιπποκόμος τοῦ Αὐτοκράτορος. Τώρα ἐπύγαινε πλέον πρὸς τὸν θρόνον ἔφιππος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Α. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

1. ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

«Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιο καιρό :
Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα· δὲν τὴ φοβάσαι :
Ἄνεμοι σφυρίζουν καὶ πέρφτει νερό...
Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιο καιρό :»

—Γιὰ χώρα πηγαίνω πολὺ μακρινή,
Θὰ φέξουνε φάροι πολλοὶ νὰ περάσω,
Βοριάδες, νοτιάδες θὰ βρῶ, μὰ θὰ φτάσω
Μὲ πρῖμο ἀγεράκι, μ' ἀκέριο πανί.—

«Κ' οἱ κάβοι ἂν σοῦ στήσουν τὴ νύχτα καρτέρι,
Ἄπάνω σου ἂν πέση τὸ κύμα θεριό,
Καὶ πάρη τοὺς ναῦτες καὶ τὸν τιμονιέρη :
Ποῦ πᾶς, καραβάκι, μὲ τέτοιο καιρό :»

—Ψηλά στὸ κλησάκι τοῦ βράχου ποῦ ἀσπρίζει
γιὰ μένα ἔχουν κάμει κρυφὴ λειτουργία·
Ὁρθὸς ὁ Χριστὸς τὸ τιμόνι μου ἐγγίζει,
στὴν πλώρη μου στέκει ἡ Παρθένα Μαρία.—

Β. ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ

Α') ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Λ. ΜΑΒΙΛΗ

1. ΠΑΤΡΙΔΑ

Πάλε ξυπνάει τῆς ἀνοιξῆς τ' ἀγέρι
 Στὴν πλάση μυστικῆς ἀγάπης γλύκα,
 Σὰ νύφ' ἢ γῆ, πῶχει ἄμετρα ἀνθη προῖκα,
 Λάμπει ἐνῶ σβύεται τῆς αὐγῆς τ' ἀστέρι.
 Πεταλοῦδες πετοῦν ταίρι μὲ ταίρι,
 Ἐδῶ βουτίζει μέλισσα, ἐκεῖ σφήκα.
 Τῆ φύση στὴν καλὴ τῆς ὥρα ἐδρῆκα,
 Λαχταρίζει ἡ ζωὴ σ' ὅλα τὰ μέρη.
 Κάθε μοσχολοιὰ καὶ κάθε χρῶμα
 Πέθο στά φυλλοκάρδια μου κ' ἐλπίδα.
 Νὰ σοῦ ξαναφιλήσω τ' ἅγιο χῶμα,
 Νὰ ξαναἰδῶ καὶ τὸ δικό σου Μάη,
 Ὅμορφὴ μου, καλὴ γλυκειὰ πατρίδα.

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

2. Η ΠΑΤΡΙΣ

Μὴ πράσινοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ κάμποι ;
 κ' ἢ θάλασσα δὲν εἶναι γαλανή ;
 παντοῦ ὁ ἴδιος ἥλιος μὴ δὲν λάμπει ;
 ἴδιοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ οὐρανοί ;
 Γιατί κανεῖς, ὅταν ξενιτευθῆ,
 — ἀφοῦ στὴν ἴδια γῆ παντοῦ πλανᾶται —
 γιατί μιὰ μόνη γῆς γωνιά ποθεῖ ;
 γιατί, ὅπου κι' ἂν πάη, τὴ θυμᾶται ;

3. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΛΕΦΤΙΚΑ

Α'.

Τῆς νύχτας οἱ ἀρματωλοὶ καὶ τῆς αὐγῆς οἱ κλέφτες
 ὄλονυχτὶς κουρσεύανε καὶ τὶς αὐγὰς κοιμῶνται.
 Κοιμῶνται: στὰ δασὰ κλαριὰ καὶ στοὺς παχιούς τοὺς ἤσκιους!
 Ἔϊχαν ἀρνιά καὶ ψήνανε, κριάρια σουδλισμένα,
 μά εἶχαν κ' ἕνα γλυκὸ κρασί, ποὺ πίν'ν τὰ παλληκάρια
 Κ' ἕνας τὸν ἄλλον ἔλεγαν, κ' ἕνας τὸν ἄλλον λέει:
 «Καλὰ τρῶμε καὶ πίνουμε καὶ λιανοτραγουδοῦμε,
 δὲν κάνουμε κ' ἕνα καλὸ, καλὸ γιὰ τὴν ψυχὴ μας;
 ὁ κόσμος φκειάνουν ἐκκλησιές, φκειάνουν καὶ μοναστήρια·
 νὰ πᾶμε νὰ φυλάξουμε στῆς Τρίχας τὸ γεφυρί,
 ποὺ θὰ περάσῃ ὁ Βόϊβοντας μὲ τοὺς ἀλυσωμένους,
 νὰ κόψουμε τοὺς ἄλυσους, νὰ βγοῦν οἱ σκλαδωμένοι,
 νὰ βγῆ τῆς χήρας τὸ παιδί, π' ἄλλο παιδί δὲν ἔχει,
 π' αὐτὴ τῶχει μονάκριβο στὸν κόσμο ξακουσμένο».

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ

4. (ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΟΝ)

Β'.

Ἕνας αἰτὸς περήφανος, ἕνας αἰτὸς λεβέντης
 ἀπὸ τὴν περηφάνεια του κ' ἀπὸ τὴ λεβεντιά του
 δὲν πάει τὰ κατώμερα νὰ καλοξεχειμάσῃ,
 καὶ μένει ἀπάνω στὰ βουνά, ψηλά στὰ κορφοβούνια.
 Κ' ἔρριξε χιόνια στὰ βουνά καὶ κρούσταλλα στοὺς κάμπους,
 ἐμάργωσαν τὰ νύχια του κ' ἐπέσαν τὰ φτερά του.
 Κι' ἀγνάνεια βγῆκε κ' ἔκαττε, σ' ἕνα ψηλὸ λιθάρη,
 καὶ μὲ τὸν ἥλιο μάλωνε καὶ μὲ τὸν ἥλιο λέει:
 «Ἥλιε, γιὰ δὲ βρεεῖς κ' ἐδῶ σ' τούτη τὴν ἀποσκιούρα;
 νὰ λυώσουνε τὰ κρούσταλλα, νὰ λυώσουνε τὰ χιόνια,
 νὰ γίνῃ μιὰ ἀνοιξή καλή, νὰ γίνῃ καλοκαίρι,
 νὰ ζεσταθοῦν τὰ νύχια μου, νὰ γιάνουν τὰ φτερά μου,
 νὰ ρθοῦνε τᾶλλα τὰ πουλιά καὶ τᾶλλα μου τᾶδέρφια;»

5. ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ

Ὅσα κάστρα κι' ἂν εἶδα καὶ περπάτησα,
 σὰν τῆς Ὁριάς τὸ κάστρο δὲν ἐλόγιασα.
 Κάστρο θεμελιωμένο, κάστρο ξακουστό,
 σαράντα ὀργυιές τοῦ ψήλου, δώδεκα πλατύ,
 μολύδι σκεπασμένο, μαρμαροχυτό,
 μὲ πόρτες ἀτσαλένιες κι' ἀργυρὰ κλειδιά,
 καὶ τοῦ γιαλοῦ ἡ πόρτα στράφτει μάλαμα.

* *

Τοῦρκος τὸ τρογυρίζει χρόνους δώδεκα,
 δὲν μπόρει νὰ τὸ πάρῃ τὸ ἐρημιόκαστρο.
 Κ' ἓνα σκυλί Τουρκάκι, μιᾶς Ρωμιᾶς παιδί,
 στὸν Ἀμιρά του πάει καὶ τὸν προσκυνάει.
 «Ἀρέντη μ' Ἀμιρά μου καὶ Σουλτάνε μου,
 ἂν πάρω γὼ τὸ κάστρο τί εἶν' ἡ ρόγα μου :»
 —Χίλια ἄσπρα τὴν ἡμέρα κι' ἄλογο καλό,
 καὶ δυὸ σπαθιά ἀσημένια γιὰ τὸν πόλεμο.
 —«Οὐδὲ τ' ἄσπρα σου θέλω κι' οὐδὲ τὰ φλωριά,
 οὐδὲ καὶ τ' ἄλογο σου κι' οὐδὲ τὰ σπαθιά,
 μόν' θέλω γὼ τὴν κόρη πού 'ναι στὰ γυαλιά».
 —Ὅσὰν τὸ κάστρο πάρῃς, χάρισμα κι' αὐτή».

* *

Πράσινα ροῦχα βγάζει, ράσα φόρεσε,
 τὸν πύργο πύργο πάει καὶ γυροβολάει,
 στὴν πόρτα πάει καὶ στέκει καὶ παρακαλεῖ :
 «Γιὰ ἀνοιξε, πόρτα, πόρτα τῆς Ὁριάς,
 πόρτα τῆς μαυρομάτας τῆς βασιλίσσας».
 —Φεύγα ἀπ' αὐτοῦ, βρὲ Τοῦρκε, βρὲ σκυλότουρκε».
 —«Μὰ τὸ σταυρό, κυρά μου, μὰ τὴν Παναγιά,
 ἐγὼ δὲν εἶμαι Τοῦρκος οὐδὲ Κόνιαρος,
 εἶμαι καλογεράκι ἀπ' ἀσκηταριό.
 Δώδεκα χρόνους ἔχω ὅπ' ἀσκήτευα,
 χορτάρι ἐδοσκοῦσα σὰν τὸ πρόβατο,
 κ' ἤρθα νὰ πάρω λάδι γιὰ τίς ἐκκλησιές.
 Γιὰ ἀνοίξετέ μου νὰ μπω τοῦ βαριόμοιρου».

- Νὰ ρήξουμε τσιγγέλια νὰ σὲ πάρουμε.
 —«Τὰ ράσα μου εἶναι σάπια καὶ ξεσκίζονται.»
 —Νὰ ρήξουμε τὸ δίχτυ νὰ σὲ πάρουμε.
 —«Εἶμι ἀπὸ τὴν πεῖνα κι' ἀντραλίζομαι.»

* * *

Γελάστηκε μιὰ κόρη, πάει, τὸν ἀνοιξε.
 Ὅσο γ' ἀνοίξῃ ἢ πόρτα, χίλιοι ἐμπήκανε,
 κι' ὅσο νὰ μισανοίξῃ, γέμισ' ἢ αὐλή,
 κι' ὅσο νὰ καλοκλείσῃ, ἢ χῶρα πάρθηκε.
 Ὅλοι, χυθῆκαν στ' ἄσπρα, ἔλοι στὰ φλωριά,
 καὶ κείνος εἰς τὴν κόρη πού 'ναι στὰ γυαλιά.

* * *

Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τὸν πύργο κάτω πέταξε,
 μήτε σὲ πέτρα πέφτει, μήτε σὲ κλαριά,
 παρὰ σὲ Τούρκου χέρια κι' ξεψύχησε.

Σ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

6. ΤΟΥ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΥ Τ' ΑΡΜΑΤΑ

Τοῦ σκοτωμένου τάρματα τὰ πολυτιμημένα
 στὴν ἐκκλησιὰ τὰ κρέμασαν κι' ἔλοι τὰ προσκυνοῦνε
 κάτω ἀπ' τοῦ ἀφέντη τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀσημένια εἰκόνα.
 Πάει κ' ἡ γυναίκα του χλωμῆ, σὰ φύλλο μαραμμένο,
 καὶ κάνει πέτρα τὴν καρδιά κι' αὐτὴ νὰ προσκυνήσῃ.
 Βαστᾶ κερὶ μὲ τὸ δεξί, μὲ τᾶλλο τὸ παιδί της,
 κι' ἔλοι τὴν προσηκόνουνται καὶ τὴν καλημερίζουν.
 —Μάννα, ποῖανσὺ εἶναι τάρματα κ' ἔτσι τὰ προσκυνοῦνε;
 Τάχα μὴν εἶν' τ' Ἀη-Γιῶργη μας, μὴν εἶναι τ' Ἀη-Δημήτρη;
 —Δὲν εἶναι, γυιέ μ', τ' Ἀη-Γιῶργη μας, δὲν εἶναι τ' Ἀη-Δημήτρη,
 μόν' εἶναι τοῦ πατέρα σου τὰ πολυτιμημένα,
 πού πολεμώντας τὸν ὄχτρο σκοτώθηκε καὶ πάει.
 Μὰ ἔλα, παιδί μου, ἢ μάννα σου ψηλά νὰ σὲ σηκώσῃ,
 νὰ τὰ φιλήσῃς τρεῖς φορές καὶ νὰ τὰ προσκυνήσῃς.
 Κι' ὅταν τρανέψῃς καὶ γενῆς πανώριο παλληκάρι,
 σὺρ' ἐδῶ πέρα μόνοξ σου, γιὰ νὰ τὰ ξεκραμάτῃς,
 μ' αὐτὰ νὰ πᾶς πολεμιστῆς στὰ κορφοβούνια ἀπάνω.

Κι' ἔπου θ' ἀκούσῃς νὰ βογγοῦν σὲ μιὰ κοντορραχοῦλα,
τὰ κυπαρίσσια τὰ ψηλά καὶ τὰ δασὰ τὰ πεῦκα,
στάσου καὶ ρῆξε τουφεκιά σιμὰ σ' ἓνα κιβούρι,
καὶ τᾶλλα βίλια φύλαξε γιὰ τὸν ὄχτρο, πικιδί μου.

Β. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

Ι. Η ΠΕΡΔΙΚΑ

Βόσκουν οἱ ἄλλες πέρδικες
ἢ λούζονται στ' αὐλάκι,
καὶ μιὰ στὰ νύχια περπατεῖ
ἀπάνω σὲ κοτρώνι:
καὶ γέρνει πίσω καὶ τηρᾷ
μικρὸ ἓνα περδικάκι,
καὶ πότε τοῦ γλυκομιλεῖ
καὶ πότε τοῦ μαλόνει.

— Ἄκου τῆς μάννας τῆ λαλιὰ
κι' ἀνέβα στὸ λιθάρι
γιὰ τ' ἢ καρδιά μου λαχταρεῖ,
μονάκριβο πουλί μου.

— Γιὰ ἰδέ, μαννοῦλα, τὸ νερὸ
πού βρέχει τὸ θυμάρι,
γιὰ ἰδέ τὰ συνομήλικα
πῶς παίζουσι ἀντικρὺ μου!

— Ἐχουν οἱ μάννες τους πολλὰ!
Ἔλα, πουλί, κοντά μου,
κ' εἶδα τὸν ἴσκιον γερακιοῦ
ἐδῶ σιμὰ στ' αὐλάκι.

— Πάμε, μαννοῦλα, στὰ νερά
νὰ βρῶ τῆ συντροφιά μου,
αὐτὸ ἦταν σύννεφο μικρὸ,
δὲν ἦτανε γεράκι.

Κι' ὁ ἴσκιος πάλι ἐφάνηκε
ἀπάνω στὰ λιθάρια,
καὶ κατεβαίν' ἢ πέρδικα
ζητώντας τ' ἀκριβὸ τῆς,
κι' αὐτὲς πού ἦταν ρίζωμα,
τρυπώσαν στὰ θυμάρια·
ἐκεῖθε ὁ ἴσκιος πέρασε
τοῦ γερακιοῦ προδότῆς.

Κι' ἀκούσθη ἓνα φτερούγισμα
μιὰ ταραχή, μιὰ ἀντάρα
ὅπ' ἔχει τὸ μονάκριβο,
ἔχει πικρὴ τὴν τύχη.
Σκούζει, χτυπιέται ἢ πέρδικα
μὲ τρόμο, μὲ λαχτάρια,
καὶ τ' ἀκριβὸ τῆς σπαρταρᾷ
στοῦ γερακιοῦ τὸ νύχι.

— Οἱ μάννες τῶν παιδιῶνε μας
γεράκια δὲ φοβοῦνται
τὸ μικροχαϊδεμένο τους
στὰ νύχια του νὰ πάρῃ...
Ἄπ' ἄλλα βάσανα σκληρὰ
στὸν κόσμον τυραννιοῦνται·
ἔχουν ἀρρώστιες φοβερὲς
καὶ Χάρο μακελλάρη!

2. ΔΕΗΣΗ

Στὸ ρημοκλήσι τοῦ γιалоῦ,
Γιὰ τὸ πιστρόφι τοῦ καλοῦ,
Μιὰ μαυρομαντηλοῦσα,
Καντήλι ἀνάφτει καὶ κεριά,
Σέρνετ' ἐμπρὸς στὴν Παναγιᾶ
Τὴν Ἐλεοῦσα.

Φύσ', ἀγεράκι μου πουμινό.
Νὰ μοῦ τὸν φέρετο τὸ νιό.
Μαϊστράλια, μὴν ἀργεῖτε.
Ἐάρτια, πανάκια, σταυρωτά,
Θαλασσοπούλια, μ' ἀπλωτὰ
Φτερά, γενῆτε.

Καὶ χαῖμαλι γιὰ φυλαχτό,
Μὲ τὰ χεράκια μου πλεχτό,
Στὰ στήθια τοῦχω δέσει.
Μὴ φύγη καὶ καμὶὰ ξωθιὰ
Βρεθῆ μακριὰ στὴν ξενιτειὰ
Καὶ τὸν πλανέση.

Κερά καλή, Κερά χρυσή,
Φέρ' τον μου πάλε στὸ Νησί,
Κ' εἶμαι χαροκαημένη.
Κι' ἀπὸ γονιοὺς καὶ συγγενεῖς,
Φτωχιά καρδοῦλα, καὶ πονεῖς,
Ὅρφανεμένη!

Φωτᾶτ', ἀστέρια τ' οὐρανοῦ,
Καὶ σύ, φεγγάρι μου, γενοῦ
Στὸ δρόμο συνεργός του.
Γιὰ τὸν ταχὺ τὸ γυρισμό.
Καὶ στὴν ψυχὴ του γλυκασμό,
Τὸ φῶς σου δός του!

Κερά χρυσή, Κερά καλή,
Σὲ Δύση καὶ σ' Ἀνατολή,
Στὸ πλάι του πάντα στάσου:
Νὰ καίω λαμπάδα ὀλονυχτις
Στὸ Γιόκα σου, ποὺ τὸν κρατεῖς
Στὴν ἀγκαλιὰ σου!

Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

3. ΝΑΝΙ — ΝΑΝΙ

Ἄγγελοκάμωτο παιδί,
πέσε στὴν ἀγκαλιὰ μου,
πέσε γλυκὰ νὰ κοιμηθῆς.

Δὲν ξέρεις πῶς σπαράζουνε
τὰ μαῦρα σωθικά μου,
στὰ στήθια μου σὰν ἀπλωθῆς.

Μὲ τὰ μακριὰ μαλλάνια της,
γιὰ ἰδὲς θὰ σὲ σκεπάσει,
μὴν ἢ δροσὰ σὲ πιάσει.

Ἔλα, παιδί μου, κ' οἱ ὄρφανοί,
σὰν στέκουν κι' ἀγρυπνοῦνε,
γρήγορα λητμονοῦνε.

Ἔλα, ψυχὴ μου, κύτταξε· Ἔλα νὰ σὲ κοιμίσουνε,
 ἢ μάννα σου ἢ καυμένη, στὴ ζέστη τῆ ἀγκαλιᾶς μου,
 γυμνὴ καὶ χιονισμένη, οἱ χτύποι τῆς καρδιάς μου.

Νᾶξερες πότε ξύπνησε,
 σήμερα τὴν ἀγούλα,
 ἢ μαύρη σου ἢ μαννοῦλα.

Γὰ γόνατά μου ἐτρύπησαν δυὸ ὥρες πεσημένη
 ἔμπρὸς εἰς τὴν Παρθένο μας . . Ἐσὺ κι' αὐτὴ μοῦ μένει.
 Ἐκλαψα μαῦρα δάκρυα, — ὄχι γιὰ μέ, παιδί μου,
 ἐτάχθηκα στὴ Χάρη τῆς γιὰ σέ, γλυκὸ πουλί μου,
 τὸ γάλα νὰ μὴ χάσω!

Ἔλα, παιδί μου, ἐλπίδα μου, ἔλα καὶ σὲ νυστάζει.
 Κοιμήσου κ' ἢ μαννοῦλά σου ἔξυπνη σὲ κυττάζει.
 Εἶναι πικρὰ τὰ χεῖλη μου, φαρμάκι εἶν' ἢ καρδιά μου,
 ἀπὸ τὴ φτώχεια τρέμουνε τ' ἄχαρα κόκκαλά μου . . .
 Ἔλα, παιδάκι μου, μὴ κλαῖς, πέσε νὰ σὲ κοιμήσω καὶ νὰ σὲ
 [νανουρίσω.

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ

4. ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

(Ὁ ξένος εἰς τὴν ξενιτειὰ πρέπει νὰ βάνῃ μαῦρα
 γιὰ νὰ ταιριάζῃ ἢ φορεσιὰ μὲ τῆς καρδιάς τῆ λαύρα.
 Δημῶδες)

Ἐφῆς ὁ ἥλιος ἔδουε στὴν ἅγια μου πατρίδα
 κ' ἓνα τοῦ δῶκαν φίλημα σὲ θλιβερὴν ἀχτιδα
 νὰ μοῦ τὸ φέρ' ἔμένα.

Θέλω νὰ διῶ τὴ μάννα μου, τ' ἀδέρφια μ' νὰ φιλήσω,
 τὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω·
 βαρέθηκα τὰ ξένα!

Μικρὸ μικρὸ μ' ὠρφάνεψε ἢ ἀλύπητὴ μου μοῖρα,
 μικρὸ μικρὸ τῆς ξενιτειᾶς τὸ μονοπάτι πήρα,
 μὲ χεῖλη πικραμένα.

N. Κομποπούλου—Νεοελληνικὰ Ἀναγν. Β' τάξεως Ἑλλήν. Σχολ. 10

Μὰ τώρα πιά τὰ χόρτασα τῆς ξενιτειᾶς τὰ κάλλη·
 ἂν εἶναι καὶ παράδεισος, θὰ τὴν ἀφήσω πάλι·
 βχρέθηκα τὰ ξένα !

Μικρὸ χελιδονάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου·
 γιὰ μιὰ σταλιά λυπήτρου με καὶ δῶσ' με τὰ φτερά σου,
 τὰ λεφτοκαμωμένα !

Θέλω τὸ δούτυχο κ' ἐγὼ στὶ σπίτι μας νὰ πάγω,
 θέλω στῆς μάννας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νὰ φάγω·
 βαρέθηκα τὰ ξένα !

Ἀνδρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλῶστε,
 γιὰ λίγο λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δῶστε
 σὲ πόδια κουρασμένα !

Πεθύμησα νὰ στολισθῶ μὲ γιορτερὸ στολίδι,
 νὰ πάγω στὴν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι·
 βαρέθηκα τὰ ξένα !

Φύσα, κοσμογυρίστρα χαριτωμένη μ' αὔρα,
 κι' ἂν δῆς μιὰ μάνν' αὐτοῦ ποῦ πᾶς βαμμένη μέσ' τὰ
 [μαῦρα,
 μὲ μάτια δακρυσμένα,

μ' ἓνα κρυφὸ σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτὴ τῆς :
 πηγαίνω πιά νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί τῆς·
 βαρέθηκα τὰ ξένα !

Καὶ σεῖς, ποῦ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
 ἐσεῖς, ποῦ δὲ σᾶς ἔπραγε τῆς ξενιτειᾶς ἀγέρας,
 καθὼς μὲ τρώγ' ἐμένα,

μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε σὰν κλαίγω τὸν παλμὸ μου,
 καὶ ψάλλω στὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμὸ μου·
 βαρέθηκα τὰ ξένα !

5. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

« Σ' ἀφήνω γειά, μαννοῦλά μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
 ἔχετε γειά, ἀδερφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοπούλες.
 Θὰ φύγω, θὰ ξενιτευθῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα.

Θὰ φύγω, μάννα, καὶ θὰ ρτῶ καὶ μὴν πολυλυπιέσαι.

Ἐπὶ τὰ ξένα ποῦ βρεθῶ μηνύματα σοῦ στέλνω
 μὲ τὴ δροσιὰ τῆς ἀνοιξῆς, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα
 καὶ μὲ τ' ἀστέρια τοῦρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.
 Θὰ νὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θὰ νὰ σοῦ στέλνω ἀσῆμι,
 θὰ νὰ σοῦ στέλνω πράματα π' οὐδὲ τὰ συλλογιέσαι».

— Παιδί μου, πάαινε στὸ καλὸ κι' ὄλοι οἱ ἀγιοὶ κοντὰ σου,
 καὶ τῆς μκννούλας σου ἢ εὐχὴ νὰ εἶναι γιὰ φυλαχτὸ σου,
 νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.

Θυμῆσου με, παιδάκι μου, κ' ἐμὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου,
 μὴ σὲ πλανέσῃ ἢ ξενιτεῖά καὶ μᾶς ἀλησιμονήσης.

— «Κάλλιο, μκνουλά μου γλυκεῖά, κάλλιο νὰ σκάσω πρῶτα,
 παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ἔρημα τὰ ξένα».

Γ'. ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

1. ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ

Ἐνάθεμά σε, ξενιτεῖά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις!
 Θὰ πάρω ἕναν ἀνήφορο νὰ βγῶ σὲ κορφοβούνη,
 Νὰ βρῶ κλαράκι φουτωτὸ καὶ ριζιμιὸ λιθάρη,
 Νὰ βρῶ καὶ μιὰ κρούδρουσι, νὰ ξεπλωθῶ στὸν ἴσκιο,
 Νὰ πιῶ νερὸ νὰ δροσισθῶ, νὰ πάρω λίγη ἀνάσα,
 Ν' ἀρχίσω νὰ συλλογισθῶ τῆς ξενιτεῖας τὰ πάθη,
 Νὰ εἰπῶ τὰ μῦθρα ντέρτια μου καὶ τὰ παράπονά μου.

Ἐνοιξε, θλιθερὴ καρδιά, καὶ πικραμένο ἀχείλι,
 Βγάλε κᾶνα χαμόγελο καὶ πὲς κᾶνα τραγοῦδι
 — Τραγοῦδια ἂν ἔχ' ἢ μαύρη γῆ, κι' ὁ τάφος χαμογέλια,

Ἐχει καὶ τοῦ παιδιοῦ ἢ καρδιά, ποῦ περπατεῖ τὰ ξένα.
 Τὰ ξένα ἔχουν καῦμοὺς πολλοὺς καὶ καταφρόνια πλήθος,
 Στὰ ξένα δὲν ἀνθίζουσι τὴν ἀνοιξὶ τὰ δέντρα,

Καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, ξεστός δὲ λάμπει ὁ ἥλιος.
 Δὲ φυλλουριάζουσι τὰ βουνά, δὲν πρασινίζει ὁ κάμπος,
 Καὶ δὲ δροσίζει τὸ νερὸ, καὶ τὸ ψωμί πικραίνει! . . .

Στὰ ξένα ποιὸς θὰ σὲ χαρῆ καὶ ποιὸς θὰ σοῦ γελάσῃ ;

Ποῦν' τῆς μαννούλας τὰ φιλιὰ, τὰ χαίδια τοῦ πατέρα ;
 Ποῦναι τὰ γέλια τ' ἀδερφοῦ κ' ἢ συντροφιά τοῦ φίλου ;
 Ἄν ἀρρωστήτης, ποιὸς θάρθη στήν ξενιτεῖά σιμά σου
 Νὰ σ' ἐρωτᾷ τὸν πόνο σου, τὰ γιατρικὰ νὰ δίνῃ,
 Στὸ ἔργο σου προσκέφαλο νὰ ξενυχτᾷ μαζί σου ;
 Κι' ἂν ἔρθῃ ἡμέρα ἀγλύκαντη στὰ ξένα νὰ πεθάνῃς,
 Ποιὸς θὰ βρεθῇ στὸ πλάι σου τὰ μάτια νὰ σοῦ κλείσῃ ;
 Ποιὸς θὰ σοῦ λούσῃ τὸ κορμί, ποιὸς θὰ σὲ σαδανώσῃ ;
 Στὸ λείψανό σου ποιὸς θάρθη λουλούδια νὰ σὲ ράνῃ,
 Καὶ ποιὸς μὲ πόνο θὰ ριχτῇ στὸ νεκροκράδατό σου
 Γιὰ νὰ σὲ κλάψῃ ; Ποιὸς θὰ εἰπῇ γιὰ ἐσένα μοιρολόγι ;
 Ἄχ ! πῶς τοὺς θάφτουν νᾶξερές καὶ πῶς τοὺς πᾶν τοὺς ξένους !
 Χωρὶς λιθάρι καὶ κηρί, χωρὶς παπᾶ καὶ ψάλτη.
 Ἀνάθεμά σε, ξενιτεῖά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !

Ποῦ νὰ τὸν πῶ τὸν πόνο μου, ποῦ νὰ τὸν ἀπορρίξω ;
 Νὰ τὸν εἰπῶ στὰ τρίστρατα, τὸν παίρνουν οἱ διαβάτες,
 Νὰ τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνουν τ' ἀγριοπούλια ! ..
 Κι' ἂν κλάψω τὰ φαρμακερὰ τὰ δάκρυα ποῦ νὰ πέσουν ;
 Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆ, χορτάρι δὲ φυτρώνει,
 Ἄν πέσουνε στὸν ποταμό, ὁ ποταμὸς θὰ στύψῃ,
 Ἄν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καρδιά,
 Κι' ἂν τὰ βροστάξω στήν καρδιά, μὲ καὶν, μὲ φαρμακόνουν !
 Ἀνάθεμά σε, ξενιτεῖά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !

Γ. ΑΘΑΝΑ

2. ΟΙ ΜΑΝΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ

Ὡ ἐσὺ μανούλα, πῶχασες βλαστάρι σου ἀκριδὸ
 Καὶ κλαῖς καὶ δὲ στερεούουε τὰ δάκρυά τῆς ψυχῆς σου,
 Χὺς ἓνα δάκρυ γι' ἄλλης μιᾶς φτωχῆς μαννούλας γειό,
 Ποῦ αὐτὸς στὴ μάχη ἐσκότωσε τὸ δύσμοιρο παιδί σου.
 Κ' ἐσὺ μανούλα τυχερή, πῶχεις καλοδεχτῆ,
 Κλαμμένη, τὸ παιδῆκι σου στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου,
 Χὺς ἓνα δάκρυ γι' ἄλλης μιᾶς μαννούλας τὸ παιδί,
 Ποῦ ἐπῆγε καὶ τὸ σκότωσε τὸ βόλι τοῦ δικοῦ σου.

Δ. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΚΑΛΟΥ

Γ. ΑΘΑΝΑ

1. ΖΩΓΡΑΦΙΑ

Τὸ χωριαδάκι κρέμεται στὸ πλάγι τοῦ βουνοῦ.

Ἄ! καὶ θὰ πέση στὸ γιालὸ σὰν κάμη πὺς κυλήσῃ!

Τ' ἄσπρα του σπίτια εἶναι θαρρεῖς ραντίσματα τοῦ ἀφροῦ,

Ποῦ ἡ τρικυμία σήκωσε κ' ἔχει ὡς ἐκεῖ σκορπίσει.

Τὴν ὄρ' αὐτὴ τὰ χαίρομαι μὲ τὴ χαρὰ τοῦ νοῦ,

Γιατὶ κυττοῦν κατὰμτα τὸν ἥλιο πρὸς τὴ δύση.

Κ' ἐκεῖνος ἀπ' τὰ χρώματα, ποῦ δίνει τ' οὐρανοῦ,

Τὸ πιὸ λαμπρὸ, τὰ τζάμια τους, κρατεῖ γιὰ νὰ στολίσῃ!

Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ

2. Η ΨΥΧΟΥΛΑ

Ὡσὰν γλυκόπνοο

Δροσᾶτ' ἀεράκι

Μέσα σὲ ἀνθότοπο,

Κεῖο τὸ παιδάκι

Τὴν ὕστερη ἐθγάλε

Ἀναπνοή.

Ὅλα τὴν ἔκραζαν,

Ὅλα τ' ἀστέρια,

Κ' ἐκείνη ἐξάπλωνε

Δειλὴ τὰ χέρια,

Γιατὶ δὲν ἤξευρε

Σὲ ποιὸ νὰ μπῆ.

Καὶ ἡ ψυχουλά του

Εἰς τὸν ἀέρα

Γλήγορα ἀνέβαινε

Πρὸς τὸν αἰθέρα

Σὰν λιανοτρέμουλη

Σπίθα μικρή.

Ἄλλὰ, νά, τοῦ ὤωσε

Ἐνα Ἀγγελάκι

Τὸ φιλιὸ ἀθάνατο

Στὸ μγουλάκι

Ποῦ ἔξαφνα ἔλαμψε

Σὰν τὴν αὐγή.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

3. ΤΡΙΑ ΑΓΓΕΛΑΚΙΑ

Νεογέννητο ξανθὸ παιδί

χαμογελάει ἅμα τὰ ἴδη,

ἀντίκρυ του ζωγραφισμένα

ἀπὸ τεχνίτη ξακουστὸ

κοντὰ σὲ δλόφωτο Χριστό,

δύο ἀγγελάκια ἀδελφωμένα.

Πρὶν ἀπὸ μάννα γεννηθῆ,   πὺ τὰ θωρεῖ ζωγραφιστά,
 στὴ γῆ μας κάτω πρὶν νάρθῃ,   τὰ ξαναγνώρισε καὶ πάλι.
 τ'ἀντάμωσε σὲ πλάσῃν ἄλλη...

N. ΠΕΤΙΜΕΖΑ

4. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑΤΙΚΟ ΣΥΝΝΕΦΑΚΙ

Γέρικη ἑλγιά, διψῶ· περνοῦν μακρὰ σου
 τὰ σύννεφα καὶ φεύγουνε τρεχάλα.
 Λαύρα ἢ ψυχὴ μου φλόγα στὰ κλαριά σου,
 πὺ λαχταροῦνε τὴ βροχὴ μιὰ στάλα.
 Κράτα σύ, συννεφάκι μου, καὶ στάσου,
 χαμήλωσε, ξεχώρισε ἀπ' τ' ἄλλα,
 καὶ στῆς ἑλγῆς τὴ γέρικη κουφάλα,
 καὶ σ' ἐμὲ ρίξε λίγο ἀπ' τὴ δροσιά σου.
 Ἔτσι, ὅπως ἦτανε μικρὸ καὶ μόνο
 κι' ἀῦναμο, ἓνα κῦμα μόν' ἀφίνει,
 παρηγοριὰ στὸ μυστικὸ μας πόνο,
 ἑλγιά μου! κ' ἔφυγε καὶ πάει καὶ σβύνει
 κ' ἐχάθη πέρα στ' οὐρανοῦ τὰ μάκρη,
 λές κ' ἔσταξε γιὰ μᾶς ἓνα του δάκρυ.

Δ'. ΗΘΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

I. ΒΗΛΑΡΑ

1. ΤΙΜΗ, ΦΩΤΙΑ, ΝΕΡΟ,

Συμφώνησαν παληὸν καιρὸ
 Τιμὴ, Φωτιὰ καὶ τὸ Νερό
 Μαζὶ νὰ συντροφέψουν,
 Καὶ τύχη νὰ γυρέψουν.

Μὲ χάσεταιν· λέει ἡ Φωτιὰ.
 Ρίξτε τριγύρω μιὰ ματιὰ
 Κι' ὅπου καπνὸ νὰ ἰδῆτε
 Ἐλάτε νὰ με βρῆτε.

Στὸ δρόμο τους, πὺ περπάτᾶν,
 ἔγας τὸν ἄλλον ἐρωτᾶν:
 Ἄν λάχῃ καὶ χαθοῦμε,
 Πῶς νὰ ἀνταμωθοῦμε;

Κ' ἐγώ, ἀποκρίθη τὸ Νερό
 ἔχω τὸν τόπο φανερό.
 Ὅπου χλωρὸ λιβάδι,
 Δικό μου εἶναι σημάδι.

Γυρίζουν και λέν τῆς Τιμῆς :	Λέγει ἡ Τιμὴ : ἐγὼ ὅσ αὐτὸ
Σοῦ φανερώσαμεν ἐμεῖς	Σᾶς συμβουλεύω, ὄχι τὸ κοντὸ
Τοῦ καθενοῦ μας τόπο	Ποτὲ μὴ γελασθῆτε
Πῆς μας κ' ἐσὺ τὸν τρόπο.	Νὰ μοῦ ξεχωριστῆτε.

Γιατὶ ἂν γλιστρήσω μιὰ φορὰ
 και δὲ μὲ πιάστε σταθερά,
 Ὅσο νὰ μὲ γυρέψτε,
 Τὸν κόπο θὰ ξεοδέψτε.

Α. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

2. ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΜΠΕΚΡΗ

Κλάψετε, Τσίτσες, κι' ὄρφανὲς Κλοντήρες·
 Κλάψετε, Ταθήρνες ἔρημες, και κλεισ' τε.
 Πουλιὸ γλυκὲς Βαρέλες μὴ γιομίσ' τε,
 Κι' ὁ ἄντρας σας, ἄχ! χτυπᾷ τ' Ἄδη τοὺ θύρες
 Ὁφου, σκληρὲς κ' αἱματοδόρες Μοῖρες!
 Και τί θὰ γένη ἢ φαμελιὰ ποῦ ἀφήσετε
 Ξέσκεπη, ἀπάνθρωπε, και δὲ λυπεῖσθε :
 Μπότσες, Κανάτες, Κοῦπες, κακομοῖρες,
 Θυγχιτέρες γλυκὲς τοῦ Μκακάριτη!...
 Και σύ, Βαρέλα, πάψε, ἢ κλάψα φτάνει.
 Κ' ἔχε ἔγγοια τώρα ἐσὺ τὸ ἔρημο σπίτι.
 Βγάλε και βάλτ' του ὡστόσο ἓνα στεφάνι.
 Τοῦ πρέπει, ἴτι παρθένος πάει στὴ Δήτη.
 «Δὲν ξέρω ἀπὸ νερὸ» εἶπε πρὶν πεθάνῃ.

Δ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

3. Ο ΤΕΝΕΚΕΣ

Σ' ἓναν κῆπο μιὰ χαρά,	Μαραθῆχαν οἱ μοσκιές,
κι' ἀπὸ λούλουδα σπαρμένο,	ἔξεράθησαν κ' οἱ κρίνοι
ἔπετάζαν μιὰ φορὰ	μὰ ὁ καλὸς σου τενεκὲς
ἓνα τενεκὲ σπασμένο.	πάντα τενεκὲς θὰ μείνῃ.

4. ΕΙΣ ΚΥΡΙΑΝ ΘΡΗΣΚΟΛΗΠΤΟΝ

Τρέχει στὸν πνευματικὸ ἕξει
 γιὰ νὰ πῆ τὰ κρίματά της,
 τὰ ξένα: τὸ καὶ τό...
 μὲ ξεχνάει τὰ δικαίτης...

Ε. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΑΓΑΠΗΣ
 ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΜΨΥΧΟΝ ΚΑΙ ΑΨΥΧΟΝ ΦΥΣΙΝ

Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

1. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Μὴ μὲ ρωτᾶς ποῦθ' ἔρχομαι, μὴ μὲ ρωτᾶς ποῦ τρέχω
 πατρίδα ἐγὼ δὲν ἔχω

παρὰ τοῦ βᾶτου τᾶγριο, τᾶγκαθερὸ κλαρί.
 Μὲ δέρνει τᾶνεμόδρεχετο, εἶμαι πτωχὸ πουλί.
 ὁ λόγγος τὸ πλάτι μου καὶ βιό μου εἶν' ἡ χαρά,
 πετῶ, κOURNιάζω ξέγνοιιστος ὁσῶχω τὰ φτερά.

Λίγη ὄροσουλα τούρανοῦ τὰκούραστο λαρύγγι
 μοῦ τὸ ξεφρύγει, ὅταν διψῶ, καὶ ζῶ μ' ἓνα μυρμήγκι.
 Ευπῶ τὸ γλυκοχάραμιμα. Τοῦ ἡλίου τὴν ἀχτίδα
 φορῶ μπλαμοκέντητη βασιλικὴ χλαμύδα
 κι' ἀρχίζω τὸ τραγούδι μου. Στὰ σύγγενφ' ἀνεμίξει,
 περήφανος σταυραητός, τὸν κόσμο φοβερίζει.
 κ' ἐγὼ τὸν βλέπω καὶ γελῶ... Δὲν τοῦ φθονῶ τὴν τύχη,
 οὔτε μὲ σκιαίνει τᾶσπλαχνο, τὸ φοβερό του νύχι,
 γιατί δὲν καταδέχεται μ' ἐμένα νὰ χορτάση
 θεριό, ποῦ πρὸς τὴ δόξα του βρῖσκει στενή τὴν πλάση.
 Τὸ κράζουν αὐτακράττρα... τοῦ φόρεσαν κορώννα,
 μᾶς τῶπλασαν δικέφαλο..., τοῦ γράφουν τὴν εἰκόνα.
 Στὴ μιὰ τὴ φύχτα νὰ κρατῆ χρυσὴ τοῦ δίνουν σφαῖρα,
 στὴν ἄλλη του γυμνὸ σπαθί!... κ' ἐπῆρε ὁ νοῦς του ἀγέρα.
 Δὲ σὲ ζηλεύω, σταυραητέ! Τοῦ πριναριοῦ μου ἡ μᾶζα

ἀξίζει τὴν κορῶνά σου καὶ τὰ χρυσᾶ τσαπράζα.
 Δὲν ἀνεβαίνω σὰν ἐσέ, καὶ σὰν ἐσέ δὲν πέφτω
 στὴν ἀρπαγή, στὸ σκοτωμὸ κι' ἄλλο ποτὲ δὲν κλέφτω.
 Ζῶ μὲ τὰ φύλλα τὰ χλωρά, μὲ τὰνθη θὰ πεθάνω,
 κι' ἀφίνω χωρὶς κλάμματα τὸν κόσμον αὐτὸν τὸν πλάνο.

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

2. ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΜΑ

Πίσω ἀπὸ μακρινὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
 Καὶ τ'οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζου,
 Πράσινες, κόκκινες, ξανθές, ὀλόχρυσες, γαλάζιες,
 Κι' ἀνάμεσά τους σκάζει λαμπρὸς ὁ Ἄποσπερίτης·
 Τὴν πύρην τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβυεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
 Ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρνουν τ' ἀκρογιαλία·
 Ἀνάρια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γαιρο - πευκὸς
 Καὶ πίνει καὶ ρουφάει ὀροσιά κι' ἀχολογίει καὶ τρίζει,
 Ἡ βρύση ἢ χορταρόστρωτη ὀροσίζει τὰ λουλούδια
 Καὶ μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει.
 Θολώνει πέρα ἢ θάλασσαν, τὰ ριζοβούνια ἰσικιόνουν,
 Τὰ ζάλογγα μαυρολογοῦν, σκύθουν τὰ φρύδια οἱ βράχοι
 Κι' οἱ κάμποι γύρου οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλασ μαιάζουν.

Σ. ΜΑΡΤΖΩΚΗ

3. Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ὁ ἥλιος σ' ὄλη του τὴ χάρι
 Κι' ἀπὸ λάμψη τὸν κόσμον πλημμυρίζει
 Μὲς τὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
 Ἄπο βώδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζη.

Ἐδῶ κυττᾶς περήφανο μοσχάρι
 Στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
 Ἐν' ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
 Καὶ τὸ πλατὺ ρουθεῖνι νὰ καπνίζει.

Μύριες άξινες σκάφτουνε τή γή
 Κ' ύψωμένες στόν ήλιολαμπυρίζουν.
 Στους κάμπους βασιλεύει θεία σιγή,
 Κ' ένω θωρείς τά σπίτια νά καπνίζουν,
 "Άλλο πλειά δέ γροικᾶς τή χαραυγή
 Παρά τά βώδια άγάλι νά μουγκρίζουν.

ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

4. ΝΕΡΟΠΟΝΤΗ

Νεροποντή δέ φαίνεται τó μονοπάτι τώρα
 και τού βουνού κατέβασε λιθάρια ή κατωφόρα.
 "Ο ξυλοκόπος χαίρεται τήν κρύα ανατριχίλα
 τί θά τού δώση ένα σωρό τ' άστροπελέκι ξύλα.
 Μά έμένα ó νοῦς μου λαχταρά για τις φτωχές φωλιές
 και τις άμυγδαλιές.
 Κ' είν' ή χαρά μου νά ζητώ, και ó καιρός ν' άνοιξη
 πώς θά στυλώσω ένα δεντρί, που ή μπόρα θάχη ρίξει.

Ν. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ

5. ΦΕΓΓΑΡΙ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Στρογγυλό τó φεγγαράκι πάνω άπ' τó βουνό, μυρωμένο τ' άεράκι τó νυχτερινό.	Κ' ή βαρκούλα - περιστέρι κάτασπρη - πετᾶ. που πηγαίνει ; ποιός τó ξέρει ; μά και ποιός ῥωτᾶ ;
Χυτό άσήμι τó φῶς πέφτει γύρω καθαρό, κ' ένα άτέλειωτο καθρέφτη κάνει τó νερό.	"Όπου γύρω κ' άν πηγαίνει λάμψη και χαρά ! τί μαγεία είναι χυμένη πάνω στα νερά !

Τί γλυκειά, τί μυρωμένη,
 τί χρυσή βραδειά !
 πώς άνοίγει εδτυχιμένη
 κάθε μιá καρδιά !

6. ΑΜΥΓΔΑΛΙΕΣ

Νύφες λευκές στολίζονται
 σὲ μυστικὸ νυμφῶνα,
 νυφούλες εἶν' οἱ ἀμυγδαλιές
 ποὺ ἀνθοῦνε στὸ λειμῶνα.

Καὶ σὲ καθρέφτη δλάργυρο
 ρίχνουνε τὴ ματιὰ τους,
 καθρέφτης ὁ ἥλιος, ὅπου ἄδρὸς
 ἀντιφωνάει μπροστά τους.

Καὶ μὲ γλυκόλαλες λαλιές
 σκοποῦς στὴν Πλάση στέλνουν
 κ' εἶναι λαλιές τους τὰ πουλιά
 ποὺ στὰ κλαδιὰ τους ψέλνουν.

Καὶ καρτεροῦν κάποιους γαμπρούς,
 προσμένουν κάποια ταίρια
 κ' εἶναι γαμπροὶ καὶ ταίρια τους
 τῆς ἀνοιξῆς τ' ἀγέρια.

ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ

7. Η ΛΕΥΚΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Στῆς Ἀγορᾶς τὰ χῶματα τὰ ρυπαρὰ
 βαθεῖα τίς ρίζες τῆς ἢ λεύκα ἀπλόνει,
 μὲ σάπια, μολυσμένα τρέφεται νερά,
 μὰ ἔμμορφη φουντώνει καὶ ᾠηλόνει.

Ἀπάνω στὸν παχὺ τῆς δυνατὸ κορμὸ
 ἐκάρφωσαν καρφιὰ γιὰ κρεμαστάρια,
 καὶ σπάζουν καὶ σπαράζουν δίχως οἰκτιρισμὸ
 τὰ χαμηλά τῆς τουφερὰ βλαστάρια.

Καί μ' ὄλες τίς πληγές της στέκεται γλωρή
 ἀμάραντη στής Ἀγοράς τόν τόπον,
 καί τή σκιά της ἐξαπλώνει δροσερή
 στίς ταπεινές φροντίδες τῶν ἀνθρώπων.

Σηκώνει τήν περηφανή της κεφαλή
 ἀπάνω ἀπό τίς στέγες, πού τήν πνίγουν,
 καί μουρμουρίζει στά οὐράνια ὑψηλά,
 ἐκεῖ πού φῶς κι' ἀγνό ἀγέρι σμίγουν.

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ

8. Η ΚΑΤΑΙΓΙΣ

Ἦλθαν τὰ νέφη στοῦ Βοριᾶ
 τ' ἀλόγατα καθάλλα,
 κ' ἐξεπεζέψανε βαρειά.
 στά ὄρη τὰ μεγάλα.

Καθένα σέ κορφή κοντά
 ὠχυρωμέν' ἀχνίζει.
 καθένα ἀστράφτει καί βροντᾶ
 καί πόλεμον ἀρχίζει.

Ρίχνουν γιά σκάγια τή βροχή,
 γιά βόλια τὸ χαλάζι
 καί πλημμυρᾶ στήν ἐξοχή
 καί τὰ σπαρμένα ἀρπάζει.

Βγαίνει ὁ γεωργός, ἀντί σπαθί,
 μ' ἓνα τσαπί καί φτυάρι-
 ποιὸς ἤμπορεῖ ν' ἀντισταθῆ
 σ ὀρμητικὸ χειμᾶρι:

Στρέφει τὰ μάτια στὰ ὕψηλά
καὶ τὸ Θεὸ κυττάζει,
τὸ δάκρυ του κατακυλᾷ
—Βοήθη με ! φωνάζει.

Καὶ ὁ Θεὸς ποῦ τὸν πονεῖ
γιὰ τὴν καλὴ καρδιά του,
γνέφει τοῦ Ἥλιου νὰ φανῇ
νὰ πάη βοήθειά του.

Ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ συννεφιά
κι' ὁ ἥλιος ἀπ' τὴν ἄλλη,
τῆς Ἴριδος ἢ ἐμμορφιά
ἀνάμεσα προβάλλει.

—Βάλετ' ἐχθροί, τοὺς κεραυνούς
τὰ ὄπλα σας στὴ θήκη,
γιατ' εἶμ' ἐγὼ στοὺς οὐρανοὺς
ἢ παλαιὰ συνθήκη

Ποῦ ἔγραψ' ὁ Δημιουργὸς
μὲ χρώματα ποῦ μένουν,
γιὰ νὰ τὰ βλέπ' ὁ γεωργὸς
νὰ ξέρη τί σημαίνουν.

Τὸ κόκκινο εἶναι τὸ κρασί,
τὸ κίτρινο σιτάρι,
τὸ πράσινο ἢ περισσὴ
ἐλγιά, ποῦ θενὰ πάρη

Γιὰ νὰ τοῦ πάη «λειτουργιά»
καὶ ὄνομα νὰ τοῦ στείλῃ,
καὶ νὰ τ' ἀνάφτῃ μὲ καρδιά
τ' ἀκοίμητο κανδήλι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑΙ, ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ, ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑΙ, ΑΙΣΘΗΤΙΚΑΙ ΚΛΠ.

Η ΔΙΤΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ (Σελίς 3).

Α΄. ΓΛΩΣΣΙΚΑ : φλάμπουρα, σήματα, σημαϊαί.

Β΄. ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ κλπ. : σκόλα, ἀφιέρωμα σχήμ. ὀρθογωνίου ἢ τετραγώνου ἐκ χρυσοκεντήτου πανίου μέ τινα εἰκόνα ἀγίου—ἐπὶ ὑψηλοῦ κοντοῦ τοποθετημένον.

Ο ΔΟΥΜΠΑΡΔΙΑΡΗΣ (σελ. 7).

Α΄. ΓΛΩΣΣΙΚΑ : σερμπέτι, σιρόπι. καμινάδα, φουγάρο, καὶ καπνοδόχη. σιτσαδές, χαλί. τσιμπούκι, καπνοσύριγγ. λουλᾶς, τὸ τουμπεκί, ὕλη καπνοῦ—τῆς καπνοσύριγγος. δισδάρης, φρούραρχος. ξωτάρης, κάτοικος τοῦ ὑπαίθρου. καστριιώτης, φύλαξ τοῦ κάστρου. κουλᾶς, φυλακή, φυλακεῖον, ἐξοχικὸς οἶκος. χαλέδες, τιποτένιοι. σαρίκι, μανδήλιον μακρόν, δι' οὗ στερεοῦν οἱ Τούρκοι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των τὸ κάλυμμα αὐτῆς. χαλάλι, χάρισμα, δικαίως. καταλαγιαῖζω, τακτοποιοῦμαι. κέφι, ὄρεξις. λουμπάρδα, μέγα τηλεβόλον. τόπια, κανόνια. τοπιτζήμπασης, ἀρχιπυροβολητής. μπάλλαις, σφαῖραι, ὀβίδες. τοπιτζῆς πυροβολητής. γιάφιγούρα, πρὸς ἐπίδειξιν. μπόμπα, ὀβίς. πρόσβορα, πρὸς βορ. βόϊβодας, ἑπαρχος, διοικητικὸς ἄρχων. σκιάδι, πῖλος ἀρχόντων. με τὸ τουλούμι, με τὸν ἀσκόν, παρὰ πολλή. Ἀλλάχ, Θεὸς παρὰ Μωαμεθανοῖς. σεΐζης, ἵπποκόμος.

Β΄ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ κλπ. : Ὁ πασᾶς τοῦ *Εὐρύπου*, τὸ πασαλίκιον αὐτοῦ περιελάμβανε τὴν Ἀττικὴν, Εὐβοίαν, Βοιωτίαν, Λοκρίδα καὶ Φωκίδα. μιναρές, πυργοειδὲς παράρτημα τοῦ τζαμίου ἐφ' οὗ ἀνερχόμενος ὁ μουεζίνης (ιερεὺς) καλεῖ εἰς ὄρισμένας ὥρας τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχὴν. *Μουφτης*, τίτλος τάξεως οὐλεμάδων. *Ιμάμης*, τίτλος τάξεως τοῦ κατωτάτου κλήρου· ἀποτελοῦν τὸ πρῶτον τῶν τεμενῶν ὁ κυρίως *ιμ.*, ὁ *χότζας* (διδύκαλος) καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ μιναρὲ καλῶν εἰς προσευχὴν τοὺς πιστοὺς. *μου-*

εξίνης, δερβίσης, τίτλοι τῶν μελῶν τῶν μουσ. θρησ. ταγματῶν τῶν σπουδαζόντων τὴν θεοσοφίαν. οἱ πελαργοὶ κτυποῦν τὴ μύτη τους, οἱ πελαργοὶ ὡς φιλότουρκα πτηνὰ εἶναι νικηταὶ ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς γλαυκὸς τοῦ Ἐρεχθείου. **Θρασύβουλος**, γενναῖος στρατηγὸς Ἀθηναῖος ἀποκαταστήσας τὸ 403 τὴν δημοκρατίαν ἐν Ἀθήναις.

ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ (σελ. 14)

Α'. ΠΡΑΓΜ. κ.λπ. : Ἀβαροὶ, λαὸς βάρβαρος πολιορκήσας τὴν Κων]σταντῖν ἐπὶ αὐτοκρ. Ἡρακλείου, τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ὀπλιῶν ἀπέκρουσαν οἱ χριστιανοὶ ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πατριάρχην Σέργιον (626). Τὴν νίκην ταύτην οἱ χριστιανοὶ ἀπέδωσαν εἰς τὴν Παναγίαν, ἐφ' ᾧ καὶ συνετάγη: «Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ . . . .» **Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε . . . .**, ἐκ τοῦ δημοτ. τραγουδιοῦ τῆς Ἀγία-Σοφιάς.

ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ

ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΥΤΗΣ (σελ. 16).

Α'. ΓΛΩΣΣ. : κομμερσιάριοι, τελωνιακοὶ ὑπάλληλοι. ἀμυρᾶς ἢ ἐμίρης, ἡγεμῶν Ἀράβων ἢ Τούρκων. κουρσάροι, πειραταὶ τῆς θαλάσσης.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κ.λπ. : Πετσενέγοι, λαὸς βάρβαρος Τουρκικῆς καταγωγῆς γενόμενος κύριος τῆς σημερινῆς Νοτ. Ρωσίας καὶ Ρουμανίας, πολεμήσας τοὺς Ρώσους, Οὐγγυροὺς καὶ Ἑλληνας καὶ ἐξέκρυσθη εἰς ὑπὸ Ἰωάννου Β' τοῦ Κομνηνοῦ (1112). **Γενουήνσιοι**, κάτοικοι τῆς Ἰταλ. Γένουας τῆς ἀντιζήλου τῆς Ἑνετίας. **Πισᾶται**, ἐκ Πίσσης τῆς Ἰταλικῆς. **Ἀμαλφῖται**, ἐκ τῆς δημοκρατίας Ἀμάλφι (Ἰταλ. ἐπαρχία Σκλέρνου). **Βενετοί**, Ἑνετοί. **Τάναϊς**, ποταμὸς ἐν Ρωσίᾳ, νῦν Δόν. **Ἀλέξιος δ' Γ' ὁ Ἄγγελος**, (1195) αὐτοκρ. τοῦ Βυζαντίου. **Δέων ὁ σοφὸς σ'**, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Βασιλείου τοῦ Μικεδόνος (886—911) ἀναθεωρητῆς τῶν «Βασιλικῶν» καὶ συγγραφεὺς τῆς «Τακτικῆς». **Δαμασκός**, μεγάλη πόλις τῆς Συρίας. **Βαγδάτη**, πόλις τῆς Ἀσιατ. Τουρκίας πρωτεύουσα ὀμωμύμου παρὰ τὸν Τίγρητα πασαλικίου. **Ἀλγερίνοι**, ἐξ Ἀλγερίου τῆς Βορ. Ἀφρικῆς. **Καταλανοί**, ἐκ Καταλανίας χώρας τῆς Β. Α. Ἰσπανίας.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑΙ ΡΑΨΩΔΙΑΙ (σελ. 21)

Α'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: συνέχεια τοῦ τῆς Α' τῆξεως): *κάργαι*, εἶδος κοράκιων, *κολληγοί*, καλλιεργηταὶ λαμβάνοντες ποσοστὸν ἐκ τοῦ εἰσοδήματος. *Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει* (ἐκ τοῦ Αἰσωπείου μύθου: Ὁ ναυκρός). *μεντέρι, καναπές*, στρώματα *καναπέ. παίρνω βεράτια*, θρησκευτικὰ προνόμια παραχωρούμενα ἐν Τουρκίᾳ εἰς τοὺς Χριστιανούς, διὰ σουλταν. διαταγμάτων (βερατίων). *κομιᾶτα*, σύλλογοι ἐθνικόφρονες τῶν Βουλγάρων διὰ τὴν Μακεδονίαν. *Παλαιοχώρι*, χωρίον τῆς Μακεδονίας (Μοναστήριον). *Περιστέρι*, ὄρος Μακεδονικὸν (Μοναστήριον). *Ὅτι Ἕλληνες τοὺς ἔδωσαν τῇ θρησκείαν...*, οἱ ἐκ Θεσβόνικης Μοναχοὶ Μεθόδιος καὶ Κύριλλος ἐξεχριστιάνισαν τοὺς Σλαβούς ἐπὶ Μιχαήλ τοῦ Γ'. *Μνήσθητι, κύριε, καὶ ἴδε τὸν ὄνειδισμὸν ἡμῶν...*, παράκλησις, εὐχὴ κατὰ σεισμῶν, ἐχθρῶν κλπ.

ΣΤΗΝ ΟΧΘΗ ΤΟΥ ΣΤΡΥΜΟΝΟΣ (σελ. 26)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *φάλαγξ*, στράτευμα ἐν πορείᾳ. *νέκταρ*, θεῖον ποτόν. *ἀμβροσία*, φαγητόν. *φλαμουριές*, δένδρον, τοῦ ὁποίου τὸ ξύλον εἶναι εὐκατέργαστον. *κανάλια*, στόμια. *λακκιά*, ρευμματιά.

Β' ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *Στρυμών*, ποταμὸς τῆς Μακεδονίας διαρρέων τὴν Κερκινίτιν λίμνην (τ' Ἀχινού) καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ὀρφانوῦ. *Ὁρβηλος*, σειρὰ ὀρέων μεταξὺ Θράκης, Βουλγαρίας καὶ Μακεδονίας. *Μάλες*, ὄρος ἐναντι τοῦ Ὀρβήλου διὰ μέσου τῶν ὁποίων κατέρχεται ὁ Στρυμών. *βολιδοφόρος*, ὁδὸς ἐκρηγνυομένη εἰς βολίδας.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ ΚΑΙ ΓΕΙΤΟΝΑΣ (σελ. 29)

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ: *τὸ ἔχει (ν) του*, ἡ περιουσία του. *ἀπλόνω τὴν ἀρίδα μου*, ἀπλόνω τὸ πόδι μου, τεντόνομαι, ἀναπαύομαι. *σπολάττη καὶ σπολλάκη*, εἰς πολλὰ ἔτη, εὐχαριστῶ. *Κατῆς*, εἰρηνοδίκης, δικαστῆς. *κατάλυσε, κατέστρεψε. νὰ μάση, νὰ συλλέξη.*

Η ΚΑΜΠΑΝΑ (σελ. 33)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *καινούργια*, (καινούρια). *ζαμάνια*, οἱ νέοι χρόνοι, ἡ νέα κατάστασις. *εἶνεα* (ἶντα), τί. *κατέχω, γνωρίζω.* *Ἀλλάχ*, ὁ Θεὸς παρὰ Μωαμεθανοῖς. *Τζαμί*, ναὸς Μωαμεθανῶν. *ὄντέν*, ἔταν. *σώχωρο*, αὐλόκηπος. *Ἀφ' οὗ τοῦ ἔδωκε τῆς χρονιάς του*, παροιμ. φράσις δηλοῦσα ὑπερβολικὸν ξυλοκά-

πημα. κύρης, πατέρας, πάππος. σγουραφισμένοι, ζωγραφισμένοι. με τὸ ζόρε, βία. ἐθά, τώρα δά. τσάπα, ἀξίνη. χανούμισσα, Ὀθωμανίς.

ΠΡΑΓΜ. κ.λπ. : ἐπανάστασις τοῦ 1878, ἣτις ὡς ἀποτέλεσμα εἶχε τὰ προνόμια τῆς Χαλέπας κλπ. : Ἐπεξετάθησαν τὰ προνόμια τῆς Κρητ. Συναλεύσεως, τῆς ὁποίας τὰ 2)3 ἦσαν Χριστιανοί, ἀνεγνωρίσθη ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡς γλῶσσα τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς Βουλῆς, ἐγένετο ἡ Κρητ. χωροφυλακὴ ἀπὸ ἐντοπίους, καὶ διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς χριστιανός, ὁ Ἰωάν. Φωτιάδης, διὰ πρώτην φοράν. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1866 διήρκεσε τρία ἔτη καὶ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν ὀργανικὸν νόμον τοῦ Ἀαλή πασᾶ Μεγ. Βεζίρου. Μεχμέτ Ἀλῆς, ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου 1769, 1849.

ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ (σελ. 37)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (σελ. 39)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : σπιόνος σπιγούνος, καταδότης.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κ.λπ. : Σεφκέτ, Τούρκος ἀρχιστράτηγος περίφημος καταστάς διὰ τὰς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος πρὸ τοῦ 1912 ἀπειλητικὰς δηλώσεις του. Καπετὰν Ἀγρας, ὁ ἀνθυπολ. τοῦ πεζικοῦ Ἀγαπηγὸς φονευθεὶς κατὰ τὸν Μακεδ. ἀγῶνα παρὰ τὸ Κασαλάρ τῶν Γενιτσῶν. Μαύρη εἶν' ἡ νύχτα στὰ βουνά..., ἐκ τοῦ ποιήματος τοῦ Ραγκαβῆ «Ὁ κλέφτης».

ΑΠΟ ΜΙΚΡΟΒΑΛΤΟΝ ΕΙΣ ΛΑΖΑΡΑΔΕΣ 1912 (σελ. 51)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : ζαπιές, χωροφύλαξ Τούρκος. καζᾶς, ἐπαρχία. χαράτσι, κεφαλικὸς φόρος. δεκάτη, φόρος τοῦ δεκάτου τῆς συγκομιδῆς.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : τμήμα ἑππέων, ἐν οἷς καὶ ὁ συγγραφεὺς λοχίας, ὑπὸ τὸν ἀνθυπὶλαρχον Βαρδουλάκη, ἐστάλη παρὰ τῆς IV Μεραρχίας ὡς σύνδεσμος εἰς τὴν V Μερ. πρὸ τῆς μάχης τῆς Σιδερένιας πόρτας (Ὀκτωβριος 1912) με κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Δέλινο. Τὸ τμήμα τοῦτο παρακολοῦθεῖ τὸ ἡμέτ. ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ χωρίον Μικρόβαλτον εἰς Λαζαράδες. Κοζάνη, Μακεδ. πόλις εἰς τοὺς δυτ. πρόποδας τοῦ Βερμίου Ὄρους. Τρανόβαλτος, Μικρόβαλτος, Λαζαράδες, Μότρο, Δέλινο, Μακεδ. χωρία ἐπ' τῶν Καμβουνίων ἐντεῦθεν τοῦ Ἀλιάκμονος. Σέρβια, Μακ. πόλις ἐντεῦθεν τοῦ Ἀλιάκμονος. Σενὰ τῆς Πόρτας, τὰ περίφημα ἀπὸ τοῦ

N. Κομπούλου — Νεοελληνικά Ἀναγν. Β' τάξεως Ἑλλήν. Σχολ. 11

1912 στενά μεταξύ Σαρανταπόρου-Σερβίων. *Δημήτρης*, χωρικός, οδηγός της περιπόλου.

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΙΟΥ 1912 (σελ. 55)

Α'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Ἡ Ὑπερμαχία ὑπὸ τὸν συν)άροχον Ματθαίουπουλον*, κατὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ ἀγῶνος ἀποτελοῦσα πλαγιοφυλακὴν τῆς στρατιάς, ἀφ' οὗ ἔδωκε μάχην εἰς Λαζαράδες, κατήρχετο πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα διὰ τὰ τὸν ζεύξη καὶ βαδίσῃ πρὸς τὴν Κοζάνην, ἵνα ἀποκόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἀντιμετωπίσῃ τὰς ἐκ Σόροβιτις τυχόν κατερχομένας ἐχθρικός ἐπικουρίας. Πρὸ τῆς ζεύξεως ἐπνίγη ὁ γενναῖος ἀνθυπίαρχος Κορδῆς. *Ἀλιάκμων*, κοινῶς Βίστριτσα, Καρα-σοῦ, ποταμὸς τῆς μεσημβρινῆς Μακεδονίας χυνόμενος εἰς τὸν Θερμαϊκόν. *Κοζάνη* κλπ. πόλεις, ἴδε προηγούμενον.

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ. 1912 (σελ. 57).

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *σαλαγιάω*, λέγεται ἐπὶ τῶν θρεμμάτων ὅταν τὰ ἐμποδιζόμεν ἀπὸ τι, ἢ ὅταν τὰ προτρέπωμεν εἰς τι, ὀδηγῶ ζῶα, μεταφορικῶς διώκω.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Σέρβια*, πόλις Μακεδονικὴ ἐντεῦθεν τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ. *Σιδερόπορτες*, στενά τῆς πόρτας παρὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Σαρανταπόρου. *Μάρκος Κράλης*, βασιλεὺς τῶν Σέρβων κατὰ τὸν II' αἰῶνα.

...*Πὸν ἀναφέρουν ὅλα τὰ τραγούδια τοῦ Κάστρου τῆς Ὠριάς...* Πλεῖστοι παραλλαγὰὶ δημοτ. τραγουδιῶν ἀναφέρονται εἰς Κάστρα καλούμενα τῆς Ὠριάς ἢ τῆς Σουριάς, καὶ πρὸς αὐτὰ συνάπτονται παραδόσεις περὶ ἀλώσεως τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων δολίως καὶ αὐτοκτονίας τῆς ὑπερασπιστρίας τῶν βασιλοπούλας, περὶ δακτυλιδιοῦ ποῦ τὸ ἀπέκρυσεν εἰς τὸ στόμα τῆς ἢ βασιλοπούλα κλπ. *φλουρί*, χρυσοῦν νόμισμα. *10 Ὀκτωβρίου*, τοῦ 1912. *Σαρανιάπορον*, στενά ἀπόρθητα, Σεϊτάν Μπογάζ (στενά τοῦ Διαβόλου) μετὰ τὴν Ἐλασσόνα, ἐνθα ἐγένετο μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἡ πρώτη μάχη τὸ 1912. *Ἀλιάκμων*, κοινῶς Βίστριτσα, ποταμὸς τῆς μεσημ. Μακεδονίας χυνόμενος εἰς τὸν Θερμαϊκόν.

Ἐβδομήκοντα γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἐσφάγησαν ἀνηλεῶς... καταγόμενοι οἱ πλεῖστοι ἐκ τοῦ χωρίου Μεταξᾶ ἢ Μεταξάδες τοῦ παρὰ τὴν ἀπὸ Σαρανταπόρου εἰς Σέρβια ἄγουσαν κειμένου.

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ (σελ. 61)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *σάφαλο*, συντρίμματα. *ἀσκέρι*, στρατός. *για-σούρικος*, ἑλληνικός. *σακατεύω*, φθείρω πολύ, καταστρέφω. *οχιά*, ἔχιδνα.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Προφήτης Ἡλίας*, ἐπὶ τοῦ ἡπειρ. Ὀλύτσεια (Τομάρου), ἀριστερᾷ τῇ ἀνερχομένῳ ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα. *Μανωλιάσα*, *Σαρανιάπορο*, *Γενιτσά...*, πεδία μαχῶν τοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου τοῦ 1912. *ὁ λόχος μας*, ὁ 5 λόχος τοῦ 7 Σηματος ὑπὸ τὸν Μπαρτζώκαν. *λίμνη*, τῶν Ἰωαννίνων. *μιν-αρές*, ὁ πύργος τῶν τζαμιῶν. *Χότζας*, διδάσκαλος ἐκ τοῦ κατωτάτου μουσουλμ. κλήρου. *Μπιζάνι*, ὁ περίφημος ἀπὸ τοῦ 1912—1913 πρὸ τῶν Ἰωαννίνων λόφος. *Ἅγιος Νικόλαος*, ἐπὶ τοῦ Ὀλύτσεια. *Κοπάνι*, ὁμοίως κατώτερον πρὸς τὸν δημόσιον δρόμον Πρεβέζης-Ἰωαννίνων. «*Ὅποιος πεθάνη σήμερα χίλιες φορὲς πεθαίνει*» Σολωμός.

ΑΡΜΕΝΙΟΙ (σελ. 64).

Α'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Νικομήδεια*, τουρκ. Ἰσμίτ. εὐλίμενος πόλις τῆς Β. Δ. Μικρ. Ἀσίας, πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου διοικήσεως, ἔδρα Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίου Μητροπολίτου. *μᾶς ἐξώρισαν ὅλους τὸ 1915...* Μετὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς ἡ Τουρκία εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον τὸ 1915 ἐφῆρμοςεν ἀγρίαν ἐκτόπισιν τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου...

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ (σελ. 66.).

Η ΣΚΛΑΒΑ (σελ. 68).

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *χουρσούζικος*, ὁ ἔχων κακὴν τύχην δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους. *τσουπα* κόρη, θυγάτηρ. *συναρα-διακές* (συν—ἀράδα), γειτόνισσες. *σάματις*, μήπως. *κλάδα*, κλάδευμα τοῦ ἀμπελιοῦ. *ἀποχόντρια*, ὑποχοντρία. *γραφή*, γράμμα. *πόστα* τῶν *Μπιτωλιῶν*, ταχυδρομεῖον τῶν Βιτωλιῶν (Μοναστηρίου). *ξόδι*, κηδεία. *ρημαδιακό*, ἐρημα-σμένο. *τούφιασαν*, σάπισαν. *φτοράω* καὶ *φτουράω*, ὑπομένω, ἀντέχω, βαστῶ, ἀρκῶ. *μαραζιάζω*, μακραίνομαι. *ροβο-λάω*, καταβαίνω. *πριχοῦ*, πρίν. *ἀναφυλλητό*, βαθεῖς στεναγμοί. *θάμα-γμα*, θαῦμα. *κοιτάζομαι*, εἶμαι κατὰκοιτος. *τσακίζω*, κλίνω,

φθίνω, σπίζω. *κερασάρης*, Μάϊος (κεράσια). *Ἐλεούσα*, ἡ Παναγία. *ἀπαντοχή*, ἀναμονή, ἐλπίς. *ἀχνός*, καταβεβλημένος πολύ, ὠχρός, ἀραιός. *πανιάζω*, παίρνω τὸ χρώμα πανιοῦ, ἀσπροκρινίζω.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *καραβάνι*, συνοδία μεταγωγικῶν ἐπ' ἀγωγίῳ. *καρβανάρος*, ἡμιονηγὸς ἀγωγιάτης. Οἱ καρβανάροι εἰς τὸ μεσόγειον δι' ἔλλειψιν συγκοινωνίας κάνουν τὰ θελήματα τῶν χωρικῶν. *Ἐρσέκα*, πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος Κολωνίας τῆς Μακεδονίας. *Οἱ γυναῖκες ἀρχίζουν νὰ βάζουν κλαδευτήρι...* εἰς τὰ χωρία αἱ γυναῖκες ἀντικαθιστοῦν τοὺς ἀπουσιάζοντας συζύγους, ἀσελφούς, κλπ. εἰς πάσας τὰς ἐργασίας. *Ἔξη σωττοὺς Ἀϊ-Βασίληδες, ἔξη Ἀπρίληδες...*, τὸ μέτρημα τῶν ἐτῶν γίνεται ἐκ τῶν ἐποχῶν ἢ ἐπισήμων ἐορτῶν. *Μεσοχώρι*, εἰς τὸ κέντρον ἐκάστου χωρίου εἶναι πλατεῖα, ἐνθα συνέρχονται οἱ χωρικοὶ κλπ. *Ὡς ποὺ νὰ δέσουν τὰ κάττανα...* Οἱ χωρικοὶ κανονίζουν τὰς ὑποθέσεις των ἢ συναλλαγὰς των μὲ τὸν χρόνον τῆς συγκομιδῆς καρπῶν, βλαστήσεως κλπ. *Ὡς τὸ χτωήχι εἶχε μάθει...*, εἰς τοὺς προγενεστέρους χρόνους εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἐδιδάσκοντο ὀχτώηχον εἰς τὰς ἀνωτέρας αὐτοῦ τάξεις.

Γ'. Αἴσθ. : *δυὸ ἔρμοι κοῦκοι*, παροιμ. φράσις ἐρημίας. *ἔκανε νὰ μιλήσῃ*, ἡ γλῶσσά της δέθηκε, ἡ φωνὴ πνίγηκε..., ἡ μεγάλη χαρὰ ὡς κεραυνὸς συνέτριψε τὴν ἀναμένουσαν σκλαίαν.

ΥΠΗΡΕΤΡΑ (σελ.73).

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *τσάκα*, ἀμπαδίτικο βρακί, φορέματα ναυτικῶν. *σφάκελα*, φακέλους, ἔγγραφα. *σακάτης*, ὁ μὴ ἀρτιμελής. *γραῖος*, βόρ. ἄνεμος. *μπαττάρω*, στρέφω πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Τσουγκριά*, νῆσος 3 μιλ. ἀπὸ τῆς Σκιάθου. *σκοῦνα*, ἱστιοφόρον μὲ δύο ἱστοὺς ταχύ, *γολέττα*, ἱστιοφ. μὲ δύο ἱστούς. *ἡμιολία*, ταχύ. *βρίκι*, ἱστιοφ. μὲ τρεῖς ἱστούς, μετρίως ταχύ. *βρασέρα*, ἱστιοφ. μὲ δύο ἱστούς μετρίως ταχύ, *τρεχαντήριον*, πολὺ ταχύπλουν μὲ δύο ἱστούς. *Ἴππομαχικό*, Ἀπομαχικὸν ταμεῖον χορηγοῦν συντάξεις εἰς τοὺς ναυτικούς. *μαδέρι*, χονδρὸν ξύλον δι' οὗ ἐπενδύουν τὸ πλοῖον. *στραβόξυλα*, τὰ ἀποτελοῦντα τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου ξύλα. *ἀμπάς*, ναυτικὸς ἐπενδύτης. *πούνας*, θερμὸν ρόφημα ἐκ μίγματος οἴνοπνευματωδῶν ποτῶν.

Ἡ Οὐρανώ, ὁ Π. ἐν τῷ διηγήματί του μεταχειρίζεται πολλὰκις τὸ ἄρθρον τοῦ οὐδετ. γένους κατὰ τὴν ἐπιχωριάζουσαν συνήθειαν.

ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ (σελ. 79).

Α'. ΓΛΩΣΣ.: προάλλες, πρό τινος. σιμόνω, πλησιάζω. μισεύω, ταξιδεύω. πολυπαθιασμένος, ὁ πολλὰ παθῶν, μὲ πολλὰ βόσκανα. καταχνιά, ὀμίχλη, ἀντίρα. λησμοβότανο, βοτάνι τῆς λήθης. καταπονῶ, κατανικῶ. κιάλας, μ' ὅλα ταῦτα, προσέτι. πόρτο, λιμὴν. ἀναδεξιμιός (ἢ ἀδεξιμιός), βηπτιστικός. σκάλα, ἀποβάθρα. παλαμάρι, λεπτόν σχοινίον. ἀργαστήρια, μαγαζεῖα. χάρι, εὐχαρίστησις, χαρὶ, γέλια. ἀ τοκρέββατο, κρεβαταριά. σοφίζομαι, ἀνακαλύπτω, ἐπινοῶ. ἀνθρωπεύω, προάγομαι, ἐξευγενίζομαι. τσαμπούνιζαν, περιφρονητικῶς ἔλεγαν.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : Πόλη, Κων/πολις. πηγαίνει ὁ γέρος στὸ κανόνι, πρὸς χαριετισμὸν διὰ τὸ ἐπίσημον τῆς ἀφίξεως σημαίνοντος προσώπου. γιὰ τ' ἀγύριστο ταξίδι... , διότι ἀπέθανον, ἐπειδὴ οἱ νεκροὶ δὲν ἐπιστρέφουν. κορακίστικα, συνήθως οἱ παῖδες προσθέτουν εἰς τὸ τέλος ἐκάστης συλλαβῆς τῶν λέξεων μετὰ ἀξιοληψύτου ταχύτητος ὠρισμένην ἢ ὠρισμένης συλλαβᾶς ἀνευ βέβαια νοήματός τινος καὶ οὕτως ἀλλοιοῦντες τὴν μορφήν τῶν λέξεων δύνανται μὴ ἐννοούμενοι ὑπὸ τῶν περισταμένων νὰ συζητῶσι μετὰ τῶν φίλων ἐλευθέρως· π. χ. κκιλόσκι (καλὸς) ἀνκιθωκιποσκι (ἀνθρωπος)· τὸ τοιοῦτον λέγεται κορακίστικα ὀμιλεῖν, ἐδῶ ἀκκάληπτα μεταφορ. ἀνάθεμά σε, Φραγκιά, ποὺ ὡς καὶ δῶ ἦρθαν τὰ σημάδια σου... Πόσος πόνος χύνεται εἰς τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις διὰ τὴν ἐπικράτησιν ξένων ἠθῶν καὶ ἐθίμων περ' ἡμῖν, ἐκβαλλομένων τῶν ἀγῶν Ἑλληνικῶν.

Ἡ θάλασσα ξεβούρκουσι... ἡ θάλασσα εἶναι ἐν γαλήνῃ, ἀλλὰ στοὺς βράχους κτυπάει· ἡ θάλασσα εἶναι πάλι φουρτουνιασμένη, πάλι στοὺς βράχους δέρνει. Ἡ αὐτὴ δηλονότι τύχη τοὺς περιμένει.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΟΡΑΗ (σελ. 83).

ΛΟΥΡΟΣ (σελ. 85).

Α'. ΓΛΩΣΣ.: **καραβάνι**, συνοδία μεταγωγικῶν ἐπ' ἀγωγίῳ. πάντες, πλευραὶ. **τσεμπέρι**, εἶδος μανδηλίου.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Δουρος*, ποταμός τῆς Ἡπείρου χυνόμενος εἰς τὸν Ἄμβρακικόν.

Πρέβεζα, πόλις παράλιος τῆς Ἡπείρου, λιμὴν τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τοῦ Ἄμβρακικοῦ. *Φιλιππιάς*, πόλις ἡπειρωτικὴ ἐπὶ τῆς ἀγοῦσης ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Ἰωάννινα. *Σούλι*, χωρίον τῆς Ἡπείρου ἐπὶ τοῦ Ὀλύτσικα (Τομάρου) ὄρους, περίφημον διὰ τοὺς κατὰ τοῦ Ἄλῃ λυσσώδεις καὶ ἥρωϊκοὺς ἀγῶνάς του, οὓς ἐπέστυφεν ἢ ἐκ τοῦ κρημνοῦ τοῦ Ζαλόγγου τραχικὴ σκηνὴ τῶν 60 Σουλιωτισσῶν, αἵτινες χορεύουσαι κατεκρημνίσθησαν μετὰ τῶν τέκνων των εἰς τὸ κάτωθι αὐτοῦ βάραθρον.

Κ Ε Ρ Α Υ Ν Ι Α (σελ. 87).

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *διάστελο* καὶ *διάσκελο*, κορυφὴ ὄρους, χαμηλῶμα τῆς κορυφογραμμῆς.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Δέλβινον*, κωμόπολις τῆς βορ. Ἡπείρου 4 ὥρας ἀπέχουσα τῶν Ἁγίων Σαράντα. *Δωδώνη*, περίφημον μαντεῖον τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Διὸς κάτωθι τῶν Ἰωαννίνων, αἱ προφητεῖαι τοῦ ὁποίου ἐξήγοντο ἐκ τοῦ ψευθισμοῦ τῶν φύλλων τῆς ἱερᾶς τοῦ μαντείου δρυός. *Ἰώ*, θυγάτηρ τοῦ Ἰνάχου βασιλεῶς τοῦ Ἄργους, ἣν μετεμόρφωσεν ὁ Ζεὺς ἐρασθεὶς εἰς λευκὴν βουνῶν ὑπὸ οἴστρου δὲ διωκομένη διὰ τὴν ὀργὴν καὶ μανίαν τῆς Ἥρας περιεπλανήθη καθ' ἅπασαν τὴν γῆν. *Κεραῦνια* ὄρη, αἱ ὄροσειραὶ αἱ καλύπτουσαι μέρος τῆς Χαονίας τῆς Ἡπείρου, νῦν δὲ καλούμεναι βουναὶ τῆς Χειμάρρας ἢ Τσέκα.

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ (σελ. 89).

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *μερακλῆς*, εὐγενής, γενναῖος, λεβεντάνθρωπος. *βασιλεύουσα*, Κωνσταντινούπολις. *κάσσα*, ταμίαις. *δὲν τὸν εἶχαν σηκῶσει*, δὲν εἶχε κερδίσει ἀρκετά. *συνωρίς*, δυάς. *βολικά*, κατὰλληλα. *φλαμούρι*, ξύλον φλαμουριάς. *καρίνα*, τρόπις. *στραβόξυλα*, τὰ ξύλα τὰ ἀποτελοῦντα τὸν σκελετὸν τοῦ ναυπηγουμένου πλοίου. *ἀπὸ σπόντα*, ἀπ' ἔξω ἀπ' ἔξω. *δύο μπόγια ὑψηλά*, εἰς ὕψος ἀναστήματος δύο ἀνθρώπων, δηλαδὴ 3, 50 μέτρα περίπου.

Ο Ο Ε Υ Θ Υ Μ Ο Σ (σελ. 97).

Ο ΠΟΛΕΜΙΟΣ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΤΟΥ (σελ. 98).

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ—ΗΜΕΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ (σελ. 99).

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *ἀλύται*, ραβδοῦχοι ἐπιτηρηταὶ τῆς τάξεως. *ἄφε-*

σις, ἀφετηρία. ὕσπληγξ, τεντωμένον σχοινίον πρὸ τῆς ἀφετηρίας· ξυστός, στοὰ ἐστεγασμένη δι' ἀσκήσεις τὸν χειμῶνα, καὶ διὰ περίπατον τῶν μὴ ἀσκουμένων.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: **Θεμιστοκλῆς**, ὁ περίφημος Σαλαμινομάχος ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων. **Ἄλις**, ἱερὸν ἄλσος τετράπλευρον, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο ὁ ναὸς τοῦ Διός, πρὸς Β. ὁ λόφος Κρόνιον καὶ πρὸς Ν. ἐξετείνεται μέχρι τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος ἐδῶ 60 μέτρα πλάτος. **θεωροί**, οἱ ἐπίσημοι τῶν πόλεων ἀντιπρόσωποι.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΜΑ (σελ. 102)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: **ξεφάντωμα**, διασκέδασις. **σκόλη**, ἀργία, ἀνάπαυσις. **ἀντζες**, κνήμη. **χαλυβένια μούσκουλα**, χαλύβδινοι μύες. **σύγκαιρος**, ταυτόχρονος. **ἀτσαλένιος**, χαλύβδινος. **μακελλάριος**, σφαγεύς. **σερπετό**, ἑρπετόν. **πασπατεύω**, ἐρευνῶ, **πασίχαρος**, γεμῆτος **χαράν**, ὁ πράττων τι μετὰ χαρᾶς, πρόθυμος.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: **Σέχι**, χωρίον τοῦ τέως δήμου Εὐιδρίου Θεσσαλίας. **Σοφάδες**, κωμόπολις, πρωτεύουσα τοῦ τέως δήμου Κιερίου Θεσσαλίας, 3 ὥρας περίπου ἀπέχουσα τῆς Καρδίτσας· **καραγκούνηδες**, νομάδες ποιμένες δώσαντες πλείστους ἀρματολούς καὶ κλέφτας ἐπὶ Τουρκοκρατίας. **κονάκι**, κατάλυμα, ἢ κατοικία τοῦ τσιφλικιούχου, τὸ διοικητήριον (λέξι. τουρκικῆ). **τούμπανο-καραμούζα**, ἐγγχώρια μουσικὰ ὄργανα. **Γκούρα**, ἢ Ὀρθρος.

Διγενής, πρότυπον Ἀκρίτου (φυλάσσαντος τὰς ἄκρας), τοῦ ὁποίου τοὺς ἀθλοὺς πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς καὶ Ἀπελάτας ἀφηγοῦνται πλεῖστα δημοτικὰ τραγούδια. Εἰς ταῦτα οὗτος παρίσταται ὡς πρότυπον ἦρωος καὶ ὡς Ἀχιλλεὺς καὶ ὡς Ἡρακλῆς καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, γενικῶς δὲ εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ, διότι συμβολίζει τὴν πάλην αὐτοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ Μουσουλμάνους. ἢ **μὴν τάχα εἶναι ὁ Διγενὴς καὶ παλαίβει μὲ τὸ Χάρο γιὰ τὴ ζωὴ σου**, κατὰ δημ. ἄσμα ὁ Διγ. παλαίει πρὸς τὸν Χάρον διὰ τὴν ζωὴν του καὶ ἀποθνήσκει νικηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ...

Κ' ἐπήγαν κ' ἐπαλέψανε σὲ μαρμαρένια ἀλώνια
κι' ὅθε χτυπάει ὁ Διγενὴς τὸ αἷμα αὐλάκι κάνει
κι' ὅθε χτυπάει ὁ Χάροντας τὸ αἷμα τράφο κάνει.

Γ'. Αἴσθ.: **μὰ χύνονται ἀπὸ κάτω λαχταριστὰ τὰ μη-**

ριά... κι' ἀπάνω φαίνονται τὰ στήθη μάρμαρο κι' ἀπλώνονται ξερβόδεξα καμαρωτοί οἱ ὤμοι..., εἰκὼν τοῦ γυμνοῦ κάλλους.

Ὅμοιαν εἰκόνα δίδει καὶ ὁ Μητσάκης εἰς τὸ «Παράπονον τοῦ μαρμάρου.» Σ' ἔφαγα, σ' ἔφαγα ἢ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως δηλοῖ ἀπόλυτον πεποίθησιν εἰς τὴν ἐπικράτησιν. *πράσινος τάπης...*, εἰκὼν γραφικῆ.

ΑΛΟΓΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (σελ. 106)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *κουραμόνα*, ἄρτος τοῦ στρατοῦ. εἰς τὸ σφυρί, εἰς τὴν δημοκρασίαν.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Ἄλα μία... ἄλα νιοῦο...* Ἐχέ-
τέεε... Τρέ..., συνήθης διακήρυξις τῆς δημοκρασίας. *Σωϊ-
κοὶ φιλόσοφοι*, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ἰδρυ-
θεῖσαν φιλοσοφικὴν σχολὴν κληθεῖσαν οὕτω, διότι ἐδίδασκεν ἐν
τῇ Ποικίλῃ Στοᾷ τῶν Ἀθηνῶν. *Μπιζάνι* Ἡπειρωτικόν, *Κιλίς*,
Λαχανᾶς, *Κρέσνα*, Μακεδονικὰ ἐνδοξα πεδία μαχῶν κατὰ τὸ
1912 - 1913.

Πρυτανεῖον, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθην. τὸ δημ. οἶκημα τὸ
ἀντιτετιχοῦν πρὸς τὸ σημερινὸν δημορχεῖον, συνάμα δὲ καὶ θρη-
σκευτικὸν κέντρον, ἐν ᾧ ἐτήρευτο τὸ ἄθροιστον πῦρ τῆς πόλεως.
Ἐν τούτῳ συνεσιτοῦντο οἱ πρυτάνεις, οἱ ξένοι πρέσβεις καὶ ὅσοι
τιμῆς ἕνεκα ἐδικαιούοντο δημοσίας σιτίσεως, κατόπιν ψήφου. ἕνεκα
προτρεφθειῶν δημ. ὑπηρεσιῶν.

ΤΟ ΕΩΤΙΚΟ (σελ. 108)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *Δραγάτης*, ἀγροφύλαξ. *τουλουπάνι*, μέγα
λευκὸν μανδύλιον χρησιμεῖον ὡς κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. *ξεπορ-
τίζω*, ἐξέρχομαι τῆς θύρας καὶ μεταφ. διαφθείρω,

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : *Μουντζούρης* (ἄνος), οἱ χωρικοὶ εἰς
τὰ ζῷα τῶν δίδουν ὀνόματα ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, χρώματος,
καταγωγῆς, σωματικῆς διαπλάσεως, ἐλαττωμάτων κλπ. αὐτῶν.
π. χ. γέρος, κοκκίνης, μουντζούρης, στραβός, ἀσίκης κλπ. ξω-
τικά, ὑπερφυσικά μυθολ. ὄντα συνήθως κακοποιὰ δρῶντα τὰς νυ-
κτερινὰς ὥρας. *ἡμίονοι τοῦ Παρθεν.*, αἱ ἡμίονοι ποὺ μετέφεραν
τὰ μάρμαρα τοῦ Π. ἐτρέφοντο ἔπειτα δαπάναις τῆς Πολιτείας
χωρὶς νὰ ἐργάζωνται.

ΣΤΑ ΜΙΚΡΟΠΟΥΔΙΑ (σελ. 114)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *Λιά κελο, κορυφή, χαμήλωμα τῆς κορυφο-
γραμμῆς. κύρη, πάππος, πατέρας.*

Β' ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *"Ἦξευρα νὰ ρίπτω τὸ πλατὺ πετράδι
εἰς τὴν ῥάχιν τῆς θαλάσσης... , παιδιὰ εὐχάριστος νὰ ρί-
πτωνται λίθοι ὀριζοντίως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης,
οἷτινες νὰ ἐφάπτωνται πολλαχοῦ ταύτης καὶ νὰ ἀναπηδῶσι διὰ νὰ
ἐπανέλθωσιν ἐπ' αὐτῆς μετ' ὀλίγα μέτρα. Τάραντ, πόλις Γερμανικῆ
14 χιλ. μακρὰν τῆς Δρέσδης.*

Ο ΚΟΣΣΥΦΑΣ (σελ. 119)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *Καφὲ ἀμάν, μεταφ. μουσικὴ περιπατήης·
μοτίβο, κυριαρχῶν τόνος, στυλ, μελωδία. ἀχβαχικὸν τραγουδί,
τραγ. συνοδευόμενον ὑπὸ τῶν παθητ. ἐπιφωνημάτων ἄχ-βύχ.
νατουραλιστής, φυσιολόγος. γαρνιρίζω, ποικίλλω. σαμάχια, εἶ-
δος καλάμου, ὕδροχαροῦς φυτοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ καρπὸς ἐν τῇ κο-
ρυφῇ περιβάλλεται ὑπὸ βχιθακίνου χνουδιοῦ. τσελεπής, κύριος,
ἀξιοπρεπής. κεχριμπαρένια πίπα, τὸ ράμφος τοῦ Κ. ὡς κίτρινον.*

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *Μαυρουδῆς, συγγραφεὺς βιβλ. διὰ τὰ
πουλιά τροφὴ κοσσύφου, εἶναι κρέας, ἰδίᾳ καρδιά σφαγίων.*

ΑΙΣΘ. Ἡ λαογραφικὴ ζωολογία τοῦ Γρανίτσα γνωρίζει
ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὰ ζῷα τῆς αἰ δύο οὐσιώδεις ὄροι τῆς συναισθη-
ματικότητος: ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη, αἱ πηγαὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐν
τῇ προκειμένῳ τὴν ἠθικὴν τὴν γνωρίζει ὁ κόσσυφός του.

ΚΥΡΙΑΡΙΝΑ (σελ. 122)

Α'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *Καλογιάννος, πτηνόν, ἄλλως κοι-
νολαίμης, τσιπρογιάννης, τσίπρας (ὀνοματοποιία ἐκ τοῦ μονοτό-
νου ἀλλὰ' χαριτωμένου ἄσματός του τσίπρ-τσίπρ... μπουεμικά
κοσσύφια, ὡς ζῶντα ἀμέρμινον βίον μπουέμ, πτωχῶν καλλιτεχνῶν.
Πολλῶν ἀνθρώπων ἄστεα εἶδε καὶ νόον ἔγνω..., ἐκ τῆς Ὀδυσ-
σείας Α, στ. 3.*

ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ (σελ. 125)

ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *Μαδουρη, νησίς παρὰ τὴν Λευκάδα, ἰδιο-
κτησία τοῦ Ἄ. Βαλαωρίτου, ἐν ἣ διέμενε πολλάκις ὁ ποιητής.*

ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ (σελ. 126)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *Μολυβὶ φόντο, μολυδὶ βάθος, λασκάρω,*

ἐκφεύγω, ξεσύρομαι, ἀφήνω ἐλεύθερον. *κάβος*, ἀκρωτήριο. *μουνάτσα*, γαλήνη, ἡρεμία. *πανέρι*, κάλαθος.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *Κουπαστή*, κωπητήρ, τὸ ἐπάνω χεῖλος ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου. *μάσκα*, ἡ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ παρεῖα τῆς πύρας ὑπὲρ τὴν ἴσαλον γραμμὴν τοῦ πλοίου. *συναγρίδα*, συνόδων, συναγρίς· *τόνος*, *χάνος*-*σαφρίδια*, σαῦρος. *μελανούρι*, *μελίνουρος*. *γοφάρι*, γόμφος, τρώκτης. *κολιός*, *κοιλίας*. *ζαργάνα* ἢ *βελονίδα*, *βελόνη*, *ραφίς*-*εἶδη* ἰχθύων. *Ἰτέα*, ἐπίνειον τῆς Ἀμφίσσης.

Α Λ Ω Ν Ι Α (σελ. 131).

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *καλὰ μπερκέτια*, *καλὰ κέρδη*, *καλὸν διάφορον*, *πλουσία ἀπόδοσις*.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *ροκάνα*, ἀλωνιστικὴ μηχανή, εἶδος σβάρνας. *στιχερός* ἢ *στιγερός*, ἢ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλωνίου ἐμπηγμένη δοκός. *φάβα*, εἶδος φαγητοῦ παρεσκευασμένη ἀπὸ ἀλεσμένων κουκιά.

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (σελ. 134)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *Ἐξαρχος*, διοικητικὸς ἄρχων. *πεζοῦλι*, μάνδρα ἐνθα ἀφιππεύουν, μάνδρα εἰς προαύλια, κήπους, χωράφια. *πρωτοστράτωρ*, ἀρχιυποκόμος, ἀρχισταυλίτης. *πατριμιοσ*, τίτλος εὐγενείας μετενεχθεὶς ἐκ Ρώμης. *στράτωρ*, ἵπποκόμος.

Β'. ΠΡΑΓΜ.: Βασίλειος ὁ Α' ὁ Μακεδῶν (813—886). *ξενῶνες*, δημόσια ξενοδοχεῖα, διὰ τοὺς ἀπόρους ξένους τῆς πρωτεύουσας. *Θεόφιλος*, στρατηγὸς Διοικητῆς τῆς Πελοποννήσου. *Πορφυρογέννητος*, (Κωνσταντῖνος Ζ') 901—959 αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου υἱὸς τοῦ Λέοντος Γ' τοῦ σοφοῦ δόκιμος συγγραφεὺς πολιτικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἔργων.

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ (σελ. 138).

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *πρίμο ἀγέρι*, οὐριος ἄνεμος. *κάβος*, ἀκρωτήριο. *τιμονιέρης*, πηδαλιούχος.

ΠΑΤΡΙΔΑ (σελ. 139).

Η ΠΑΤΡΙΣ (σελ. 139).

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΚΛΕΦΤΙΚΑ Α'. (σελ. 140).

Α'. ΓΛΩΣΣ. *βόιβοντας*, διοικητικός ἄρχων ἐπαρχίας.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: Τὸ ἄσμα τοῦτο συνέδεσεν ὁ Κολοκοτρώνης πρὸς ἀνδραγάθημά του κατὰ τὴν ἐποχὴν πού ἦτο κλέφτης ἔς τὰ βουνά, ὅπως ἱστορεῖ ὁ Τερτσέτης μαθὼν τοῦτο παρὰ γραίας συγγενοῦς τοῦ Κολοκοτρώνη (ὄρα Ν. Πολίτου «Τραγοῦδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ»).

Β'. (ΑΛΛΗΓΟΡΙΚΟΝ). (σελ. 140).

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *κατώμερον*, κάτω μέρος, πεδινὰ μέρη. *μαργόνω*, παγόνω. *ἀγνάντι*, κάτοπτος θέσις. *ἀποσκιοῦρα*, μέρος σκιερόν.

Β'. ΠΡΑΓΜ.: Τὸ ἄσμα εἶναι ἀλληγορικὸν ὑπονοοῦν κλέφτην, ὅστις καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα δὲν ἐννοεῖ ν' ἀπόσχη τοῦ ἄγῶνος, ἀλλὰ παραμένει εἰς τὰ βουνά.

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ (σελ. 141)

Α'. ΓΛΩΣΣ. *λογιάζω*, εὐρίσκω, συναντῶ. *ἀμυρᾶς καὶ ἐμίρης*, ἡγεμῶν Τουρκαράβων. *ρῶγα*, μισθός. *τσεγγέλι*, ἀρπάγη. *ἀντραλίζομαι*, ζαλίζομαι. Βλέπε καὶ τὸ πεζὸν σελ. 57.

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ.: *ἄσπρο*, κερμάτιον τοῦ τουρκ. νομισ. συστήματος, τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ παρα, ἢ σημερινή του ἀξία $\frac{1}{2}$ λεπτόν (ἴσως ἐκ τοῦ λατιν. *asperum*, τραχύ, νεόκοπον ἐπομένως). *φλωρί*, χρυσοῦν νόμισμα ἢ καὶ ἀργυροῦν. *Κόνιαρος*, Τούρκος ἐξ Ἰκονίου τῆς Μ. Ἀσίας ἐκ τῶν ἐγκατασταθέντων ὑπὸ Ἀμουράτ τοῦ Α' τὸν ΙΕ' αἰῶνα εἰς Θεσσαλίαν.

ΤΟΥ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΥ Τ' ΑΡΜΑΤΑ (σελ. 142).

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *Προσηκόνομαι*, ὑπεγείρομαι. *κιβούρι*, φέρετρον, τάφος.

Η ΠΕΡΔΙΚΑ (σελ. 143)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *ρίζωμα*, πρόποδες, ριζά. *ἀντάρα*, ὀχλοβοή. *μακελλάρης*, σφαγεύς.

Δ Ε Η Σ Η (σελ. 144)

Α'. ΓΛΩΣΣ.: *πρυμνιά*, ἐκ τῆς πρύμνης, οὖριον. *μαϊστράλι*, Β.δυτικὸς ἄνεμος, ζέφυρος. *ξάρτια* ἐξαρτύματα.

Ν Α Ν Ι—Ν Α Ν Ι (σελ. 144)

Ν Ο Σ Τ Α Λ Γ Ι Α (σελ. 145)

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ (σελ. 146)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *πάχνη, παγωνιά, ή πρωϊνή δρόσος. μάλαμα, χρυσός.*

Β'. ΠΡΑΓΜ. κλπ. : Σπανιώτατα άφορμή του έκπατρισμού των νέων είναι διάστασις προς τους οικείους αυτών, τουναντίον δέ προς την ξενιτειάν έξωθει αυτούς συνήθως ή επιθυμία όπως ωφελήσωσι την οικογένειάν των, δια του πλούτου, τόν όποτον προσδοκῶσι ν' αποκτήσωσιν, εργαζόμενοι μακράν της πατρίδος των. Οί δέ γονεϊς βαρέως φέρουν τόν χωρισμόν των και πολλάκις προσπαθοῦν ν' αποτρέψουν αυτόν (Ν. Πολίτης).

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΕΙΑΣ (σελ. 147)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *ριξιμιό, ή πέτρα ή ριζωμένη, μισοχωμένη, εις τὸ χῶμα. ανά τα, αναπνοή. ντέρτι, στενοχωρία, λύπη, παθήματα φυλλουριάζω, βγάζω φύλλα. στύβω, στερειύω.*

Β'. ΑΙΣΘ. : Ό πόνοσ του ποιητου δια την ξενιτειάν είναι τοιούτος, ώστε υπερβάλλον φαντάζεται ότι θάπτουν τους ξένους χωρίς λιδάνι και κηρί, χωρίς παπᾶ και ψάλτη.

ΟΙ ΜΑΝΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ (σελ. 148)

Ζ Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α (σελ. 149)

Η Ψ Υ Χ Ο Υ Λ Α (σελ. 149)

ΤΡΙΑ ΑΓΓΕΛΑΚΙΑ (σελ. 149)

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑΤΙΚΟ ΣΥΝΝΕΦΑΚΙ (σελ. 150)

ΤΙΜΗ, ΦΩΤΙΑ, ΝΕΡΟ (σελ. 150)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *δχ, από.*

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΜΠΕΚΡΗ (σελ. 151)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : *Τσίτσες, τσότρες, ξύλινα δοχεία οίνου. κλοντή-*

ρες, κανάτες. τσί, τάς. Ὠφρου, ἐπιφώνημα λύπης. μπότσες, ἀγγεῖα οἴνου δύο ὀκάδων. κοῦπες, μεγάλα ποτήρια. Δήτη, Ἄδης.

Ο Τ Ε Ν Ε Κ Ε Σ (σελ. 151)

ΕΙΣ ΚΥΡΙΑΝ ΘΡΗΣΚΟΛΗΠΤΟΝ (σελ. 152)

Ο Κ Α Λ Ο Γ Ι Α Ν Ν Ο Σ (σελ. 152)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : ξεφρύγω, δροσίζω τὸ καημένον, ξεδιψῶ.

ΠΡΑΓΜ. κλπ. : καλογιάννος, ἐριθανίς, τσίπιρας, τσι-προγιάννης, κοκκινολαίμης, πτηνὸν ἀποδημητικὸν ἐμφανιζόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ φθινόπωρον. Βλ. καὶ περὶ τὸν σελ. τὸν κράζουν αὐτοκράτορα... ὡς σῆμα τῆς Βυζ. Αὐτοκρατορίας. τσαπράζια, τὰ χρυσὰ κοσμήματα καὶ ποικίλιματα τῆς Ἑλλην. ἐνδυμασίας (κιουστέκι, χαίμαλί, φυσεκλίγια, τοκάδες κ.ἄ.).

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΜΑ (σελ. 153)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : Ἀποσπερίτης, Ἑσπερος. πύρη, καύσων, ἀνάρια, ἀραιά, ἀραιά. ἀχολογᾶω, ἠχῶ. ριζοβούνια, πρόποδες, τὰ παρὰ τοὺς πρόποδας μέρη. ζάλογγα, λαγκαδιᾶς δασωμένες, δρυμός.

Η Ε Ε Ο Χ Η (σελ. 153)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : γροικῶ (γρικῶ) ἀκροῦμαι, ἀκούω. μουγκρίζω, μυκῶμαι.

ΝΕΡΟΠΟΝΤΗ (σελ. 154)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : κατωφόρα, ὁ κατερχόμενος χεῖμαρρος τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.

ΦΕΓΓΑΡΙ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ (σελ. 154)

Α Μ Υ Γ Δ Α Λ Ι Ε Σ (σελ. 155)

Η ΛΕΥΚΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ (σελ. 155)

Η Κ Α Τ Α Ι Γ Ι Σ (σελ. 156)

Α'. ΓΛΩΣΣ. : τσαπί, ἀξίνη. φτυάρι, πτύον. ἴνάμμα, ἀνάμμα (ἀνά-ἄπτω).

Β'. ΠΡΑΓΜ. : Ἴρις, θυγάτηρ τοῦ Κενταύρου Θαύμαντος καὶ τῆς Ἥλέκτρας, ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν, εἶναι προσωποποίησης τοῦ οὐρανοῦ τόξου—τῆς καλόγριας τὸ ζωνάρι—, τὸ ὁποῖον φαίνεται μετὰ τὰς καταγίδας σύνδεσμος οὐρανοῦ καὶ γῆς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄.

ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΩΝ
ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΕΞ ΩΝ ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΤΑ ΤΕΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ

Ἄθανας Γεώργιος. Φιλολογ. ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναύπακτον τὸ 1893. Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν ποίησιν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας καταλεγόμενος μεταξὺ τῶν δοκιμωτέρων νέων ποιητῶν. Ἔργα του : ποιητικαὶ συλλογαί : Πρωῖνὸν ξεκίνημα, ἀγάπη στὸν Ἐπαχτο, καιρὸς πολέμου, τυχούσα τοῦ πρώτου Φιλαδελφείου βραβείου, τὸ ἠθογραφικὸν μυθιστόρημα, τὸ καπέλλο κ. ἄ.

Ἄθαντος Κώστας. Ψευδώνυμον τοῦ Κ. Καραμούζη. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας τὸ 1896 καὶ εἶναι σήμερον διευθυντῆς τοῦ «Ἐλευθέρου Λόγου» ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπέδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν φιλοτεχνήσας ὑπὸ τύπον χρονογραφήματος ἐντυπώσεις, εἰκόνας, χαρακτηρισμούς, τύπους ψυχολογικοὺς κλπ. εἰλημμένα ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ ὁδοιπορικὰς σημειώσεις. Ἐξέδωκε : περπατῶντας ἢ δόξα (πολεμ. ἐντυπώσεις 1910). (Τὸ παρατιθέμενον ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ «Βῆμα» τὸν Αὐγούστου τοῦ 1922).

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824 ἐξ οἰκογενείας εἰς τὰς φλέδας τῆς ὁποίας ἔρρεεν ἄφθονον ἀρματωλικὸν αἷμα καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Μετὰ τὰς πρώτας σπουδὰς του ἐν Λευκάδι καὶ Κερκύρα μετέβη εἰς Γενεύην καὶ Παρισίους· ἔνθα ἠκολούθησε νομικά, χωρὶς καὶ νὰ ἐξασκήσῃ ἐπάγγελμα μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν γενέτειραν. Ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Πατρίδος ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἧς ὕμνησε τοὺς ἀγῶνάς της μὲ τὴν ποίησίν του ὡς δημιουργὸς ἥρωϊκοῦ ἔσματος ἀντλῶν ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἱστορίαν της τὴν ἐνθουσιώδη ἔμπνευσίν του. Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἰονίων μετὰ τῆς μητρὸς ἀντεπροσώπευσε τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα ὡς βουλευτῆς. Ἔργα του : Στιχοῦργήματα, Μνημόσυνα, Κυρὰ Φροσύνη, Ἀθανάσης Διάκος, Ἀστραπόγιαννος,

Φωτεινός, τὸ καὶ ἀρτιώτατον ἀπὸ φιλολογ. ἀπόψεως, ἂν καὶ ἡμιτελὲς λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ποιητοῦ. Ἐν αὐτοῖς ἐναλλάσσονται εἰκόνες ἥρωϊκαί, σκληραί, φρικιαστικά, ρωμαντικά, ἀλλὰ καὶ φίλτρον, συμπαθείας καὶ ἔρωτος.

Βασιλειάδης Νικόλαος. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Φανάριον Κων)πόλεως. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν, ἀλλὰ κατέγινεν εἰς τὰ γράμματα. Ἐγραψε μακρὰν μελέτην περὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας καὶ γλώσσης ὑπὸ τὸν τίτλον «εἰκόνες Κων)πόλεως καὶ Ἀθηνῶν», φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς μελέτας, ὡς καὶ διηγήματα ἠθογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ βυζαντ. ὑποθέσεως· μεταξὺ τούτων διακρίνονται: Στὰ μικροπούλια, ὁ τάφος Κων)τίνου τοῦ Παλαιολόγου, ἡ προξενεῖα κ. ἄ. Ἐγραψε προσέτι ἔκτενῆ βιογραφίαν τοῦ Βιζυηνοῦ.

Βηλαρᾶς Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Ἰωάννινα τὸ 1771 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1828. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν εἰς τὴν Ἰταλικὴν Πάδοσαν ἀσχοληθεὶς ἅμα εἰς φιλολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας, ἔχων προσέτι ἕκτακτον εὐχέρειαν εἰς τὸ στιχοργεῖν. Θιασώτης τῆς ἀπλοποιήσεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς ὀρθογραφίας ἐξέδωκε πρὸς τοῦτο: Ἡ ρομείκη γλῶσσα μικρὴ ὀρμήνια γιὰ τὰ γράμματα καὶ ὀρθογραφία τῆς ρομείκης γλώσσης κ. ἄ. Ἔργα του πρωτότυπα: αἱ ποιητικαὶ συλλογαί: ἔρωτικά, σατυρικά· διασκευαί: μῦθοι, βατραχομουμαχία. Οἱ στίχοι του εἶναι σύνταμοι, εὐθυμοὶ καὶ εἰρωνικοί.

Βιζυηνὸς Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1852 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1896 ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του εἰς τὸ φρενοκομεῖον. Σπουδαστὴς ὢν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης ἐποδηγετήθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ καὶ ποιητοῦ Ἡλ. Τανταλίδου, δαπάναις δὲ τοῦ ὁμογενοῦς Ζαρίφη Γεωργίου ἠκολούθησε μαθήματα εἰς τὴν φιλοσ. σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Γερμανικὴν πόλιν Γοττγγην, ὅπου ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας. Ποιητὴς δοκιμώτατος καὶ ὁ πρῶτος Ἕλλην διηγηματογράφος ἀντλῶν τὰ θέματά του ἐκ τῆς ζωῆς τῆς πατρίδος του μετὰ βαθυτάτης ψυχολογικῆς ἐρεύνης τῶν χαρακτήρων. Ἔργα του ποιητικά: Κόδρος, ἄραις μάραις κουκουναίαις ἀτθίδες αὔραι, ἡ μητέρα τῶν ἐπτὰ, Βασιλικός, Σρφιανός κ. ἄ. Πεζά: διηγήματα: Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου, τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον, Μοσκῶδ Σελήμ, ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελ-

φοῦ του, κ. ἄ. Ἐπιστημονικά: περὶ καλοῦ, λογικῆ καὶ ψυχολογία κ. ἄ., ἀφῆκε δὲ ἀνέκδοτα Ρυθμικὴν καὶ Δραματολογία.

Βικέλας Δημήτριος. Ἐγεννήθη εἰς Σύρον τὸ 1835 ἐκ Βεροῖας τὸ γένος καὶ ἀπέθνηκεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1908. Νεώτατος μετέβη καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ἀγγλίαν μέχρι τοῦ 1874, ἔπειτα εἰς Παρισίους μέχρι τοῦ 1896 καὶ τέλος εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἱδρυσεν (1892) τὸν σύλλογον «πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», τοῦ ὁποῦ ἐγένετο πρόεδρος ποικιλοτρόπως ὠφελήσας καὶ προαγαθῶν αὐτόν. Ἔργα του: Ποιήματα: στίχοι πεζά: Περὶ βυζαντινῶν, ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν, διαλέξεις καὶ ἀναμνήσεις, Λουκῆς Λάρας μεταφρασθεὶς εἰς ἕλας σχεδὸν τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας (εἰκόνες ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως), διηγήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται: ὁ παπᾶ Νάρκισσος, ὁ λυσσασμένος, ἄσχημη ἀδελφή, κ. ἄ., γυναικεῖα ἀγωγή, κόραι τῆς Ἑλλάδος. Μετέφρασεν ἐπίσης τοῦ Σαικοπήρου: Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα, ὁ βασιλεὺς Ἀἴψ, Ὁθέλλος, Ἀμλέτος, Μάκβεθ, ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας κ. ἄ. Εἰς τὸν Βικέλαν ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι μετὸν Λουκῆν Λάραν κλπ. ἤνοιξε τὸν δρόμον τοῦ διηγήματος ὡς ἐξειλίχθη σήμερον.

Βλαχογιάννης Γιάννης. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναύπακτον τὸ 1868 καὶ εἶναι Διευθυντὴς τῶν ἀρχείων τοῦ κράτους. Παιητῆς διηγηματογράφος, δημοσιογράφος, ἀρχαιοδίφης.

Ἔργα του: Ἱστορίες, Προπύλαια, ἦτοι σειρὰ στίχων, διηγημάτων, μελετῶν ἱστορικῶν, γλωσσικῆς ὕλης, εἰκόνων κλπ., δεῖγμα τῆς πολυσχιδοῦς του μορφώσεως καὶ παραγωγῆς, ἀρχεῖα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ I. Μακρυγιάννη, Χιακὰ ἀρχεῖα, τὸ φανταστικὸν διήγημα τοῦ χάρου ὁ Χαλασμός καὶ τὸ ἠθογραφικὸν Ἔρμος κόσμος, Μεγάλα χρόνια, ἦτοι σειρὰ πατριωτικῶν διηγημάτων (ἐν τῇ βιβλ. τοῦ Ἐκπ. Ὁμίλου), τὰ νέα διηγήματα. Τὰ ἱστορικὰ αὐτοῦ διηγήματα εἶναι μίᾳ ἀναβίωσις τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς τοῦ 21 εἰς σκηναὺς μαχῶν, ἡρωϊσμοῦ, χαρακτήρων.

Γρανίτσας Στέφανος. Ἐγεννήθη εἰς Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1915. Φυσιολάτρης με ἀνεπτυγμένην τὴν ἐπιστημονικὴν περιέργειαν ἠσχολήθη καὶ ἔγραψε με χάριν καὶ ἀπλότητα διὰ τὴν φύσιν, τὰ δάση τῆς καὶ τὰ ζῷα τῆς. Τὰ πεζογραφήματά του «τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἤρεμα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγου» εἶναι λαογραφικὴ ζωολογία περὶ τῶν ζῴων τῶν δατῶν τῆς

πατρίδος του. Γενόμενος βουλευτής ήσχολήθη μετ' οξύτητος εις τὰ πλουτοπαραγωγικά ζητήματα τῆς Ἑλληνικῆς γῆς.

Δροσίνης Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1859 καὶ εἶναι ἀνώτατος υπάλληλος τοῦ Ὑ. Παιδείας—ποιητῆς καὶ λογοτέχνης.

Ἔργα του: Α' ποιητικά συλλογαί: Ἰστοὶ ἀράχνης, σταλαχτῆται, εἰδύλλια, ἀμάραντα, γαλήνη, φωτερὰ σκοτάδια, κλειστὰ βλέφαρα, θὰ βραδυαζῆ, πυρίνη ρομφαία, ἀλκυονίδες. Β'. Πεζά: ἀγροτικά ἐπιστολαί, διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις, Ἀμαρυλλίς, διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως, Ἔρση, κ. ἄ. Τὰ ἔργα του διακρίνει λατρεία πρὸς τὴν φύσιν καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν, εἰς τοὺς κόλπους τῶν ὁποίων εὐρ.σκει τὴν εὐδαιμονίαν.

Ἑφταλιώτης Ἀργύρης. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κ. Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μόλυβον τῆς Μυτιλήνης τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923. Ἔργα του. Α'. Πεζά: νησιώτικες ἱστορίαι, Φυλλάδες τοῦ γερο-Δήμου, Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης κ. ἄ. ποιήματα. Παλιὰ τραγούδια. Ὁξύς ὀπαδὸς τοῦ Ψυχάρη οὐδένα συμβιβασμὸν ἠνείχετο εἰς τὸν δημοτικισμόν. Τὰ διηγήματά του διαπνέει ἀγάπη πρὸς τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα καὶ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν.

Ζαλοκώστας Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1805 καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1858. Ἔσπουδασε τὴν Ἱατρικὴν εἰς Ἰταλίαν, ἐπολέμησεν εἰς Μεσολόγγι μετασχῶν καὶ τῆς ἐξόδου, μετὰ δὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος διετέλεσεν ἀνώτερος υπάλληλος. Ἔργα του λυρικά: Ὁ βοριάς πού τ' ἀρνάκια παγώνει, ἡ χροκαμμένη, ἡ Πέρδικα κλπ. ἀποπνεύοντα ὄλα βαθυτάτην ὀδύνην, ἐξ ἧς εἶχε πληρωθῆ ἡ ψυχὴ του ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἑπτὰ τέκνων του. Ἐπικολυρικά: τὸ χάνι τῆς Γραβιάς, ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες, ὁ Φῶτης καὶ ἡ Φρόσω, τὸ στόμιον τῆς Πρεβέζης κ. ἄ. ὕμνοι πρὸς τὴν ἐποποιίαν τοῦ 21, ὡς καὶ ἄλλα ἀλλοτρίου θέματος ποιήματα.

Καμπούρογλους Δημήτριος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Ἔργα του Ἱστορικά: Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας, μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, ἀναδρομάρης, ἀπομνημονεύματα τοῦ πρίγκιπος Νικολάου Ὑψηλάντου γαλλιστί, ἱστορικὰ ἀρχεῖα Διονυσίου Ρώμα, τὸ Δαφνί, ἀρματωλοὶ καὶ κλέφται, Ριζόκαστρο κ. ἄ. Θεατρικά: Κομωδία: Εὐσυνειδησία καὶ ἀσυνειδησία, ἀνδρείκελον, τὸ κλειδὶ τῆς κάσσης, ἡ τρυγῶν. Δράματα: Στὴν ἰτιὰ ἀπὸ κάτω, ὁ ἰδεολόγος. Μυθιστορήματα: Νέος κόσμος. Ποιητικά Ν. Κομπούλου—Νεοελληνικά Ἀναγν. Β' τάξεως Ἑλλήν. Σχολ. 12

συλλογαί : ἡ φωνή τῆς καρδιάς μου, παλαιαὶ ἀμαρτίαι κ. ἄ., διηγήματα. Διηγήματα ἀθηναϊκά, διηγήματα κ. ἄ. στοχασμοί, θρύλακα. Ἰδρυσε τὰ περιοδικά : Δίπυλον, λαογραφικόν, Ἑβδομάδα, φιλολογικόν. Ἰδιαίτερώς ἠσχολήθη εἰς τὴν ἱστορίαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ καθύλου τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν, ἣ δὲ ἔρευνά του εἶναι πολὺ διαφωτιστικὴ ἔσωθεν ἐκ τῆς λήθης διὰ τοῦ ἀκαταπονήτου ἐνθουσιασμοῦ του καὶ τῆς φιλοπονίας του πλεῖστα ἱστορικὰ τεκμήρια καὶ διεφώτισε σκοτεινὰ σημεῖα αἱ σελίδες του διακρίνονται διὰ τὴν ἀπλότητα τοῦ ὕφους, τὴν ἐπισταμένην ἔρευναν καὶ τὴν χαριτολόγον φράσιν του.

Καρβούνης Νικόλαος. Ἐγεννήθη εἰς Ἰθάκην τὸ 1880, δημοσιογράφος καὶ ποιητής, μετέσχε τῶν πολέμων 1912 καὶ ἐφεξῆς καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς ἐφημερίδας λυρικωτάτας τούτων περιγραφὰς μαχῶν, σκηνῶν κλπ. Ἐκ τούτων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τόμον μόνον ὁ πόλεμος Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας. Ἐγεννήθη εἰς Λεχαῖνὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922· ἰατρός τὸ ἐπάγγελμα, κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός μέχρι θανάτου του, ἀλλ' ἦτο μᾶλλον λογοτέχνης καὶ κατ' ἐξοχίην διηγηματογράφος ἐπικός. Ἔργα του : Διάφορα μικρὰ καὶ μεγάλα διηγήματα : Ἡ λυγερή, ὁ ζητιάνος, ὁ ἀρχαιολόγος, λόγια τῆς πλήρης, Σπαθόγιαννος, φλογέρα, ἀφωρεσμένος, τὸ καὶ ἄριστον θεωρούμενον, τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον ἐκδοθέντα παληὰς ἀγάπες κ. ἄ. Χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ξένας γλώσσας, εἶναι προῖόν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Εἶναι ὁ μάγος ποῦ μᾶς ἀπεκάλυψεν ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, πραγματιστὴς ἄμα καὶ ἰδανιστὴς· πραγματιστὴς, διότι τὰ διηγήματά του εἶναι λαός, καὶ ἰδανιστὴς, διότι πολλάκις οἱ ἥρωές του μεγαλύνονται καὶ καθολικεῖονται γινόμενοι τύποι ὑψηλοῦ. Εἶναι ἐπικός ψάλτης : εἰς τὴν πατρίδα, τὸν Σπαθόγιαννον, τὴν θυσίαν, τὰ καρτέρια, εἰς τοὺς νέους θεοὺς, εἰς τὰ λόγια τῆς πλήρης· πραγματιστὴς μὲ ὦμόν νατουραλισμόν : εἰς τὸν ζητιάνον, τὸν ἀφωρεσμένον, τὴν θάλασσαν. Εἶναι ἐθνικὸς παιδαγωγὸς σαλπίσας τὸν ἥρωϊσμόν καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους.

Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ἐγεννήθη εἰς Πλάτσαν τῆς Μακεδονίας καὶ ὑπηρετεῖ ὡς ἔφορος ἀρχαιοτήτων. Ἔργα του : πλεῖστα ἀρχαιολογικὰ μελέται καὶ διατριβαί· Ὁδηγὸς τῶν Δελφῶν.

Οί ἀγῶνες, τεύχος ἐν τῷ συλλόγῳ πρὸς διόδου ὠφελίμων βιβλίων, περὶ ἀποτυμπανισμοῦ κ. ἄ.

Κόκκινος Διονύσιος. Δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης. Δημοσιογραφεῖ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μακκαθαῖος. Ἔργα του : Μιά ζωὴ στὸν πόλεμο (1912), ἡ δράσις τῶν Εὐζώνων (1913), χρονογράφηματα, κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ μελέται, χαρακτηρισμοί, ψυχολογικοὶ τύποι, κυρίᾳ μὲ τὸ ἄσπρο ἄλογο, θέατρον τῆς ζωῆς κ. ἄ.

Κονδυλάκης Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Βιάνον τῆς Κρήτης τὸ 1861 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Ἡράκλειον τὸ 1920· δημοσιογράφος ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων, λογοτέχνης χιουμοριστής. Ἰσάδελφος τοῦ Ροῦδη, ἔχει ἀντικειμενικωτέραν τὴν σάτυραν ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῆς πατρίδος του, σίονει ὡς κάτι τι φυσικὸν ἄρωμα ποῦ προξενεῖ εὐθυμίαν καὶ δροσιάν. Ὑπὸ τὴν πλέον ἀτάραχον διήγησίν του διαφαίνεται τὸ εὐγενὲς σατυρικόν του πνεῦμα ἀπέριττον καὶ φαιδρόν, δι' ὃ δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς νεώτερος Λουκιανός. Ἔργα του διάφορα μυθιστορήματα καὶ διηγήματα : ὁ Πατούχας, διονυσιακώτατος, ὅταν ἦμιον δάσκαλος, πρώτη ἀγάπη κ. ἄ. μικρότερα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ζωὴν τῆς Κρήτης ὡς καὶ συλλογὴ χρονογραφημάτων μὲ τὸν τίτλον : Ἐν ᾧ διέβαινα. Ὡς ἀρχισυντάκτης καὶ χρονογράφος τοῦ «Ἐμπρός» ἐδημιούργησε τὸ χρονογράφημα, λογοτεχνικὸν εἶδος οὐδενὸς ἤδη ὑστεροῦν παρὰ τὸ μειονέκτημά του τῆς ἐπικαιρότητος.

Κοραῆς Ἀδαμάντιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην τὸ 1748 ἐκ γονέων Χίων καὶ ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὸ 1833. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν εἰς τὸ Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους τὸ 1788 σύντροφον ἔχων καθ' ὅλον τὸν βίον του τὴν πενίαν.

Εἰς Παρισίους ἐπεδόθη εἰς φιλολ. μελέτας ἐκδίδων μάλιστα καὶ ἐρμηνεύων τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς πρὸς φωτισμὸν τῶν συμπατριωτῶν του. Ἔργα του : Ἀδελφικὴ διδασκαλία πρὸς τοὺς Γραικοὺς, πολεμιστήριον σάλπισμα. Χαρακτῆρες τοῦ Θεοφράστου, Ἰπποκράτης, Δάφνη καὶ Χλόη Λόγγου, Ἀθησικὰ Ἡλιοδώρου, Ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη ἐκ 16 τόμων, συλλογὴ τῶν δοκίμων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἐν ᾗ ἐγκατέσπειρε καὶ τοὺς αὐτοσχέδιους στοχασμούς του.

Ἐκ τῶν μετὰ θάνατον ἐκδοθέντων ἀπάντων τοῦ Κοραῆ 3 τόμοι εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ του, δείγματα ὕφους καὶ οἰκονομίας ὕλης μετὰ χαριεστάτων ἀστειολογιῶν καὶ περιέργων εἰδήσεων περὶ τῶν κατὰ

τούς χρόνους του συμβάντων. Ἡ ἐθνική του ἐργασία εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ θεωρῆται πρόδρομος τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ διδασκαλος τοῦ Γένους μέγας. Περὶ τῆς γλώσσης ἐφρόνει : « τί ἄλλο μένει εἰς τοὺς λογίους τοῦ Ἔθνους παρὰ τὴν μέσην ὁδόν, ἤγουν μακρὰν καὶ τοῦ χυδαϊσμοῦ... μακρὰν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ μακαρονισμοῦ ; »

Κροσιάλλης Κωνσταντῖνος. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρρ κόν τῆς Ἡπείρου τὸ 1869 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἄρταν τὸ 1894. Μαθητῆς ὢν ἐν Ἰωαννίνοις εἰς στίχους (Σικαὶ ἄδου) περιέλαβεν ἐν συντόμῳ παρφηγμέναις τῆς πατρίδος ἡμέρας ἀγωνίας, ἐν κα τῶν ὁποίων κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καταφυγὼν εἰς Ἀθήνας, ἐνθα ἀπέζη ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείων. Ἐκεῖ μεταξὺ μυρίων στερήσεων ἐκ τῆς ἀγρίας βιοπάλης ἔγραψε τὸν Καλόγηρον, τὸν Τραγουδιστὴν τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς σιτηνῆς καὶ τὰ ἀγροτικά ὡς καὶ τὰ πεζά : τὰ μάρμαρα, στὰ χαλάσματα, τὴν Εἰκόνα, τὸ πανηγύρι τῆς Καστρίτσας, τὴν Δασκάλα κ. ἄ., ὧν τινε εἰσέτι εἶναι ἐγκατεσπαρμένα εἰς διάφορα φύλλα μὴ περισυλλεγένητα ἀκόμη. Τὰ ἔργα του διακρίνονται διὰ τὴν ἑλληνικότητα των, τὴν πρωτοτυπία των καὶ τὴν ἔμπνευσίν των καθ' αὐτὸ ἐθνικὰ καλλιτεχνήματα.

Δασκαράτος Ἀνδρέας. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ληξούριον τὸ 1811 καὶ ἀπέθανε τὸ 1901. Μετὰ τὰς πρώτας σπουδὰς εἰς Ἀργοστόλιον καὶ Κέρκυραν ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν Πίζαν νομικά. Ἐπαυελθὼν εἰς Ληξούριον δὲν ἐξήσκησεν ἢ ἐλάχιστον χρόνον τὸ ἐπάγγελμα του.

Ἔργα του : Ποιήματα : Τὸ Ληξούρι εἰς τὰ 1836, ὁ ξενύχτης, Γιατί τὰ τάλαρα τὰ λένε τάλαρα, ἢ βάρκα κανονιέρα, τὰ μυστήρια τῆς Κεφαλλονιάς. Πεζά : τύποι καὶ χαρακτῆρες κρινόμενοι ἐφάμιλλοι τῶν τοῦ Θεοφράστου, καὶ οἱ στοχασμοί μου, μόλις δημοσιευθέντες, ἢ στιχουργικὴ του κ.ἄ. Τὰ ἔργα του διακρίνει σίτυρα καυστικὴ ἀνανευομένη μὲ δλόδροσον πνεῦμα. Ἡ καυστικὴ τοῦ Δασκαράτου σάτυρα ἐπροκάλεσε κατ' αὐτοῦ λαϊκὰς ἐξεγέρσεις καὶ ἀφορισμοὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Δουσιούδης Ἐμμανουήλ.—Ἐγεννήθη εἰς Ναύπλιον τῷ 1849, δικηγόρος, πρῶην ἐφέτης, νομικὸς σύμβουλος τοῦ κράτους, συγγραφεὺς, λογοτέχνης. Ἔργα του : πλεῖστα οἰκονομικά καὶ ἐπιστημονικά συγγράμματα, ὡς καὶ καθ' αὐτὸ λογοτεχνικά ἔργα, διηγήματα, μυθιστορήματα, χρονογραφήματα, περιηγήσεις, ὁδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις, ψαράδικες ἱστορίες, κυνήγιον κ.ἄ. Τούτων διακρίνοντα

τὸ σπιτάκι τοῦ γαλοῦ, μυθιστόρημα ἠθογραφικώτατον, Κίμων Ἄνδρεάδης, ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος, ὁ ἀπόστρατος μουσικός, ὁ μαρασμὸς, ἡ κωμόπολις Φθειρία κλπ.

Μαβίλης Δορένσος.—Ἐγεννήθη εἰς Ἰθάκην τὸ 1860, ἐκ Κερκύρας καταγόμενος, καὶ ἐφρονεῦθη εἰς Δρίσκον τῆς Ἡπείρου τὸ 1912, γενναίως μαχόμενος ὡς λοχαγὸς τῶν Γαριβαλδινῶν. Μετὰ τὰς πρώτας σπουδὰς του ἐν Κερκύρᾳ, ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, μετὰ βραχεῖαν δὲ φοίτησιν ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν, Erlengen, ἔνθα ἐγένετο διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας. Ἔργα του: ποικίλα πρωτότυπα ποιήματα, ὡς καὶ 50 καὶ πλέον σονέττα, πλεῖσται μετκφράσεις ἐκ τῆς ξένης κλασσικῆς φιλολογίας Μπράουνιγκ, Σέλλεϋ, Σίλλερ, Γκαίτε, Τένυσσον, Δάντη, Οὔγου Φωσκόλου, Λεοπάρδου, Βύργερ κ. ἄ., καθ' ὅσον ἐτύγχανεν ἐγκρατῆς, ἐκτὸς τῆς μητρικῆς γλώσσης, τῆς ἀγγλικῆς, τῆς γερμανικῆς, τῆς γαλλικῆς, τῆς ἰσπανικῆς καὶ τῆς ἰταλικῆς. Εἰς τὰ σονέττα του τὸν διακρίνει ἀπαισιοδοξία φιλοσοφικὴ καὶ βαθεῖα μελαγχολία καὶ ἐνδιαφέρεται περισσότερο διὰ τοὺς νεκροὺς ἢ διὰ τοὺς ζωντανούς, εἰς τὰ ἄλλα του ὁμῶς ποιήματα ὡς ζωογόνος αὔρα πνέει ἢ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη, πού τῆς ἔδωκε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του.

Μαρτζώκης Στέφανος.—Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1858 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1910. Τὰ πρῶτά του ποιήματα ἦσαν εἰς τὴν Ἰταλικήν, ἣς ἦτο ἐγκρατῆς: Poesie ore di darmento, βραδύτερον δὲ ἐξέδωκεν εἰς τὴν Ἑλληνικήν: Ballades, Φοῖβον Ἀπόλλων, νέα ποιήματα, σονέττα. Πλεῖστα τούτων περιελήφθησαν εἰς ἴδιον τόμον τῆς βιβλιοθήκης Μαρασλῆ.

Μελάς Σπύρος.—Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1883. Δημοσιογράφος, ποιητῆς, δραματικὸς συγγραφεύς. Ἔργα του: διηγήματα, ἠθογραφαί, χρονογραφήματα, ὁδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις, τύποι καὶ χαρακτῆρες ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Μυθιστορήματα: Ἀγνή (λαϊκόν). Μαῦροι ἄνθρωποι (σοσιαλιστικόν), Γεροντοκόρη (κοινωνικόν). Δράματα: ὁ γυῖος τοῦ Ἰσκιου, τὸ κόκκινον πουκάμισο, τὸ χαλασμένον σπίτι, τὸ ἄσπρο καὶ τὸ μαῦρον καὶ πολεμικαὶ σελίδες, ἦτοι ἐντυπώσεις καὶ περιγραφαὶ ἐκ τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912 (ἐξ οὗ καὶ τὰ ἡμέτερα ἀποσπάσματα). Ὁ Μελάς θεωρεῖται ὡς εἰς τῶν πρώτων χρονογράφων τῆς ἐποχῆς μας.

Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος.—Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Ἡ ἀγρία βιοπάλη δὲν τοῦ ἐπέτρεψε

νά λάβῃ τὸ δίπλωμα τῆς φιλοσοφ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐγγραφή, ἀλλ' ἦτο ἔμωξ φιλομαθέστατος καὶ πολυμαθέστατος, αὐτοδίδακτος, κάτοχος τῆς γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς καὶ ἐν μέρει τῆς ἰταλικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης. Διήλθε τὰς κλασσικὰς καὶ νεωτέρας φιλολογίας, ἐξ ὧν ἐγνώριζεν ἀπὸ στήθους πλεῖστα ἀποσπάσματα, ἀλλὰ προσφιλεστάτη δι' αὐτὸν ἀσχολία ἦτο ἢ περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ σπουδῆ· ἢ μυστικοπαθῆς αὐτοῦ ψυχῆ εὕρισκεν ἄρρητον ἡδονὴν εἰς τὸν λίβανον καὶ τὰ ἐξωκκλήσια. Μετὰ τοῦ Μωραϊτίδη μᾶς ἔδειξεν εἰς θαυμασίους νησιωτικοὺς πίνακας τὰς καλλονὰς καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως, τὴν λαϊκὴν ψυχὴν εἰς ἦθη καὶ ἔθιμα, ἀρετὰς καὶ κακίας, ἐλπίδα καὶ ἀποκαρδίωσιν μεσπανίαν λιτότητα ὕψους ἀριστοκρατικοῦ, μὲ ζηλευτὸν θέλητρον ἀφηγήσεως καὶ παραστατικωτάτην περιγραφὴν. Οἱ πίνακες τῶν εἶναι τόσο ποικίλοι εἰς θέματα, τόσο ζωηροὶ εἰς χρωματισμὸν τόσο καλοὶ εἰς ἔμπνευσιν καὶ σύνθεσιν, ὥστε ὄχι μόνον δὲν κουράζουσι, ἀλλὰ καὶ προκαλοῦν πολυμερὲς τὸ ἐνδιαφέρον. Καὶ παρελαύνουσι οὕτως ἐναλλάξ βροσκοὶ καὶ ψαράδες, ἀγρόται καὶ ναυτίλοι, ἄνθρωποι τοῦ καφεγείου καὶ τῆς ἐργασίας, ξενίτε μίνοι καὶ μητέρες τῶν προσδοκῶσαι, ἀρραβωνιαστικαὶ ἀναμένουσαι καὶ χήραι κλαίουσαι, οἰκοκυραὶ καὶ μάγισσαι, ἱερεῖς καὶ ἐπίτροποι, ἐστιάδες καὶ πανηγυρισταί, νύμφαι καὶ πενθεραί, Σκαλικάντζαροι καὶ Νεράιδες, καλλοναὶ γελώσης φύσεως καὶ μεγαλειώδεις καταιγίδες μὲ λεπτοτάτην καὶ ὀξύτατην παρατήρησιν, ὥστε νὰ αἴρωνται καὶ αἱ ἐσώταται πτυχαὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Διαφέρουσι δὲ παρὰ τὴν τὴν ὁμοιότητά τῶν οἱ δίδυμοι ἀδελφοί· ὁ μὲν Μωραϊτίδης εἶναι ἀπλοῦς καὶ ἡσυχος, ὁ δὲ Παπαδιαμάντης εὐρύτερος, εἴρων καὶ εἰδυλλιακός.

Ἔργα του: μυθιστορήματα: οἱ ἔμποροι τῶν ἐθνῶν, ἡ γυφτοπούλα. Διάφορα διηγήματα ἐκδοθέντα μετὰ τὸν θάνατόν του ὑπὸ τοῖς τίτλοις: Χριστουγεννιάτικα, Πρωτοχρονιάτικα, Πασχαλινὰ διηγήματα, ἡ φόνισσα, οἱ μάγισσες, ρόδινα ἀκρογᾶλια, ἡ νοσταλγὸς κ.ἄ. Τούτων διακρίνονται: ἡ νοσταλγός, ὄνειρο στὸ κύμα, ἔρωτας στὰ χιόνια, ἡ φόνισσα, ὁ φτωχὸς ἅγιος, στὸ Χριστό, στὸ Κάστρο κ. ἄ. ἀπὸ τὰς ὡραιότερας σελίδας τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Καρπενίσι τὸ 1877· δημοσιογράφος, ποιητής, λογοτέχνης, ἀπὸ δὲ τοῦ 1919 διευ-

θουτήσ τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκῆς. Ἐγραψε μελέτας κριτικῆς, καλλιλογικῆς, κοινωνιολογικῆς, χρονογραφήματα, διηγήματα Ἐξέδωκε τὰ Χελιδόνια, συλλογὴν παιδικῶν ποιημάτων, τὰ πολεμικὰ τραγούδια κ. ἄ.

Πασσαγιάννης Κωστής. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Εὐάν τῆς Μάνης τὸ 1872· δημοσιογράφος λογοτέχνης καὶ πρό τινας ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ἑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας.

Ἔργα του : διάφορα μανιάτικα παραμύθια, καὶ ἠθογραφικὰ διηγήματα, εἰλημμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ, συγκεντρωθέντα εἰς δύο τομίδια, ἀπὸ τὸν Μυστράν, ἐντυπώσεις καὶ περιγραφαὶ κ. ἄ. Τὰ ἡμέτερα ἀποσπάσματα ἐδημοσιεύθησαν πολὺ προσφάτως εἰς τὸν «Ἐλεύθερον Λόγον» τῶν Ἀθηνῶν.

Πελλεζὸν Γεώργιος. Φιλόλ. ψευδώνυμον τοῦ Γεωργ. Χατζῆ. Ἐγεννήθη εἰς Ἰωάννινα τὸ 1883, ἐσπούδασεν ἱατρικὴν, ἀλλ' ἐπέδωθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν, ἔγραψε καὶ γράφει ποιήματα, διηγήματα καὶ ἠπειρωτικῆς ἠθογραφίας εἰλημμένας ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἐκδίδει δὲ καὶ διευθύνει ἐν Ἰωαννίνοις τὴν ἐφημερίδα «Ἡπειρος». Ἔργα του : διάφορα διηγήματα, ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὴν «Ἡπειρον» ἢ εἰς περιοδικὰ ποιητικὰ συλλογαί : δαχτυλίδια, μέλι καὶ φαρμάκι· τὸ ἐπικολυρικὸν Ντελή-Ὀρμάν· δράματα : τὸ κατηραμένον περιδέραιον, ἐπαινεθὲν εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ Πανεπιστημίου· ἔχει δὲ ἐτοιμὴν τὴν ποιητικὴν συλλογὴν : τραγούδια τοῦ σαλονιοῦ.

Πετιμεζᾶς Νικόλαος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1873· ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς μέχρι τοῦ 1917, ὅποτε παρητήθη μετὰ τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ, διετέλεσεν ἔπειτα νομάρχης Κυκλάδων, Εὐβοίας, ἤδη δὲ Ἀττικῆς. Ὑπερβᾶς τὴν μέσσην ἡλικίαν ἤρχισε νὰ γράφῃ, ἀπὸ τοῦ 1910 καὶ ἔπειτα, διηγήματα, χρονογραφήματα, ὁδοιπορικῆς ἀναμνήσεις, πολεμικῆς ἀναμνήσεις (1912), ποιήματα. Τούτων ἐξεδόθησαν δύο τόμοι : ἀπλὰ λογία καὶ ἐγκόλπια. Τὰ ποιήματά του διακρίνει ἀπλότης, σαφήνεια, ἐλληνικὸς χρωματισμὸς μετὰ ἐλαφρὰν μελαγχολίαν διὰ τὴν πάσχουσαν ζωὴν, τὸ δὲ διηγημά του «ὁ θάνατος τοῦ καραβιοῦ» περικλείει ὀλόκληρον τὴν ἐλληνικὴν ζωὴν.

Πολέμης Ἰωάννης. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ποιητὴς καὶ λογοτέχνης, ἐχρημάτισεν ἐπ' ἄρκετὸν γραμματεὺς τῆς σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Μετὰ τῶν συγχρό-

νων του Παλαμά και Δροσίνη ὕψωσαν τὴν ἀξίνην καὶ κατεδάρισαν τὰ θεμέλια τῆς σχολῆς τῆς λογίας φαναριωτικῆς παραδόσεως, ἀνοικοδομήσαντες βιώσιμον ἑλληνικὴν ποίησιν ἐπὶ τῶν θεμελίων ποῦ ἔθεσαν ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Βαλαωρίτης ἀντλοῦντες ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ λαοῦ.

Ἡ ποίησίς του εἶναι ἀπλή καὶ καθαρὰ ἀποφεύγουσα τὸν συμβολισμόν. Ἔργα του : ποικίλαι ποιητικαὶ συλλογαί : ποιήματα, χειμῶνανθοι, ἀλάβαστρα, κεμήλια, ἐξωτικά, παληὸ βιολί, σπασμένα μάρμαρα, εἰρηνικά, Ἑσπερινός· δράματα : Βελισάριος, βασιλεὺς ἀνήλιαγος, γυναῖκα, στὴν ἄκρη τοῦ κρημοῦ, τὸ μαγεμένο ποτήρι, ὁ πτωχοπρόδρομος, μιὰ φορὰ κ' ἓναν καιρὸ κ. ἄ.

Πολίτης Νικόλαος. Ἐγεννήθη εἰς Καλάμας τὸ 1850 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1921, διετέλεσε καθηγητῆς τῆς μυθολογίας καὶ Ἀρχαιολογίας ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ σχολῇ ἀπὸ τοῦ 1890 μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὑπῆρξεν ἡ μέλισσα διὰ τὴν ἑλληνικὴν λαογραφίαν ἰδρύσας ὁλόκληρον ἐπιστήμην. Περισυνέλεξε μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαδείας καὶ ζήλου τὸν θησαυρὸν τῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸν ὅποιον ἤλεγξεν, ἐταξινόμησε καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαν καὶ διευθυνομένην Λαογραφίαν. Ἔσωσε δὲ ἀπὸ παραφθορᾶς ἢ ἀφανισμοῦ τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἐκδοῦς μετὰ κριτικωτάτην καὶ ἐπισταμένην ἔρευναν τὴν συλλογὴν «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλλην. λαοῦ», προκίσας αὐτὴν μετὰ κριτικῶν σημειώσεων. Ἔργα του : ποικίλαι μελέται ἐπὶ τῆς λαογραφίας. Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, νεοελληνικὴ μυθολογία, περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἔπους τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, τοπωνυμικά, παροιμίαι, παραδόσεις, λαογραφικὰ σύμμικτα κ. ἄ. Μετέφρασεν ἐπίσης τὸν Δημόσιον βίον τῶν Ἑλλήνων τοῦ Γίλμπερτ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς Γραμματολογίας τοῦ Χίρστ κ. ἄ.

Προβελέγγιος Ἀριστομένης. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον τὸ 1850. Ἐσπούδασεν εἰς Γερμανίαν ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Διετέλεσε γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου, βουλευτῆς τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος καὶ πρότινος ἐπροτάθη διὰ τὴν ἔδραν τῆς νεωτέρας φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἡ ποίησίς του εἶναι γαλήνιος, ἰδανικὴ καὶ δροσερὰ ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὴν γενέτειραν, πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰς καλλονὰς τῆς, πρὸς τὰ εὐγενῆ συναισθήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ἔργα του: Ποικίλαι ποιητικαὶ συλλογαί: Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα, Θησεύς, τὸ μῆλον τῆς ἔριδος, ποιήματα. Δράματα: Ἡ κόρη τῆς Ἀήμιου, Νικηφόρος Φωκᾶς, Ρήγας κ.ἄ. Μετέφρασε δὲ καὶ τὸν Φάουστ τοῦ Γκαίτε καὶ τὸν Λαοκόοντα τοῦ Λέσιγγ

Ροδᾶς Μιχαήλ. Δημοσιογράφος διευθύνων τὸ γραφεῖον τύπου εἰς Σμύρνην τὸ 1920-1922. Ἐξέδωκεν εἰς τεῦχος τὰς μάχας τῆς Μανωλιάσας (1912 Ἡπειρος) καὶ ἐντυπώσεις καὶ περιγραφὰς ἐκ τῆς Μικρασιατικῆς Ἐκστρατείας. Ἐγραψε προσέτι διάφορα διηγήματα εἰς περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια: Τὸ παραμῦθον τοῦ παπποῦ, τ' ἀμαρτωλὰ κ. ἄ.

Σπίπης Σωτήριος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1881 ἐκ Σουλιωτικῆς οἰκογενείας, ποιητῆς καὶ λογογράφου. Ἔργα του πλέον τῶν εἴκοσι τόμων πεζῶν καὶ ἐμμέτρων: τραγούδια τῆς ὄρφανῆς, σερενάτα τῶν λουλουδιῶν, *silenti dissolutio*, ἡ μεγάλη αὔρα, ἀγία Βαρβάρα, ἡ νύκτα τῆς πρωτομαγιάς, ὁ ἀπέθαντος, τρόπαια στὴν τρικυμία, θέατρο καὶ πρόζα, ὁ γῦρος τῶν ὠρῶν, ἔργα καὶ ἡμέραι: Ἡσιόδου, στροφές τοῦ Μορέας; *les petites Hellenades et Hellenisme*, δίχως φτερά, Ἀνθολογία 1899-1919 μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Κρουζέ καὶ Ἐδ. Γκόε βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας καὶ Αἰολικὴ ἄρπα μετὰ πρόλογον τοῦ Ἀνατόλ Φράνς, κάποια διηγήματα κ. ἄ., τὸ δράμα Χριστὸς ἀνέστη: μετέφρασε δὲ καὶ τοῦ Πέρσου ποιητοῦ Ὁμάρ-Καγιάν τὰ καλλίτερα Ρουμπαγιάτ. Ἡ ποίησις του ἐμπνέεται ἀπὸ τὰ μεγάλα θέματα, τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην, τὴν φύσιν, τὴν πατρίδα, τὴν ἀρχαιότητα, τὴν σημερινὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀφήνει: ἕνα πόνον διὰ τὴν περασμένην δόξαν τῆς πατρίδος.

Σκόκος Κωνσταντῖνος. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1854. Ἐσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα του: Ποιητικαὶ συλλογαί: Ἐκρ, Ἀκτίνες καὶ Μύρα, ἡ ἀρχαία ἠθογραφία, Ἐταῖροι πρὸ ἀρχαίους, κοινωνιολογία, Διατί δὲν εἴμεθα εὐτυχεῖς. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ποιήματα, ἐπιγράμματα, χρονογραφήματα, μελέτας κοινωνικὰς, τύπους, χαρακτήρας κ. ἄ., ἐν οἷς διαλάμπει ὀξυτάτη παρατήρησις καὶ λεπτοτάτη εἰρωνεία—Διηθῦθεν ἐπὶ 30 καὶ πλέον ἔτη τὸ Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον καὶ ἐξέδωκεν ἀνθολογίαν διηγηματογράφων καὶ ποιητῶν.

Σολωμὸς Διονύσιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1798 ἐξ

εὐγενοῦς οἰκογενείας, καὶ ἀπέθανε τὸ 1857 εἰς τὴν Κέρκυραν· μετὰ τὰς πρώτας σπουδὰς εἰς Ζάκυνθον τὸ 1808 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τοῦ δικαίου, ἐπιστρέψας δὲ τὸ 1818 εἰς Ζάκυνθον διέμεινε αὐτόθι μέχρι τοῦ 1828, ὅπότεν μετέβη εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου καὶ διέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Νέας Ἑλλάδος καίτοι ὀψιμαθὴς εἰς τὴν πάτριον γλῶσσαν καὶ ὡς ἐκ τούτου συναντῶν πλείστα ἐμπόδια ὑπῆρξε διαπρύσιος αὐτῆς κήρυξ καὶ ἐμφυχωτὴς κατορθώσας νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια τῆς ζωντανῆς δημοτικῆς εἰς τὴν ποίησιν, ὅπου καὶ ἐκυριάρχησεν. Ἡ ποίησίς του μὲ τὸν Ὕμνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν, τοὺς Ἐλευθέρους πολιορκημένους, τὸν Κρητικόν, τὴν Φαρμακωμένην, τὴν Μάνναν, τὰ Δυὸ ἀδελφία, τὸ ἐπίγραμμα τῶν Ψαρῶν εἶναι δεῖγμα συμμετρικῆς καὶ λεπτοτάτης καλλιτεχνικῆς μορφῆς, ἐν ἣ γοητεύει ἢ ἀρμονία τῶν ἤχων. Ἐτραγοῦδησε τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν Πατρίδα καὶ ἐνέπνευσε ἢ ποίησις του ὑψηλὰ αἰσθήματα, πειθαναγκάσαντα δολόκληρον τὴν Εὐρώπην νὰ προσέξῃ τὴν «ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά» Ἐλευθερίαν. Ὁ ὕμνος του εἰς τὴν Ἐλευθερίαν μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ φίλου του συνθέτου Μαντζάρου—ὅστις καὶ τὸν καθωδήγησεν εἰς τὰ μυστήρια τῆς μουσικῆς—εἶναι ὁ ἐθνικὸς μας ὕμνος. Τὰ ἅπαντά του ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Κέρκυραν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην Μαρασλή, ἐπιμελεῖα τοῦ Κωστῆ Παλαμιᾶ, μὲ θαυμασίαν αὐτοῦ κριτικὴν μελέτην περὶ Σολωμοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην Ἐλευθερουδάκη.

Σπεράντισας Στέλιος.—Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην, καταγόμενος ἐκ Σίφνου, καὶ ὑπηρετεῖ ἤδη ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Ἔργα του: ἰάδες αὖραι, συμφωνίαι, ψηφιδωτά, τὰ λιμπρέτα, ἡ κολασμένη, μαῦρη πεταλοῦδα καὶ ἡ βραβευθεῖσα εἰς τὸν Φιλαδέλφειον διαγωνισμὸν ποιητικῆ συλλογῆ του: ὅταν φεύγουν οἱ ὥρες.

Α΄ ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

Α. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Α΄ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

1. Ἡ λιτανεία τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος.—**Ι. Γκίκα**..... Σελ. 3
2. Ὁ Λαυμπαρδιάρης.—**Δ. Καμπούρογλου**..... » 7

Β. ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

α΄) Πατριωτικόν

α΄) Βυζαντινὴ ἱστορία

1. Ἁγία Σοφία.—**Γ. Σωτηρίου**..... » 14
2. Ἐθνικὴ οἰκονομ. τῶν Βυζαντινῶν.—**Γ. Τσοκοπούλου** » 16

β΄) Σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀγόνων πρὸς τοὺς Βουλγάρους

3. Μακεδονικὰ Ραψοδίαι.—**Α. Τανάγρα**..... » 21
4. Στὴν ὄχθη τοῦ Στρυμόνος.—**Ν. Καρβούνη**..... » 26
5. Γείτονας καὶ Γείτονας.—**Ι. Βλαχογιάννη**..... » 29

γ΄) Σχετικὰ πρὸς τὴν Κομητικὴν ἱστορίαν

6. Ἡ Καμπάνα.—**Ι. Κονδυλάκη**..... » 33

δ΄) Μακεδονικὴ ἐκστρατεία (σχετικὰ πρὸς τοὺς τουρκικοὺς πολέμους 1912-1922)

7. Πολεμικὸ νανούρισμα.—**Σ. Σκίπη**..... » 37
8. Γιὰ τὴν πατρίδα.—**Δ. Φλίσβη**..... » 39
9. Ἀπὸ Μικρόβαλτον εἰς Λαζαράδες.—**Σ. Μελά**..... » 51
10. Ὁ πηγμὸς τοῦ Γενναίου.—**Σ. Μελά**..... » 55
11. Τὸ Κάστρο τῆς Ὁριάς.—**Γ. Τσοκοπούλου**..... » 57
12. Κατάληψις τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ.—**Μ. Ροδά**..... » 61
13. Ἀρμένιοι.—**Κ. Φιλτάιτς**..... » 64

β') Οικογενειακόν

1. Ὁ θάνατος τῆς μητρός μου.— <i>Δ. Βικέλα</i>	Σελ.	66
2. Ἡ Σκλάβια.— <i>Γ. Πελλερέν</i>	»	68
3. Ὑπηρέτρα.— <i>Παπαδιαμάντη</i>	»	73
4. Ἀληθινὸ παραμύθι.— <i>Ἀργ. Ἐφταλιώτη</i>	»	79

γ') Κυρίως συμπαθητικόν

1. Ἐπιστολὴ ἐκ Παρισίων 16-1-1824.— <i>Ἀδ. Κοραῆ</i> ..	»	83

Γ'. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ

(εἰς τοῦτο περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐξυπηρετοῦντα μόνον τὸ λογοτεχνικόν καλόν)

1. Λοῦρος.— <i>Κ. Ἀθανάτου</i>	»	85
2. Κεράνεια.— <i>Κ. Πασαγιάννη</i>	»	87

Δ'. ΗΘΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

1. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι.— <i>Ἀλ. Παπαδιαμάντη</i> ...	»	89
2. Ὁ δξύθυμος.— <i>Α. Δασκαράτου</i>	»	97
3. Ὁ πολέμος τοῦ ἑαυτοῦ του.— <i>Α. Δασκαράτου</i> ...	»	98

Ε'. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΤΙΜΗΣ

1. Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.— <i>Κεραμοπούλου</i>	»	99
2. Τὸ πάλαμα.— <i>Α. Κυρκαβίτσα</i>	»	102

Γ'. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΑΓΑΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ, ΕΜΨΥΧΟΝ ΚΑΙ ΑΨΥΧΟΝ

1. Ἄλογα τοῦ πολέμου.— <i>Ἀγγ. Τανάγρα</i>	»	106
2. Τὸ ξωτικό.— <i>Π. Παναγοπούλου</i>	»	108
3. Στὰ μικροπούλια.— <i>Ν. Βασιλειάδη</i>	»	114
4. Ὁ Κόσσυφας.— <i>Στ. Γρανίτσα</i>	»	119
5. Ἡ Κυριαρίνα.— <i>Στ. Γρανίτσα</i>	»	122
6. Ὁ Καλογιάννος.— <i>Α. Βαλαωρίτη</i>	»	125
7. Μὲ τὴ συρτή.— <i>Ἐμ. Δυκούδη</i>	»	126
8. Ἀλώνια.— <i>Γ. Δροσίνη</i>	»	131

Ζ'. ΑΥΤΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

1. Τὸ μυθιστόρημα τοῦ αὐτ. Βασιλείου.— <i>Γ. Τσζοκοπούλου</i>	»	134

Β'. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Α'. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

1. Τὸ Εὐλογημένον Καράδι.— <i>Ζ. Παπαντωνίου</i>	»	138

Β'. ΣΥΜΠΑΘΗΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

α') Πατριωτικόν.

1. Πατρίδ ^α .— <i>Δ. Μαβίλη</i>	Σελ. 139
2. Πατρίς.— <i>Δ. Βικέλα</i>	» 139
3. Τραγούδια κλέφτικα Α'.— <i>Δημοτικόν</i>	» 140
4. » » Β'. »	» 140
5. Τὸ κάστρο τῆς Ὠριάς »	» 141
6. Τοῦ σκοτωμένου τ' ἄρματα.— <i>Σ. Σπεράντσα</i>	» 142

β') Οἰκογενειακόν.

1. Ἡ πέρδικα.— <i>Γ. Ζαλοκώστα</i>	» 143
2. Δέηση.— <i>Ν. Πετιμεζᾶ</i>	» 144
3. Νάνι-νάνι.— <i>Αρ. Βαλαωρίτου</i>	» 145
4. Νοσταλγία.— <i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	» 145
5. Τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς.— <i>Δημοτικόν</i>	» 146

γ') Κυρίως συμπαθητικόν.

1. Τραγούδι τῆς ξενιτειᾶς.— <i>Κων. Κρυστάλλη</i>	» 147
2. Οἱ μάγκες τῶν πολεμιστῶν.— <i>Γ. Ἀθάνα</i>	» 148

Γ'. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΚΑΛΟΥ

(εἰς τοῦτο περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐξυηρητοῦντα μόνον τὸ λογοτεχνικόν καλόν)

1. Ζωγραφία.— <i>Γ. Ἀθάνα</i>	» 149
2. Ἡ ψυχούλα.— <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	» 149
3. Τρία ἀγγελάκια.— <i>Γ. Δροσίνη</i>	» 149
4. Καλοκαιριάτικο συννεφάκι.— <i>Ν. Πετιμεζᾶ</i>	» 150

Δ'. ΗΘΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

1. Τιμὴ, φωτιά, νερό.— <i>Ι. Βηλαρᾶ</i>	» 150
2. Ἐπιτάφιος εἰς μπεκρή.— <i>Α. Δασκαράτου</i>	» 151
3. Ὁ τενεκές.— <i>Δ. Καμπούρογλου</i>	» 151
4. Εἰς κυρίαν θρησκόληπτον.— <i>Κ. Σκόκου</i>	» 152

Ε'. ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ ΑΓΑΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ, ΕΜΨΥΧΟΝ ΚΑΙ ΑΨΥΧΟΝ

1. Ὁ Καλογιάννος.— <i>Αρ. Βαλαωρίτου</i>	» 152
2. Ἡλιοθασίλεμμα.— <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	» 153
3. Ἐξοχή.— <i>Σ. Μαρτζώκη</i>	» 153
4. Νεροποντή.— <i>Σ. Σπεράντσα</i>	» 154
5. Φεγγάρ: στή θάλασσα.— <i>Ν. Χατζηδάκη</i>	» 154
6. Ἀμυγδαλιές.— <i>Σ. Σίπη</i>	» 155
7. Ἡ λεύκα τῆς ἀγορᾶς.— <i>Αρ. Προβελεγγίου</i>	» 155
8. Ἡ καταιγίς.— <i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	» 156

Β'. ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ

Α. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Α'. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

α') Θρησκευτικά

1. Ὁ Λουμπαρδιάρης.—Δ. Καμπούρογλου. . . . . Σελ. 7

β') Ἱστορικά καὶ πατριωτικά

1. Ἡ Καμπάνια.—Γ. Κονδυλάκη . . . . . » 33
2. Γιὰ τὴν Πατρίδα.—Δ. Φλίσβη. . . . . » 39

γ') Ἠθογραφικά καὶ ἄλλα

1. Ἡ Σκλάβα.—Γ. Πελλερέν . . . . . » 68
2. Ὑπηρέτρα.—Α. Παπαδιαμάντη . . . . . » 73
3. Τὸ πάλαιμα.—Α. Καρκαβίτσα. . . . . » 102
4. Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι.—Α. Παπαδιαμάντη . . . » 89
5. Τὸ ξωτικό.—Π. Παναγοπούλου . . . . . » 108
6. Στὰ μικροπούλια.—Ν. Βασιλειάδη . . . . . » 114

Β'. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

α') Ἀρχαία ἱστορία

α') Σχετικαὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν παιδείαν

1. Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.—Κεραμοπούλου . . . . . » 99

β') Βυζαντινὴ ἱστορία

2. Ἁγία Σοφία.—Γ. Σωτηρίου . . . . . » 14
3. Ἐθνικὴ οἶκον. τῶν Βυζαντινῶν.—Γ. Τσοκοπούλου » 16
4. Τὸ μυθιστόρημα τοῦ αὐτοκρ. Βασιλείου » » 134

γ') Νέα ἱστορία

1) Ἀγῶνες πρὸς τοὺς Βουλγάρους

5. Μακεδονικὰ ραψωδία.—Ἀγγ. Τανάγρα . . . . . » 21

0020561445

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

